

HISTORISK TIDSKRIFT

FÖR

SKÅNELAND

UTGIVEN AV

LAURITZ WEIBULL.

BAND 3.

HÄFTE 1—3.
(ÄRGÅNG 1908).

LUND
BERLINGSKA BOKTRYCKERIET
1908

På C. W. K. GLEERUPS i Lund förlag:

Lunds universitets historia 1668—1868 af *Martin Weibull* och *Elof Tegnér*. 2 delar. Pris 15 kr.; nedsatt pris 7 kr. 50 öre.

Lunds universitet 1872—1897 af *Elof Tegnér*. Pris 10 kr.; nedsatt pris 5 kr.

Ur Skånska prästhusens häfder af *S. Cavallin*. Pris 1.50; nedsatt pris 75 öre.

Carl v. Linnés skånska resa. Utg. af *Martin Weibull*. Pris 3 kr. 50 öre; nedsatt pris 1 kr. 75 öre.

Skånes konsthistoria för medeltiden af *C. G. Brunius*. Pris 6 kr.

Nordens äldsta metropolitankyrka eller historisk och arkitektonisk beskrifning om Lunds dömkyrka af *C. G. Brunius*. Med 6 pl. Pris 6 kr.

Ljunggren, Gustaf, Svenska vitterhetens häfder efter Gustaf III:s död. Med porträtter i koppar- och stålstick af Kellgren, Leopold, Thorild, Oxenstierna, Rosenstein, Franzén, Lenngren, Adlerbeth, Valerius, Wallin, Choræus, Atterbom, Palmblad, Hammarsköld, Cederborgh, Tegnér, Geijer, Ling. Vid köp af alla 5 delarna lämnas de till 15 kr. i st. för 34 kr.

Freden i Roskilde.

Aktstycken och framställning.

I. Fredsbrottet och fredsmedlingen 1657 ¹⁾.

Den 1 juni 1657 undertecknade Fredrik III i Köpenhamn Danmarks krigsförklaring mot Sverige. Dagarne efter gick en häröld över skånska gränsen, på gammaldags vis förkunnande krigsutbrottet i Sverige.

Det var revanchen för det olyckliga kriget 1643—1645, det gällde, försöket att återvinna den genom frederna i Brömsebro och Osnabrück rubbade maktställningen i Norden. Danmark hade länge avvaktat ett tillfälle att angripa. Man ansåg detta nu kommet. Karl Gustaf var djupt invecklad i sitt polska krig; Danmarks mot Sverige riktade allianssystem syntes, i varje fall i Fredrik III:s ögon, på god väg att vinna sin fullbordan. En ständigt växande krigsstämning hade uppammats; i december 1656 hade det danska rådet förmåtts uttala sig för rustningar, och på ständernas därpå följande möte i Odense i februari 1657 hade medel till dessa rustningar beviljats. Kriget var därefter blott en tidsfråga.

Betecknande nog för detta krig såsom i första rummet Fredrik III:s och hans tyska rådgifvares angavs i det ma-

¹⁾ Utom på de tryckta urkundssamlingarne och bearbetningarne stöder sig detta kapitel på excerpter ur den franske ambassadören Charles d'Avau-gours depescher till Mazarin och Brienne samt Mazarins order till d'Avau-gour (Archives du Ministère des Affaires étrangères i Paris. Afd. Suède), vilka ställts till författarens disposition av arkivarien L. Weibull, samt på studier i Riksregistraturet ävensom Danica 1657 (Sv. Riksark.) och i »Coyet-ske Papirer» (Danska Rigsark.).

nifest, som utsändes, såsom första krigsorsak, att Sverige i westfaliska freden låtit tilldela sig Bremen, den danske konungens forna ärkebiskopsstift. Det lades Sverige vidare till last, att Corfitz Ulfeld, den förre danske rikshofmästaren, vilken redan drottning Kristina tagit i beskydd, ostraffat i äreröriga skrifter fått angripa Fredrik III och den danska regeringen. Gränsocknarna Idre och Särna hade Sverige egenmäktigt behållit efter Brömsebrofreden. Svenska undersåtar hade med begagnande av falska certifikat bedragit den danska kronan på tull i Öresund och Sverige tagit tull af danska undersåtar utanför Danzig. Man hade haft anslag på det till Bremen gränsande Delmenhorst och med dryga pålagor besvärat de danska godsens på Rügen. De rättigheter, som tillförsäkrats Halland, hade icke respekterats.

När Karl Gustaf senare uppsatte sina fredsvillkor, lade han vikt uppå, att bland dem inrycktes bestämmelser riktade mot de kränkningar af Brömsebrofreden, som här påbördades Sverige och framteddes såsom fullgiltiga orsaker till ett krig.

Den danska krigsförklaringen träffade Karl Gustaf ingalunda oförberedd. Han kände den fientliga stämningen i Danmark och hans tankar hade sedan länge gått i riktningen av ett krig. Han hade under sista delen av året 1656 inhämtat det hemmavarande rådets mening i detta avseende. Och i december samma år anförtrodde han Charles d'Avau-gour, den franske ambassadören hos honom i Polen, sin avsikt att efter polska krigets slut gå mot Danmark. I början av 1657 var ryktet om hans förestående tåg allmänt bland diplomaterna. På brandenburgsk sida misstänkte man, att det låg sanning bakom, och man lät också under förhandlingarna i Marienburg farhågorna i detta avseende komma till uttryck. Karl Gustaf dementerade ryktet med aplomb.

Kanske icke utan en viss uppriktighet. Ty vid denna tidpunkt höll ett nytt moment — Rakoczys infall i Polen — på att väsentligen förändra det politiska läget och trängde planerna på krigståg mot Danmark i bakgrunden.

Det fälttåg Karl Gustaf tidigt på våren 1657 företog i förening med den siebenbürgske fursten in i Polen gav

emellertid ej det resultat han väntat. Samtidigt utvecklade sig de politiska förhållandena på alla håll till hans nackdel. På ytterligare hjälp från Brandenburg kunde han icke räkna. Från Österrike, där Leopold I efterträdde Ferdinand III, hade han allt att frukta. Från sitt sändebud i Köpenhamn, Magnus Durel, vilken i början av året ånyo inlett förhandlingar om en nära allians, mottog Karl Gustaf i början av maj ogynnsamma rapporter. Den svenske konungen skilde sig från Rakoczy och bröt upp mot Storpolen. De under rättelser från danska sidan, som träffade honom under denna marsch, kommo honom snart att fatta definitivt beslut att lämna Polen och rycka till anfall mot Danmark. Den 29 maj fick han veta, att Durel brutit förhandlingarne i Köpenhamn och haft sin avskedsaudiens hos Fredrik III; i början av juni hunnen till Strassburg i polska Preussen, att den danske konungen låtit beslagtaga trenne svenska skepp i Öresund. Karl Gustaf har tvivelsutan häri sett det avgörande förebudet till fredsrottet. När han så den 20 juni mottog den danska krigsförklaringen, hade han allt ordnat för sitt nya krig. Sex dagar senare skedde från Bromberg uppbrottet mot Danmark.

Den 1 juli stod Karl Gustaf i Stettin, den 8 på gränsen till Mecklenburg. Fjorton dagar senare bröt han in i Holstein. Inom kort voro de danska trupper som ryckt in i Bremen drivna tillbaka, hela Jylland besatt av svenskarna; endast Fredriksodde gjorde motstånd. I början av september tog Karl Gustaf sitt residens i Wismar, avvaktande händelsernas vidare utveckling och uppgörande planer för landstigning på de danska öarna.

Det sedan länge befarade fredsrottet väckte hos de makter, i vilkas intresse det låg, att Karl Gustaf ej drogs bort från Östeuropa, en livlig oro, och ansträngningar gjordes från flera håll att bilägga striden.

För kurfursten av Brandenburg hade Karl Gustafs uppbrott från Polen avgörande betydelse. Från att hava varit Sveriges bundsförvant fördes han nu så småningom över i det fientliga läget; i början av september tog han steget ut

genom fördraget i Wehlau. Under tiden, och väl delvis för att bemantla förberedelserna till detta avfall, erbjöd kurfursten sin fredsmedling hos Karl Gustaf. Det skedde i mitten av augusti genom sändebudet von Kleist. Men Karl Gustaf tillbakavisade bestämt erbjudandet. Han förklarade, att han betraktade kurfursten i hans egenskap av ledamot i det tyska riket såsom garant för den genom Danmarks infall i Bremen brutna riksfreden. Han begärde garanti, ej medling. Han fruktade, att med Brandenburgs medling tvingas att antaga även Generalstaternas. Men i Holland såg han fienden framför andra, representanten för det system, som ville tillintetgörandet av de svenska planerna på östersjöväldet. Den ännu oratificerade Elbingtraktaten gav honom anledning till avslag, då Generalstaterna mot slutet av 1657 erbjödo sin medling.

Även Frankrikes och Englands intressen berördes i eminent grad av den utbrutna nordiska konflikten.

Den franska politikens strävan gent emot Sverige gick i främsta rummet ut på att vinna dess verksamma bistånd i kampen mot huset Habsburg. Själv var Frankrike ännu i öppen strid med Spanien; det traktade efter att förmå den svenske konungen att flytta sina vapen från Polen till Österrike. Med Sveriges bistånd ville Frankrike söka leda det stundande kejsarsvalet i en för huset Habsburg ogynsam riktning.

Englands intressen voro till dels likartade. Även Cromwell var vid denna tid invecklad i krig med Spanien och i mars månad 1657 slöt han med Frankrike ett off- och defensivförbund mot detta land. Lika litet som Frankrike önskade han en maktförskjutning i Norden till ettdera rikets fördel: den kunde endast äventyra »kommerciernas» frihet i Östersjön; de frodades bäst med bibehållande av det förhanden varande jämnviktsläget. Törhända drev även Cromwells så omdebatterade »protestantiska» politik i samma riktning.

Båda makterna erbjödo under årets lopp sin mellankomst till krigets biläggande.

Å Frankrikes vägnar anlände i maj 1657 residenten i Hamburg, de Meules, till Köpenhamn. I slutet av augusti kunde han avresa till Karl Gustaf med underrättelse, att

Fredrik III förklarar sig villig till en förhandling. Han erhöi ett till synes gynnsamt mottagande hos Karl Gustaf, som han träffade på väg från lägret vid Fredriksodde till Wismar. Konungen förklarade sig »benögd, att een tractat incaminerades, så frampt på Danmarks sijdha skulle handlas medh någott allfwar och ricktigheett». Han utsåg sina underhandlare: riksrådet Sten Bielke och Corfitz Ulfeld, vilken på marschen mot Danmark stött till hären och såsom geheimeråd gått i Karl Gustafs tjänst. Men i besittning av hela Jylland, med undantag av Fredriksodde, och som bäst i färd med att underhandla om förbund med sin svärfader, hertigen av Holstein, ställde den svenske konungen sina fordringar högt. Redan nu gällde det Skåne, Halland, Bleking och stora stycken av Norge.

Memorial, huareffter Kongl. May:tz fullmechtige commissarier h. grefue Corvitz Ulefeldt och h. baron Steen Bielke hafue sigh wijd den danske tractaten att rätta. Actum Gotorp den 9 september 1657.

1. Att rikzhofmästaren Corvitz Ulefeldt måtte till thenne tractat af Danmark admitteras såsom then, huilken vthj Kongl. May:tz dienst sigh nu engagerat hafwer och icke annat än som Kongl. May:tt af Sweriges minister räknas kan, och måste omnibus rationibus han ther wijdh mainteneras.

2. Att grefue Corvitz Ulefeldt tillijka medh h. baron Steen Bielke göra och öfwerläggia medh grefue Wrangell ehudh som till præliminariens tractat fullförande kunde tienligh wara, att the effter theas godtfinnande här vthinnan procedera, allenast begge rijkers respect och högheett såsom wijdh förrige tractater öfligit måtte kunna ij acht tagas. Och att französke envoyen icke wijdare måtte brukas hoos interpositionen, än som att kunna bringa parterne ihoop, och the sielf kundhe sedan effter theas godt finnande, när thet kommer till tractat, conferera medh huar andra och fuhlföra wärket effter theas godt tyckie, såsom Kongl. May:tt af wiktige skäl icke kan simpliciter så antaga Frankrijke till een mediator och ther igenom tacite absolvera honom igenom numero (sc: munere) mediatoris ab officio præstandi guarantien till chronan Swerige; altså måste Kongl. May:tt först förwänta kongen i Frankrijkes förklaringh vppå Kongl. May:tz begäran att assistera Swerige antingen medh folck eller pen-

ningar. Och kan man bruka de Mueles till ett interim, när man hafuer honom af nöden.

3. The punctationer om conditionibus, som grefue Corvitz Ulefeldt opsatt hafuer, som man præterendera skall, kan man vthij begynnelssen proponera och stå vppå; allenast will Kongl. May:tt sigh förbehållit hafua these punctationer wijdare att examinera och them vthj een serdeles instruction affatta låta, så och thess ultimata them medh thet första till-sända, allenast att man någott kunde erfahra, huru wijda sig Danmark ratione satisfactionis, compensationis och assecurationis will här vthlåta, sedan å Kongl. May:tz sijda proposition först giordt, ty man måste för obligera them att förklara sigh till något.

4. Och såsom näst præentionen vppå skadeståndett och gjorde omkostnader, item the skåhl Kongl. May:tt kunde hafua om någon assecuration vthj wissa orther, altså tienar thess för vthan icke ljtet till Sweriges säkerheet att för obligera Danmark till fulleligh afdanckning af sin armee, een kannerligh alt thet tyske folcket, så till foot som till häst; een kannerligh all then krigsförwalltning, som the nu å nyo giordt hafua att förmera theras inländske militie, måste afskaffas, och allenast ett så stort antaal af vthskodt blifuer, som för sidsta danske och swenske krijget warit hafuer, och att inthet rytterij mehra hålles vthj landet, vthan allenast adelens wahnliga rusttienst; thess för vthan måste afskaffas alle sochne hästar, fogde- och præstehästar, jempte all krijgzförfattningh ophäfues, för vthan adelens rusttienst allena. Skulle man och kunna bekomma the tyske vthj Sweriges tienst vppå afslag af någon summa, wore thet mycket wåhl.

5. Jfall att then quæstion skulle opkomma in præliminaribus, thet Danmark vthan huuss Österrijke, Påhlen eller Hållandh icke tractera wille, tå skole Sweriges commissarier sådant aldeles vndwijka och till sådan proposition icke inlåta vthan remonstrera, at thet krijget medh Danmark icke hade att göra medh the andre, vthan att huar måtte tractera a part medh huar andra och gifua sigh an thet bästa huar kan hoos sin wederpart, så kan huar få swara och tractera a part, som man tå bäst kan förlijka sigh om.

6. Måste och vthi thenne præliminarie sluth sökias, att posterne måtte gå säkert, och att ett pass måtte gifues af Danmark för Guldenklou till att komma till Kongl. May:tt och bijwijsta tractaten. Datum ut supra.

*Carl Gustaff*¹⁾.

¹⁾ Orig. på papper med Karl Gustafs sigill. Danica: Underhandlingar ang. freden i Roskilde 1658. Sv. Riksark.

En hemlig biinstruktion utfärdades för kommissarierna den 12 september. Den lyder:

Bij och secret instruction, huaräffter greffve Korfitz Vlfelt och h. Steen Bielke vthi förestående tractat emellan Sverie och Danmarck sigh haffva att rätta. Datum Kiel den 12 septemb. 1657.

Skola dee effter tiänligh ingångh aff remonstration, huredhes kriget vthan någon giffven orsaak ähr hans Kongl. Majestet, des rike och länder aff Danmark påbördhat, och hadhe dee derigenom nogsampt högh orsaak sina vapens igenom dens högstes välsignelse lyckeliga progresser vidhare att pousera och all revenge på dädh ytersta att sökia: doch haffver hans Kongl. May:tt aff intödh godheet och till fridh städhse benägenheet sigh derhen resolverat att antaga dee förlicknings medhel och vägar, såm kungen vthi Franckrikes envoie, mons. de Meules, vppå kungen och ständernes vägnar vthi Danmarck Hans Maj:tt anpresenterat haffver. Och till den ända nu förordhnar offvanbemelte sina trogna män och commissarier, dem mädh nöiachtig fulmacht förseer och beordrar, dädh såsnart dee danske commissarier sigh inställa, dee då mädh dem (sedhan deras fulmacher examinerade ähro) inlåta sigh vthi tractater de tempore, loco et modo tractatus. Sedan dee dädh affhandlat, kuna dee tractaten vidhare incaminera vppå desse effterföllande puncter och stycken.

1. Skola dee sigh till ett fundament taga alla dee gamla pacter, såm emellan cronorne vprättade ähro, särdeles dädh sista Brömsebroiske affskedhet, huilka alla skola ståå fasta och oföränderliga bliffva vthi alla sine clausulis, föruthan där vthi dee igenom denne tractaten kuna ändrade bliffva.

2. Dee torterne, såm Kongl. May:tt och cronan Sverie aff Danmarck desse tidher bårtåth skiedde ähro, ehuruvääl dee vthj sigh siälffva stora nogh ähro, så skola dee ändoch på dädh högsta exaggereras, och sedhan derföre loco satisfactionis begiäras Skåne, Bleking, Bornholm, Saltholmen, Huenslandh, Möön, öiarne vthan för Sundet såm Anholt, Teintele, Lässöön och Nidingen mädh Samsöo, jtem Callöo huus och lään. Vthi Närrie Bahuus lään och huus och där-emoot liggande landh vthi Wäster Göte landh Skårdalen benämbdh, Flöiteröo lään, Trunhems lään och Jslandh, mädh alla ständer och appertenentier uthi förb:te landh och

En hemlig biinstruktion utfärdades för kommissarierna den 12 september. Den lyder:

Bij och secret instruction, huaräffter greffve Korfitz Vlfelt och h. Steen Bielke vthi förestående tractat emellan Sverie och Danmarck sigh haffva att rätta. Datum Kiel den 12 septemb. 1657.

Skola dee effter tjänligh ingångh aff remonstration, huruledhes kriget vthan någon giffven orsaak ähr hans Kongl. Majestet, des rike och länder aff Danmark påbördhat, och hadhe dee derigenom nogsampt högh orsaak sina vapens igenom dens högstes välsignelse lyckeliga progresser vidhare att pousera och all revenge på dädh ytersta att sökia: doch haffver hans Kongl. May:tt aff intödh godheet och till fridh städhse benägenheet sigh derhen resolverat att antaga dee förlicknings medhel och vägar, såm kungen vthi Franckrikes envoie, mons. de Meules, vppå kungen och ständernes vägnar vthi Danmarck Hans Maj:tt anpresenterat haffver. Och till den ända nu förordhnar offvanbemelte sina trogna män och commissarier, dem mädh nöiachtig fulmacht förseer och beordrar, dädh såsnart dee danske commissarier sigh inställa, dee då mädh dem (sedhan deras fulmacher examinerade ähro) inlåta sigh vthi tractater de tempore, loco et modo tractatus. Sedan dee dädh affhandlat, kuna dee tractaten vidhare incaminera vppå desse effterföllande puncter och stycken.

1. Skola dee sigh till ett fundament taga alla dee gamla pacter, såm emellan cronorne vprättade ähro, särdeles dädh sista Brömsebroiske affskedhet, huilka alla skola ståå fasta och oföränderliga bliffva vthi alla sine clausulis, föruthan där vthi dee igenom denne tractaten kuna ändrade bliffva.

2. Dee torterne, såm Kongl. May:tt och cronan Sverie aff Danmarck desse tidher bårtåth skiedde ähro, ehuruvääl dee vthj sigh siälffva stora nogh ähro, så skola dee ändoch på dädh högsta exaggereras, och sedhan derföre loco satisfactionis begiäras Skåne, Bleking, Bornholm, Saltholmen, Huenslandh, Möön, öiarne vthan för Sundet såm Anholt, Teintele, Lässöön och Nidingen mädh Samsöo, jtem Callöo huus och lään. Vthi Närrie Bahuus lään och huus och där-emoot liggande landh vthi Wäster Göte landh Skårdalen benämbdh, Flöiteröo lään, Trunhems lään och Jslandh, mädh alla ständer och appertenentier uthi förb:te landh och

lään till everdeligh oklandrat egendom vnder Sverie och dermedh altidh incorporerat förbliffva.

3. Och emädhan vthi förra Brömsebroiska fridhs tractaten Hallandh äffterlats cronan Sverie till en försäkringh på vissa terminer, huilken Danmarck sedhan igenom ett oförskylt och otidigt krich brutit haffver, ty böör föresagda landh häräffter hemfalla cronan Sverie till everdeligh egendom.

4. Dee länder, såm Hans Maj:tt och cronan Sverie förmedelst förstendömet Bremen kan haffva någon præntion vppå, skola vthan något dröiesmål förbliffva högst:te Hans Kongl. May:tt och cronan.

5. Och äffter Hans May:tt mykit angelegit ähr att haffva en foot på denne sidhan Elfven emoot förstendömet Bremen, ty skola commissarierne giöra sin högste flit att förskaffa greffskapet Pinnenberg till Hans Kgl. May:tt disposition mädh den anpart, såm greffue Ransau därvti haffva kan, för huilkens deel honom aff cronan Danmark åter skall satisfaction skaffas. Kan dädh på intet annat sätt skee, skall man sökia att giöra dädh igenom byte häller cession aff dän præntionen, såm Hans May:tt på Ditmarschen haffver.

6. Alla dee godts, såm dee danske haffva på landet Rügen, skola förbliffva rickes vice admiralen och lieut. generalens greffve Charl Gustav Wrangel för den skadhan han vthi förstendömet Bremen aff cronan Danmarck lidhit haffver. Eganderne skola haffva sin recours åter till cronan Danmark och där contenteras.

7. Greffve Korfitz Wlfelt skola commissarierna såvidha sigh antaga, dädh honom aff kungen och cronan Danmark måtte restitueras alt dädh han vthi löst och fast haffver måst vidh sin affresa förlåta och lemna, och all den skadha han igenom sin emigration haffver lidhit honom repareras och sedhan ståå förb:te greffve fritt mädh lagh och rätt dem att förföllia, såm honom denne olägenheet causerat haffva.

8. Såsom nu hans fsl. durchl. aff Holstein och Slesvick hertigh Friederik etc. vthi detta kriget och inveklat ähr, och hans interesse häär vthi högeligen verserar, ty skola commissarierne aff hans durchl. förnimma huadh han för sigh vidh denne tractaten haffver att agera och admittera hans durchl. commissarier ickie alenast, vthan vthi alt giörligit räckia dem handen.

9. Till all extraordinarie expensers affbetalningh, såm detta kriget förorsakat haffver, haffva commissarierne att fordra tiugu hundrade tusende rixd. Doch ähr denne summa så stricte intet satt (ei heller den förb:te satisfactionen vthi

länderne), att däraf icke för sakens circumstantier iu måtte ändras och vthi detta såm alt annat affvänta hans May:tz final resolution.

10. Huru Hans May:tt vill haffva hållit mädh armeens affmarch (där fredhen slutes) och mädh restantier vthi qvarteren, lära de mädh första commiss. veta låta.

11. För alt skola commissarierne vääl see sigh före, dädh dee intet tractera, mykit mindre sluta något, såm kan giffva hans May:ts vänner och alierade någon ombrage.

12. Hans Kongl. Maj:tt skola commissarierne giffva vnderdånigh flitigh relation om dedh, såm hoos dem passera kan, och vthi alt hämpta Kongl. May:tt nådigste vidhare ordre och befallningh.

Hans Kongl. Maj:tt önskar hermädh nådigst commissarierne lycka vthi deras negotiation och förbliffver dem mädh all kongl. ynnest och nådhe altidh bevogen.

*Carl Gustaff*¹⁾.

Strax efter sin återkomst till Köpenhamn avled de Meules. Det franska medlingsverket var därmed avbrutet, och hoppet om dess fortsättande syntes alltmera avlägset, då kort förut även den franske ambassadören d'Avaugour, som kommande från medlingsverket med Polen i Marienburg, på Mazarins order skyndat till Karl Gustaf, i september ryckts bort i Lübeck. d'Avaugours efterträdare hos Karl Gustaf, chevalier de Terlon, verkade visserligen i fredlig riktning, men några åtgärder föranleddes ej därav.

Vid denna tidpunkt hade emellertid England redan begynt sin fredsmedling. En ambassad hade i början av 1657 varit projekterad till Danmark; den hade av en eller annan anledning då ej kommit till stånd. Nu avgingo på hösten ungefär samtidigt till Fredrik III Philip Meadowe, en av Cromwells kanslisekreterare, som föregående året använts i en diplomatisk mission till Portugal, och till Karl Gustaf generalmajor Jephson, en huvudsakligen i militära värv beprövad man.

Meadowe anlände till Köpenhamn i mitten av september.

¹⁾ Orig. på papper med Karl Gustafs sigill. Danica: Underhandlingar ang. freden i Roskilde 1658. Sv. Riksark.

Han mottogs med större högtidligheter än vanligt. Man ville därmed smickra och för Danmarks syften vinna den som det synes ej så litet fåfänge mannen. Jephson åter ankom först senare till bestämmelseorten och mottogs i audiens hos Karl Gustaf den 9 oktober.

Båda konungarne antogo Englands medling, och sändebuden voro under återstående delen av året verksamma att få fredsunderhandlingar till stånd.

Men i grund och botten var Fredrik III obenägen till fred — helt naturligt, då han med så djärfva förhoppningar kort förut börjat kriget. Han hade väl ställt sig välvillig till de medlingsänbud, som av Frankrike och Brandenburg gjordes under sommaren. Men hans hållning var näppeligen allvarligt menad. Hans politik var i främsta rummet riktad på ett stärkande av Danmarks mot Sverige fientliga allianssystem. I juli 1657 hade han förbundet sig med Polen; man hade överenskommit att endast gemensamt ingå fred med Sverige. I oktober slöt han förbund med Brandenburg. Hans sändebud Christopher Sehested var verksam i Wien för att få till stånd en allians med Österrike. Men på samma gång hans strävanden gingo ut på att lägga nya länkar till den halvfärdiga allianskedjan, ville han göra de redan ingångna traktaterna mera effektiva. I Berlin sökte Ditlev von Ahlefeldt att sluta de svenskfientliga makterna samman till kraftig aktion mot Sverige.

Karl Gustaf å sin sida ville framför allt ett snabbt slut. Hans strävanden gingo i första hand ut på att förmå England att aktivt deltaga i kriget och med dess hjälp kasta Danmark överända. Men han ville samtidigt ha fredsmedlingen till hands för att även på denna väg nå sina syften, om tillfälle skulle yppa sig. Under allt detta dolde han emellertid icke, att det fans föga utsikter för att Danmark skulle ge med sig. Det var väl ofta endast osäkra meddelanden om Fredrik III:s underhandlingar med främmande makter, som han mottog. Men så mycket såg han klart, att dessa stärkte Danmark i dess motstånd.

Fredrik III:s och Karl Gustafs ståndpunkter visade sig

vid de försök medlarne gjorde oförenliga med varandra. Danmark fordrade i enlighet med sina avtal med Polen och Brandenburg, att striden skulle biläggas på en allmän fredskongress i samband med de polska stridigheterna. Karl Gustaf höll däremot energiskt på separatunderhandling. Det enda, vartill han kunde förmås, var att medgiva, att Polens och Brandenburgs sändebud finge närvara vid förhandlingarna. Lika litet nådde man enighet i fråga om mötesplatsen. Fredrik III föreslog Lübeck. Karl Gustaf å sin sida ville ha fredsunderhandlingen förlagd så långt borta som möjligt från den europeiska diplomatiens centra, helst på sedvanligt sätt å en gränsort mellan rikena, exempelvis Brömsebro. Han fordrade vidare, att utom England även Frankrike skulle vara medlare. Fredrik III åter uppställde såsom genfordran, att underhandlingen skulle äga rum under medlarskap även av Generalstaterna. Karl Gustaf ville bevilja Generalstaternas deltagande i fredsarbetet, men först sedan de ratificerat fördraget i Elbing. Man kom ej ens över förhandlingarna om preliminärerna.

Vad de villkor angår, på vilka de båda makterna tänkte sig, att freden skulle ingås, voro de om möjligt ännu längre avlägsna från varandra. I instruktionen för Ulfeld och Bielke hade Karl Gustaf noga specificerat sina. Men det var så långt ifrån, att Fredrik III ville medgiva Sverige någon krigsskadeersättning eller avträdelse i land för återfående av det förlorade Jylland, att han fastmer ännu i slutet av 1657 uppställde såsom sin fordran bl. a., att Halland skulle ersättningslöst återlämnas åt Danmark och svenska skepp erlägga tull i Öresund.

Under det att England och Frankrike verkade för konflikten biläggande på fredsmedlingens väg, arbetade Brandenburg nu sedan oktober 1657 på att förmå Österrike till snabb fientlig aktion mot Sverige. I början förgäves. Leopold I tvekade att inlåta sig på ett företag, genom hvilket han kunde bryta riksfreden och riskera kejsarkronan. Mot slutet av året syntes emellertid utsikterna större för att Brandenburgs bemödanden skulle krönas med framgång. Lisola och Monte-

cuculi sändes i december till Berlin. Utgången av deras förhandlingar avvaktades med spänning på alla håll. Det låg däri en möjlighet till en lösning av den nordiska konflikten — till Danmarks förmån.

Ännu en annan riktning gjorde sig i denna fråga gällande i den europeiska politiken. Haag var centrum för denna riktning, som genom en energisk medling ville diktera fredsvillkoren och genom makternas gemensamma ingripande tvinga den motsträvige — ett förebud till de kommande Haagkonferenserna. Generalstaterna fattade resolutioner och bemödade sig att vinna England, Frankrike och Brandenburg för dessa planer. De fredsvillkor de ville stipulera voro i hög grad ofördelaktiga för Sverige. De ville återställa status quo.

När året 1657 gick till ända, svävade ännu allt i det ovissa. Sverige och Danmark stodo varandra så fjärran, att den engelske medlaren hos Karl Gustaf kunde skriva till statssekreteraren Peter Julius Coyet om det sista danska förslaget till preliminärer — det var av den 27 december 1657 —: »laquelle m'a rendu si muet, que je ne puis imaginer ce que je vous pourray proposer la dessus. . . . Elle me semble estre d'un stile, qu'eust esté digne d'Alexandre le Grand, quand il estoit au comble de toutes ses victoires.»

II. Förhandlingarna i Vordingborg.

Året 1658 med dess oerhört stränga vinter förändrade allt. Den 30 januari öfvergick Karl Gustaf med sin här i danskarnes åsyn det frusna Lilla Bält och tillfogade dem nederlaget i Tybring vik.

Med vanlig snabbhet begagnade Karl Gustaf den vunna framgången. I olika riktningar sändes häravdelningar för att övermanna den återstående danska styrkan på Fyen. Själftågade konungen mot Odense och tog sitt första nattkvarter i byn Kong¹⁾.

Dagen efter slaget, den 31, avmarscherade riksamiralen Karl Gustaf Wrangel med största delen av kavalleriet och dragonerna — två brigader fotfolk och några »stycken» följde efter — att intaga Nyborg. Redan samma dag var staden i svenskarnes händer.

Med återstoden av hären fortsatte Karl Gustaf den 31 januari till Odense. Här och på det närbelägna Dalum kloster hade han sitt huvudkvarter den 1—4 februari. Det mål, som hägrade för Karl Gustaf, var att fortsätta isvägen över det vida större och farligare Stora Bält. »Det kom åno dagar, då utkik efter vädret, spörsmål om tö eller frost, om vinden skulle stå i nordväst eller nordost blevo delar av den strategiska konsten.» Den ena rekognosceringen av isen följde den andra. Undersökningarna riktades på två linjer: Nyborg

¹⁾ Se härom och för följande: Relation öfwer det, som sig uti Kongl. May:tz expedition på Fyen och Seeland tildragit hafwer, ifrån det Hans Kongl. May:t afreeste ifrån Wiszmar den 5 januarii til desz Hans Kongl. May:t kom hem til Göteborg den 23 Martii år 1658. Stockholm tryckt år 1658. Citeras i det följande: Krigsrelationen.

—Korsör och Svendborg—Tåsinge—Langeland—Låland—Falster. Avgörande betydelse fick den rekognoscering, som efter hållet krigsråd i Kong anförtroddes åt generalkvartermästaren Erik Dahlberg.

Under det att Karl Gustaf sålunda hade planer på en ny Bältöfvergång med nya framgångar och landerövringar, hade underrättelsen om Fyens förlust nått Köpenhamn. »Den bragte där», säger det engelska sändebudet, »den största förskräckelse, emedan den oavsett förlusten av en så betydande ö väckte fruktan, att den brygga, som fört svenskarne över Lilla Bält till Fyen, skulle även föra dem över Stora Bält till Sjælland»¹⁾.

Fyens förlust åstadkom också vad ej höstens långdragna underhandling förmått: Fredrik III blev benägen till separatunderhandling. Det ej direkt avbrutna, men avstannade medlingsverket återupptogs.

I hast, säger Meadowe, lät Fredrik III kalla honom till sig. Genom att begagna sig av hans därvaro kunde konungen undgå att synas vara den som hos Karl Gustaf anhöll om underhandlingars inledande. Resultatet av audiensen blev, att Meadowe vände sig med en skrivelse till den svenske konungen; han framhöll, att Fredrik III vore benägen till en skyndsam fred och till underhandlare utsett sitt rikets främste man, rikshofmästaren Jockum Gersdorf jämte riksrådet Christen Skeel. Det gällde icke längre tvistigheter om platsen för underhandlingarne eller tiden för deras början: avgörandet av dessa frågor överlämnades helt åt Karl Gustaf. Därjemte anhölls om vapenvila²⁾.

¹⁾ Philip Meadowe, A narrative of the principal actions occuring in the wars betwixt Sweden and Denmark before and after the Roschild treaty with the counsels and measures by which those actions were directed. London 1677, sid. 37.

²⁾ Skrifvelsen, dat. 1658 $\frac{3}{2}$, ävensom Karl Gustafs svar av $\frac{5}{2}$ är tryckt bl. a. i stridsskriften från svenska sidan vid fredsbrottet i aug. 1658: *Expositio causarum, quibus S. R. M. Sveciæ bellum a rege regnoque Daniae sibi illatum, etiam post pacem Roschildiæ initam, continuare coacta fuit. Anno 1658.* Bih. s. 19—20, 21—23.

En kurir avfärdades med Meadowes skrivelse, och redan följande dag, den 4 februari, hade denna nått fram till Karl Gustaf i Odense. Den svenske konungen antog anbudet om underhandling. Han bestämde Sprogö eller Rudköbing på Langeland till mötesplats; inom åtta dagar skulle förhandlingarna hafva tagit sin början. Karl Gustaf förklarade därjämte, att ej blott Englands sändebud, utan även Frankrikes, chevalier de Terlon, den senare ehuru ej ackrediterad, skulle närvara såsom medlare. Till fredsunderhandlare utsåg han de redan i september 1657 nämnda, Corfitz Ulfeld och Sten Bielke. Hvarje tanke på ett stillestånd tillbakavisades.

Övergången över Stora Bält på isfälten var det som alltjämt föresvävade Karl Gustaf. Han avvaktade oroligt varje underrättelse från de utsände kunskeparne. Kort efter det att Meadowes kurir haft företräde, återvände själva huvudpersonen, generalkvartermästaren Erik Dahlberg. De gynnsamma upplysningar han hade att meddela föranledde konungen att ännu samma afton, den 4 februari, avresa till Nyborg, där Wrangel befann sig. Meadowes kurir medföljde. Han fick här den 5 februari Karl Gustafs definitiva, skriftliga svar och ilade åter till den danska huvudstaden.

Under natten mellan den 4 och 5 februari hölls i Nyborg emellan Karl Gustaf och överbefälhavaren över arméen Karl Gustaf Wrangel samt Corfitz Ulfeld den avgörande överläggningen. Beslutet att övergå till Sjælland fattades. Redan den 5 på aftonen anträdde Karl Gustaf marschen över Tåsinge, Langeland, Låland och Falster; den 10 stod hela hären, näppeligen överstigande 5000 man, samlad i Vaalsö.

Samma dag gick Karl Gustaf med en mindre styrka över till Sjælland i rekognosceringssyfte, sedan han först låtit ett par regementen fatta posto i Vordingborgs slott. En engelsk mil utanför Vordingborg mötte han det engelska sändebudet Meadowe tillsammans med Gersdorf och Skeel, som föregående dag avrest från Köpenhamn, på väg till det beramade fredsmötet i Rudköbing. Detta sitt möte med den svenske konungen i fiendeland och därpå följande audiens i

Vordingborg har Meadowe livfullt beskrivit i en rapport till den engelske statssekreteraren Thurloe ¹⁾. Sändebudet sökte få till stånd en vapenvila. Men förgäves. Däremot sände Karl Gustaf, återkommen till Vaalsö, hofrådet Peter Julius Coyet samma natt till Vordingborg att underhandla om preliminärerna ²⁾.

Den instruktion, de danska sändebuden medförde, var till sina huvuddelar uppsatt för helt andra förhållanden. Den förutsatte, att Karl Gustaf ännu befann sig på Fyen, och att mötet skulle äga rum i Rudköbing. I sin mån bidrog detta till, att de förhandlingar, som de närmast följande dagarna fördes i Vordingborg, blevo resultatlösa. Det fanns väl i instruktionen en sekret artikel, däri förutsågs, att Carl Gustaf ytterligare avancerade, och däri för detta fall lämnades sändebuden fria händer. Men den var endast formulerad i allmänna ordalag: näppeligen kunde sändebuden, om de svenska fordringarne visade sig alltför höga, våga göra bruk av den. Syftet med hela detta fredserbjudande från dansk sida var i främsta rummet att söka vinna tid.

Instruction,

som wij Fridrick dend tredie, Danmarckis, Norgis, Wendes och Gothis konung etc., haffuer medgiffuen oss elskel. her Joachim Gerstorff til Tundbyholm, ridder, rigens hoffmester och befalingsmand offuer wort land Borringsholm, oc Chresten Skeel til Fusinge, befalingsmand offuer Tryggewelde, wore troe mænd oc raad, huoreffter de sig paa det mode, berammit dend 13 februarij paa wort land Langeland vdi wor kiøbstæd Rudkiøbing imellem oss och kongen j Swerrig, vnderdanigst skal haffue at rette oc forholde.

Först skäl bem. wore gode mænd oc raad strax begiffue sig paa reysen herfra igiennem Falster oc Loland til Langeland, saa at de vfielbarligen j Rudkiøbing kunde werre tilstede dend 13 februarij förstkommendis, huor modit paa

¹⁾ Meadowe till Thurloe ^{14/2}. Thurloe, State Papers VI, 802. En annan skildring av detta möte giver Erik Dahlberg i den s. 21 cit. relationen.

²⁾ Krigsrelationen. Ehrenstens dagboksanteckningar i Handl. rör. Skandinaviens historia XXXIX, 357.

bem. dag oc sted imellem oss och kongen i Swerrig er berammit, oc naar de did ankommer, skulde de H. K:ttz, protecteuren j republicquen Engeland, Skotland oc Irland, hans til oss skickede gesanter lade forstaa, at, efftersom dette mode formedelst hans vnderhandling er berammit til at forsøge, om denne imellem oss och kongen i Swerrig begynte krig, entstandende v-roe oc tuistighed kunde weed wenlige tractater til rolighed oc en ynskelig fred forandris, oc de nu effter saadan affskeed sig her indstillet haffde, dertil i Herrens naffn at giörre en begyndelse, hand da endnu ligesom tilforn med salvo conductu oc andre hiid ind til skrifftlige declarationer oc suar der paa skeed waar, wilde fremdelis med fuldmacternis och propositionernis vdwexling haffue vmag oc dermed giörre alting bered oc klart til woris oc de swenske commissariers sammenkomst oc congres, forsickrende derhoos bem. gesanter, at saa som wij til denne krig haffuer werit höyeligen nöd oc tuungen, saa wille wij oc lade see skylden icke hoes oss at skal verre, at dend jo strax dempis oc endis, saa fremt de swenske sig til det som christeligt, erligt, oss oc wore riger oc lande reputerligt kand verre nogenlunde wille forstaa.

Naar nu wore commissarier formedelst bem. gesanters vnderhandling de modo procedendi med de swenske er eens, da kunde woris dennem medgiffne fuldmact imod kongen j Swerrigs vdwexles oc offuerleweris.

Dersom H. K:ttz kongen j Franckriiges sendebud sig til vnderhandling imellem oss oc kongen j Swerrig erbyder, da haffuer woris commissarij det at acceptere ¹⁾.

Naar dend swenske fuldmact er offuerandtwordit, wil dend med fliid efftersees, at dend er saa nöyactig, at derudj infet kand desidereris; befindis dend fuldkommen, skulde woris commissarij gesanteren med alle tienlige motiver derhen söge at disponere, at hand de swenske wilde formaa med forslag til freden at giörre dend förste begyndelse.

Dersom de swenske sig herudj aldelis skulde wegre, daa paa det de icke deraff til nogen ophold skulde tage aarsag, da haffue woris commissarier ald wiitlöfftig oc widere dispute herudj at evitere oc sig fuldkommeligen erklære, paa huad maade de fred kunde slutte, nemmeligen at oss igien restitueris alt huis de swenske sig j warende krig aff woris provintzer, lande och festninger bemegtiget haffuer, imod reciproque restitution aff huis land oc steder wij dennem j

¹⁾ Ofvanstående punkt tillagd i margen.

warende feyde fratagen oc affwundet haff:r, oc at med tolden j Sundit saa wel som alt andit saaledis imellem begge parterne forholdis, som forrige imellem begge rigerne oprettede fordrag formelde.

Naar dette saaledis paa begge siider worder accorderit, da dersom til nogen nermære oc fortrolig alliance paa dend swenske side giffuis anledning, da haffue woris commissarij dertill *at giffue ald tienlig forhaabning* ¹⁾ med saa skeel, at wij oc cronen derwed j ingen widere oc lengere krig nu indwickles.

Skulde de swenske oc, naar alting om restitutionen, saa som j foregaaende post meldis, er rigtigt, begære, at wij dennem woris rytterie, som wij nu paa fode haffuer, wilde offuerlade; da haffue woris commissarier dennem derom at forsickre med saadan wilkor, om mueligt er, som best til woris oc woris rigens oc landis fordeel betingis kand.

Mens dersom saadanne fredtz wilkor, som forberört er, aff de swenske ingenlunde erlangis kand, da haffue woris commissarij huis som aff de swenske postuleris oc de aldelis icke ere sindede at wilde frastaa ad referendum at tage oc oss derom vden ophold vnderdanigst at advisere, paadet wij oss wiidere naadigst derom kunde erklære.

Vdj Corfitz Willfeldtz person til denne freedtz behandling at admittere skal det meste mueligt protesteris; dog dersom sligt icke staar til at affwende, skal woris commissarij derudj heller samtycke end at tilstede tractaterne derwed at lide nogen forhindring eller skadelig ophold.

I synderlighed skulde wore commissarier oss vnderdanigst avisere oc forstendige om alt forefaldende oc det saa tit noget forekommer, som wærd er att wiide oc berette, oc ellers vdj alting haffue woris oc wore rigens oc landis reputation oc welstand, som wij dennem tiltroer, vdj høyeste act oc recommendation, dennem wij oc med ald kongelig gunst oc naade forbliffue bewaagen. (Giffuet etc. ²⁾)

Den till instruktionen fogade sekreta artikeln är av följande lydelse:

Dersom bem. woris troe mænd oc raad skulde fornemme, at kongen i Swerrig wilde med sin krigsmact avan-

¹⁾ Ursprungligen i konc.: »at samtycke», hvilket ersatts med ofvanstående.

²⁾ Odat. koncept. Sverige A. 1658. Danska Rigsark. Konceptfullmakten för Gersdorf och Skeel är daterad 8/2.

cere for woris kongelig residentz oc kiöbsted Kiöbenhaffn, dend med beleyring at tuinge oc sig bemegtige, oc bem. konge weed ingen middel fra sligt forset er at holde oc affraade, da skulde de heller indgaa saadanne fredtzwilckor, som mediatores kunde billige eracte oc de lideligste befinde, end sligt j nogen maade at tilstede ¹⁾).

Följande dag, den 11 februari, bröt Karl Gustaf med den samlade svenska hären upp från Falster och gick på isen över till Vordingborg. Skulle han, med sin här redan på Sjællands jord, verkligen bry sig om att träda i underhandling eller skulle han lita på sin lycka och endast med vapen söka fullfölja de vunna framgångarne? Vilka fredsvillkor skulle han i förra fallet fordra? Det var de frågor, som avgjordes i det betydelsefulla rådslag, som hölls i Vordingborg. Det bevarade memorialprotokollet från denna överläggning återspeglar i sin lakoniska korthet situationen i hela dess vikt och allvar ²⁾).

Protokoll.

Wordenborg 11 feb. 1658.

Rex proposuit de conditionibus faciendis etc. seu persequenda potius fortuna.

Wr[angell]. jcke wthslå tractat. men fortsettia kriggett.

Ulefelt. kunne hålla K. Mt oppe veed staden Köpenhamn. Si damnum fact[um] fuerit, non reparabitur tam cito och K. Mt står tå icke wäl her.

Bielken. an possit Mtas Regia tot manutenerere.

Rex. spero me id p[er] Deum posse.

Wrangel consensit, si occupata fuerit civitas et capta classis.

Rex. volo colligere vires: kasta Norrie öf[ve]r ända.

Bifel[en]. an hæc terra kan gifua allt underhåldh.

Rex. ubi[que] provision. pecuniæ non adeo mult[um] req[ui]ritur. Non dubito de conserva[tio]ne: si domi 4000 knechter facile manutenebitur.

Engeland non mouebit. Holland non p[otes]t. si velit, haud impune.

¹⁾ Sammastädes.

²⁾ Protokollet i Sv. Riksarkivets samling av rådsprotokoll.

Rex. Sed dubiu[m], om wij kunne staden bekomma. E[rgo] q[ui]d consilij för än staden kan impatroneras.

Ulefelt. Si incipimus; possemus videre effect[um] rei et quousq[ue] licet progredi: an acceptare has conditiones queant.

Rex. forte non dubitabit dare 3 provincias H[alland], B[leking] et Schone, sed cetera p[ræ]serti[m] dronthem forte difficilia. jtem descripsit circumsessionem Haffniæ quo[mod]o possit privare ijs omni comateu. Om iagh kan slå et partie och gå tillijka in med dhem.

Sed consideravit Rex. 1) multitudinem inimicor[um], 2) an contemnenda conditio obla[ti]onis?

Bielken recitavit opsatte puncterne.

1. renunciatio foeder[um] prior[um], pr[æ]sent[ium] et futuror[um] in pr[æ]judicium Sveciæ.
2. navium et mercium libertas et passage absque visita[ti]one per Sundam.
3. Pretensio in Delmenhorst et Ditmarsen cassetur.
4. Assecura[ti]o: hele Norie på 30 åhr.
5. Satisfactio: 3 provinciæ, Aug[ershus], Boh[us], Bornh[olm], Tronhem, Island, Mön, Saltholmen, och Förre.
6. 1 million Rdlr.
7. 10 skiep monterade af the bäste.
8. våres skiep och sallt och andre ther på warur restitueras.
9. om anspråket för durchmarcher i Tyskland.
10. till Maj quarter för Soldatescan.
11. Donatarij vtlösas.
12. Gr. Ulefeltz och Ebbe Ulefe[1]tz saak.
13. godzen på Rügen med all Jurisdiction och rätt.
14. Manifestet och tappeterne.
15. Holstens p[ræ]tension.
16. Cessio Gothor[um] tituli.
17. Om 3 Chroner. *Ulfeldj.* n'importe ce qu'est en peinture.

NB. Ultimata:

1. Remissio de tota Norie.
2. item will K. Mt. cedera Ditmarsen och Delm[enhorst] emot Islandet.
3. skiepen för pe[ngar]ne.
4. jtem Jsland cedera att icke derpå studsar.
- 5.

18. captor[um] restitu[tio] efter kejserlige Cartel. R. Rååd efter opsattet i Kijl. 8000 B[iel]ken
19. K. Fredrichs bref. Hålla rusttienst E[rgo] benefici[um]. rest. skade och omkostnat.
20. Om Pinnebergh

beslötz att tractera: blef gifuin fullmacht åht Ulefelt och Bielken.

Karl Gustaf hade alltså beslutit att beträda underhandlingens väg, uppställt sina fordringar, utfärdat fullmakt åt Corfitz Ulfeld och Sten Bielke och bestämt Vordingborg till mötesplats. Men därför var han ej villig att släppa de fördelar, som den svenska härens fortsatta framryckande kunde medföra. Någon vapenhvila beviljade han ej. Förgäfves sökte Meadowe förmå honom att stanna och avvakta förhandlingarnas utgång. Konungen svarade, att hans beslut var att gå raka vägen mot Köpenhamn, och om portarne icke öppnades, att rycka in i staden över vallarne — en lätt sak, tillade han ¹⁾. Lika vanmäktig var Meadowe, då han framställde begäran om Ulfelds uteslutande från fredsunderhandlingarna ²⁾. Och förgäves lockade Gersdorf och Skeel med utsikten, att freden skulle vara sluten inom 24 timmar ³⁾. »Som en klook och förståndigh krigshielte viste han, at honom icke tillstodhe nu att låta des vapn slakna och förmedelst denna

¹⁾ van Beuningen till Gen. stat. 1658 ²/₃. Avskrift bland Appelbooms depescher 1658 jan.—mars. Hollandica. Sv. Riksark.

²⁾ Meadowe, Narrative, sid. 45.

³⁾ Krigsrelationen. Warhafftige Relation von allem dehme wasz sich Anno 1657 vndt 1658 vnter Ihre Königl. May:tt zu Schweden vndt dero Armee vom Eroberung Friedrichsodde bisz auf erfolgten Friedensschlusz bey Tastrup wie auch bis zu dero Ankunfft in Gothenburg selben Jahres so wohl in Holstein, Fyhnen alsz Seelandt vorgegangen vndt zugetragen, förf. af Erik Dahlberg. Acta Historica: Karl X Gustafs tid. Danska kriget. Sv. Riksark. Citeras i det följande: Dahlbergs relation. Pufendorf, 5: § 9 sid. 416, som återgiver detta historiska ord i den formen, att danskarne skulle begärt 3 dagar och Karl Gustaf svarat: ej ens lika många timmar, anför det i ett sammanhang, som inger den oriktiga föreställningen, att yttrandet fällts, när de danska sändebuden den 14 februari reste genom Köge på återvägen från Vordingborg.

freds tilbiudande ljka såsom genom en sött sirene sång dem uthur händerne falla ¹⁾». Samtidigt som fredsvillkoren i stora drag skizzerades, anlades krigsplanerna i riktning att ge eftertryck åt underhandlingen. Från olika håll skulle härarne samlas till angrepp mot Köpenhamn. Order avgick den 11 februari till överbefälhavaren vid skånska gränsen Gustaf Otto Stenbock att i ilmarscher rycka in i Skåne och sända 2000 man över Sundet.

C. G. Elskelige herr grefue. Sädan wij hadhe slagit fienden uthi Fyen och derpå bracht den heela provincen uthi våre händer och wåldh, så hafue wij dädan tagit vår marche öfuer Langelandh, Lalandh och Falster och äre nu hijt in uppå Seelandh ankombne. Och såsom nu rätta tijdhnen är, at I till föllie af vår förre ordre ochså ryckie in vthi Skåne; altså weele I nu oförsumat skynda edher, avancerandes så mycket möyeligit är, och sättia edher på någon bequäm ort emillan Helsingeborg och Landscrono. Och emedan nödigt är, at I förstärckia edher medh footfolck, som mäst skie kan, hälst effter wij wele, at I låta komma öfuer till osz uthi Seelandh till 2000 knechter eller meera, om så kunde skee, fördenskull weele I draga tillsamman, ehuardh knechter I nu uthi een hast kunne till hopa bringa så wäl uthur garnisonerne så många I befinna at dädan kunne umbäras som och annorstädes ifrån; corresponderandes medh h. drotzeten, at dheruppe uthur landet förskickias knechter uthförre till at åther besättia fästningarne medh. Vthi medler tijdh kunne I lemna uppå Westgiöthe grentzerna så mycket mehra cavallerie, som tillijka med allmogen kunne försäkra dee grentzer emoot Norje, så at fästningarne dhersammastädes måga wara uthan fara och hazard, dheth I allt bäst in loco aftaga och dijudicera kunne. Wij försij osz till edher nådeligen, at I nyttia denne occasion och dheth ju för ju heller, efftersom om till at winna tijdhnen nu fast angeläget är, och skynda edher så mycket skee kan, fast ännu uthi förstonne icke kunde mehra än 1000 knechter öfuerkomme. Och befalle edher etc. Aff Warneborg etc. ²⁾.

Samma dag detta brev är daterat satte sig Karl Gustaf i marsch; på aftonen slog han läger i Allerslev, en mil in

¹⁾ Se nedan Hoghusens berättelse om förhandlingarne i Vordingborg, sid. 28.

²⁾ Riksregistraturet 1658 jan.—mars, fol. 241 v—242.

på Sjælland. I djup snö gick marschen. Följande dag, den 12 februari, gjordes halt vid Faxe, tre mil söder om Køge ¹⁾.

I Köpenhamn rådde under dessa dagar stark oro och ovisshet, men samtidigt pågick där ett intensivt arbete för att sätta staden, som ej på århundraden ofredats, i försvarstillstånd. De bristfälliga fästningsverken upphjälptes. Trupper sammandrogos från olika håll; allmogen kring Köpenhamn mobiliserades och till de skånska regementena avgick order att på isen övergå till Sjælland ²⁾. I en skrivelse av den 11 februari befallde konung Fredrik sina sändebud vid fredsunderhandlingen att göra sitt bästa att utverka stillestånd; beviljade Karl Gustaf ej detta, utan ryckte fram mot Köpenhamn, skulle de följa honom. Det är emellertid ovisst, om denna skrivelse någonsin nått sin bestämmelseort.

Friderick den tridie etc.

Wor synderlig gunst tilforne. Wi bede eder och naad. wille, at J giörer eders beste till at obtinere en stilstand paa en wisse tiid, imedlertiid fredstractaterne imellem oss och Hans K:t kongen i Swerrige kand med fliid fortsettes, och saa snart I kand penetrere, huor vdi Hans K:ts postulata och prætionier kunde bestaa och I eracter dennem raisonnables och for oss saa beskaffen at were, at noget fructbarligt deraff kunde formodes, da kand I eder formercke lade, at wi icke wgenegen er self personlig at møde och tale med Hans K:t enten paa den liden øe, liggendis imellem Wordingborg och Falster, eller et andet bequem och sicker sted, som kand were oss reputerligt, och med saa skiell Hans K:t dertill inclinierer, saa kunde paa begge sider de nöyactigste salvos conductus, som i sligt tilfelde sickerste giffues kand, vdwexlis. Men dersom J ingen stilstand till weye bringe kand, da hafuer J eder effter eders medgiffuen instruction at forholde, och følge Hans K:t, om hand med armeen skulde hiid mod woris residence stad Kiöbenhaffn avancere. Dermed skeer wor willie. Befalendes eder Gud. Skreffuet paa slott Kiöbenhaffn den 11 februarij anno 1658 etc. ³⁾.

¹⁾ Krigsrelationen. Ehrenstens dagboksanteckningar i Handl. rör. Skandinaviens hist. XXXIX, 357. Terlon, Memoires I, 101—102 (uppl. av 1682).

²⁾ Krigsrelationen. Sjællandske Tegnelser (Danska Rigsark.).

³⁾ Konzept. Sverige. A. 1658. Danska Rigsark.

Karl Gustaf å sin sida, anländ till Faxe, sände sina kommissarier skärpta order, förtydligande de i Vordingborg uppsatta.

C. G. Vår synnerliga ynnest, nådige willie och benägenheet medh Gudh alzmächtig tillförrende. Efftersom wij, trogne män och commissarier, icke osz, gifwandes edher ordre medh dhem danske at tractera, oppåmint hafwa, at grefwen af Oldenburg på denne sijdhan om Wäsaren in vthi vårt herdigdöme Brehmen widh Leerskantz och Blomendahl någre soknar och byer äger och besitter, hwilke osz at hafwa effter b:te grefvens dödh höghnödige ähro, altså hafwe wij edher härmedh nådeligen welat befalla, dedh I medh all flijt sökie på alla dhe Oldenburgische byer, som på dhenne sijdhan om Wäsaren liggia, till osz effter grefwens dödellige frånfälle af konungen i Dannemarck cessionen att betinga. Kunne medh dedh samma i synnerheet nu strax föruth restitutionen af Brehmerförde aff them danske erhållas, wore thet osz een behageligh saak och hwarom the till äfwentyrs icke stoore difficulteter giörandes warder. Och på dedh [I] om vår intention och mening desz bättre måga vara informerade, wadh wij egenteligen under Trontheems lähn förstå och dherunder kunne begära, så förhålle wij edher härmedh nådeligen icke, at wij vele, att dherunder icke allenast allt dedh, som till Trondheems stift lyder och in specie undher dedh lähnet hörer, osz och chronan cederas, uthan och alt dedh, hwadh norr om Trondheem liggier och konungen i Danmark härtill besuttit hafwer, osz af honom afståås skall, såsom Finne- och Lappmarcken, Wardhuus lähn och desslijkes sampt alle där under liggande öyar. För alltingh måste och genom een särskildt articul præcaveras, att förrige pacta rijkerne emellan, eenkannerligen dhe som sidst uthi Brömsebroo upprättade äro, skole blifua uthi dheras fulle vigeur, så wijda de icke genom dhenne påstående tractaten per expressum förändrade warda, och att swenske skeppen, gåandes genom Sundet, icke skole till mehra förplichtade vara än at tee derasz siö-pasz, dermedh at bewijsza, at dee tillhöre våre vndersåtare, uthan någon wijdare anställande inquisition eller visitation aff the danske. Desslijkes skole dhe danske icke hafwa macht at giöra någon tractat medh andra nationer, swenske frijheeten i Sundet till præjuditz och förfångh, såsom redemptionstractaten med holländarne warit hafwer, hwarigenom våre vndersåtare per indirectum för andre nationers ofrijheet för tullen i Sundet densamma kunne underkastas.

Och såsom uthi Brömseebroos pacterne är förafskedat, at swenske örlichsskepp, gåendes genom Sundet, till intet mehra skole förbundne wara än at hälsza Chroneborgs schlott medh swenska löszn, altså bör och dhett förafskedas, at the danske örlichsskeppen, passerandes Sundet och Helszingborgs slott, såsom vårt effter pacterne, till ähra skole gifwa i lijka måtto danske löszn, och wele wij ingalunda vara förbundne till någon notification, när wij anten fåå eller fleere flottetahls af våre örlichsskepp genom Sundet sände, hwilket vthtryckeligen förafskedas och så wijda Brömseebroos pacta förändras moste.

Dett kan och röras därom, at, när om quarteeringen här i landet för vår armee in till uårdag thalas, att the danske och böre sorg draga at skaffa dhem frijtt härifrån öfwer siön, dijt wij dhem kunde behöfua.

Emedan wij äre kombne i förfahrenheet, dedh Reinkingh skall wara author till thet skammelige scriptum, som kallas Jus feziale armatae Daniae, så befinne wij honom icke wara wärde at beholla dhett godzet widh Hamborg, som han för-dhetta haft, och wij fördenskull i nåder præsidenten Biörenkloo confererat hafwer, hwarförre är härmed vår nådige willie och befallning, dett I låten eder denna saken wara wijdh tractaten befallat, på dhett densamma uthan någon wij-dare klander eller åthtaal må finna sin richtigheet. Dett wij edher till rättelsze icke hafwa welat förhålla och befalla edher etc. Datum hufwudhquarteeret Faxö etc. ¹⁾

Redan dagen innan detta brev avfattades, hade man med en efter århundradets förhållanden enastående snabbhet i Vordingborg börjat de egentliga förhandlingarne. Tiden skyndade. »Därför blefvo också», säger Pufendorf, »de vid andra traktater brukliga och blott till yttre prakt tjänande ceremonierna aflysta: sedan fullmakterna utväxlats, skred man omedelbart till verket ²⁾.»

Om de förhandlingar, som fördes i Vordingborg, eger man en utförlig berättelse, vilken även sträcker sig till den följande underhandlingen i Tostrup. Denna berättelse här-rör, såsom handstilen visar, från den svenske sekreteraren

¹⁾ Riksregistraturet 1658 jan.—mars, fol. 246.

²⁾ Samuel Pufendorf, Sieben Bücher von denen Thaten Carl Gustavs, Königs in Schweden. Nürnberg 1697. 5: § 8, sid. 414.

Henric Hoghusen ¹⁾. Såväl i Vordingborg och Tostrup som även i Roskilde var det denne man, som å svenska sidan förde protokollet. Han spelade väl icke för händelsernas gång en roll jämförlig med de båda andra sekreterarnes, hofrådet Peter Julius Coyets och Edvard Philipsson Ehrenstens. Men hans berättelse är byggd på vid tillfället förda protokoll; den är i hög grad detaljerad och följer meningsutbytena mellan fredskommisarierna replik för replik.

Hvad Hoghusen har att berätta om Vordingborgsförhandlingarne är följande ²⁾.

Sedhan K. M:t dädan [o: från Vordingborg] var upbruten och inemoot afften, kom till de svenske gesandter den engelsche abgesandt h. Philip Meadow, som hoos de danske commissarier var, och sadhe, huruledes icke allenast han på sin h. och principals vägnar (som gott förtroend desse begge

¹⁾ Henric Hoghusen var född 1624 i Stockholm och av ofrälse börd. Från rikskanslärn Eric Oxenstiernas tjänst hade han avancerat till sekreterare vid förhandlingarne i Königsberg 1656. Blev följande året kungl. sekreterare vid svenska kansliet i Polen. Var sekreterare vid förhandlingarne i Vordingborg—Roskilde och i Köpenhamn året 1658, ävensom vid fredsunderhandlingarne 1659—1660. Adlad 1662. Slutligen kansliråd och häradshövding i Hälsingland. Död 1684. Hofrådet Peter Julius Coyet var gift med hans syster Gertrud Hoghusen.

²⁾ Hoghusens berättelse, som med uteslutande av några oväsentliga delar här tryckes, föreligger i ett koncept om 14 ark, varav dock det 4:de, innehållande det svenska förslaget till fredsvillkor i Vordingborg, saknas. I en likaledes ofullständigt bevarad avskrift, gjord, såsom språket ger vid handen, av en dansk hand, återfinnes dock största delen av det förkomna. Berättelsen föreligger i den samling i det danska rigsarkivet, som bär namnet »Coyetske Papirer» och som utgöres av de akter, vilka vid fredsbrottet i augusti 1658 beslagtogs hos den svenska legationen, då Sten Bielke arresterades. Dessa »Coyetske Papirer» bestå huvudsakligen av brev, koncept, räkenskaper m. m. från Peter Julius Coyets diplomatiska beskickningar till England 1655—56 och till Danmark 1658. Men samlingen innehåller även åtskilliga svenska statsakter, till det kungliga kansliet ankomna brev m. m., vilka kommit att hamna hos Coyet i hans egenskap av Karl Gustafs högt betrodde sekreterare; den rymmer därjemte handlingar, lämnade till Coyet för utredningar af i hans diplomatiska verksamhet förekommande frågor. De »Coyetske Papirer» utgöra nu 6 volymer; men tillhörande handlingar återfinnas även spridda i andra samlingar i det danska rigsarkivet.

nordische konungar och rjken emellan högeligen önskade och åstundade) sigh, uthan danske commissarier sigh stoorligen glädiade [och] frögdade, at K. M:t i Sverige icke haffver velat utslå fredz tanckarne, uthan de godhe herrar förordnat, at de medel och vägar sökia skulle at bjleggia alle irringar och denne itände feigde at uthsläckia och roo och enigheet igen anstiffa och uprätta. Och såsom önskeligit vore, at medh sådhant hugneligit och gott värket icke motte varda förhalat, uthan därpå iu för iu heller en begynnelse skee, ty förmodade han, at dee godhe herrar svenske commissarier icke skola låta finna sigh mindre än de danske där till benägne at anträda medh det forderligaste denne negotiationen. Och at facilitera detta verket så mycket mehra, sökte han de godhe herrar vele uthlåta sigh, huruledes de befunne, at conferencer sigh bäst kunde låta giöra, at därvidh ingen disput om preseancen erstå motte, såsom och hvilken ort de såsom tertium locum därtill beqvembligen monde finna, på det man således oförtöffat och uthan onödig förhalning motte kunna till sielffva huffvudvärket skrjdha. Hvar på greffven aff Ulfeld honom svarade, beprisande på Konungl. Maj:t, vår nådigste konungs och herres vägner then affectionen hans högheet protecturen emoot begge desse loffvlige konunge-rjken testmoignerade förmedelst den omsorg han drager at förljka dem genom sin vänligh interposition och underhandlingh, iämvähl och berömandes hans affgesandtenes iffver och nijtt, den han genast utj begynnelsen nu lät påskjna och spöria, sådhant högt värke, som nu förhänderne var, till gott och önskelight uthslagh til befrämia, förhoppandes, han därvidh häreffter ingalunda skulle trötas och ledze bliffva, helst emedh[an] därigenom han sigh hoos K. Maj:tt i Sverige icke allenast högst recommendera kunde, uthan och alle dem demerera, som effter den önskelige freedhen medh störsten tränkten och allfvar suckade och tränktade. Önskade derhoos, at man här i Danmark tillförende medh sådhant njt hade sökt at hålla uprätt och i sin vigeur den fördetta emellan desse konungrjke[n] medb så stoor mödho förvärfvade freedhen, som man nu läte merkia all allfvar den rooligheet och vänskap igen at återkalla och upbyggia, hvilke de genom åtskillighe fahrlighe och ogrundade consilier uthaff en utj gemeen vahnligh oförnögeheet att tåla godhe daghar hadhe föringat och under fötterne trädt, då mycket oskyldigt blodh hadhe varit spart, och så många menskior uthan deras vållande icke utj ruin och förderff så diupt satte, at de nepligen och en deel till effventyrs alldrigh sigh däruthur

lärer förhielpa kunna. Och såsom sakerne således nu förre-
 vette, att den högste gudh K. M:t så underligen hade bered
 och vjst vägen at hemnas den oförrätt honom oförskyld är
 genom detta kriget tillfogat, således at han sine segerrjke vapen
 haffver kunnat förd och satt ante portas et muros uthaff sta-
 dhen Kiöpenhamn, och K. M:t fördenskull såsom en herre,
 den icke allenast erkennde sådhan den höchstes guds nådes
 hielp och bjstånd, uthan och som en klook och förståndigh
 krigshielte viste deriempte, at honom icke tillstodhe nu at
 låta des vapn slakna och förmedelst denne freds tilbiudande
 ljka såsom genom en sött sirene sång dem uthur händerne
 falla, uthan fast mehra den fortun, gudh honom så merkeli-
 gen viste, at fulfölia och stadfästa: altså trodde de godhe
 herrar K. M:ts commiss., at man å danske sjdhan icke sigh
 skulle låta beljsta medh några fåfenge och till ingen ting
 tienlige disputer, såsom i synnerheet om preseancen och
 annat, desslickes emootstå den alffvar K. M. hade medh hast
 och uthan försenelse at affhielpa denna brinnande krigslå-
 gon. De på deras sjdha kunde försäkra honom, at de intet
 högre åstundade än att man utj sådhant pressant värket sigh
 medh inga punctualiteter (hvilke då allenast kunde obser-
 veras, när intet periculum in mora vore) ville befatta; hade
 och fördenskull ett expedient funnit, at man om ingen loco
 tertio stoort taalte, uthan at begge sjdhors commissarier alter-
 natim iempte mediatorerne hvar å sin sjdha besökte, hvari-
 genom all disput om högheet kunne undflys och huffvudh saken
 bäst utj vähnligheet bliffve affhandlat och affgiord. Hvilket
 de till vänligit svar honom, affgesandten, upå hans anbrin-
 gande för denne gången ville uptäckia, hoppandes, han det
 hoos de danske således ville anbringa, at de därtill motte
 samtyckia, till frede[n]s forderligast inrättande. Den engelsche
 abgesandten befand detta förslagh icke vara uthur vägen, uthan
 at dett medh desse tjdhernes conjuncturer bäst öffverenskom,
 allenast befruchtade, at, ehuruvähl detta medelt syntes vara
 beqvämbiligast at undfly all vidhlyfftigheet vidh sammankomb-
 sten, så skulle det ljkvähl lätteligen någon irring aff sigh
 födha, i det någon svårighet bliffva kunde, hvilke af commis-
 sarierne hoos de andre den förste visiten affleggia moste, helst
 emedhan af den förste visiten ett argument till preseancen
 stoodhe at tagha. Hvarupå de svenske commissarier repli-
 cerade, dem uthaff deras nådigaste konung och herre icke
 någon befallning haffva att amusera sigh länge medh sådhane
 punctualiteter; trodde ej heller, at de konungl. danske com-
 missarier där till någon fogh skulle haffva, så frampt de

medh alffvar meente at affhielpa all ytterligare fahra, som dem och rjket Danmark öffver huffvudhet sväffvadhe. Och såsom detta förslaget uthaff dem skedde icke utj anseende till någon preseance (hvilken hvarken K. M:t i Sverige öffver K. M:t i Danmark begärde, eller K. M:t i Danmark öffver K. M:t i Sverige prætendera kunde eller förmodeligen ville), alltså kunde de danske commissarier icke däraff sluta något præjudicerligt för dem, om de svenske commiss. där på stodhe, at hoos dem den första visiten skedde, i synnerheet emedhan de såsom fremmande utj landet och de danske dæremoot som infödde och hemmastadde in loco vore, hembstellandes den engelsche abgesandtens egen dijudication, hvadh emellan sljk persohner annorstedhes utj ceremonier och civiliteter pläger sedhvanligt vara. Loffvadhe däriempte, at så framt de medh denne tillbörlighe höffligheet aff första visiten uthaff de danske bleffve mötte, de dæremoot, när de från hvar annan skilias skulle, den senaste visiten affläggia ville.

Hvilken deras mening och förklaring de den frantzöske ambassadeuren chevalier Trelon (∴ Terlon), den också tillstädes var hoos de svänske commissarier, ombode iempte den engelske abgesandten tilljka de danske att förrebringa och remonstrera, huru onödigt vore medh sådhant vidh desse tjdher, där sakerna ingen drögsmåhl tåla kunne, huffvudhet myckit at bryta.

Hvarupå begge desse tilljka ifrån de svänske commissarier affträdde och till de danske gingo. Men något därefter kom den frantzösche ambassadeuren igen tillbakars, berättandes, at han de danske remonstrerad hadde nödvändigheeten att fortsätta detta fredzväcket, som nu genom någre disputer om höcheeter och andre solenniteter icke kunde eller borde förhalas och fördrögas, och at han förmodde hoos dem en vissare och fastare resolution vara, huruledes iu för iu heller sakerne utj Danmarks rjke igen utj en fredligh stat och tillståndh kunde bringas och inrättas än at de genom fåfänge petitesser och onödigt criticerande dörren till vjdare olägenheet och missförstånd vele öppna. Fördenskull och så förhoppades, at de så mycket mehra de svenske commissariers förslag om förste visitens affleggjande hoos sigh skulle skiäligh befinna, som det sigh berodde uppå den plägesedh, hvilken allestädes practiceras, at de fremmande aff de inhemske först besökte bliffva. Hvarupå, sadhe han, de danske hade samtyckt strax därefter att infinna sigh hoos de svenske commissarier och således giöra upå denna tillstundande freds-

handlingen en begynnelse. Hvilket och så skedde. Ty något vidh pass en halff tjma däreffter komme de danske commissarier till de konungl. svenske, hoos sigh haffvandes den engelske abgesandten, hvilke vore utj porten aff deras logementen medh största höffligheet och courtoisie undfinge och utj saalen, därtill förordnat och beredd, införde. Hvarest, sedhan de sigh alle nedsatt hadde, greffve aff Ulfeld först taalet sååledes begynte:

Edle, vählborne, vählbyrdige Danmarks rjkes rådth och commissarier, godhe herrar och naboer. K. Maj:t, vår allernådigste konung och herre, haffver oss affärdat i den intention och mening medh edher, godhe herrar, at sammanträda och sökia mögelige medhel och vägar detta itände och uti desse rjken om sigh frätande krich at dämpa, släckia och stilla. Och ehuruvähl vitterligit är inför heela verlden, huru oskyldigt H. K. M:t, vår allernådigste konung och herre, utj detta blodiga kriget är kommen och inråkader, i det K. M:t i Danmark K. M:t ifrån des stoorä conqvester i Pählen dragit haffver och K. M:t, där han medh så mechtige fiender, Pohlen och Muskoviten, var engagerat, nödgat at vända sina vapen ifrån them och dem in utj desse orter bringa, där doch K. M:ts åstundan och största begärligheet varit haffver, at desse begge lofflige nordische konungarjken emellan gott förtroende, vänskap och enigheet motte städze cultiverad bliffva, hvarföre och K. M:t aff heela den opassionerde verlden så myckit mehra för all det oskyldiga blodet, som utj denna feigd är utgiuten vorden, kan excuseras och uhrsechtas, så ljkvähl detta oachtad sökier K. M:ts fridälskande gemuth afflåta aff den rättigheet gudh och natur honom eliest tillstädie, ia den almecht[ige] gudh så merkeligen vägen vjst haffver at hempnas den oförrätt och stoorä skada K. M:t och des rjker tillfogad är; fördenskul oss i commission giffvit at sökia på hvadh sätt denne krigslågon uthan drögsmåhl förmedelst fridligit accord och fördragh motte uthsläckias och så mongen oskyldige menniskia (medh hvilken Hans M:t såsom en christlig herre och potentat stoort medljående drager) ifrån vjdhare ruin, olycko och fördärff frälsad bliffva. Och låter K. M:t denna sin fredlige intention icke allenast nu först spörä, uthan haffver denna åtskillige reesor tillförende å dagha giffvit i synnerheet förmedelst den declaration han genom K. M:t i Frankrjkes ambas[sadeur] h. de Meules hoos K. M:t i Danmark haffver låtit insinuera, hvilken K. M:t offererande till fredlig förlikning och affhandling, så ringe på edher sidha är skattader och æstimerader bliffven, at man

och så densamma icke något svar haffver värdig hållit. Och såsom man nu förnimmer uthaff hans höchheets protecteurens abgesandte h:r Medow, K. M:t i Danmark vara benägen och gerna förstå till desse konungrijkens förrige enigheet, altså låter H. K. M:t sigh stoorligen behaga, at man omsjeder medh dess fredlighe tankar och inclination vill öffverensstemma till desse rijkers soulagement och däräf flytande heela cristenheetens bästa gagn och välfärdh. Vj kunna fördenskull först och frembst icke annat giöra än at tacka den höchste gudh, som desse strjdhande mechtige potentater sådhane fridsamma sinnen och tanckar haffver ingiffva velat, sedhan och at önska, det han än ytterligare sin välsignelse täcktes förlähna till detta hugneliga väirket, som vj nu i den helge treefaldigheets nampn sinnade ähro att begynna att anträdha, och at han detta vårt upsåt på begge sjdhor medh helsosahm[me] och godhe råd[h] secundera och hielpa ville, at det måtte vinna dett rätta uthslaget, hvareffter så många beträngde menniskior aff allt hierta souspirera och sucka. Vj äro utj den förhopning, at såsom vj för våre persohner intet underlåtandes varde, hvadh till en god frids stadfästelse kan erfordras, altså och I, godhe herrar, skole vela giöra alt det som här till tiänligit och giörligit lærer finnas.

Sedhan greffven aff Ulfeld sitt taal ändat hade, svarade den danske rjkshoffmästaren på detta sättet: Edle, vählborne, vählbördige Sveriges rjkes råd[h], commissarier och godhe na-boor. Emedhan den höchste gudh, sedan han oss medh denna dess omkringschwäffvande krigsflamman haffver risat och hemsöckt, återigen os vägen öpnar förmedelst vänligit fördragh och alle irringars fridligh affhandling at affhielpa vjdhare fördärff, som aff denne blodighe örlogs continue-rande kunne fölia och däremoot sättia desse stridande lofflige konungriken utj godh förtroende inbördes och den förre vänskap, hvarföre kunne vj för sådhan högh vählgerning icke nogsamb och tillfyllest hans guddomblige may:t tack och loff hembähra. Och haffver K. M:t, vår allernådigste konung, denna lägenheet velat embrassera och emoottaga icke allenast i anseende af K. M:t i Frankrjke och hans höchheets protecteuren i Engeland, Skott- och Jrland inrådande, uthan kunne vj edher, godhe herrar, försäkra, at H. M:ts hugh och sinne aldrih ifrån godh correspondences uprättande emellan begge desse konungriken haffver varit alien och söndrad, uthan bådhe strax af begynnels[en] städze varit benägen där till, at all missförstånd förmedelst fredligit accord motte bliffva schlichtad och hjlagd så vähl som och utj sådhan sin fredligh

inclination och bevågenheet in till dags framhårdar och stadigt förbliffver och sigh vidh detta väsendet så comporterad, at heela den ehrbare verld[en] K. M:t lærer vela excusera och frie giöra för allt vållande, at denna feigd sigh så vjdha infrätit haffver. Ty kan först och frembst ingen opassionerad annorledes döma än skiäligit vara, at H. K. M:t desse confedererade[s] vilkor och bästa haffver most beobachta och fördenskull efftertrachta och sökia, at de utj tractaten medh K. M:t och cronan Sverie tjllika motte inkluderade och inslutne bliffva. Sedhan och belangande K. M:t i Sveriges declaration, som genom K. M:t i Frankrijkes ambassadeur mons. de Meules K. M:t, vår nådigste konung, hade skolat insinueras, så kunne vj edher, godhe herrar, det försäkra, at vj alldrig någon sin därom hörd haffver, för än monsieur le chevalier de Terlon nu för en halff tjme sedhan hoos oss därom taalte. Ty mons. de Meules bleffv utj Kopenhagen strax medh en häfftig siukdohm befallen och medh dödhen affgik, för än vj medh honom till någon conferenz komma kunde och aff honom K. M:t i Sveriges intention förnimma. Doch churu därom är, så hugne vj oss, at vj en gång kunde komma i conferenz om fredens restabilierande, önskandes, at den allsmechtige gudh ville giffva lycka och vählsignelse därtill at rjkerne kunde sättias i sitt förre välstånd igen. Eliest kunne I, godhe herrar, vara försäkradhe, at vj för våra persohner icke skulle undandragha oss utj det som raisonabelt och skiäligit kan pröffvas, och är vår begähran, at I vele giöra upå väret en ouverture, låtandes os förståå, hvadh K. M:ts i Sverige egentlig intention och mening monde vara.

De svenske commissarier bodhe dem härupå, at dem behagade låta författa ett project, huruledes de bäst meente, at freden igen skulle kunna upprättas, och emedhan väret ingen drögsmåhl tåla kunde, att det samma affton skee motte, då de sedhan deras mening och förklaring däremoot dem ville öffvergiffva. Hvilket de danske commissarier loffvade vela giöra, och därmedh toghe uthaff de svenske commissarier deras affsked och sigh iempte den engelsche mediatorn tillbakars till deras logemente begoffve.

Strax däreffter skickades secretaren till de danske commissarier at säga dem, det, emedhan föräffskedat var at begge sjdhors commissarier medh tillbörlige salveconductier skulle försees och K. M:t i Sverige därföre dem allaredo en tillskickad hade, men däremoot uthaff K. M:t i Danmark ingen för de k. svenske commissarier var ankommet, de för-

denskull på behörig ort därom medh det snaraste ville påminnelse giöra, att hvadh som härutinnan föraffskedat var motte bliffva effterleffvad.

Den danske rijkshoffmästaren sadhe, at uthaff deras sjdha ännu inga salveconductos vore inkomne, detsamma icke skee uthaff någon försumelse eller förgätenheet, uthan at man i sådan hast, när de ifrån Kiöpenhamn förreste, icke haffver kunnat därmedh färdige bliffva; förväntade altså dem nu mehra hvar ögneblick till sigh. De vele och så till öffverflöd affärda en express till Kiöpenhamn, att man deras förfärdigande skulle påskynda; så snart de ankomme, vele de dem de svenske commissa[rier] till handa ställa.

J lika motte bleffv och så strax däreffter secreter [skickad] till den frantzösche ambassadeuren mons. le chevalier de Terlon medh K. M:t i Sveriges plenipotenz för dess commissarier, begärandes han, ambassadeuren ville detsamme dem danske emoot extraditionen aff deras fulmacht öffverleffvera; det han loffvade vela giöra strax andra morgon bitighen, emedhan det då något seent in på affton lidit var, och han då ärnade at begiffva sigh till roo.

Seent om affton vidh pass klockan 10 bleffv uthaff de danske commissarier ett project inleffvererad så lydande:

[Tom plats lämnad med orden: »Inseratur hic projectus Danicus¹⁾.»]

Dagen däreffter, som var den 12, sammanträdde de svenske commissarier och dett inleffvererade danska projectet öffverlade; och emedhan de intet därutinnan befunne, som kunde huffvudsaken befrämia, ty låte de genast därpå författa ett annat opsatt däremoot upå effterföliande sätt och vjss²⁾:

Såsom osz uthaf Kongl. May:tt i Danmarckz commissarier någre puncter ähre inlefrerade wordne, förmedelst hwilcke dhe förmehne, alle dhe irringar, hwar uthaf detta påstående krih upwuxit ähr, kunna slättas och uphäfwas och begge rikkerne igen uthi gått förtroende ställes: Alltså haffwe wj utj effterföliande puncter både vårt swar såsom och hwarupå wj befinne, at fredens indrättande fastare sigh beroor, låtit författa.

1. Att förtroligh wänskap i stället för denne ofreed begge potentaterne och chronorne emillan måtte stiftas, således att all owillia och hwadh uthj warande feigd passerad

¹⁾ Detta danska fredsförslag har icke kunnat återfinnas.

²⁾ Det svenska fredsförslaget är här ovan meddelat efter ett i Danica: Underhandlingar ang. freden i Roskilde 1658 (Sv. Riksark.) förvaradt utkast.

ähr sättias afsijdes och förglömes, och att, sedan således all miszförstånd undanrymbd, gått förtroende restabilierad och uprättadt ähr, då om en närmare och strictare förbundh taales, och att nå sådan bepröfwas af nöden wara: 1) Att Hans May:t och chronan af Danmarck renuncierar alle the alliancer, medh hwem de och kunna wara ingångne, som Kongl. May:t af Swerige antingen directe eller per indirectum till præiuditz och skada ähro eller lända; 2) Att effter denne dagh Hans M:t och chronan Danmarck ingen af Kongl. M:t i Swerige fijender, på hwariehanda sätt eller under huadh prætext dett wara kan, någon assistence och bijstånd görer; 3) Att H:s M:t aff Danmarck här effter icke tillstädier, att något örlogsskepp genom Beltet eller Sundet åth Östersjön passerar och löper.

2. Hwadh fångarne på begge sijdor belangar, ähr bäst, att dhe militarische effter det cartellet, som för detta emillan Kongl. May:t i Swerige och den Romerske keijaren hafwer warit uprättadt, sigh rancionera; och dhe civilbetiänte för sigh bethale effter den affskedth och besluth, som wid Kgl. May:tz uthi Swerige armée där om giord ähr.

3. Anlangande restitutionen af dhe inkrächtade länder uppå begge sijder, så emädan där uthi en stoor disproportion och olijkheet finnes; ty måste där medh således förfaras, att emoth dhe många länders inrymmande, som Kgl. May:t uthi Swerige förmedelst des sägerfulle wapn af Hans May:t i Danmarck wunnit hafwer och possederer, Kongl. May:t i Swerige till ewärdeligh egendomb extraderas desse länder och provincier, såsom ähre Blekinge, Skåne med Hwen och Saltholmen, Bornholm och Möön, Hallandh (hwilket till dags loco assecurationis warit hafwer och genom påstående kriget till Kongl. May:t och chronan Swerige förfallit ähr), Anholt och Lessöo, därtill och Bahuus lähn med alle apperinentier.

4. Den Brömsebroische tractaten blifwer här effter uthi sin fulla vigeur, såsom den och intill denna dagh utaf Kongl. May:t uthi Swerige obrotzligen och sancte ähr observerader worden; och såsom Kongl. May:t uti Swerige aldrig tillstått hafwer någon tulltächt uthi Sundet, altså will högstbem:te Kongl. May:t icke, att effter denne dagh någon sin swenske skepp, ehwadh godz dhe innehafwe, medh någon certification och visitation beswäres skulle, och om någon nation genom special pact och afftaal welle för sigh ingå tullgifften uthi Sundet, då kan Kongl. M:t det wäl lijda, allenast att allt det swenska godzet, som uppå samme nationers skepp finnes,

förmedelst behörige certification för all gravamen sigh befrijar.

5. Och emedhan uthaf dem, som dhe kongl. danske commissarier begäre att innesluthas uthi detta fördraget, en deel Kongl. M:ts uthi Sverige uppenbare fijender ähre, deels och Kongl. M:tz wänner; hwarföre kan sådan inclusion eij så simpliciter skee, uthan Kongl. May:t warder sig således emoth dem comporterandes, att denne tractat ingen præiuditz på en wäg eller annan tillfogat blifwer.

1. Och aldenstundh Kgl. M:t af Sverige genom dette kriget en merklig skada tillfogat ähr, i dett Kongl. M:t icke allenast store fördeelar och advantager emoth desz fijender så i Pohlen, Preussen, Littowen som och Moskowiten ähro uthur händerne tagne, dess länder och provincier Lifflandh och Jngermanlandh devasterade, ja hela rikket högt beswärat, uthan och deszföruthan åthskillige och många fijender emoth H:s K. M:t reetade och uphitzade, hwarigenom Kongl. M:t till store omkåstnader ähr bracht worden, hwarföre begärer K. M:t till satisfaction och wedergällning för alt sådant, att först H. Kgl. M:t uthi Sverige Trunhiems lähn med alle sine appertinentier, Island och Ferröö iämpte greffweskapet Pinnenbergh afrädes, sedan och uthi penningar en million rixdaler, och det på fyra terminer betales, där till medh tollf af dheres örlogskepp (hwilke wy nämpnandes warde) medh all tillbehörig uthrustning, jämwähl och att bådhe dhe orthet, som af K. M:t och chronan Sverige uthi dette kriget tagne ähre, så wähl som dhe swenske skeppen, hwilke uti Sundet blefwe anhållne, medh all derpå löpande omkåstnadh restitueras och tillbakars igen gifwes.

2. Effter som man för uthan nöijachtig assecuration sig icke trygdt förlåta kan uppå det som negocieras och affhandlas, hwarföre begärer K. M:t för sig och Sweriges chrono Aggershus lähn medh alle des appertinentier på trettijo års tidh till försäkring, att emoth det, som förmedelst påstående tractat afskedas kan, inthet skee skall; och ifall H. M:t och chronan Danmärck i warande 30 års tidh uthan skäligh och billig orsaak något krig emoth H. M:t i Sverige movera skulle, då detta lähn medh alle dess tillbehörigheeter Sweriges chrono vnder ewärdeligh possession och egendomb må wara hemfallen.

3. Att dhe prætensioner Kongl. May:t i Sverige hafwer uppå greffweskapet Dellmenhorst och Ditmarschen H:s M:t icke göres twistige och disputabelt.

4. Att ehwad jus och rättigheed H:s K. M:t och chronan af Dannemarck kan hafwa så uppå någre godz uppå land

Rügen såsom och på geestlicheeten darsammastädes, det alltsammans H. M:t af Swerige cederes och inrymmes.

5. Emädan och K. M:t i Swerige hafwer täckts åthskillige des ministri och betiänte medh donationer uthaf någre godz utj H:s M:ts af Danmarck länder att benåda, att demsamma, hwilke sådan benådning undfått haffwe, tillbörlig satisfaction och åthnöijo derföre præsteras måtte.

6. Såsom och K. M:t för detta kriget skull, hafwer måst beswära någre ständer uthi Romerske riket och enkannerligen hertigerne aff Mecklenburg; altså befinner K. M:t skäligt, att hwad anspråk och tilltaal däruthaf kan påkomma, därtill af H:s M:t och chronan Danmarck swares och all erledne skadeståndh wederböranden ersättias måtte.

7. Och aldenstund hans furstl. d:hl:t af Holstein widh denne feigd allermäst hafwer måst lida och vndergå; ty måste honom både för erleden skada satisfaction göras, såsom och assecuration och försäkring gifwes, att han för slijkt här effter städse skall wara befrijad och oturberadh.

8. Att greffwe Corfitz Vlefeldt in integrum restitueras uthi alle sine ägor, lööse och faste, som han i Danmarck och Norie hafft hafwer och hafwer, såsom och uthi alle dhe godz honem och hans gemåhl uthi dheras listijdh af konung Christian den fierde, höglåfflig i åminnelse, hafwe warit förundt; jämwäl och i dhe samma som höghbete konung hans barn förundt och tillagdt hafver; honom dessföruthan all skada och erleden afsaknadh igen erläggies och godh göres; han uthi landet medh sin swärmoder, allt sin slächt, wänner och tjänare må wista, byggia och boo uthan någon molest; hans greffwinna hennes fullkomblige titul restitueres, vnnes och igengifwes.

9. Hwad gen. majoren Ebbe Vhlefeldt uthi ett eller annat i Danmark kan hafwa att pretendera och påfordra, att detsamma honom gått göres jempte behörig contentering för all lijden skadeståndh.

10. Aldenstundh manifestet, som H:s M:t och chronan Danmark emoth Kongl. M:t i Swerige hafwer låtit af trycket uthgå och divulgeras, heelt upfyldt ähr medh orimlige hånske ordh; hwarföre will Kgl. M:t i Swerige, att alle exemplaria däråf måtte upsökias, aboleras och uthaff wägen skaffas.

11. J lijka måtto och emädhan till stadfästelsen af stadig fredh och wänskap af nöden ähr, att allt undanrymmas, hwar uthaf gemütherne månde choqueras och förargas; och wetterligit är, någre tapeter wara, som Sweriges chrono till wahn ähra och schimpf upfundne och gjorde äre; hwarföre

måste sådane antingen aldeles förbrännas eller medh andre färger öfwerstrykas.

12. Ytterligare att Kongl. M:t i Swerige armée tillstädies uthi desze länder att logera och ther uthur desz uppehälle niuta in till medium maj; aldenstundh för åhrsensz tidz obeqvämligheet skull den omöijeligen uthi hastigheet och forberte termin hädan kan afföras.

Detta hafwe wij Danmarcks rikkes rådih och commissarier welat insinuera, oss förbehållandes här uthinnan ytterligare att tillägga och ifrån taga, effter som sakerne och tidzens beskaffenhet kunna befinnas dedh att requirera och påfordra ¹⁾).

Medh detta projectet fohre de konungl. svenske commissarier till de danske, haffvandes medh sigh den frantzösche ambassadeuren, och dem detsamma öfverleffvereradhe, at de det öfversee, sigh emellan öfverväga och deras gottfinnande däröfver giffva ville, på det man sedhan utj ytterligare conferenz komma och sakerne till ett gott uthslagh iu för iv heller bringa kunde. Droghe ochså, strax de projectet aff sigh antvardad hadde, tillbakars till deras logemente, lämbnande den frantzösche ambassadeuren hoos de danske, som ochså något däreffter kom tillbakar. Effter måltjdhen foor h. Sten Bielke allena till den engelske abgesandten att affleggia hoos honom en visite.

Samma dagh inleffvererade de danske läigdebrefvet för de svenske commissarier.

Dagen däreffter, som var den 13 febr., läte de danske förmärke, sigh det svenske projectet, som däm var öfverleffverad, innehålla svåre och oskälige petita, och at de däröfver icke vähl kunde resolvera sigh, för de hoos konungen i Danmark om hans meningh därutinnan vjdhare hade informerad sigh, till hvilken ända de sinnade vore samme dagh at begiffva sigh åt Kiöpenhamn tillbaakars. Hvilket de svenske commissarier befunne mechta fremmande vara och ingalunda öfverensstämma medh det allfvar och njt de utj begynnelsen testmoignerad hadde at bringa denne negotiationen uthan något drögsmåhl till ett slut och ändskap. Beslöte och därföre sigh emellan at fahra bort till dem och dem remonstrera den ofogh de hadde under prætext aff det

¹⁾ Det anmärkes under dokumentet: Detta bleffv upå frantzösche traducerat och därutinnan remittered: 1) Möön, 2) Jsland, 3) Förröe, 4) Agerhuus lähn, 5) 4 örlogskep. — Detta bleff them danske commissarierne præresenterat uthi Währenborgh på Seelandh den 12 feb. a:o 1658.

svenske opsattes objlligheet at omstöta det hoppet, som de hoos så många menniskior upvächt hadde om den förre fredens och vänskaps restabilierande. Droge och således dit till dem i deras logemente, hvarest, sedhan de aff de danske medh vahnligh ceremonie vore undfångne och sigh hoos dem utj deras kammare nedsatt hadde, greffve Ulfeld them tilltalde säyandes:

Vj haffve, godhe herrar Danmarks rjkes rådih och commissarier, fast annorlunda dömbd och slutet uthaff de höghe contestationer I för detta giord haffva om eder allffvar och njt at befrämia detta påbegynte fredzväcket, än som vj nu ogärna och oförmodeligen måste spörja och höra. Ty i stället vj väntade uthaff edher ett vänligt svaar upå vårt opsatt, at haffva därigenom tillfälle och anledningh at desbattera alle tvistigheeter och adjoustera hvadh som kunde synas förhindra fredhen, utsprjda och divulgera I en hoop qvereler emoot vårt project och oss medh beskylningar angripe, som anmodade vj edher obillighe och orjmlighe saker. Uthaff dette edhert procedere kunne vj icke annorledes judicera än att antingen I icke instruerade ähre medh oss att tractera; eller och at I sielffve till freden kaltsinnige äro, dän icke medh allfvar, såsom I vähl förregiffva, efftertrachta, uthan intagne uthaff, hvem vedh, hvadh för fåfenglige tanckar och inbilningar, väcket sökie at trainera och upskiuta. Uthaff hvilke, om det förre sig således förrevar, hvarföre haffve [I] velat inlåta edher medh oss utj någon handling? Är och det senare sant, så lär den heele ehrbahre verlden lätteligen kunne see, hvilken deelen den olyckan tillskriffvas bör, som än ytterligare uthaff detta blodige krige[t] kan skee och hända.

Här interromperade den danske rijkshoffmästaren greffve Ulfelds taall, säijandes sigh medh sin medhbroder visserligen vara instruerader medh de godhe herrar svenske commissarier att negociera och handla; men ingen ordre haffva at ingå sådane obilligheeter, som de svenske commissarier begährade.

Hvarpå Sten Bielke svarade: Vj styrkias än mehra utj vår mening om edher, godhe herrar, aversion till fredhen och see vähl, at [I] medh detta förvand om våre petitors orjmligheet icke allenast vela bemantla och besköna edher trögheet till fredhen, uthan och sökia därigenom giöra oss hoos andra nationer (menandes därmedh mediatoren) stincande och förhatelighe. Vj äro fördenskull hjt till edher komna at låta edher see den billigheet och dee skiähl, hvarupå våre postulater sigh beroo, på det de godhe herrar me-

diatorer tilljka motte see, anten vj något otilbörligt aff edher fordra, eller och om I uthan skiäl edher öffver vår iniquitet beklagha och besvära. Hvilket, att det desto ordentligare skee motte, vele vj utj en hast vår project, der edher, godhe herrar, så täckes, puncteviss igenom löpa. Och vadh vidh-kommer först och fremb[st] renunciationen af alle K. M:t i Sverige præjudicerligh alliancer, förmodhe vj icke, at I den finna ogrundad och uthan skiähl. Ty vele K. M:t och cronan Danmark medh H. K. M:t och cronan Sverige ingå en godh fredh, den städze cultivera och vidh macht hålla, följer nödvändigt, at alt undanrymes och fördages, hvadh antingen i begynnelsen vänskapen kan förhindra eller och framdeles, sedhan han en gång inrättad är, lätteligen omkullkasta och sönderriffva; hvilket aff intet snarare kan komma än at man enthera fördeelachtige alliancer vill maintenera eller och i framtjdhen medh endera parthens vjdhrige sigh förbinda.

De danske svarade: När fredhen medh K. M:t i Sverie vore sluten, då alt detta sigh sielffver skulle och motte giffva.

H. Sten Bielke sadhe sådhant icke var nogh, uthan emedhan detta vore rätta grundhen, hvarupå fredhen moste först byggias och sedhan uprätthållas, ty bör detta i synnerheet föräfskedas och klarlighen nemnas och uthföras.

Greffve Ulfeld. Vj kunne ochså icke vähl veet[a], hvadh skiähl I påståå, när I förvägre edher at hindra, det ingen fremmande örlogsflotta må passera genom Sundet och Belt in utj Östersjön; i synnerheet befinna vj mechta fremmad vara, at I detta vår postulatum emoot protecteurens aff Engeland abgessandter haffve velat exaggerera, ljka som luppe det emoot skiäll och rätt och hans, protecteuren, bästa, där doch edher staats vählfärd och säkerheet därutj stoor, at ingen fremmande potentat sigh utj östersiösche affaire inmänger, såsom och at inga fremmande örlogskep utj Östersjö gå motte.

Christen Skiähl. Dett är oss omögeligit att kunna förhindrat, där någon örlogsflotta medh macht skulle vela löpa igenom Sundet, enkannerlighen nu vj så bådhe upå medhel och folk blottade ähro.

Ulfeld. Om I, godhe herrar, haffve allenast hugh därtill, at, så myckit edher står till at giöra, emootstå fremmande örlogsflottas igenomfart, så lærer fuller uthvägar yppa sigh sådhant värkeligen at kunna giöra.

H:r Sten Bielke. Hvadh den 2 puncten om fångerne beträffar, kan man förmodeligen derutinnan ingen oskiähl finna, emedhan det sigh beroor upå krigsstyln och den altjd observerade sedvana ibland cavalliers. Är och icke annat

än tilbörlligit, at en fången man till discretion emoot den-
samma cavallieren förbunden bliffver, som hans lif sine hån-
der emellan hafft haffver. Därtill medh fordrar raison de
guerre dat, at K. M:t maintenerar och beskyddar så officerar
som andre aff soldatesqven vidh den rättigheet, de medh
fahra och liffs vågande öffver fångerne vunnit haffva, och
därigenom hålla armeen utj villigheet och godh humeur,
hvilken eliest, där man ingen rançon uthaff fångerne hade
at förvänta, mechta skulle stötas för huffvudet, letteligen
tresk och trögh bliffva. Det är och för sielfve fångernes
säkerheet mechta angeleget, at de billigh lösen för sikh giffva
motte; ty skole deesamme, utj hvilkes händer dee äro råkade,
merkia och see deras hop om rançon vara förgäffves och
aldeles uthe, då toorde de lätteligen däraff fatta någon aigreur
emoot fångerne och dem sökia på ett sätt eller annat att
affrontera, illa handtera, ia och aldeeles ombringa och aff
dagha at tagha.

Gerstorff. Emedhan detta är en saak, som mycket hänger
utaff cavallierenes civilitet sikh emellan, altså tviffvle vj icke,
medh mindre de på bägge sidhor således härutinnan lærer
begägna hvarannan, at för rançons skul ingen svårigheet lærer
upväxa. Vj förhoppas och, at där bägge deras M:t M:t motte
mundteligen taalas vidh, de hvar annan det cederandes varde,
som mycket mehra importera kunde än lösen för fångerne.

Bielke. Det kan vähl skee, at K. M:t, vår allernådigste
konung och herre, något cederade till at testmoignera så
myckit klarare sin benägenheet till gott förtroende medh
K. M:t i Danmark; men de godhe herrar kunne däremoot
försäkra sikh, at K. M:t icke lätteligen något effterlåtandes
varder utj det, som kan lända K. M:t till säkerheet och des
armée till conservation och styrkio.

Chr. Skiähl. Det kunne nu vähl vara en sak medh de
fångar, som ähro militairsche persohner oeh vapen förd haffva;
men om de andre, som civil betiente ähro och utj kriget
ingen charge beklädt haffva, kunne vj icke tala.

Bielke. De civil betiente haffva ljka medh de militair-
sche varit i tienst hoos den h., som H. K. M:t, vår allernå-
digste konung och herre, feigd uppå fördt haffver, och en
deel aff dhem tillfogad K. M:t medh rådth och annat ingen
mindre skadha än de krjgsbetiente vedh vapen och väria.

G. Ulfeld. Vj haffve utj det öffvrighe icke mindre förmo-
dat än at I icke allenast skole vela beskylla oss för obillig-
heet, efftersom vj på vår nådigste konungs och herres vägnar
satisfaction begähra för den skada K. M:t förmedelst detta

kriget tillfogat är; uthan och tilbiuda, at de å bådha sidhor occuperade lande simpliciter igen motte affträdas och inrymas.

Hvadh rättmätighe och skiählige ohrsaker K. M:t haffver att fordra den satisfactionen utj vårt projecte försatt är, sådhant alt är den heela ehrbare verlden kunnigt och hvar och en opassionerat menniskia lätte at döma, när han allenast vill vända sine ögon till de fördeelar, som K. M:t icke allenast i händerne hade, uthan förmedelst den välsignelsen, medh hvilken den höchste gudh des vapen bistodh, ytterligare hade kunnat bekomma, hvilke alle K. M:t, nödgader aff detta kriget, haffver måst fahra låta till sin och des rjkes stoorra affsaknat. Eller skatta I, godhe herrar, det ringe at haffva uthan raison trängt K. M:t ifrån de advantager, som medh så svår mödho och lifsfahra, ia mången redligh cavalliers hiertebloodh, haffva varit vunne och conquererade. Skulle skadeståndet K. M:t och cronan S[verige] härigenom ljdit haffver mesure-ras effter edher gissning och förslagh, så kunne vj nog-sampt tänkia, uthaff hvadh värde dän lærer skattas, emedhan I genom detta kriget haffva låtit påskjna, hvadh I oss ärnade, där den höchste gud edher upsåt och desseiner icke således hade studzat och dämpet i begynnelsen, för än de nåtte dett måhlet de vore dirigerade till, nembligen K. M:t och hans k. fäderneslands total ruin och undergång. Den vedergelning och den säkerheet vj begähra uthropa I för ohörligh; men den skadhan K. M:t ljdit haffver entenuera I och ringa skatta den mechta; där doch satisfaction vi begähra däremoot all-drigh kan balancera. K. M:t haffver, såsom sagd är, måst släppa sine fördeelar utj Preussen och Pohlen, där giffva des fiender tjdh och rådhrum at recolligera och igen förstärkia sigh, och i stället han var krafft- och machtlööss bleffven, reppe igen till modh och sättia sigh utj postur at skadha K. M:t och disputera honom där giorde conqvester. Där-iempte är K. M:t nödgader vorden at undandragha sigh des allierade och vänner utj Pohlen och sleppa dem hielpe lösse, hvarigenom de utj största skada och ruin råkadhe och så månge tusende siälur utj barbarers händer och en affgressligh sclaverie och trældom falne ähro. Och såsom K. M:t städse haffver måst haffva ett vakande ögon upå den diversion, som K. M:t vähl merkia kunde hädhan effter att villa komma, så haffver K. M:t sigh altjdh måtta i redo holla att kunna densamme emootståå, fördenskul ochså sin macht tillsammans haffva på de orter, uthur hvilke han snarast kunne emoot gåå edher force, hvarigenom hans länder Liffland och Ingermanland, äro blotte aff folk bliffven, muskoviten tillfalle öpnat och

lägenheet giffven impune och nästan uthan motstånd där at grassera, devastera och förderffva landet, således at det till effventyrs aldrih igen vederholer sigh, dräpa och tyrannisera på så mången oskyldigh menniskia och at bortföhra så många sielar till evinnerligh träldohm. At nu I, godhe herrar, alt detta så entenuerar och ringa achta och däremoot oss för girighe och snåle blasmera, det ene som hade det icke på sigh, det andre som vore alt oskiäligt, hvadh eder icke behagade, det kommer oss något fremmat före. Jagh kan icke vähl troo, att, så framt I döma något cervel hoos oss finnes, I medh alffvar mena, när I oss anmoda, at de occuperade länder på begge sjdhor iempt och pari passu afftredas motte. Hvadh skulle var och en rättsinnigh tänkia om oss, som någorlunda kunde öffverläggia och mesurera denna merkelige disproportionen och oljkheeten, som emellan dem är? Eller hvadh domb och censur skulle I hoos edher sielffve giöra, om K. M:t så skulle giffva alla de occuperade länder uthur des händer emoot en mihl längs iord I crona Sverig i detta kriget affhänd haffva? Jagh förhoppas, I visare tanckar och resolutioner fattandes og edher skiäligare till H. K. M:t och dess undersåtars satisfaction förklarandes varde, så framt edher intention till fredh och enigheet dirigerader ähr.

Gersdorff. Emellan den skada, I förregiffva edher at haffva ljdit och det I till vedergelning därföre begähra, är ingen ljkhheet. Ty I sökia at affhända oss fast alt det Danmarks crona ägher, däremoot någre edher provincier allenast kunne haffva något udståt, det doch ljkvähl igen kan repareras, när de utj rooligheet äro brachte bliffve. Sedan och haffve vj emoot edher någon faute begången, så haffve I och den nogsamtb revangerad, i det alle våre skiöne provincier aff edher armee ruinerade och fördärffvade ähro. Haffve I ochså icke nog satisfaction därigenom nåt, at edher armee, emedhan dän här utj rjket är, sigh mechta medh ett och annat förseed och utj ett gott postur bracht haffver.

G. Ulfeld. Hvadh för proportion emellan vår liden skada och den satisfaction aff oss begährat är, är oss bäst bekand, som veete, utj hvadh estat våre saker hade kunnat vara, så framt denne diversion uthaff edher oss icke hade påkommit, och huruledes de nu förreveta. Hvadh anlangar det edher synes, som hade vj tillfyllest oss emoot edher revangerad, och at K. M:t, vår allernådigste konungs armee nogsamtb satisfaction uthur de occuperade Danmarks provincier åtniuter, så veete vj edher ingenting till godho därföre, uthan hembbähre den rättvise gudhen taak, at han vår nådigste k[onungs] va-

pen så vjdha haffver velat felicitera och vählsigna, at dett onda I emoot oss haffve machinerad och stämplat uthaff Hans Maj:t och dess undersåtare nu upå edher sielfve är vänd vordet.

Sten Bielke. Vj haffve upå de godhe h. mediatorers böhn och vähnlige anhållande effterlåtit den puncten i vårt upsat om assecurationen. Men aldenstund vj nu genast i begynnelsen spöria edher vankelmodh, i det I utj munden före contestationer om begärligheet till fredh, men utj värket fast contrariament oss see låtit, så lähre vj motte vara mehra betenkte om vår säkerheet och åter begynna tänkia på denna assecurations puncten.

Skiehl. I haffva assecuration nogh, när I blotta oss upå så åtskillige våre provincier, och kunne I däsforuthan försäkra edher, at, där någon godh och skiählig fredh emellan desse begge konungrijken kunde slutas, vj å vår sjdha alt contribuerandes varde, hvadh som lærer bepröffvas till des stadhfästelse at lända.

G. Ulfeld. Angående svenske skeppens frja genomfahrt genom Sundet och Belt kan ljka som utj de andre våre petiter ochså därutinnan ingen oskiähl bevisas, emedhan det fast det samma är, hvadh som för detta i Brömbsebroische tractat är affhandlat; allenast at vj nu begähra certificationernes affskaffande, och det för den orsak skull, at vj see, så framt certificationerne bleffve vidh macht, I då altjd, när edher igen lyster, kunne haffva materie och förvand till örlogh.

Gerstorff. Däruthaff skall mången fatta tilfalle att under svenskt namn förschnilla oss utj Sundet.

G. Ulfeld. Händer sigh, at någon edher förrekommer, hvilken I om sådant skiäligen soupçonnera kunde, då ståår edher frjt en sådhan at anholla, upfordra och tillbörligen at straffa.

Gerstorff. Hadhe vj skolat anhålla alle dem, hvilke för detta medh fländ och lorendrägerije utj Sundet ähro omgångne?

Ulfeld. Dett hadhe varit för edher och mången menniska bättre än resolvera till detta kriget.

Bielke. Hvadh svare I, godhe herrar, oss upå den puncten om K. M:t, vår allernådigste konungs och herres prætensioner på Delmenhorst och Ditmarschen?

Gerstorff. Dätt är en saak, som vi för oss allene icke kunne decidera, aldenstund fleere än vår nådigste konung därutinnan intresserade ähro. Så är och, rätt till sägandes,

sakens egentligheet oss obekant, och haffve ingen effterrättelse eller information därom.

Bielke. Vj taale medh edher om denne saak intet vjdhare än hvadh K. M:t i Danmark allenast concererar, och på det I, godhe herrar, nöjachtigh underrättelse härom motte haffva, loffve vj att vele communicera medh edher de documenter här tillhörige ähro och vj vedh handen haffva.

St. B. Huruledhes kunne I, godhe herrar, befinna oskiähligt, at H. K. M., vår allernådigste konung, sökier att maintainera de donationer, hvarmedh han des betiente för deras troo och godhe tienster haffver velat benådha. K. M. är altför jalouse däröffver, at man des nådige promesser vill omkulstötta och omyndige göra, emedhan Hans M. den herre ähr, som intet högre æstimerar än att holla, hvadh man tillsagt och loffvat haffver.

Skeel. J, godhe h., kunne vähl sielffve erachta, utj hvadh älendight tillstånd vj råke, där vj, föruthan den ruin och affsaknad vj på våre ägher och medhel ljdha måste, och så skulle nödgas medh stoorä omkostnadher at redimera det lilla, som än upå våre egodeehlar kunne vara i behåld och öffvriget och, så framt vj dett icke kunne gjøre (hvilket sannerligen oss nu omögeligit är), aldeeles bliffva öde gjorde och förderffvade. Hvadh effect kunne vj i sådhan fall uthaff fredhen niuta annan än blotta liffvet.

St. Bielke. Alt detta borde I haffva hooss edher öffverlagd, för än I resolverade at påträngia K. M., vår allernådigste herre, dett ogrundade krjget. Där till medh må I skatta detta för en lycka, att godzen äro bortgiffne; ty förmedelst sådhant ähro de aff donatarierne bleffne conserveerade och vidh macht hållne. Man kan och vähl finna sådhane uthvägar, så framt I å edher sjdha någorlunda vela skicka edher därutj, at hvarken I uthaff desse donationer synnerligen skulle förolempas, eij heller för donatarierne denna aff K. M:t dem beviste nådhe aldeeles gagnlös vara.

Skiehl. Jagh veet icke, om någon potentat kan utj de occuperade länder bortgiffva ett eller annat godz, så at den, hvilken det giffvet är, sigh värkeligen detsamma tillägna kan, för än sådhane länder förmedelst tractat och fredsslut honom cederade och tillägnade ähro.

Bielke. Att haffva exempel därupå, dät sådhant bådhe kan och plägar, böre vj icke gå längre än till instrumentum pacis, som emellan K. M. och cronan Sverige och den römerske keysarn är oprättad vorden.

Gerstorff. Må vj få ljstan upå summerne, som på god-

zen satte ähro, at vj således kunde see, hvadh härutinnan stooede att giöra eller icke.

Sten Bielke. Hade I tillförende därom nembd, skulle vj allaredo haffva skaffad edher den; vele och ännu see till, at I medh det förste den kunne bekomma.

St. Bielke. Hvadh resolvera I, godhe herrar, om hertigarnes aff Mäkelenburg satisfaction, därföre at deras land för detta kriget skull så mechta är medtagit?

Gerstorff. Hvj skulle vj erleggja dem någon skadha, där vj dem ingen genom någon durchmarche, plundering eller annat besvär haffva tillfogat?

St. Bielke. Ehuruvähl edher armee icke utj desse länder varit haffver, så ähr K. M:t, vår nådigste konung, uthaff edher nödgader vorden där genom at marchera och därmedh vara hertigarne och dess undersåtar till besvär; hvilket, emedhan det ingalunda hade skeet, där I icke orsak därtill giffvit hade, fordrar billigheet, at I såsom vållande svara dem för skadeståndet.

Gerstorff. Är den affbrek tillfogat genom durchmarchen, så kommer den icke up emoot den vj här utj vårt rjke och våre provincier haffva måst uthstå.

St. Bielke. Däremellan är stoor åtskillnad, emedhan ingen tyske furste är plichtigh för edher skull at emoottagha fremmande krigsfolk eller medh krigstunger och last utj sine länder at besväras och graveras.

G. Ulfeld. H. K. M:t, vår allernådigste konung och herre, kan medh rätta ochså icke annorledes än tala för h. förstl. durchl. af Holstein Gottorp, såsom den där H. K. M:ts svärfadher är och blott för K. M. skull stoor hostiliteter måst lijda, ehuruvähl han sigh neutral hullit haffver, ia mehra sigh vinlagd om en vähnligh förljknig emellan begge de strjdhande K. M. och K. M., än at han genom någon vjdrigheet emoot K. M. och cronan Danmark skulle haffva förskyld det fiendlige procedere man emoot H. F. N., dess land och undersåtare haffver öffvat och brukat.

Gerstorff. Är H. F. D., dess land och undersåtare något ond tillfogat, det är emoot allas vår vilia och intention, i ty vj sökt haffva hans F. N:s land at conservera och till dän ända befalt honom såsom neutral at handtera och medhfahra.

St. Bielke. Vj veta fast annorlunda, hvadh disposition I utj Flensborg om H. F. N:s land haffva giord; i synnerheet uthvisa E. Excels (menade Gerstorff) egne skriffvelser, huruledes I medh H. F. N. meent haffva, utj hvilke I rådhe at rasera alt, hvadh emellan Flensborgh och högden vore.

Gerstorff. Thetsamma haffver raison de guerre på den tjdh råd och dicerad.

Bielke. Det är ochså nu raison ljkmatigt, at den, som oskyldigt haffver måst ljdha, därför contentement och åtnögo niuter.

Alt hvad som emellan begge sjdhors commissarier således i svenska tungemåhlen bleffv taalat och handlat, utthyddes för den engelske mediatorn (som allena tillstädes var) på frantzösche. Och sedhan desse puncter, hvarupå de danske sigh mest stötte, i så motte vore igenomlupne och examinerade, vände greffve aff Ulfeld sigh till den engelske mediatoren och sade: Såsom vj nu uthi Edhers Excell:s närvaru haffve igenomsett vårt project och billigheet uthaff des innehold de godhe h. commissarier bevjsat och remonstrerat, altså hoppas vj E. Excell. sielff lærer kunna häraff döma, huru oskyldigt vj blasmeras och uthropas för de som ogeene och medh skiähl och rätta icke öffverenskommande saaker förreslåå och begähre. Vj förmodhe E. E. således härefter varder den ene parternes beskylningar örat tilvändandes, at han det andra för den beskyldes förklaring och esclairsissement öpet håller och icke sigh genast intaga låter uthaff den honom först tilltalar. Orsaken till at säija sådhan giffver E. E:s contenance emoot oss i går, då han syntes villa tråda ifrån mediateurens embete och hängia sigh vidh de godhe h. danske commissarier. Föll därifrån genast upå skiämt och raillerie medh den engelsche mediateuren, at så högt hade berömbd och uthropat Helsingborg, som vore den ort makelööss. Hvarupå den engelske redendo svarade, han vele giärna snart adjusterat begge parterne, därför måste han sökia åtskillige uthvägar sådhan at giöra.

Sedhan taalte greffve Ulfeld till de danske commissarier, frågandes dem, huruledes man skulle uptaga denne deras resa till Copenhagen, om de därigenom vele abrumpera tractaten eller eliest värket sökia at trainera och opskiuta.

Gerstorff protesterade, dem ingalunda vela abrumpera tractaten och att K. M. i Danmark eller dem intet högre om hiertat vore än som bringa den till gott uthslagh. Men bodhe, at uthan irring kunde skee, det de till Kiöpenh. förresa motte, sigh om deras nådigste konungs och herres ytterligare mening utj ett och annat att informera och bättre kungiöra. Påminte däriempt[e], at de svenske commissarier vele försetta någon dagh och någott rum, när och där de igen motte möttas, utj vjdhare handling tråda och giöra upå sakerne ett vist slut.

Greff Ulfeld. Tjdh och ruhm kunne vj icke sättia, eme-

dhan vj befahra, vår allernådigste konung betenkiande tagandes varder sigh något vjdhare utj tractat att inlåta, där han seer sin[e] offerter till freeden ännu ingalunda achtas uthan eluderas, såsom man dem tillförende städze i vädret slagit haffver. Men kunne vj något hoos vår allern. konung förmå till det gemena bästa, skulle vj vår fljt så mycket möijeligit haffva ospart; recommendera imedler[tidh] edher, godhe [her-rar], detta högga väirket på bästa sättet, at de utj tjdh sökia at förrekomma och undanryma, hvadh som dett samma studza kunde, och disponera K. M., deras nådigste konung, därhän, at detta blodiga kriget utj en önskeligh fredh iv [förr] iv heller motte förvandlas till så många nödlijdande men-niskiors hugnad och glädie och begge rjkernes gagn och vählfärdh. Vj önske edher sluteligen däriempte upå edher reesa lycka och vählgång, beständigh helsa och sundheet.

Denna av Henric Hoghusen uppsatta berättelse lämnar ej en alldeles uttömmande skildring av förhandlingarna i Vordingborg.

Vad som av Hoghusen meddelas för den 12 februari kompletteras av ett brev från Sten Bielke till Karl Gustaf. Det heter här:

Wij haffva vthi denne dagen arbetat huadh vij haffva kunat, doch intet kämmit så vitt, att E. K. M. vij vnderdånigst något vist än kunna berätta. Mädh Blekingh, Skåne och Hallandh gåå vij vist hårt, och haffva dee sigh nogsampt emoot mediatorerne märkia låtit, att dee dedh cedera vela. Män åm dädh andra, serdeles Trunhems lään, skall hålla hårt. Mediatorerne haffva bedhit osz ville sättia våre final meningar vp. Då haffva vij vpsatt alt dädh E. K. M. osz nådigst igåår befalte och vthi dädh sista förslaget äfterlåt it Möön, Islandh, Förröo, 4 örligh skeep (ty vij satte dem först på 12, så att vij nu ståå på 8 alenast) och Aggershuus lään. Dee offerera 2000 man till häst och 2000 man till foot mädh fulkåmligh armatur; huar emoot vij dädh skola kuna räckna, veta vij intet E. K. M. nådigste villia. Wij haffva intet velat accordera åm dem, emädhan E. K. M. nådigste befallningh vij derpå intet haffva, ei håller veta vij, åm fålket något duger, som dee E. K. M. vplåta vela. När vij nu fåå deras svar dhärpå vår ingiffne skriff, skall E. K. M. dädh vnderdånigst berättas. Och skola vij äfter vår vnderdånigste pflicht all möegligheet använda E. K. M. osz allernådigste giffna befallningh att hörsamligest äfterleffva; ville alenast

önska, att wij derwthi så kunde reussera, att E. K. M. därtill ett nådigt behagh haffva måtte. Önskar E. K. M. härmädh beständigh liffs disposition och all behärlig kgl. prosperitet, serdeles vthi denne expeditionen en lykeligh framgångh, dädh iagh aff hiärtat önskar kunna.

Wardingborg den 12 febr. 1658.

G. Vifelt gör sin vnderdånige excus hoos E. K. M., dädh han E. K. M. intet siälff huadh häär passerar vnderdånigst aviserar. Han ähr temelig opasligh ¹⁾.

Karl Gustaf mottog detta Sten Bielkes brev i Köge, dit han anlönt den 13 februari och där han med sin här låg stilla följande dag ²⁾. Med anledning av brevet tillställde han (^{13/2}) sina kommissarier ytterligare förhållningsorder.

1.

C. G. Vår synnerlige ynnest etc. Såsom hoos osz, trogne män och commissarier, I edher befrågan, och I, h. Steen Bielcke, uthi edhert vnderdånige skrifvelsze af d. 12 febr: i synnerheet ihughkomma, dedh dee danske 2000 man till häst och 2000 till foot medh dheres fullkomligh armatur osz offerere, menn I icke wette, hvaremoot dhe skulle beräknas eller af hvilke gjorde prætionier wij något dheremot skole wela falla låtha; så hafwe wij edher i nåder icke kunnat förhålla, at wij wäl ären tillfridz at acceptera offeren, doch icke sinnade dherförre något uthi andre våre postulatis, enkannerlighen om skeppen, efftergifwa. Dy först äre wij icke förwizade, om dhe så mycket dugeligit, särdeles fremmande, krigsfolck hafwa, och sedhan kunne wij dheras folck widh afdanckningen, hvilken necessario måste betingas, deszföruthan bekomma; dhen advantagen medh offererade armaturen kan icke komma uthi någon consideration emoot den wij elliest aff upsatte länder eller skiepp kunne hafwa; männ wele dee ultrö och till betee sin villigheet at gåå osz tillhanda förobliger sikh at lefuerera osz 4000 man fullkomligen armerade till häst och foot, så är thet intet at uthslå och dheremoot kunne een proportionerat summa af begiärade penningarne efftergifwas, uthi dheth öfrige lichuäl urgeras hvadh vårt ultimatum warit hafuer. I fall the danske om Trondheems lähn medh alle norr om belägne länder och öijer stoorä difficulteter giöra, så måste förreslås permuta-

¹⁾ Coyetske Papirer IV. Danska Rigsark.

²⁾ Ehrenstens dagboksanteckningar i Handl. rör. Skandinaviens historia XXXIX, 358.

tionen deraff emoot cessionen af våre hafwande prætionen och rättigheeter på Dellmenhorst och Dittmarschen, hvaraff wij edher effterrättelszerne härmedh tillskickia, på dedh I så mycket mehra Trondheem af de danske erhålla måge. Skulle och dhe danske någon swårigheet finna at effterlåta vår armée in till våren quarteer här på Zelandh, så låte wij osz behaga Zelandh för inquarterningen at befrija, allenast Jutlandt, Fühnen, Lalandh, Falster och dee andre öijer blifwa den vnderkastade, doch således att dhe först, huilket innan kort tijdh skee måste, osz inrymma cederade fästningarne på andre sijdhan och så wijda exequere slutne fredhen. Wij sände edher tillhanda een dansk book, hwaraf I stoore vnderättelse af lähnen i Norrge hafwa kunne, hvilket I således kunne i acht taga. Och wij befalle edher etc. Af hufwudhquarteret Köghe etc.

P. S. medh kongens egen handh.

Vthaf här hoos gåande book bekomme I at see, huru många härader uthi hwart lähn äre. Jagh blifwer i mårgon här stadder, wille I giöre något anstalt, at dhe knechter, som hoos edher äre, giöre någon anstalt ått ett förrådth af brödh och öl för arméen ¹⁾).

2.

C. G. Vnsern wohlgebohrne besonders liebe getreue etc. Wir übersenden euch hiebeygehandt einige documenta betreffendt die prætion, so wir wegen vnser herzogthumbs Bremen uff Dellmenhorst haben, welche Ihr dan bey obhandener negotiation euch vnserm voreröfneten willen nach zur information dienen laszen könnet. Sonsten erinnern wir vnsez gleichfalsz, dasz der graff von Oldenburg einen zoll uff der Weser hatt; weilen nun derselbe unter andern auch unsere lande incommodiret, so wollet Ihr bey den gegenwertigen tractaten es dahin zu behandeln suchen, dasz nach absterben desz itzigen graffen vnsez sothane zollgerechtigkeit zufallen, oder da solches endtlich nicht zu erhalten, gleichwol gedachter maszen nach desz graffen ableben solcher zoll vndt deszen gerechtsame gantz expiriren vndt auffgehoben sein möge. Welches ihr also zu beobachten angelegen halten wollet, vndt wir sindt euch schliesslich etc. Gegeben in vnserm haubt quartier Köghe.

¹⁾ Riksregistraturet 1658 jan.—mars, 248 v—249.

S. R. M:tis P. S.

Det äre väl så mijna projecter, menn wärcket måste dherförre icke stanna, oansedt stiftt Brehmen igenom samma tulltagningh mycket beswäres, hälst ther Dannemarck pro lubitu een eller annan förhögnings framdeles skulle giöra; greffwen uthaff Oldenburgh hafwer för 20 åhr sedhan först bekommit frijheet aff keyszaren och det churförstl. collegio att exercera detta jus¹⁾.

Hoghusens skildring af förhandlingarna i Vordingborg den 13 februari kan, lika litet som vad han haft att berätta om föregående dag, anses fullständig. Det nämnes där intet om de anbud, som i olika repriser från danskarnes sida genom medlarne framställdes. En anteckning av Sten Bielkes hand talar därom:

Copia af den sedel, såm mediatorerne migh see laat från danska commiss. den 13 feb. a:o 1658 vthi Woringborg: Les propositions présentées par leur excellences messieurs les commissaires de sa Maiesté de Svede sont si dures qu'il est impossible d'y pouvoir consentir. Mais en cas que sa Maiesté de Svede se contente d'une satisfaction en argent du pajement et en outre cederons à sa Maiesté 2000 hommes à cheval et autant à pied et qu'au reste le traité de Bremsebro soit observé en tous ses pointes et articles.

Derhoos sadhe engeländaren, att de hadhe giffwit honom vthi befalning att offerera Blekingh, Hallandh och Skåne och de 2000 man till häst och lika mykit till foot och 300000 rd. såsom och qvarter för arméen till april.

Män vij ville intet svara därtill, för än dee på våår jngiffne skriffit svarat hadhe. Derpå droghe dee bådha mediat. igen till dem och loffvade oss svaar. Äffter en tima kummo dee igen och brachte oss åter ett chartel af fransosens handh, som aff högre consideration vaahr. Män vij sadhe oss intet kunna för Hans May:ts respects skuld något svara, för än vij fåå svar på våår skriffit; därmedh gick engelendaren bårt åter till dem och fransosen bleff litet hos oss. Discourerende sadhe han, att fångarne bordhe vthlössas, där dee ända igåår sadhe, att de burdhe vthwäxlas.

Det föreligger även ett verkligt motförslag å de sven-ska fredsvillkoren från dansk sida. Detta är af högt intresse,

¹⁾ Riksregistraturet 1658 jan.—mars, 250.

då det visar, att ombuden redan i Vordingborg ansågo sig böra i ej obetydliga delar tillmötesgå de svenska anspråken. Och först med detta förslag såsom bakgrund får den av Hoghusen refererade diskussionen den 13 februari mellan de båda makternas representanter sin rätta belysning: det framgår därav, att meningsutbytet så gott som uteslutande rört sig om de punkter i det svenska förslaget, vilka Gersdorf och Skeel funnit så hårda, att de alldeles vägrat att besvara dem. Det danska motförslaget lydde:

Pour répondre aux propositions de leurs Excell:s Mss. les commissaires de sa Maj:té de Svede, les commissaires de sa Maj:té de Dannemark promettent d'induire le roy leur maistre d'approuver les articles svivants.

1. L'on mettera les troupes de sa Maj:té de Svede en quartier jusques à ce qv'on les pvisse embarqver, et au plus tard jusqves au 2 d'Auril, avecque condition qve sa dite Maj:té les face vivre avecque ordre.
2. Pour la rançon des prisonniers de gverre on accordera ce qvi est raisonnable et de coustume.
3. Pour l'argent l'on remet aux deux royx.
4. Les provinces de Hallant, Schone et Bleking pour estre perpetuées à la couronne de Svede, avecque condition qve sa M:té Svedoise ne pretende aucun droit pour le passage du Sundt.
5. La restitution des biens, meubles et immeubles de son excell:ce le comte d'Ulfeldt.
6. Qve cette paix pour ce qvi touche l'inclusion des alliez se remettra aussy aux deux roys.
7. Qv'on donnera deux mille chevaux et deux mil hommes de pieds.
8. Qvand au manifeste et les tapisseries que sa M:té de Svede sera contentée.
9. Pour ce qvi est des autres articles et demandes de les dites propositions on n'y respond rien, pvis qv'on les treuve trop dures.
10. Qvand nous aurons communiqvés tout cela au nostre roy, nous remettrons l'entier accommodement à la conference qvi se pvisse faire à Kiöge ou à un autre part plus proche de Coppenhagven.¹⁾

¹⁾ Odat. förslag i Coyetske Papirer VI. Danska Rigsark. Även i Danica: Underhandlingar ang. freden i Roskilde. Sv. Riksark.

Såsom av Hoghusens berättelse framgått, hade Gersdorf och Skeel dragit sig för att tillämpa den sekreta artikeln i instruktionen och gå in på svenskarnes, såsom de ansågo, oskäligen villkor. Avskurna från direkt förbindelse med Fredrik III, i saknad av underrättelser om vad som försiggick i Köpenhamn och om den svenska härens framryckande, hade de den 13 avbrutit förhandlingarna i Vordingborg. De kunde ej, hade de föregivit, giva något definitivt svar, förrän de inhämtat sin konungs mening. De hade ej vunnit vad de i första hand åsyftat: tidsutdräkt.

Ulfeld och Bielke togo efter förhandlingarnas avbrytande vägen över Prestö, där de dröjde natten till den 14 februari, och anlände mellan klockan 7 och 8 på aftonen denna dag efter uppehåll i Faxe till Karl Gustaf i Köge. Med dem följde chevalier de Terlon ¹⁾. Gersdorf och Skeel avreste tillsammans med Meadowe. Hunna till Köge, skildes de. Meadowe uppsökte här den svenske konungen för att erhålla hans ultimatum; Gersdorf och Skeel fortsatte direkt till Köpenhamn ²⁾.

När underrättelsen om avbrytandet av förhandlingarna i Vordingborg nådde Karl Gustaf, »resolverade» han att med arméen »begiffva sigh närmahre Kiöpenhamn och see hvadh de danske utj sköldhen föra motte, om de sinnadhe vore extrema att undergåå, eller ochså om de ännu till fridh inclinerade» ³⁾.

---

¹⁾ Hoghusens berättelse.

²⁾ Meadowe till Thurloe ¹⁴/₂. Thurloe, State papers VI, 802.

³⁾ Hoghusens berättelse.

III. Preliminäröverenskommelsen i Tostrup.

Fredrik III har i dessa kritiska dagar, då händelserna utvecklade sig med svindlande hastighet, såvitt man kan se, saknat varje underrättelse från sina underhandlare i Vordingborg. Han kände djupt olägenheten härav. När nyheten kom till Köpenhamn den 14 februari, att Karl Gustaf med sin armée stod vid Köge, kallade han också sin förutvarande resident vid det svenska hofvet Ove Juel, »om afftenen wed ni slet», säger denne i sin dagbok.¹⁾ Han erhöll order att hos Gersdorf och Skeel göra sig underrättad om förhandlingarnas gång.

Men därjämte — och detta var en huvuduppgift — hade Ove Juel att till Karl Gustaf överbringa ett handbrev från Fredrik III och »fornemme Hans K:ts endelig resolution om raisonnables propositioner till de forehafuende fredstractater». ²⁾ Han skulle söka utverka stillestånd för förhandlingarnas slutförande, »hvorwed en nermere och woplöslige alliance och fortrolig wenskap kunde sluttet och giöris imellem oss och fiendskab vdi fred och eenighed igien forwandles».

Ordern till Ove Juel hade i sin helhet följande lydelse:

Wi bede dig och naad. wille, at du dig strax begiffuer herfra till wore forordnede gesanter till fredstractaterne mellem oss och kongen aff Swerrige och dig hoss dennem angifue, at du er skicket med et woris haandbref till kongen aff Swerrige at offuerlefuere, huorfore du och med dennem

¹⁾ Hist. Tidskrift III: 3, 558.

²⁾ Fredrik III till Gersdorf och Skeel (14/2). Koncept i Sverige A. 1658. Danska Rigsark.

hafuer at communicere, hurwiit tractaterne ere kommene, men dersom du fornemmer, at kongen aff Swerrige er andensteds at finde och wore commissarier icke ere hos hannem, da hafuer du hannem först at söge med begiering, naar du ankommer, at maa admitteris till hemmelig audience och effter afflagde curialia offuerlefuere Hans K:t det woris dig tilstillede haandbref, huis indhold du self vdförligere mundtlig kand vdföre, giörendes wed god leilighed derhos erindring, om Hans K:t icke skulde were inclinerit till paa nogen wisse och kort tiid stilstand med oss at indgaa, imidlertid mand des sickere kunde handle om en oprictig och bestandig fred imellem oss och disse nordiske kongeriger, hurwed en nærmere och woplöslige alliance och fortrolig wenskab kunde sluttes och giöris imellem oss och fiendskab vdi fred och eenighed igien forwandles, begge woris vndersaatter till merckelig gaffn och gode, huortill wi paa wor siide all muelig flied wille anwende, saa frembt Hans K:t till raisonnables freds conditiones med oss at indgaa inclinerer och icke de yderste extremiteter, huraff vdgangen ere wwisse, mod oss söger, huilcket du wiitlöfftigere Hans K:t kand remonstrere, och giöre dit beste till Hans K:ts intention och meening herom at sondere och begiere skriffelig giensuar paa bem:te woris skriffuelse. Wdi det öffuerige hafuer du din egen conduite at bruge, som wi dig tiltroer, och bliffuer dig med kongelig gunst welbewaagen. Hafniæ den 14 febr. 1658. ¹⁾

Redan natten mellan den 14 och 15 februari begav sig Ove Juel åstad. Efter en äventyrlig färd genom djup snö och i mörker — han var ej försedd med pass och blev arresterad av de svenska förposterna — erhöll han på morgonen följande dag, den 15, audiens hos Karl Gustaf. ²⁾

Av denna audiens ger Ove Juel en skildring i sin dagbok och tillskriver sig här förtjänsten att hava brakt till väga väl icke ett stillestånd, men »at arméen skulle udj nogle dage

¹⁾ Koncept i Sverige A. 1648—1657. Danska Rigsark. Det handbrev Ove Juel medförde till Karl Gustaf har ej kunnat återfinnas.

²⁾ Ove Juels dagbok. Hist. Tidskrift III: 3, 557—560. Denna dagbok visar sig emellertid för denna tid, början af året 1658, icke vara nedskreven omedelbart efter de händelser, som skildras, utan först någon tid senare. Däri ligger förklaringen till, att Ove Juel exempelvis kan uppgiva avsikten med sin mission bl. a. vara att »berede weyen for gesanter til at tractere».

staae stille.»¹⁾ En sådan betydelse kan dock näppeligen tillmätas Ove Juels sändning.²⁾ Arméen stod icke stilla; den marscherade hela dagen vidare. Och även om Karl Gustaf redan nu fattat beslutet att icke fortsätta marschen ända fram till Köpenhamn, har han säkerligen icke vid detta tillfälle anförtrott sig åt Ove Juel.

Under tiden hade de danska underhandlarne anlämt till Köpenhamn. Det skedde måndags morgon den 15 februari³⁾.

Hela dagen den 15 fördes mellan Fredrik III och de i huvudstaden varande fåtaliga riksråden ivriga överläggningar, huruvida man skulle inlåta sig i vidare förhandling på de av svenskarne föreskrivna hårda villkoren eller våga ett yttersta försvar bakom Köpenhamns murar och, som det holländska sändebudet van Beuningen uttrycker det, »sätta kronan, det kungliga huset, flottan etc., med ett ord hela riket på spel»⁴⁾.

Ställningen i Köpenhamn var i hög grad kritisk. Icke blott befästningarnes tillstånd och härens styrka oroade. Man var också alldeles isolerad och fullständigt i okunnighet, huruvida hjälp utifrån var att vänta. Isen hindrade varje under rättelse sjövägen, och till lands hade svenskarne spärrat förbindelserna. Ingen kom öfver Bälterna utan sträng visitation. Om de viktiga förhandlingar, som sedan slutet af december 1657 fördes i Berlin mellan Brandenburg och Österrike om gemensamt uppträdande mot Sverige till Danmarks hjälp, visste man så gott som intet. Det livgivande element,

¹⁾ Hist. Tidskrift III: 3, 560. — Hoghusen i sin berättelse lika litet som Krigsrelationen och Dahlberg i sin relation och dagbok hava något att meddela om Ove Juels mission den 15 februari och den stora betydelse han sjelv tillägger densamma.

²⁾ Jmfr Fridericia, *Adelsvældens sidste Dage*, 313; och Weibull i *Sveriges historia intill tjugonde seklet*, V, 569.

³⁾ Beuningen till Gen. Stat. ²/₈.

⁴⁾ Beuningen till Gen. Stat. ²/₈. — Av överläggningarne i Köpenhamn och tillståndet där ger Pufendorf, sid. 416—417, en vidlyftig skildring, som till största delen är en nästan ordagrann kompilation efter Meadows Narrative och Terlons Mémoires med fakta även hämtade ur Beuningens depescher till Gen. Stat.

som underrättelserna från den diplomatiska och militära skådebanan i Europa skulle kunnat medföra, utblev. ¹⁾

Konung Fredrik beslöt sig äntligen för underhandling. Meadowe avsändes till Karl Gustaf för att utverka fredskonferensernas återupptagande. Han mötte den svenska hären i dess framryckande mot Köpenhamn vid pass två mil därfån. Det var på aftonen den 15, just som konungen ville hålla bönestund, säger Dahlberg i sin relation. Kort därefter ankom arméén till Torslunde magle. Karl Gustaf tog här sitt högkvarter.

Meadowes mission lyckades. Karl Gustaf gick in på en underhandling, under förutsättning att den gäve ett snabbt resultat. Han försäkrade sändebudet, att han ville »ännu någre daghar låta des armee stilla liggia, allenast man å danske sjdan icke vele amusera sikh medh några fåfengheeter, uthan tee det allffvare at upretta en viss och säker fredh, som sådhan vichtigh saak fordrar och kräffver; där de än ytterligare sikh vele kaltsinnige vise, ljka som de härtill giord hade, då nödgades K. M:t at fortsättia sine vapen och hoppades at vara för hvar och en rättsinnig menniskia uhrsechta för den olycka, som vjdhare kunde hända». ²⁾

Ännu samma dag, den 15, utfärdade Fredrik III order till Gersdorf och Skeel. Den innehöll stora eftergifter.

W. S. G. T. Wi hafuer erfaret de poster, som kongen aff Swerrige begierer wi skulle indгаа, om fred skall sluttes imellem oss; thi haffuer J eders beste at giöre till fred imellem oss at erlange med de liideligste conditioner mueligt er, och at det ringeste aff wort riige Norge skee kand affstaaes, dog huilcke poster, provinser, leene och monterede skiibe

¹⁾ Meadowe, Narrative, 49 ff. Pufendorf, 5: § 11, sid. 418. Beuningen till Gen. Stat. ^{2/3}: »Ende dewijl men hier geen jonger brieven heeft als van den 10 januarij, alle naederhant gecoomen, soo men seijt, geintercipieert, sijnde ophouden, soo weet men niet wat van de Poolsche, Brandeborgsche ofte andere vrunden haere saecken, ende teegenwoordige intentie sijn mach». Beuningen uppgiver de i Köpenhamn varande trupperna till omkr. 3000 goda ryttare och nära 2000 man fotfolk och ett lika antal matroser, förutom borgare, studenter och alla slags hantverksgeäller, som beväpnats.

²⁾ Hoghusens berättelse.

saa well som greffue h. Corfidtz Wldfelds goedts, huilcke icke kand afftinges, hafuer J paa wore wegne at indgaa och affstaa, och huis som aff eder saaledes forrettes skall aff oss wbrödelig holdes. Hafniæ 15 febr. 1658. ¹⁾

Försedda med fullmakt och kreditiv, avreste Gersdorf och Skeel den 16 februari till Torslunde magle, dit de anlände »omtrent en tjma effter middagen». Efter audiens hos Karl Gustaf stego de tillsammans med Bielke och Ulfeld i vagn och begåvo sig till den $\frac{1}{4}$ mil från Torslunde belägna byn Tostrup. Svenskarne hade befallning att redan under vägen söka göra »på tractatens continuation en begynnelse». ²⁾

Kort innan dessa underhandlingar togo sin början, hade Fredrik III affärdat Ove Juel med ett nytt handbrev till Karl Gustaf. Det gällde att om möjligt stämma honom mildare och få till stånd ett personligt möte mellan de båda konungarne — en tanke, som framkastats af Fredrik III redan i order till Gersdorf och Skeel den 11 februari.

Durchleutiger, groszmechtiger fürst, freundlicher, lieber vetter, bruder vnd nachbar. Mir hat des herrn protectoris in Engelandt, Schottlandt vnd Irlandt abgesanter zur mediation der friedenshandlung, wie auch meine deputierte commisarij, heute diese stunde berichtet, was für schwere postulata von E. L. gevollmechtigten vorgeschlagen. Weiln nun dieselbe gantz vnerträglich und vielmehr zur weitleufftigkeitt als zur nachbahrlicher neherer zusammensetzung und vereinigung zielen, in erwegung dadurch diese reiche vnd lande derogestaltt würden dismembriret und erschopfft werden, das sie nur einen bloszen schatten mehr vbrig hetten, so verhoffe ich E. L. werden auff solchen harten vnd vnangenehmen conditionen nichtt bestehen, noch sich dazu von einigen friedtheszigen bewehgen laszen vndt dadurch mehreren extremiteten anlasz geben, sondern vielmehr dero gemüthe zur billigkeitt lencken vnd sich selbst gegen mich in schriffthen so raisonabel herauslaszen, das ich vnd alle benachbahrte dero friedtliebendes gemüthe daraus verspuren vnd vnter

¹⁾ Koncept i Sverige A. 1658. Danska Rigsark.

²⁾ Hoghusens berättelse. I Dahlbergs relation anges tiden för de danska kommissariernas ankomst till Torslunde till daggryningen.

vnsz beszere vertrawligheitt gestiftett vnd alle miszverstende auff einmahl auffgehoben werden. Da nun E. L. darzu geneigtt, wurde mihr lieb sein mit vnd verweilet E. L. mundtlich vnterredung zu pflegen; habe zu desto mehrer bezeigung meiner inclination zum ehrlichen, auffrichtigen frieden vnd bestendiger freundschaftt meinen ministro Owe Jul befohlen E. L. hier uber mundtlichen vortrag zu thun, welchen sie hierin glauben beymessen und sich darauff freundt- vetterlich vnd bruderlich erkleren wollen, und ich verbleibe

E. L.

Freundt, vetter, brueder und nachbar
Friderich.

Kopenhagen d. 15 febr. a:o 1658 ¹⁾.

I sporrsträck ankom Ove Juel till högkvarteret i Torslunde, strax efter det att de officiella underhandlarne avrest till Tostrup. Karl Gustaf avslog emellertid varje personlig sammankomst — får man tro Dahlbergs relation, skall konungen, sedan Ove Juel avträtt, ha sagt, att blott på pistol och värja kunde han mötas med Fredrik III. Om stillestånd ville Karl Gustaf icke höra talas. Men han »consenterade», heter det i den officiella krigsrelationen, på Ove Juels »stadige anhållande till at stå den dagen och natten där stilla» — ett medgivande, som han otvivelaktigt redan föregående kväll gjort Meadowe. ²⁾ Med ett handbrev från Karl Gustaf återvände Ove Juel till Köpenhamn.

Ännu samma dag, den 16, utsändes Ove Juel i en ny beskickning dels till Karl Gustaf med svar å dennes handbrev, dels till gesanterna i Tostrup. Han fick nu i uppdrag att aktivt deltaga i själva förhandlingarna. Men därjämte hade han den speciella missionen att med fagra förespeglingar locka Corfitz Ulfeld till att åtaga sig Danmarks intressen — följande dag, den 17 februari, erhöll han genom hovmar-

¹⁾ Orig. i Sv. Riksark. Danska konungahusets originalbrev 1529—1675. Påskrift: »Pres. a Torslunda Magle den 16 feb. 1658».

²⁾ Uppgifterna om huru länge Karl Gustaf medgivit att stå stilla med sin här, äro något varierande. Jfr även nedan Bielkes yttranden under konferenserna i Tostrup.

skalken Johan Christopher von Körbitz Fredrik III:s befallning att göra Ulfeld ännu större erbjudanden¹⁾.

De brev från Fredrik III Ove Juel medförde på sin beskickning den 16 februari voro följande:

1.

Till Ove Juel.

W. G. T. Wi bede dig och naad. wille, at du med forderligste begiffuer dig till wore forordnede commissarier till fredstractaterne imellem oss och kongen aff Swerrige och med dennem communicere och, saa wiit mueligt er, tilhielpe, at tractaterne paa beste maniere kand beforders effter den dennem derpaa giffuen instruction. Dermed skeer wor willie. Befalendes eder Gud. Skrefuet paa wort slot Kiö[benhaffn]²⁾.

2.

Till Jockum Gersdorf och Christen Skeel.

Frederich etc. Wor synderlige gunst tilforne. Wiider, att wi naadigst haffuer anbefalit os elsch. Offve Juell til Lundbeck, vor mand och tienner, sig till eder att begiffve och tillhielpe, at tractaterne imellem os och kongen aff Suerrige paa beste maniere kan befodris, thi haffuer J med hannem at communicere baade eders instructioner och andit bem.

¹⁾ Fredrik III:s order till von Körbitz var av följande lydelse: W. G. T. Wj bede dig och naad. wille, at du paa wore wegne beder oss elschl. Offue Juel at tale med h. Corfitz Wlfeldt och hannem formaar, at hand sig tienstagtig jmod oss och woris kongelig huus vdj disse tractater wille beviise, huorjmod bem:te Ofue Juel paa vore vegne hannem maae forsichre, at dersom vj hans wircheligh tieniste fornemmer, da ville wj det jmod hannem och hans gandsche huus och familie med kongl. gunst och naade igen vide at erkiende, och dersom hand saaledis kand mage det, at wj til cronen kan beholde Thrundhiemb och Bahuus lehne, da vj hannem self forlehne hans lifftid med Thrundhiembs lehn och hans sön med Bahuus lehn, paa huilchen hand det begierer, ochsaa hans lifftid, och derforuden lade hannem restituere all hans godtz och formue, och lade all den misforstand falde som jmellem os och hannem werit haffwer etc. Hafn. d. 17 februarij 1658. Avskrift i Svenske akta 1657—1669. Danska Rigsark.

²⁾ Koncept i Sverige A. 1648—1657. Danska Rigsark. Senare anteckning på baksidan: »Hafn. 16 feb. 58».

tractater angaaende, saa at hand sig der effter kand wiide at rette; dermed scheer vor wille, befalendis eder Gud. Skreffvit paa vort slaat Kiöbenhaffn den 16 feb. 1658.

Wnder vort zignete.

Postscriptum.

Freden haffuer J vden wiidere ophold at slutte med de beste conditioner mueligt er och I bekomme kand, saa at den swendske armee kunde igien wed warende frost komme her aff landet. ¹⁾

3.

Till Ove Juel.

W. G. T. Wi bede dig och naad. wille, at du retter din leilighed effter at følge wore forordnede gesanter till de berammede fredstractater imellem oss och kongen aff Swerrige giörendes dit beste till at komme greffue h. Corfidth Wldfeld i tale och hannem paa wore wegne formane, at hand sig tienist-actig imod oss och woris kongelig huss vdj disse tractater wille bewiise, huorimod du hannem paa wore wegne kand forsickre, at all den misforstand, som imellem oss och hannem weret haffuer, skall paa wor siide were forglembt, och dersom wi hans affection till det i disse tractater fornemmer, da wille wi det imod hannem och hans gandske huss och familie med all kongelig gunst och naade wiide at erkende, foruden den restitution, som hannem paa hans goetz och formue giffues skall. Och till desto bedre forsickring kand du hannem denne woris skrifuelse till dig fremwiise. Hafnia den 16 febr. 1658. ²⁾

4.

Till Karl Gustaf.

Durchleuchtiger, groszmächtiger furst, freundlicher, lieber vetter, bruder vnd nachbahr. Das E. L. mein an dieselbe abgelasene handt briefflein nicht allein wol auffgenommen, sondern auch dero sonderbahre begierde vnd zuneigung zum bestendigen frieden vnter unsz vnd diesen nordischen kronen in deszen beandtwortung bezeugen wollen, dafur bedancke ich mich freunt- vetter- vnd bruederlich vnd ob

¹⁾ Koncept i Sverige A. 1658. Danska Rigsark.

²⁾ Koncept i Sverige A. 1648—1657. Danska Rigsark.

zwar durch diesen krieg so woll mihr als E. L. vnd meinen reichen vnd landen keine geringe vngelegenheitt entstanden, so muszen wir doch beyderseittz, weilln geschene dinge nicht zu endern, dieselbe itzo da wihr zum bestendigen frieden geneigt, bey seitte setzen vnd vornemblich dahin trachten, das diese benachbahrte königreiche wiederumb in friedlichen standt, vorige sicherheitt vnd vertrawlichere freundschaft gesetzet werden, zu dem ende ich dan meine commissarios derogestalt instruiert, das sie dazu verhoffentlich ohne weitleufftigkeit einen gueten grundt legen vnd da E. L. sich mit dero postulatis nuhr etwas neher zu heraus laszen, vnverweilet schlieszen werdet, vnd weilln die gröste securitet nicht so sehr in abtretung vieler lender vnd örtter als in bestendiger vertrawlicher vereinigung der gemuther bestehet, so trage ich zu E. L. die veste zuversicht, sie werden darauff oben so hart nicht bestehen, sondern mitt mihr zu billigmeszigen vnd erträglichen friedens conditionen geneigt sein, auch ihren gevomechtigten darzu befeligh ertheillen. Maszen dan von dieser meiner bestendigen vnd aufrichtigen intention vnd was zu befurterung dieser sachen sonst ersprieszlich sein kan, vorzeiger mein minister Owe Jul E. L. nachteil ertheilen wirt. Der allerhöchste, deszen schutz ich E. L. ergebe, wolle diese tractaten zum gewünschten ende gesegen vnd ich verpleibe.

E. L.

freundtwilliger vetter, brueder vnd nachbahr
Friderich.

Kopenhagen d. 16 febr. a:o 1658 ¹⁾).

Enligt vad Ove Juel berättar i sin dagbok, avreste han den 16 februari »om natten» från Köpenhamn. Han begav sig först till Tostrup; därefter följande dag »om morgenen tilig» till Karl Gustaf. ²⁾ Samma dag, den 17 februari, gav denne sitt egenhändigas svar på den af Ove Juel överlämnade skrivelsen från Fredrik III. Karl Gustaf uttalade däri sitt hopp, att freden hastigt måtte slutas och en närmare förtrolighet komma till stånd. Han önskar, att Gud måtte

¹⁾ Orig. i Sv. Riksark. Danska konungahusets originalbrev 1529—1675. Även i koncept i Ausländische Konzepten 1658 och i underhålligt renskrift infördt i Ausländischer Registrant 1658—1659. Danska Rigsark.

²⁾ Hist. Tidskrift III: 3, 560—561.

förlåna sin nåd till alla »consilia», som för de båda kronorna kunna vara till tjenst och gagn.¹⁾ Det stannade vid komplementer och fraser.

I Tostrup mellan de båda makternas officiella underhandlare skulle Danmarks öde afgöras.

Här hade förhandlingarne omedelbart efter sändebudens ankomst tagit sin början. Hoghusen berättar:

Varandes där ankomne, trädde våra in till de danske commissarier utj deras appartement, hvarest effter afflagde civiliteter emoot hvarannan greffve Ulfelt taalet således begynte: Ändoch H. K. M:t, vår allernådigste konung, för heela verlden hade kunnat vara entskyllat, om K. M:t medh sin krigsmagt hade fortfarit och genom svärdet förmedelst guds nådige behielp sökt göra ändskap på detta väsendet, aldenstund I edhre contestationer at uthan uppskoff affhandla alle tvistigheet icke haffver effterkommit, uthan värket strax utj begynnelsen studsat, och det under förvand, som kunne I på våre petita uthan vjdhare förklaring hoos edher konung [ej svara], förhalat och upskjutet; ljkvähl och såsom H. K. M:t, vår allernådigste k. och h., ett till fredh och enighet benäget gemuth haffver och i synnerheet emellan desse begge rjken förtrooligheet och godh correspondence gärna åstundar, iämväl och aff h. högheet protecteurens abgesandte försäkrader vorden är att varda uthaff K. M:t och cronan Danmark medh ljka njt och allffvar till ehrligh fredh mötter; ty haffver K. M:t sigh nådigst låtit behagha, at vj medh edher här mötas skole och å nyo till handels tråda. Vj äro fördenskul hjtt igen tillsammans komne och hoppes, at I, godhe herrar, uthaff edher nådigste konung och herre sådan information och förklaring läre haffva medhbracht, at uthan vjdare förhinder och interruption denna handling må kunna termineras och nå endligen ett nöijachtigt och önskeligit uthslagh. Och på det iu för iv heller skee måtte, hvarföre såge vj gerna, at i guds nampn nu genast där upå en begynnelse göras motte, och vj till en conference skrjda kunde.

Hvarupå Sten Bielke continuerade säyandes sigh visserligen förmodha, de godhe herrar danske commissarier numehra haffva fulkombligh information om deras k. och herres villie uthöffver det project dem utj Vordenborgh vore inleffvereradh; dem i ljka måtto välh allaredo då haffva in-

¹⁾ Fredrik III:s brevvevling med det svenske kongehus. Danska Rigsark.

tagit de skiähl, hvarupå sådhant sigh grundade, fördenskull så mycket mehra nu vara ombetenckte at påskynda slutet upå denna negotiationen och icke sökia medh vjdhare inkast den at skiuta på länge bänk. H. K. M:t ännu vela på några daghar hvila des armee att affsee, om emedler tjdh sakerne till richtigheet motte komma; hvilket där det icke skeer, nödgades K. M:t at försökia än ytterlighare des vapens lycka, hembställandes den höchste gudh sakerne och hemnen öffver dem, som all fredlig tillbodh emoot spiärna. Och på det intet drögsmähl å K. M:ts sjdha motte vara, hadde K. M:t sin änteligh resolution emoot dem, des commissarier, upteckt, huruvjdha Hans M:t i anseende till sin säkerhet kunde upå det förre Wårdenburgsche förslagat at relaschera, iämbvähl och hvarifrån K. M:t icke kunde vjka, uthan måste bliffva upå ståendes, så frampt en säker fredh för K. M:t skulle inrättad bliffva. Hvilket alt utj sielffve conferencen skulle sigh yttra, där dem, godhe herrar commissarier, täcktes, at man ännu å nyo igenom ginge puncterne, som dem för detta vore öffverleffvereradhe.

Hvilket, att det måtte skee, de danske samtyckte; toghe sammalunda därmedh puncterne vidh handen.

Och begynte greffve Ulfeld att taala angående förste puncten om renunciationen aff præjudicerlighe alliancer.

Efttersom vj å begge sjdhor sökie icke allenast, huruledes detta krjget motte bliffva bjlagd förmedelst en fredh, som för någon tjdh allenast vara skall, effter hvilcens förlop man åter ett nytt krig och vapnskiifte hadde at förvänta, uthan at effter denna dagh en stadig och evighvarande vänskap må vara och bliffva, således at effter denne tractat, där den genom guds hielp kand bliffva sluten, någott skulle finnas därutinnan icke affhandlat eller affgiort, hvaruthaff tillfälle till irring och oenigheet skulle öppnas och giffvas, deriempte och vitterligit, hvadh förbundh I giord haffve, som allenast syffta till K. M:t och cronans Sverie affsagnadh och förfång, hvarföre är nödigt, at de renunciernas, och deras affskaffande för en grund- och hörnsteen skattas, hvarupå en rätt och uprichtigh fredh desse konungrjken emellan sigh först hör stödia. Billigheet till detta petitum motte I sielffve bekenna, så frampt edhre contestationer sanne äro, at I vela medh Sveriges crono häreffter menat uprichtigt och vähl och stå för en man emoot dem, som något emoot desse begge rjkens vählfärd ville eller sökiandes varde något at tentera.

Hvarupå de danske commissarier begärde, at emedhan de svenske commissarier så hård påträngde, at andre allian-

cerne motte affsäijas, det de doch hulle för en saak, som aff sigh sielffv falla skulle, varandes det en necessarie effterfölgd upå denne tractat, de därutinnan måtte vilfahras, att denne renunciation utj instrumentet reciproqvment författad bleffve.

De svenske commiss. Ehuruvähl sådhant med rätta aff oss icke kan begähras, aldenstund vj inga förbund eller ac-corder medh någon giord haffva, hvaruthaff I på ett sätt eller annat något förfång kunna befructa, dock ljkvähl at befrämia så mycket bättre denne fredshandlen, vele vj på K. M:ts vegnar condescendera utj denna edher begähran och vara edher därutinnan till vilie.

Greffve Ulfeld. Samme skiähl vj haffve at yrkia på ren-
nunciationen aff alliancer strjda för oss därutjnnan, att vj begähre, det I ingen örlogsflotta vele tillstädia genomfarten genom Sundet. Ty så vähl härupå som upå det andra och förre beroor Sveriges cronos och des underliggiande länders tryg- och säkerheet, [at] I en sådan edher nådigste konungs resolution här uthinnan haffve, som rättvisan icke emoot sträffver och tjänligen är till fredens befrämiaende.

Gerstorff. Den åtskilnad I, godhe herrar, giöre emellan satisfactionen och restitutionen är öfverflödigh, och synes dett vara i sielffva alt en saak.

Sten Bielke. Om I, godhe herrar, det befinne vara alt en saak, så är vår mening därom fast annorlunda, helst emedhan restitution seer upå de inkräctade länders växlande emoot hvar annan, hvarutinnan de orter I innehaffva icke giöre tillfyllest emoot det K. M:t i Sverige aff edher possederar; men satisfaction angår vedergelningen upå den skadha I oss eliest tillfogat haffva, icke allenast affskiärandes oss oförskyltd de fördeelar vj i händerne så vähl hafft haffve som än ytterligare haffva kunna hafft, uthan och sättiandes K. M:ts länder deels utj störste ruin och förderffv, en deel utj störste hazard och fahra och sådhan till at affvända bracht upå merkelighe och otroolighe omkostnader.

Greffve Ulfeld. Vj vele icke amusera oss medh sådhant criticerande, som är en onödig petitesse och utj huffvudsaken icke gagnar, uthan, om allfvar skall vara till en godh fredh, moste vj realiter agera.

Skeehl. Vj skole snart finna utj saken en richtigheet och ändskap, så framt I, godhe h., vele bruka moderation utj edhre postulater.

Greffve Ulfeld. Edh. Excell. discourera allenast om våre

petiters svårheet och icke däriempte betrachtar de skiählige orsaker oss der till bringe. Det är sant, de länder K. M:t begährer icke vara en ring deel uthaff K. M:t i Danmarks länder. Män så är det icke heller orimligt at till redimera heela Danmarks rjke (hvilket K. M:t genom gudz nådige våhlsignelse mest uti händerne haffver) något däraff cedera. Sedhan och må E. E. Ex. Ex. sigh försäkra, K. M:t i Sverige begähran icke see på länderne för den vinsten däraff kunde flyta, uthan dem beghärer för des och Sveriges cronos säkerheet skull.

Gerstorff. Effter en godh fredh haffve I icke att befahre edher för något fiendlighit eller vidrigit uthaff oss.

St. Bielke. Vi vele önska, at man sigh därupå hade at förlåta. I haffve offta medh oss ingåt pacter, uprättad fredh och giffvit förtröstning om en evärdeligh freedes underhållande. Men huru är det hollit och effterkommit? Sådhan haffver Sveriges crono bliffvit varse, så offta sigh någon lägenhet teed haffver, vidh hvilken man i Danmark haffver dömbd någon advantage emoot Sverige stode at vinna. Det är onödigt till dettas beviss vederhola hvadh utj åtskilliges tjdh sked och passerad är. Vj vele allenast giöra reflexion upå det senaste slutet vidh Brömbsebroo a:o 1645. Hvadh kunne Sveriges crono större försäkring skee, än då giordes bådhe medh ord såsom och Hallands cession? J haffve icke kunnat underlåta det at öffverträda uthan all fogh och skiähl, sedhan I såge K. M:t i Sverige vara medh andre hefftige fiender engagerad och inveklad; fördenskull och mente nu vara lägenheeten mogen at omkulkasta K. M:t och Sveriges rjke. Nu den rättfärdige gudh K. M:ts vapen haffver velat våhlsigna, skulle vj medh söte ord låta svatza oss ifrån de medhel, hvilke gudh oss giffvit haffver at försäkra våra land och gräntzer, då skulle H. K. M:t vara otacksahm emoot gudh och giöra sigh och sine undersåtare orätt. Och till at ytterlighare bevjsa vår begähran vara allenast rättad till en viss säkerheet för Sveriges crono, så ähre först och frembst meste infallen upå Vestergöttland skeed uthur Trundhiem, hvilket dem icke kan vara okunnigt, som historien om k. Karl Knutssons och k. Erichs tjdh haffva seet och genomläset. Där till medh synes gudh och naturen haffva satt en termin emellan Danmark och Sverie till dennes försäkring: dett är canalen i Sundet, och är för oss ingen trygheet, så länge K. M:t i Danmark bliffver h[erre] öffver begge strenderne, aldenstund han då altjdj kan hindra commercierne och tränga in på våre gräntzer, när honom lyster. Hvarföre

om någon fredh är till at tractera och sluta, måste vj see på vår säkerhet, uthan hvilken vj icke kunne rådha K. M:t och Sveriges chrono at ingå någon fredh med Danmarks crono. Ja, edher eghen vählfärdh lärher vakla och löpa stoor hazard, om I vele stilla sittiandes see därupå, att andre effter deras behagh och godhtyckio må spatsera frjt in åt Östersiöön medh krigs flotta och gå dedhan till deras heemvjst, det I icke skulle medh sanning kunna nekia, så framt K. M:t och cronan Danmarks interesse edher eij okunnigt är.

Gerstorff. Vj haffve allareda tillförende remonstrerad E. Excell. omögeligheten för oss at kunna förhindra, där någon merkeligh örlogs flotta med macht ville tagha sigh genomfarten och giöra sigh passagen frj genom Sundet, enkannerlighen nu oss macht på folk så vähl som andre där till nödvändige medel genom detta kriget affskurit och mycket förtaghen är. Dett allenast kunne vj loffa, at vj alldrigh godhvilligen något sådant tillstädia, mycket mindre där till på en vägh eller annan förhielpa skulle, uthan sökia sådhant genom vänlighe medhel at affvärta och eliest, så myckit oss mögelighet är, däremoot sträffa.

St. Bielke. Där I allenast oss försäkra ville, at I å edher sjdha sådhant förhindra vele, då lärher man fuller finna uthvägar och medhel, huruledes edher handen därutj må varda räckt.

Om fångarne distinguerade de danske först emellan de militarsche och civil betiente. Sedhan och sadhe de, det vähl skählight vore, at fångerne utj varande kriget sigh igenlöste och frjgiorde, men at sedhan fredhen vore inrättad och sluten, då denna rättigheet till rançon tilljka medh kriget återvände och ophörde.

H. Sten Bielke sade först denna åtskilnad emellan fångarne uthaff deras charger icke vara rättmätigh eller grundader, uthan dem alla vara underkastade en sort, som är fångsle, och fördenskul ljka plichtige till alt hvadh som där aff fölgde; därtilmedh kunde de civil betiente icke befrjas därigenom, at de ingen väpnad hand emot K. M:t och cronan Sverie förd haffde, ljka som arma allenast till rançon emellan öffvervinnar och den öffvervunde egentligen orsak vore. Ty de civilte betiänte stundom och ofta mehra skadha kunne åstadh komma än en beväpnad fiende. Angående det at tilljka medh kriget skyldigheeten at rançonera sigh, hvartill de fångslige labundne ähro, bör var[a] ophäffven, så haffver intet folk det i sedh och skeer alldrigh, med mindre någott special pactum därom giöres utj det öffvrige, föruthan

det at billigheeten till rançon sigh fonderar opå den naturlighe rätten och ibland alt civilt folk brukeligh sedhvänio. Så kan K. M:t i Svärige för des eget interesse skull icke sådhant remittera, i anseende at först K. M:ts soldatesque förmedelst sådhant mechta skole stötas för huffvudh och göras ovillige; sedhan och skulle K. M:t därmedh ett stoort besvär tillväxa, emedhan hvadh nu så många åtskillige fångar böre giffva hvar för sigh effter rättvisan till officerarnas contentement och åtnöge, det alt komme tilljka K. M:t på händerne, ty officerare elle[r] hvem det är som en fånge haffver måste nödvändigt haffva för honom sin satisfaction, antingen den uthaff fångarne (hvilket ske bör) eller och uthaff K. M:t (det I sökie) härkommer.

Gerstorff. Jagh hoppas, at K. M:t i Sverige såsom en genereux herre sigh därutjnnan så förklarandes varder, at tractaten därpå icke lærer studza.

St. Bielke. Jagh troor vähl, at K. M:t, effterleffvande sin anfödde generositet, därmedh en moderation kunne göra; men vj moste i medler tjdj först föraffskeda något obligatorium.

Gerstorff. Låter det bliffva därvedh, som det var utj förra krjget.

St. Bielke. Vj kunne icke gå utj alt lika medh det som då skedde, och haffver eliest altjdh brukeligt varit, at fångerna för sigh lösen giffva. Där till medh haffve och så många allaredo loffvat deras rançon föruth.

At Brömbsebroos pacterne skulle häreffter förbliffva utj deras fulla kraft och vigeur, undantagandes hvadh som förmedelst denne påstående tractat däruti motte förändrat bliffva, därom vorde begge parterne ense.

St. Bielke. Aldenstund I orsak och prætexte till detta kriget ibland annat och uthaff certificationerne tagit haffva, låtandes därmedh see, at, så snart någon lägenheet sig yppas at angripa Sveriges crone medh feigd och örligh, hvadhan I då materie lichledes tagha kunne at giffva saken någon skeen och färja, efftersom det och icke allenast nu uthan och tilförende utj bruk och sedhvano varit haffver; hvarföre och på det denne gången en sådhan fredh må uprättas, som vahrachtigh kunde vara, och man icke åter innan kort eller longest uthur offvannembde orsak må råka utj sådhane tvister och disputer igen, som intet annat kunna, när de försåteligen anställas och fomenteras, än uthslå till örligh och feigde; dy är aff nödhen, at alle svenske skep K. M:ts undersåtare, som under Sveriges crono antingen ähro eller hereffter bringas kunne,

ehvadh godz the innehaffva, genom Sundet och Belt frje för all certification passera, komma och gåå motte.

Gerstdorff. Om certificationern[e] ophäffves, skulle heela verlden under svenske flaggor vara frj, hvarigenom oss medheln så sägande till at leffva undanskäres, och stoor underleffv emoot oss brukas kunde. Vj hoppas fördenskul E. Excell. varde bäste befinnande, det man förbliffver härutinnan vidh de Brömbsebroische pacter.

St. Bielke. Neij, för omrörde orsaker skull kan dett icke skee; uthan där . . . certificationerne kunne vj vähl däraff sluta, hvadh hän I syffte, nemblighen at haffva händerne frje att giöra oss vidh lägenheet nya rättegångs processer och confiscationer och altså vickla oss åter utj en ny labyrinth.

Gerstedorff. Jagh veet icke, om cronan Sveriges interesse därutj kan beståå, at hvar och en motte haffva macht frjt genom Sundet at passera.

St. Bielke. Såsom K. M:t, vår nådigste konung, aldrigh haffver bestått K. M:t i Danmark någon rättigheet till tultächten i Sundet eller Belt, altså urgerar K. M:t ännu sådhan frjheet icke allenast i anseende till pacterne och affskeed, förmedelst hvilke de svänske bör niuta frjtt in- och uthlop i Sundet, uthan fast mehra därföre, emedhan Sundet är en transitus, som jure gentium och naturæ bör och måste vara liber. Och är emellan Sundet eller Belt och portum i rjkerne ingen gemeenskap, ljka som en stoor åtskilnad är emellan liberum transitum per fretum et vectigalium immunitatem utj rjken, där varurne lossas eller hampna.

Gerstorff. Om skiönt man än kunne tillåta, att svenske skep heelt lastade med svenske godz frjt genom Sundet och Belt gingo, så förmodhe vj, man sådhant icke hoos oss anmodha vele angående de svenske skepen, som och så fremmande godz innehaffva; ty därigenom skole alle commercier tragas oss uthur händerne, och hvar och en sökia bruka svenske skep at niuta den frjheet de haffve.

St. Bielke. Dee fahrör I bähra, at commercierne edher draghas under händerne, är fåfeng: ty de svenske skep äro icke så många, at utj dem alt hvadh som [genom] Sundet in i Östersjön föres eller dädhan uthföres kan lastad bliffva.

Gerstorff interromperade honom sägandes: edhre skep ähre många nogh och tagha utj taalet dageligen till.

Bielke. Gudh giffve, de toghe mehra till. Men at komma till det förra vårt taal, så vele vj ändteligen haffva Sundet och Belt yppet och frjt så i in- som i uthfarten för alle vahrur, ehvadh nampn de och haffva kunne. Ty skulle svenske

skeppen låta besvära och gravera sigh medh någon certification, inquisition eller uppehållande för någre fremmade vahrur, som därutj kunde vara inskeppade. Sedhan och emedhan icke okunnigt är, huru många eller hvilke skeppen ähro, ty haffve I lät at förrekomma all undersleffv, som I befruchten, någon fremmande nation under svensk flagga emoot edher skal sökia at bröka, i synnerhet efftersom I, där [I] någon rättmätigh soubçon upå något skeep stille, och det sigh förmedhelst richtig attestatation och siöpass icke förmår legitimera, meddlen i händerne haffva effter rätta sådhant at straffva och neffsa.

De danske sadhe omsjdher detta vähl kunna nå sin richtigheet, så at däruthaff intet förhinder utj tractaten bliffva skulle.

Om inclusionen bleffve de och så eense, at, där någon vele utj denne tractat bliffva innelycht, skulle det skeep communi utriusque regis consensu.

Greffve Ulfeld. Vi hålla onödigt at repetera de skiähl, vj Edher Excell. för detta demonstrerat haffve till den satisfaction K. M:t för tillfogade skadestånd genom detta kriget begährer. J ljka motte tviffve vj icke medh mindre I, godhe herrar, föruthan någon vjdhare vår deduction hoos edher sielffve skiählmätigt och raisonnabelt befinne, at K. M:t, vår nådigste konung, de fördeelar, som den höchste K. M:t emoot edher utj händerne giffvit haffver, fahra låter but a but emoot det I utj denna feigdetjd haffve kunnat K. M:t och kronan Sverie affhändat. Förmodhe fördenskuld, at I kunne icke förtänka oss, om vj, varandes klokare bliffvne genom vår egen skadha, sökia att försäkra oss, at, när vj en annan gången medh andre fiender haffve at giöra, de på denne sjdhan motte sittia tryggie och icke rades thet som Danmark vidh sådane occasioner emoot Sverige haffver bracht på bahnen. Vele altså I, godhe h., icke förstå till detta, moste K. M:t i Sverige behålla det han haffver i händerne.

Skehl. Vj veele giöra hvadh mögeligit är, men att giffva alt som I begähra kunne vj icke giöra.

St. Bielke. J skole vähl intet vela giffva oss!

Skehl. Om I, godhe herrar, något vele relaschera och effterlåta.

St. Bielke. K. M:t, vår allernådigste konung, haffver mehra relascherat än vj haffve förmodat, och dät till den ända, at man mott[e] spöria K. M:t icke uthaff begärlighet eller ambition sökia det han påfordrar.

Den frantzösche ambassadeuren begärte därupå, at de svenske commissarier vele låta dem veeta hvadh K. M:t i Sverie effterlåtitt hadde.

St. Bielke svarade: Först ehuruvähl K. M:t största fogh och rätt hadde att behålla greffvskapet Pinnenberg, så haffver K. M:t ljkvähl velat det cederat och afftråda. Sedhan vele K. M:t icke stå på at begähra Jsland och Ferröö uthan sådhant remittera. Och vill iagh säga än mehra, K. M:t varder ochså rebatterander utj penningar och till effventyrs utj någre andre puncter, allenast honom först skeer åtnöije utj det han till sin säkerheet begährer.

Hvarpå den engelske abgesandten frågade, om utj K. M:ts prætensioner upå Delmenhorst ingen förändring stodhe at vänta.

St. Bielke. Vj vela taale därom sedhan, och måste detta först visideras och slutas.

Greffve Ulfeld. Jagh seer icke hvadh orsak I haffve at difficultera i synnerhet om Bahuss, efftersom iagh där till förrende gouverneur varit haffver och därföre vähl veet, denne orten icke vara uthaff så stoor importance, som I den vele uthmåla.

Skehl. Bahuss, det är fast.

St. Bielke. Därföre begähra vi det.

Gerstorff. Aff samma raison kunne I, godhe herrar, ochså begähra Kiöpenhamn.

St. Bielke. K. M:t haffver resolverad i dagh allenast eller, om någon ljkelse till gott uthslagh på tractaten bliffver, och så morgon att ligga stilla; men vele I medh onödige disputer trainera saken, hvem veet hvadh som skeer.

Gerstorff. Få vj hielp, vj drages medh edher.

St. Bielke. Vj tillmäta oss ingen macht eller lycka härutinnan, men försäkra edher, går denne tractat icke vähl för sigh och att vj komma till action, det lärher badda heet.

Greff Ulfeld. Vj veele considerera egenskapen aff de begährde länder särskild; så skall utj sielfve sanningen sigh saken yttra vara icke så odräghligh, som I förregifve. Ty Skåne är vähl ett gott land; allenast är icke sufficant at gå ljka up emoot de lande och provincier, som K. M:t innehaffver, aff hvilke en deel utj godheet medh Skåne ljka ähr, en deel vjdha öffvergår. Hvadh är Bleking? Ett magert land, och som allenast tvenne arme gouvernementer haffver. Medh 400 man vill iagh hålla således Christianstadh innestängt, at de därutj äro skulle försmechta och förgåås. Halland anlagande, så gifve I oss det icke, uthan det är numehra aff

sigh sielff utj krafft aff Brömbsebrose tractat K. M:t och cronan Sverige hembfallen. Utj det öffvrige, hvadh draghe I för nytta eller gagn uthur Bahuss?

Gerstorff. Där är en mechta hampn.

Ulfeld. Ljka såsom i Marstrand, hvadhan, när man en gång där är inkommen, man största mödha haffver at kunna komma uth igen.

Skehl. Utj Marstrand är en fortresse.

Ulfeld. Där har aldrih varit annat än ett blockhuss. Och om, Skiähl, I vela byggia aldrih så höghe murer om kringh stadhen, så kan stadhen ändoch aff dem icke beskyddas, emedhan bergen däromkring så höghe är, att man aff dem således kan tvinga stadhen, att ingen skall drista låta see sigh på gatorne. För hvilken orsaak skull och så konung Christian aldrih haffver velat låta befästa den orten. Där till medh haffva I uthur Bahuss ringa inkomster, hvilke icke öffver 40000 rdr åhrligen stjga kunne.

St. Bielke. Härutj måtte skee en resolution; elliest är bättre, at vj iu för iv heller skilias åt.

Gärstorff. När vj tillbiuda oss at contentera edher, hvadh vele I mehra sökia?

St. Bielke. Det giöre I icke.

Skehl. Är det icke nogh, när vj effterlåta edher Halland, Skåne, Bleking, Bahuss.

Gr. Ulfeld. Neij, Trundhiem och Bornholm motte vara medh.

Gärstorff. J sökie at förtagga oss all våre kraffter och affhända oss de orter, uthur hvilke vj vårt bäste krigsfolk pläge bekomma.

G. Ulfeld. Skulle vj häreffter gå säker, så kunne vj icke annorlunda giöra.

Gärstorff. Hvadh ville I haffva större säkerhet aff oss än våre fästningar i Skåne?

G. Ulfeld. Det bleffve vj vähl varse, om I skoole see oss i necessitet.

St. Bielke. Vj merkie vähl, I, godhe herrar, allenast see på det som vj begähre och icke där bredhe vidh sättia, hvadh vj affträda och effterlåta. Och ändoch klart är, at, om medh fredzslutet fördröijes och uppskiutes, I däraff edher värst befinna läre, ljkvähl och på det I må nu merkia, at vj oss så myckeligit till fred lämpa, vill iagh för denna gången gå något uthan K. M:t min nådigste k[onungs] ordre och begähra aff edher Trundhiem på sådhan condition som

Halland in till dags Sverige tillhört haffver och vil tillsee, huru H. K. M:t iagh detta kan försvara.

Den engelsche förschlog, om man terminen upå 10 åhr icke vela anställa.

Hvarupå Sten Bielke svarade, det kunne vara ljka; allenast då någott annat aff ljka värde och beschaffenhet i stellet goffves ¹⁾.

Detta antogo de danske commissarier ad deliberandum.

Härupå gjorde h. Sten Bielke påminnelse om satisfaction för hans furstl. durchl. aff Holstein Gottorp, säijandes H. K. M:t i Sverige ändteligen därpå ståå, at H. F. N. motte åtnöge skeep; och ehuruvähl han därom nu icke vjdlyfftigt vele om H. Nådes begährans rättmättighet disputera, alldenstund des eghen abgesandte dageligen vore at förvänta, den sådhan sielffver giöra skal, så kunde han ljkvähl icke mindre än at dem danske commissarier till effterrättelse proponera, hvarutjnan H. F. N:s petita bestode, såsom vore först, at Svabstädh motte restitueras; 2 att communionen motte affskaffas; 3 att lähntagande uthaff Schlessvjck måtte återvända; 4 at H. F. N. för liden skadha utj detta kriget motte satisfaction skeep.

Gerstorff sadhe, de vele låta detta anståå till den gottorpsche gesandstens ankombst, då de sikh effter billigheeten accomodera skulle ²⁾.

¹⁾ I ett odat. brev från Sten Bielke till Karl Gustaf (Danica: Underhandl. om freden i Roskilde. Sv. Riksark.) vilket otvivelaktigt hänsyftar på dessa förhandlingar, heter det:

»Wij haffva varit hårt ehoop mädh dem, och dee låssa intet vela på Trunhem och Bornholm. Doch tycktes migh på mediatorerne, att dädh än skall gåå, där man remitterar på skeepen till 5 st. och så modererar vthi dee andra puneterne. Män E. K. M. ville nådigst intet låta sikh annat märkia, emoot huem däd och vara kunde, ty åm dädh komer aldrih så litet vth, att E. K. M. vill relachera något på budene, så kåma vj ingen värt därmädh. Huadh en Muller berättade åm deras resolution vthi Kiöpenhamn däråm vardher g. Ulfelt E. K. M. vidhare åm berätta.»

²⁾ Sannolikt av denna eller nästa dag är följande Fredrik III:s odaterade order till Gersdorf och Skeel angående hertigens af Holstein fordringar:

»W. S. G. T. Wiider, at efftersom vj kommer udj erfaring, at Hans K:tt, hertugen aff Gottorff, schulle haffue of:rsendt til de suendsche commissarier effterschre:ne postulata, nemlig at vj schulle affstaae til hannem vor festning Rendesborg. saauel som Swabsted lehn, saa och at betalle hannem en summa penge for huis schade hand pretenderer formedelst denne krieg at haffue liidt och for det siidste, at hand hertogdommet Sleszuig maatte

Härmedh stodde de öp, emedhan seent upå affton liden var, och reste greffve Ulfeld tillbakars till K. M:t; men h. Sten Bielke bleffv qvar hoos de danske commissarier, hvilke dan affton på Konungl. Maj:t i Sverie vägnar tracterade bleffve.

Samma dagh inleffvererade de danske commissarier ett nytt lejddebref.

Daghen effter, som var d. 17 febr. om morgen hjtjdha, sedhan greffve Ulfeld och h. Sten Bielke ifrån Torsslunna Magle till Torstrup vore ankomne, kom den engelsche abgesandten till dem, begärandes, de vele låta terminen, in till hvilken Trundhiem skulle bliffva under Sverie, bliffva 10 eller till den längste 20 åhrs tjdh.

De svenske h. h. commissarier svarade därupå, detta icke kunna skee, uthan måste till den ringaste vara 30 åhr, och det således, at när de förlupne och tjdhen förhanden vore, att Trundhiem borde cronan Danmark åter inrymas, då något annat aff ljka värde och importance för cronan Sverige i stället skulle giffvas; aldeles upå de sätt och viss, som vidh Hallands cession för detta haffver varit föraffskedat.

Greffv Ulfeld sade: Här hoos är tvenne vilkor at achta, hvilke Edhers Excell. täcktes å våra vägnar de godhe h. h. danske commissarier förredraga, at de sig däröffver förklara. Det första är, Danmark K. M:t och cronan Sverie upå 30 åhr Trundhiem inrymer på föromtalde sätt och condition, och därhoos K. M:t i Sverie giffver 1 million rdr., betaalar rançon för fångerne, öffverlåter K. M:t i Sverige greffvskapet Pinnenberg, såsom och de skeppen vj begähre; sidst låter K. M:t förbehålla des præntensioner på Delmenhorst och Ditmarschen. Det andra är, att K. M:t och cronan Danmark affträder K. M:t och cronan Sverige Trundhiems lähn icke till en viss tjdh uthan evärdeligen och till oigenkalleligh ägendhomb, och at K. M:t i Sverige däremoot remitterar öffvanomrörde 5 andre petiter. Hvilket E. Ex. effter sin bepröfvad dexteritet ville de godhe h. commissarier förreställa och dem till ett

---

nyde frj och iche som et lehn der aff vort riige Danmarch dependerer; da endog wj oss iche kand indbilde, saadant aff Hans K:t at schulle begieris, heldst fordj at eders skrifuelszer til osz indtet derom formelder, wille wj dog iche wnderlade eder derom at advertere, paa det J eder dereffter kunde wiide at rette, och, om det aff de suendsche commissarier eller af Hans K:t herttugens fuldmegtige blef proponerit, I sligt ichon ad referendum wilde optage och eder udj ingen tractater derpaa indlade». Konzept i Sverige A. 1658. Danska Rigsark.

ändligh uthslag disponera: ty sakerne tåla icke något längre drögsåhl.

Hvilket han upå sigh togh att förrätta, och gick därmedh bort till de danske. J medler tjdh bleffv effterföljande puncter så för den frantzösche ambassadeurens som den engelsche abgesandtes skull vtj frantzösche språket upsatte.

Memoire

des poinctes sur lesqvels l'on insiste de la part de la couronne de Suede.

1. La renonciation des alliances, qvi sont faites au prejudice de Sa Maj:té de Suede.

2. De ne point faire alliance contre Sa Maj:té de Suede, n'y d'assister null de ses ennemis, en qvelle façon qvi ce soit.

3. Qv'on ne laisse pas passer nulle flotte ennemie armée par le Sont dans la mer Balthiqve.

4. Le traitté de Brömbsebroo demeurera en son entier, en tout qve ce traitté cy ne le change.

5. Il n'est pas necessaire de parler d'inclusion pour a cet heure pour qvi qve ce soit; mais qvand le traitté sera fait, ceux qvi en voudront participer, ils se presenteront a deux parties pour traiter avec eux.

6. Qve le roy de Suede pretende de ne point payer comme il n'a jamais fait, nulle gabelle dans le Sond ou Belt pour ses subjects, ainsi de passer qvit et franc tous ceux qvi sont sous son domaine, et les vaisseaux de dessous son domaine n'estre obligés ny a visitation, ny a certification, si non seulement aux passport de mer: mais s'il y a des hardes de ses subjects dans les vaisseaux estrangers, qvi payent gabelles, ceux là seront obligés avec certification les affranchir.

7. La satisfaction qvi a esté accordée, a sçavoir Bleking, Skåne, Halland, tout le gouvernement de Bahus, avec tous les droicts et appartenences, rien de reservé.

8. Pour Trounthiem avec toutes ses appartenences ensemble Bornholm, qvi de mesme demeureront a perpetuité a la couronne de Suede sans aucune exception: en contrechange du quel Sa M:té cede ce qvi svit:

1. La rançon de tous les prisonniers.

2. Le comté de Pinnenberg.

3. De ce million qv'on demandoit on en relasche huict cens mille rdr.

4. Les vaisseaux qv'on demandoit de la couronne.

5. Les pretensions de Ditmarche et Delmenhorst: ensemble les revenues ordinaires de Bornholm, qv'on cede a celuy qvi les possede a cet heur pour le temps de sa vie.

9. Restitution de toutes les places prises sur le roy de Suede en quel endroit qvi ce soit; ensemble la restitution des vaisseaux svedois prises aux svedois avec la dommage qvi en depende.

10. Qv'on cede au roy de Suede tous les biens dont le roy de Dannemarck a disposition sur le pays de Rughen; ensemble la jurisdiction ecclesiastique, qv'il y a.

11. Les pertes, dommages de son altesse serenissime du duc d'Holstein en cette guere et autres pretensions justes; qv'il en aye sa recompense et sa seurté.

12. L'entière restitution du comte d'Ulfeld de luy, de ses enfans, amis, et serviteurs; restitution des titres de sa dame; et recompense pour ses dommages; et seurté pour luy et les siens de demeurer dans le royaume où bon luy semblera.

13. Les pretensions qve le general major Ebbe Ulfeld peut avoir; qv'elles soient adjoustées, qv'and il les proposera.

14. Qve le dernier manifest contre le roy de Suede soit aboly.

15. Qve la tapisserie faite a l'opprobre de Suede soit teincte de sorte, qv'on n'y voye plus rien.

16. Toutte l'armée de Sa Maj:té de Suede soit entretenue dans le pays du roy de Dannemarck où le roy de Suede le trouvera bon, jusqves à 15 de May inclusivement.

17. Qve les deux milles chevaux et deux mille fantasins soient livrez a Sa M:té de Suede des troupes du roy de Dannemarck, et cela incontinent.

Något ljtet däreffter kom den engelsche ambassadeuren tillbakars till de konungl. svenske commissarier, berättandes, huruledes han dem konungl. danske commissarier förrebracht hadde de godhe herrars svenske comissariernes resolution och meningh om Trundhiem och des cession till K. Maj:tt och cronan Sverige och dem sökt förmedelst de skiählen, de godhe herrar honom hadde giffvit vidh handen, at disponera till ett ändtligt uthslag och slut upå saken. Hvertill de godh förhopning honom, ambassadeuren, hadde giffvit, i det de loffvade att villia bequäma sigh så myckit mögeligit till ett fulkombligt slut och affhandlingh, när de igen komme medh de godhe herrar svenske commissarierne utj conference och sambtaal.

Upå denne ambassadeurens rapport betackade comisarierne honom för hans haffde möde och beslöte sikh emellan uthan drögsmåhl och strax medh de danske att sammanträda; förfogade sikh och, sedan ambassadeuren ifrån dem tillbakars igen till de danske var gången, genast till dem, medh sikh haffvandes den frantzösche ambassadeuren mons. le chevalier Terlon. Hvarest, när de vore inkomne och sikh nedsatte hadde, gjorde greffve Ulfelt ouverturen på conferencen på sådant sätt.

Greffv Ulfeld. Huru högt det månge människors vählferd åligger, att med slut på närvarande tractat motte skyndas, skatte vj öfverflödigt medh vidhlyftighe skiähl å nyo E. E. att ställa för ögonen, helst effter både saken för sikh sielffv tillfyllest taler, och vj för detta allaredo förmodeligen nogsamtbt därom talat och sagt haffve. Vj förhoppas allenast E. Excell. sikh alt detta väl haffva förd till gemuthe och sikh skulle låta bequäma därhän, att vj utj godh vänskap och medh en önskeligh igenbracht fredh må skiljas från hvarannan; hvarupå vj så myckit mehra trängia, som K. M:t, vår allernådigste konungs och herres nådigste åter reiterade ordre aff oss fordrar äntligen i dagh at veeta, hvadh man sikh till denne tractat skall haffva att försee. För hvadh skull vj och E. E. E. genom Hans Excell. ambassadeuren först haffva comunicerad högstbemelte K. Maj:tts ultimatum resolution, sedhan och upå den aff honom, ambassadeuren, oss giffvne gode förtröstningh på E. E. E. E. vägnar om en final affhandlingh oss icke haffva velat försuma, uthan nu iempte Hans Excell. h. ambassadeuren Terlon medh E. E. E. E. sammanträda utj den godhe tillförsicht, E. E. E. E. icke varda låtandes omkullfalla dett hoppet, de utj oss genom ambassadeuren haffva upväckt, men utj mediatorernes närvahru och förmedelst deras godhe medhvärkande affhielpa, hvarupå freden, effter hvilken så månge tränkete, sikh kan befinna att studza.

Härtill svarade h. Gerstorff således: Vj tviffvle intet, att iu uthur den conferencen i går hölts skall vara kundbahr, huruledes K. M:t, vår nådigst konung, med allffvar sikh låter vara angeleget att affhielpa detta blodige kriget, i det vj, föliandes K. M:tts nådigst oss giffvne befallning, oss utj alt emoot E. E. E. E. bequämat haffve således, att oss synes intet tvistigit mehra återstår än hvadh Trundhiem och des cession vidhkommer. Hvarutinnan såsom vj bedie E. E. E. E. sikh någorlunda accommodera ville och icke för hårt saken trängia; altså ähre vj beredde därutinnan ett slut att fatta

och i så motto i dagh all den tillbakars stående tvistigheet att slutta.

H. Ulfeld. Angående först den conferencen igår, hvarutinnan E. E. E. E. förregiffver mäste svårigheeterne vara affhandlat, så bekenne vj, att myckit därom är bleffven taalt, men intet cathégorischt aff E. E. slutet, och är altså vår vänlig begähran, det E. E. täcktes, att vj puncterne vidh handen igen taga och E. E. E. E. oss sedhan upå hvardera ett sluteligit och vist svar giffve. Om Trundhiem och huruvjdha K. M:t, vår nådigste konung och herre, därutinnan kan gå, det haffve genom H. E. den engelsche abgesandten vj E. E. allaredo giffvit tillkänna och kunne därutinnan intet något mehra föränderligit göra.

Härpå toghes puncterne igen förre, och samtyckte de danske till den första om præjudicerlige alliansers och förbunds renuntiation; begärandes allenast därhoos som tillförande, att denne articul reciproqvement motte författad bliffva.

Den 2, att inthet förbund medh K. M:ts i Sverige fiender aff K. M:t eller cronan Danmark skulle effter denna dagh inrättas, bleffv aldeles gillat och sambtyckt.

Vidh d. 3. om Sundets defension allegerade de danske igen omöijeligheeten, utj hvilken de sigh befunne medh någon macht att stå emoot, där en eller annan fiendlig flott[a] sigh förretoge våldsamlingen genom Sundet att löpa.

Hvaremoot aff de godhe herrar svenske commissarierne svarades, såsom deras intention och mening icke vara, att de danske till någon omögeligheet skulle obligeras, varandes det en förgäffves saak; altså ville dem åliggia att förresee sigh, det Danmark icke under skeen aff omögeligheet aldeles må undandraga sigh att defendera Sundet utj den händelsen, där någon sigh understodho att kränkia den rättigheet begge nordiske M:t M:t och cronorne allenast vederbör; och i så motto colludera medh någon emoot Sverige, skylandes ett ont upsått under en prætenderad oförmögenheet.

H. Gerstorff replicerade härpå, att så myckit mindre deras upsåt vara kunde att låta godvilligen någon gå medh våld genom Sundet, som de noghsambt vjste, huru högt Danmarks cronos interesse fordrade, att denna passagen frj och oviole-rader maintenerad bleffve. Men huru omögeligit dem fölle att engagera sigh nu utj någon real defension, vore lätt att döma för hvar och en, som betrachta ville, hurulunde detta kriget dem om deras mandom, penningemedel och länder bracht haffver.

Effter således aff begge sjdhors commissarier hållen dis-

cours om denne punct bleffv omsjdher beviliat, att bemelte punct icke så simpliciter motte upföras, uthan således, att man till Sundets försvar effter mögeligheten därutinnan förplichtades.

Angående d. 6 puncten bleffve de vedh det, som dagen tillförende därom var bleffven talt, och fördenskull denne puncten gillade och approberade effter des innehåll.

Om den 7 bleffve de vedh det som allaredo dagen nästföregående därom var taalt och föraffskedat.

Vidh den 8 yrkade de danske därpå, att samme punct dem svår föll att ingå, och taalte därom h. Gerstorff sålunda: Vj haffve när oss öfverlagt det förslaget E. E. E. E. oss förrestälte utj Trundhiems cession, nembligen att det upå en viss tjdh upå sätt och viss, som Halland haffver varit tillförende Sveriges crono inrymbd, motte affträdas, och noga denne sak genomskådandes förmerckt, att den fullan utj första anblicket ett skeen och ljkelse haffver, som vore detta drägeligare än E. E. E. E. förre anholdande om Trundhiems perpetuel cession, men utj sielfve effecten på detsamma medh det förre uthgår och ingen lindring eller relaschement medh sigh haffver. Ty vj fast altjdh det effventyr moste vara underkastad, att man medh oss omsjdher skulle sökia något omsveffv och tagandes aff det ringaste orsak att tilmäta oss något fredzbrott, tilldöma Sveriges crona possessionen aff Trundhiemb; sedhan och hvar och detta icke skulle skeep, hvadh ljsa haffve vj, när vj emoot Trundhiemb effter den tjdens (därom man kunde ense bliffva) förlop, annat land aff samma godheet och värde skulle igen giffva? Vj förhoppas E. E. E. E. ville härutinnan något remittera i anseende aff det arme tillstånd vj äre stadde utj.

H. St. B. De svårigheeter E. E. framställer, at vårt förreslagh innehåller, äro utj sielfve sanningen inge svårigheeter, uthan E. E. görer sigh sielfve värdet tunckt och odrägeligh. Ty vill man gå till det hvadh tillförende emellan cronorne är passerat, skall man lätteligen befinna, att aff Danmark snarare orsak till krich är vorden giffven, än at Sverige örlogh haffver sökt, så at E. E. icke må bähra någon fahra därförre, att K. M:t och Sveriges crono skulle för Trundhiems skul sökia tillfälle till någon vidlyfftigheet, så frambt I på edher sjdha allenast sinnade ähro stadigt och uprichteligen at förbliffva utj godh vänskap medh K. M:t och Sveriges crono.

Angående det andre, så begähre vj icke simpliciter, att Trundhiemb upå sådhant sätt som Halland cederas motte, uthan ställe E. E. utj vahlet antingen på sådhant sätt öfver-

låta oss Trundhiemb eller och evärdeligen emoot en hoop andre stoore advantager, som K. M:t, min nådigste konung och herre, affträder; hvilke om I ville rätt öfverväga, finner iagh intet medh hvadh skiähl I kunne beskylla vårt förslagh för obilligheet, hvarutinnan E. E. förmodeligen oss bjfall läre giffva, så frambt de icke ville allenast considerera, hvadh vj begähre, uthan och däriempte öfverläggia och skärskåda, hvadh vj remittere och effterlåta.

H. Gerstorff. Jagh kan inte veeta, huruledes det medh pretensionen på Ditmarschen och Delmenhorst förrevetter, aldenstund denne sak migh icke rätt kunnigh är.

H. Bielke. E. E. ville vj och kunne vj noghsambt giffva information härutinnan uthur de acter hoos oss därom finnas, dem vj E. E. ville frammbtee, där E. E. till des underrätelse sådant begähre.

H. Gerstorff. Den penningssumman E. E. aff oss begährar är oss omögligh att upbringa utj detta vår tillstånd, nu alle medel oss affhände äro.

H. Bielke. Danmarks crono haffver credit.

H. Gerstorff. Den lilla crediten Danmark för detta haffver hafft är nu aldeeles nederfallen. Ty hvem vill creditera Danmark på bahra orden något, seendes, huruledes de bäste våre länder oss ifrån tagne ähro?

H. Bielke. E. E. haffve vj sagt K. M:t, vår allernådigste konungs och herres ytterste mening, och kunne vj intet gå därifrån; uthan så frambt något skall bliffva aff denne tractat, måste upå enthera aff våre förreslagh resolveras.

Hvarpå de danske sambtyckte där till, att Trundhiemb Sveriges crono till evärdeligh egendohm aff Danmarks crono affträdas motte.

Den 9 såsom och den 10 bleffve accepterade, uthaff hvilke den förre förobligerar konungen i Danmark att restituera K. M:t i Sverige alle utj varande feigde occuperade länder och städer tilljkia medh svenske skepen, som i Sundet blefve anholdne, och ersättiandet aff därigenom tilfogat skadestående; den andra att cedera K. M:t i Sverige det jus episcopale, som K. M:t i Danmark haffver öfver förstendömet Rügen etc.

Vidh d. 11 sade H. Gerstorff. Emedhan . . . ¹⁾.

¹⁾ Förhandlingarna under denna dag belysas ytterligare från svensk sida av följande egenhändiga brev från Sten Bielke till Karl Gustaf, daterat Tostrup ^{17/2}:

»Sedhan engeländaren ähr några gånger emellan oss gången och vij mente, att alt vahr riktigt, kummo vij tilhopa och lupo alla puncterne

Hoghusens berättelse är här plötsligen mitt i en sats avbruten. Den är emellertid förd fram till den viktiga punkt, då de danska underhandlarne beslutat sig för att till evärdlig tid afstå Trondhjems län till den svenska kronan.

I det längsta hade Fredrik III sökt rädda åt sig denna provins, som tillhörde hans arvrike, bl. a. genom att i stället erbjuda Bornholm. Han skrev den 17:

Friderick etc. Wor synderlige gunst tilforne. Wi haffuer aff e:s relation erfaret, huorwiit tractaterne kommene ere, och efftersom wi vdi eders forslag fornemmer, at J icke

igenom; då approberade dee d[ä]dh, såm E. K. M. seer vahra antecknat in margine. Män vthi första puncten, såm a[n]tecknat ähr, nemligen åm Hallandh, Skåne, Bleking och Bahus lään, kåm vår först[a] disput, huru såm dädh skulle förhållas mädh adelens friheet, att dee skulle bliffva vidh sina privilegier, j lika mätto och borgarne vthi städherne, huilket vij mykit betänkeligit hölle, i dädh vij befruchtade, att dee några privilegier haffva kunde, såm kan ströffa emot E. K. M. disposition, såvåäl att ordonera militien såsåd och att disponera åm commertierne. Älliest skulle dädh och giöra dee swänksa sviriga, att desse skulle haffva större friheet. Åm Bornholm taltes intet, vthan gecks så mädh stille tigande förbij, vthantviffvel för dädh såm honom, Gerstorf, toucherade. Män därpå läre vij intet stana. Åm Trunthem ähr största svirigheten, män åm vij ståå derpå, vij kåmma våäl igenom. Dee vänta huart moment svaar från kungen häråm. Män iagh seer, att dee alenast mena Trunthems lään och intet stiftet, derigenom gåår dädh aff, såm ligger högre vp såm Varhuus (ehuru våäl dädh intet mykit duger). Dee begiära och, att alla particular personer måtte bliffva vidh sina friheter, särdeles en Muller, såm haffver berättat secret. Philipson sit anliggande. På dee 200,000 rdr. dificultera dee högt och skydda omögligheten före. Åm restit. aff skepen mädh all ombkåstnat mena dee vara för indiffinit satt.

Hans durchl. hærtigen aff Holstein låffva dee all satisfaction. Vij förehölle dem 4 puncter. Svabsted låffvade dee, såsåd och att vphåffa communion. Män åm Rensburgh och lentagningen hölle dee vara hårt; låffvade ändå att tractera deråm. Åm armeens logering bodhe dee E. K. M. ville äffter mögligheten förskona dem, och serdeles bedhia dee för att förskona Selandt. Jagh menar, där E. K. M. ståår fast härpå och låssar intet vela slåå häråff, att dädh gåår för sigh. Där E. K. M. nådigst täcktes resolvera, huru vij oss skola förhålla mädh dene offvanbemelte åthskilnan, så kuna vij fahra fort, åm vij få någet svaar aff kungen vthi Danmark. E. K. M. haffver iagh detta vnderånigst berättat och vardher E. K. M. dädh vidhare aff sec. Philipson förnimmandes. Förbliffver här mädh äffter min högsta plicht etc.» Danica: Underhandlingar ang. freden i Roskilde. Sv. Riksark.

haffuer naffngiffuet Bornholm, saa seer wi heller, at bem:te land affstaaes med saa skiell, at Trundhiembs leen derwed kunde bliffue conserveret. Dereffter J eder kand wiide at rette; befalendes eder Gud. Skreffuet paa wort slott Kiöbenhaffn den 17 februarij anno 1658. Wnder wort signette.

Postscriptum. Dersom och Ferrö imod Bahuss leen kunde affstaaes, da saa wi det helst; dog at det [icke] forarsager nogen ophold ¹⁾.

Men innan dagen var förliden, hade Fredrik III givit efter även i denna punkt och befallt sina sändebud att sluta freden, som den kunde fås:

W. S. G. T. Efftersom wi aff eders skrifuelse erfarer, at kongen vdi Swerrige endnu persisterer vdi hans postulatis med Skaane, Halland, Blegind, Bornholm, Trundhiemb och Bahuss leene med andet meere, saa haffuer J strax och vden wiidere ophold at slutte freden paa de conditioner I bekomme kand. Hafniæ den 17 febr. 1658 ²⁾.

Enligt vad sekreteraren Edvard Philipsson Ehrensten berättar i sin levernesbeskrivning skall emellertid Karl Gustaf varit benägen att »i fall af stor difficultet» nöja sig med ettdera, antingen Bornholm eller Trondhjems län, och givit Ehrensten, som förmedlade förbindelsen mellan högkvarteret i Torslunde och underhandlarne i Tostrup, en muntlig order i denna riktning att framföra till Sten Bielke. Men genom Klas Tott, som legat dold och hört ett samtal mellan Meadowe och Terlon, skall Bielke hava blivit underrättad, »att de danske wille cedera bägge», dock först sedan de gjort motstånd till det yttersta: »de skulle stiga upp ifrån bordet och låtas, som alt skulle brytas». Sten Bielke skall också lugnt hava sett Gersdorf och Skeel resa sig och »hota bortgång»; de togo »reseskapporna» på, heter det, men hunna ut

¹⁾ Koncept i Sverige A. 1658. Danska Rigsark. Uppenbarligen var det i detta sammanhang, som Fredrik III hade förmått sig till det förödmjukande steget att befalla Ove Juel lova den förhatade Korfitz Ulfeld förläning på livstid af båda dessa landsdelar, Trondhjems län och Bohuslän, det förra åt honom själv, det senare åt en av hans söner, blott han så lagade, att landen bevarades åt Danmark. Se ovan sid. 59 not. 1.

²⁾ Koncept i Sverige A. 1658. Danska Rigsark.

på gården, »cederade de ändteligen bägge». »För ett Bornholm och Trundhem släppa wi icke freden», skall Ove Juel hava sagt till Ehrensten ¹⁾. Anekdoten målar otvivelaktigt på ett ypperligt sätt, huru hårt de båda makternas representanter stötte samman, men att den, sådan den av Ehrensten senare nedskrivits, överensstämmer med vad som verkligen passerat, torde i varje fall kunna betvivlas.

När den 17 februari gick till ända, närmade sig förhandlingarna sitt slut. De båda parterna hade blivit ense i »essentialia». Enstaka punkter återstodo dock att reglera, och fredsvillkorens avfattning tarvade i sin helhet en förnyad granskning.

Efter avsändandet av sista ordern den 17 februari vände sig emellertid Fredrik III till riksrådet och sände det »en skrifvelse fra wore commissarier till de forordnede tractater med kongen vdi Sverige, saa och fortegnelse aff de puncter, som aff oss till fred at slutte begieris». Han anhöll om dess skriftliga utlåtande »om huor post och huad I eracter eller paa huilcke conditioner I formeener os freden at skall slutte». Mellan fem och sex följande morgon äskade han utlåtandet ²⁾.

I enlighet härmed avgav riksrådet följande dag sitt betänkande. Det har efter allt att döma för förhandlingarna haft en synnerligen stor betydelse. Freden kom icke alldeles att slutas på de villkor svenskarne uppsatt och vidhållit den 17 — »de conditioner» Gersdorf och Skeel denna dag »bekomme kunde». De i betänkandet omförmälda §§ avgjordes i Tostrup

¹⁾ Anekdoter om namnkunniga och märkvärdiga svenska män, utg. af S. Loenbom. Stockholm 1771. Bd I, 5: 63—65. Pufendorf har (5 § 11) en härmed nära överensstämmande, om ock kortare berättelse, som synbarligen stöder sig på meddelande från Ehrensten. — I sin dagbok (Hist. Tidskr. III: 3, 562) förtäljer Ove Juel om ett liknande uppträde från svenskarnes sida under eftermiddagen den 17 februari. De svenska sändebuden hade låtit spänna för sina sex vita hästar och sutto redan i vagnen, »udj mening at bryde tractaterne», men sedan Ove Juel lovat dem, att koncept till fredstraktaten från danska sidan skulle tillställas dem ännu samma afton, avstodo de från sin avsikt.

²⁾ Koncept i Sverige A. 1658. Danska Rigsark. Å konceptet är oriktigt påtecknat, att det är ställt till Gersdorf och Skeel.

helt eller delvis i samma riktning, för vilken det danska riksrådet uttalade sig.

Efftersom wij haffuer bekommit E. K. M:tts naadigste missive, dateret Kiöbenhaffn dend 17 feb., j meening at wij E. K. M:tt vnderdanigst woris skriffelige meening skulde forstendige om huer post aff de puncter, som kongen j Swerrig af E. K. M:tt til fred at slutte begærer, oc huad wij eracter hoes huer post at skulde erindris, eller paa huilcke conditioner wij formeene, at E. K. M:tt skulde freden slutte, da er her paa woris allerunderdanigste suar, at, saa fremt freden icke allerede epter E. K. M:tts naadigste befaling til commissarierne er sluttet paa de conditioner, som bekommis kand, da synis osz hoes disse effterskreffne poster dette endnu at kunde erindris oc forsöges, om det staar til at erlange: först at de tuende förste poster, som paa dend svenske side begæris, maatte werre reciproques; för det andet at j dend siuffuende oc ottende post, som melder om nogle prowintzers oc lehnis affstaaelse til de swenske, maatte betingis, at indbyggerne aff alle stands personer skulde mainteneris oc erholdis weed de lowe, privilegier och frijheder, som de nydt haffue dend stund de vnder crone Danmark haffue werrit; for det tredie at forsöges maatte, om dend 16 post, som melder om det swenske krigsfolckis vnderhold her i landene, kunde derhen modereris, at det strax effter freden er sluttet skulde af Danmark vdmarchere. Och v-anseet alle de andre poster ere saa haarde, at mand billigen j dennem kunde haffue at sige, dersom tiderne waar anderledis, icke des mindre saa forbliffuer wij weed woris forrige vota, at det er bedre at conservere E. K. M:tts person med dronningen oc det gandske kongelig huus oc en deel aff cronen end at sette alting i ögensiuilig hazard, huorudaff lettelig kunde entstaa dend ælendighed oc v-lycke, som siden intet stod til at reparere. Haffn. dend 18 feb. 1658.

E. Kongl. M:tts

altid vnderdanigste raad

<i>Offue Gedde.</i>	<i>Christoph Vrne.</i>	<i>Olluff Parszberigh.</i>
mpp.		Eg. haand.
<i>Jörgen Seefeldt</i>	<i>Frederich Rud.</i>	<i>P. Reetz</i> ¹⁾ .
<i>Christofferszen.</i>	Egen hand.	

¹⁾ Rigens raads breve. Vol. 62. Danska Rigsark.

Med anledning närmast av detta riksrådets utlåtande lät Fredrik III den 18 februari avfatta följande order till sina underhandlare:

Fred. etc. W. S. G. T. Wi bede eder och naadigste ville, att I ved de forehaffvende tractater iackt tager effterschreffne paaster: 1) at adelen saa vel som kiöbstederne i Schaane, Halland, Blegind, saa vel som indvaanerne paa Boringholm och i Thrundhiembs saa vel som Bahuus leene maa forbliffve och mainteneris ved deres privilegier och dend hid infil brugte loff och rett, disligeste ochsaa de, som med geislig gods vdi capittelerne ere forleente, maa dett nyde deris liffs tid, saa och de bisper, som der nu ere vdi bestillingerne; 2) att de danske vndersaater, som bruger deris handel anten med ved fra Blegind eller med sæd och fisch fra Thrundhiem at hente, maa forvndis med dend sædvanlig toldh, som hid indtil haffver været brugeligt aff samme vare at giffve, hereffter maa forbliffve; 3) att huis stöcker, munition och proviant, som findis i festningerne, derfra maa bortföris; 4) att de tuende tönder guld, som kong. aff S. endnu præ tend., maa affhandlis; 5) restitution aff alle vore provinser och lande saa vel som festninger, som kong. aff S. fra Dan. och Holdst. nu i denne krig bemecktigit haffver; 6) at der maatte specificeris huis schade, som præ tenderis ved de schiffve, som i Sundit er bleffven optagne; 7) desligeste ochsaa dend satisfaction, som præ tenderis f. hertugen aff Holdst., enten at maa neffnis och nu strax der om sluttis, eller och till sær tractater imellem os och Hans K. hertugen selff remitteris, paa huad maade och maniere wi selff der om best kand forenis; 8) at huis schuder, schiffve, smacker, baade och andit faretöy, som i haffnerne ved Fyen, Langeland och Falster, Möen, Laaland och Sielland ere beliggendis, maatte styermenderne tilstillis och forbliffve; 9) vill iackt tagis, at ingen told i Sundit hereffter formedelst Skaanis affstaaelse præ tend. Dereffter I eder kand wiide at rette, befalendes eder Gud. Skreffvit paa vort slaat Kiöb. den 18 feb. 1658. Vnder vort zigneto.

Postscriptum. Herforvden haffver I iackt at tage, at de tuende förste paaster vdi den os tilskickede memorial bliffver reciproque; 2) at greff Wlfelds restitution expliceris, huor wit dend bör at forstaa is, nemlig hans egit gods och formuffve, saa vel som her i riget tilstaende penge, huortill vi os ville forstaa, saa vell som hans dames tilbörliche greffvinde titul, dog icke aff Slesvig, Holdsten, och paa dett dend paast

icke i tractaten schall indföris, kand I forsikre Hans K. kong. aff S. saa vel som g. Wlfeld, at wi hannem derpaa vil giffve voris egen revers à part, saa att hand dermed schall være till freds; 3) schall her Ebbe Wlfelds fodring effter ricktig liquidation bliffve gaatgiortt; 4) att dend specificerede manifestis abolition maa effterladis, efftersom den ved fredstractaten sig selff abolerer; 5) at vi ville lade vdslette det schriff, som findis paa de specificerte tapisser, saa ingen kand wide, huad dett siden betyder, huorfor J haffver at affvende, saa vit mueligt er, at de specificerte paaster icke i tractaten indföris, anseendis dett allene particulier sager angaar; 6) om soldateschens affstaaelse kand wi os endnu icke resolve, men vil selff widere tale mundtlig med Hans K. derom; forhaaber och icke saa megit om denne punckt vrgeris; 7) at de Hans K. vndersaater i fyrstendöm. Bremen saa vel som Jempteland maa nyde en general amnestie och förige frihed baade paa deris gods och förmuffve; giörendis deris beste till at obtinere de beste conditioner aff forskreffne punckter mueligt er; vdi det öffrige haffver I eder effter eders förige instructioner at forholde, saa at det suensche folck det förste mueligt kommer aff landet ¹⁾.

Rörande konferenserna den 18 februari föreligger endast ett kortfattat meddelande från Sten Bielke till Karl Gustaf:

Vthi största vnderdånigheet vndtfinge vij rätt nu E. K. M. allernådigste handbreff och förnimma därvtur E. K. M. nådigste villia, att vij skola oss hasta mädh tractaten och intet sökia att kamma till Roskildh. Så låta vij E. K. M. vnderdånigst veta, att vij arbeta på väret dädh flitigaste vij kuna, haffva och på bäggie sidhor kamma till vpsatt, och vaar vår största differens, 1. att dee ville, vij skulle förobligera oss att intet pretendera på tullen i Sundet, huartil vij svaradhe, att E. K. M. aldrig haffver, ei håller än tilståår Danmark någon rätt vthi Sundet att taga tull. Och där E. K. M. detta nu skulle ingå, voro dädh en tacita concessio, och huadh dee svänska skepen niuto skulle vakra såm ett privilegium aff Danmark. Män huadh andra giffva ville dädh kunde E. K. M. vää lidha. 2. Disputen vahr åm Trunhem, där ville dee restringera länet, såm Peder Wibe dädh nu haffver, män vij sadhe, att dädh skulle vakra hela Trunthems lään mädh alla sina appertinentier. Dädh andra vahr aff ingen consideration, och dätta menar iagh skall och nu snart slättas. När vij nu be-

¹⁾ Koncept i Sverige A. 1658. Danska Rigsark.

kåma dädh aff dem rent vnderskreffvit, skola vij vnderdånigst därmädh begiffva oss till E. K. M., såsäm dee och lära giörat till deras härre, så att vij vthi morgon dagen kuna råkås vthi Roskildh (ty häär ähr alt för trångt, så att vij förhindras till att arbeta). E. K. M. ville nådigst troo, att vij ingen flitit spara skolla, och altidh förbliffva etc. ¹⁾).

Ännu samma dag, »lidet offuer middag» ²⁾, underskrevos av underhandlarne och medlarne fredspreliminärerna i Tostrup. De fingo följande lydelse:

Puncter hwaröfwer begge nordiske chroners fullmechtige commissarier ähre förlikte och öfwer eens komne, där medh den öhrlog och det miszförståndh som emällan begge rijken varit hafwer, at bijläggia.

[1.]

Skall här effter emällan begge konungar och rijken, så och desz jnnebyggare vara och blifwa een riktig och efwigvarande frijdh; så at här effter ophäfves all irring och miszförståndh och oenigheet, och däremoth igen oprättas ett gott förtroende, stadig vänskap, fridh och eenigheet; och således genom een general amnistie förgätes och heelt vthsläckes alt hwadh på begge sijdor så för som uthi warande krijgh kan vara förelupet.

2.

Att på begge sijder renunciernas alle alliencer, som kunne vara gjorde eendera af parterne till præiudice.

3.

Att här effter den eene ingen alliance gör emoth den andra, heller uthi någon måtto assisterer den andres fiende.

4.

Att begge parterne förhindre, så wijda möijeligt ähr, att ingen fiendtlig örlogs flotta, passerar igenom Sundet och Bält in uthi Östersiöen.

5.

Bremszebroes tractater förblifwer uthi desz förrige krafft och fulle vigeur, så wida den widh denne tractaten icke förändras.

¹⁾ Bielke till Karl Gustaf, Tostrup ^{18/2}. Danica: Underhandlingar ang. freden i Roskilde. Sv. Riksark.

²⁾ Ove Juels dagbok i Hist. Tidskr. III: 3, 564.

6.

Hwilke konungar eller republiqver, potentater eller furs-
tar, som begiäre at vthi denne fredh inslutas, dee hafwe
det hoos begge konunger at sökia.

7.

Alle swänske skepp, som swänske vndersåthare tillhörer,
at passera igenom Sundet och Bält, frie förvthan någon tuls
erleggiande, visitation eller certification, när dee allenast
på Hans Kongl. Maj:tz aff Danmark tullbodh riktigt siö-
pasz framwisa: Men medh swänske godz skeppat och inladdat
vthj främmandes skepp förhålles häreffter som tillförende,
att dee skole hafwa richtige certificationer, effter Bremsze-
broes pacters innehåldh, hwar wedh dee sigh för tulltagande
och annan beswär befrija kunne.

8.

Gifwes Hans Kongl. Maj:tt af Swärie till satisfaction
emoth dee occuperande länders affträdande så wäl som den
erledne skada uthi detta kriget Hallandh, Skåne, Bleckingh,
deszlijkes Bornholm medh desz vnderliggande öijer, såszom
och Bahus slott och lähn i Norie medh alle deres högheeter
och rättigh[et]er och appertinentier, intet vndantagandes, lijka
som chronan Danmark här till det brukat och nutit hafwer.

9.

Sammaledes cederes Kongl. Maj:tt och chronan Swärie,
af Kongl. Maj:tt och chronan Danmark Tronhems lähn medh
alle desz appertinentier, som medh rätta där till hörer och
där till hört hafwer till watten och landh, at incorporeras
Swäriges chrona till efwerdeligh egendomb.

10.

Hans Kongl. Maj:tt af Swärie hafwer deremoth, att resti-
tuera alle dee länder och fästningar, som Hans Maj:tt sigh
vthi warande feijgde hafwer bemechtigat, det ware sigh uthi
Danmark, Norie, Schleszwigk, Holsteen och grefweskapet Pin-
neberg; j lijka måtto afstår Hans Kongl. Maj:tt aff Swärie
för sigh och sine effterkommande alle dee præntioner och
rättigheter, som Hans Maj:tt ratione ducatus Bremensis hafwer
eller kan hafwa på grefskapet Delmenhorst och Dittmarsken.

11.

Deszlijkest skole alle fångar på begge sijder, höge och

låge af hwadh ståndh och condition dee och kunne wara vthan all rantzon strax leedige och löösze gifwas.

12.

Hans Kongl. Majj:ttz af Swärie armee skall vthur Hans Kongl. Majj:tz af Danmarks landh det förste och snaraste, som möijeliget kan wara och till det seenaste innan den 2 maj sig begifwa, och i medler tijdh skole dee niuta deras nödige vnderhåldh, doch at där hålles godh ordre och disciplin.

13.

Ähr bewilliat att alle ständer, adell så wäl som oadell, andelige och wärdtzlige vthi dee wedh desze tractater bortgifne länder och lähn i Danmark och Norie skole niuta den samma lagh och dee privilegier (så wida dee icke kunna strida emoth dee fundamentale constitutioner af chronan Swärie, elliest lofwes af Kongl. Majj:t i Swärie, at snarare willia förmeera deres privilegier än dem förminska) som dee här till haft hafwa, och för sigh och deras effterkommande behålla alt det godz och den egendomb, som dem antingen igenom arff, kiöp, pant eller annan måtto medh rätta kan tillkomma.

14.

Hans Kongl. Majj:tt af Swärie skall och restitueras alle dee landh och platzer, som uthi warande feijgd ähre blefne occuperade och Swäries chrona affhände, ehwarest dee och kunde wara belägne, så wäl såszom och dee tre swänske skep, som wedh krigetz begynnelsze vthi Sundet äro anholdne blefne skole effter certificationens lydelsze medh deras lading eller desz billige wärde i lijka måtto blifwa restituerade.

15.

Affstås till Hans Kongl. Majj:tt af Swärie all den iurisdiction andelig och wärdzlig, så wida Hans Kongl. Majj:tt af Danmark hafwer på det godz vppå Landtrügen.

16.

Fästningerne skole på begge sijder öfwerlefwereras förvthan någre stycker och ammunition, så wäl dee som vthi detta kriget äro eröfrade blefne, såszom och dee andre hwilke vthi tractaten afstås, och bönderne vthj dee lähn där samma fästningar äro belägne, wara plichtige samma stycker och ammunition till stranden at framföra, hwarest det bäst och lägeligast kunne inskeppas.

17.

Hertigen af Holsten skall Hans Kongl. Maj:tt af Danmark gifwa effter billigheeten contentement, hwarom medh honom sielf skall tracteras och slutas.

18.

Lofwes ochså här medh, at gref Vlefeldt skall skee restitution af sitt godz och lööszöre, så och inkomsten där af ifrån den tijd commissarierne dem till sigh annammat hafwa och in till denne dagh, och skall det honom fritt stå samt hans greffwinna, swärmoder, barn, wänner och tjänare, at byggia och boo vthi Danmark frij och säker hwarest honom och dem lyster. Dee lähn som greffe Vlefeldt och hans son nembl. Hirschholm, Munkelie och S:t Hans closter vthi Norie hafwer waret förlänte medh, hafwe dee både effter förlänings brefwens lydelsze, at niuta och behålla och hans gemahl hennes tillbörlige titel fullkomlig att restitueras.

19.

Det vthgångne Manifestt skall igen afskaffas, och icke mehra vplägas och sällias.

20.

Hans Kongl. Maj:tt af Danmark låfwer ochså, at öfwerlåta till Hans Kongl. Maj:tt af Swärie tutuszende till häst och tutuszende till footh.

Att detta ofwanskrefne, som af begge parters fullmechtige commissarier belefwat är skall oryggeligen hållas, hafwe iempte osz de herrar mediatorer af Hans Konungl. Maj:tt i Frankrijke och Hans Högheet protectoren aff Engelandh såsom wittnen detta vnderskrifwit och förseglat vthi Torstrup den 18 februarij anno 1658.

*Le cheualier de Terlon.
Corfitz greffue aff Wllfeld.*

*Ph. Meadowe.
Sten Bielke ¹⁾.*

Det hade under förhandlingarna i Tostrup för Karl Gustaf gällt att skyndsammast komma till ett resultat och få huvudsaken fixerad på pappret.

Trots det att Karl Gustaf med sina häravdelningar höll så gott som hela det egentliga Danmark med undantag av

¹⁾ Orig. med sigill i Sverige A. 1658. Danska Rigsark.

Köpenhamn och Skåne besatt, var hans ställning ej utan stora faror. Landet var, när man undantager Fredriksodde och Nakskov, utan fasta stödjepunkter, och den här, med vilken han stod två mil utanför Köpenhamn, torde ej hava uppgått till mer än 5,000 man ¹⁾. Den hjälpstyrka från Gustaf Otto Stenbock, på vilken han räknade, anlände alltjämt ej. Från Torslunde hade väl Karl Gustaf den 16 februari låtit en ny kurir avgå med samma order som från Vordingborg, att Stenbock oförtövat skulle anrycka med förstärkningstrupper, men utan resultat. Det hjälpte föga, att svenskarne utspredo, att Stenbock med 6,000 man var i antågande mot Skåne: man trodde dem ej. Från det hållet voro danskarne bättre underrättade. Stenbock befann sig i verkligheten uppe i Bohuslän, och Karl Gustafs första kurir från Vordingborg hade blivit tagen af danskarne i Skåne; den andra ordern av den 16 nådde Stenbock först i Vänersborg den 2 mars samtidigt med underrättelsen om fredsslutet ²⁾.

¹⁾ Krigsrelationen. Svenska styrkan uppgives där till 3,500 man till häst och 1,500 fotfolk. Från motsidan närstående håll synes man ha varit böjd att antaga ett större antal. Beuningen uppgiver i brev till Gen. Starterna den ²/₃, att härens storlek av de fleste beräknas till omkr. 8,000 man. Meadowe (Narrative sid. 47) uppskattar den svenska hären till omkr. 7 eller 8,000 man »well disciplin'd and enured to hardships, whereof one half were horse and a small train of artillery of eight or ten field-pieces.» — Om danskarnes styrka hade Karl Gustaf (handbr. till Per Brahe, Torslunde ¹⁶/₂. Riksreg. 1658 jan.—mars, fol. 256) följ. uppfattning. »Fiendens force uthi stadhen består uthi Brokenhusen, Kay Lückes, Trampes, Bertram Rantzow, Axel Ureps och Gyldenlews regemente, iämpte någre compagnier aff Seelandh och Skånes adelsz fahnen, item någre fåå compagnier, som uthi siste rencontre uppå Fühnen sigh mästedeelsz öfuer ijsen till foot salverade. Infanterie är alzintet, och troor iagh, at han icke hafwer 800 knechter, som weta till hanteera deras gewehr, och bönder uppå Seelandh; och hafwer han uthi desse dagar, när iagh öffverkom uppå Selandh, sankat någre 1000.» I Krigsrelationen uppgivas de i Köpenhamn varande trupperna till »3,000 hästar och emellan 5 och 6,000 til foot starcke, förutan dem aff borgerskapet», en uppgift som sammanfaller med den ovan (sid. 56 not 1) efter Beuningen återgivna.

²⁾ Riksregistraturet 1658 jan.—mars, fol. 242. — Beuningen till Gen. Stat. ²/₃. — Stenbock till Karl Gustaf 1658 ²/₃. Acta Historica. Sv. Riksark. — Copiæ schwedischer undt andrer mit Ciffres geschriebene Brieffen, so in diesen letzten Kriegen vor undt nach dem Rotschildischen Frieden in den Jahren

Den nervösa iver, som behärskade Karl Gustaf, avspeglar sig i det postskriptum han bifogade sista brevet till Stenbock: »Ehwadh I giöre, så giöre snart, ty periculum in mora; och måste wij smijda järnet, medhan thet är warmt; ifall I gr. Stenbock äre uthi Norje, måste edher brodher eller och h. Gustaff Banér thenne mijn ordre efterföllia och poussera wärket, dragandes allt folket tillhopa uthan at cunctera»¹⁾.

En annan faktor av största betydelse för Karl Gustaf att räkna med var väderleken. Ett inträffande töväder skulle helt avskära honom från förbindelsen med Fyn och Jylland och giva Generalstaterna tillfälle att med sin flotta komma Danmark till hjälp. Karl Gustaf var underkunnig om, att staterna Holland och Westfriesland kort förut för sin del fattat beslut att bistå Danmark med sådan hjälp, som omförmäldes i förra traktater och förbund²⁾, d. v. s. 6,000 man, eller med sådana andra verksamma medel, som kunde påfordras för upprätthållande av detta rike och som skulle bestämmas vid närmare överläggningar. Deras ansträngningar gingo ut på att förmå Generalstaterna att göra detta beslut till sitt³⁾.

En kanske ännu större anledning till oro och brådska gävo förhållandena på en annan kant i Europa. Skulle underhandlingen i Berlin mellan kurfursten av Brandenburg

---

1657, 58, 59, 60 intercipiret undt auff Befehl dero zu Dennemarcken, Norwegen etc. Königl. May:tt deciffreret worden» av Zacharias Lundius, vilken här (fol. 71—77) såsom prov dechiffrerat det i chiffer skrivna brevet av 11/2. Detta hade av kuriren, då han greps, sönderrivits i små stycken. Danske Kongers Historie n:r 131 c. Danska Rigsark.

1) I handbrev från Karl Gustaf till Per Brahe s. d. heter det: »Gudh gifwe, at arméen uthur Sverige man och genast avancerade och thet uthi tijd måtte exequera ehvadh iagh edher och feldtmarskalken Stenbock uthi cifrer tilskrifvit hafver». Till Axel Lillie, som skulle erhålla order i denna angelägenhet från Stenbock, skrev Karl Gustaf s. d. följande egenhändig P. S.: »J wille skynda uppå det alt måtte vinna sin fortgång iu för iu heller, ty periculum är in mora, och alles vår wälfärd står deruppå». Riksregistraturet 1658 jan.—mars, fol. 256 och 258.

2) Förbundstraktaten 1649^{29/9} och Ampliatetraktaten 1657^{7/6}.

3) Sekr. res. 1658^{12/22} januari. Avskrift bland Appelbooms depescher. Appelboom till Karl Gustaf^{16/26} och^{18/28} jan. 1658. Hollandica. Sv. Riksark.

och konungen av Ungarn leda till resultat? Det kom bud på bud, varslande en för Sverige ogynnsam utgång. Den 17 februari mottog Karl Gustaf i Torslunde en depesch från överbefälhavaren över de svenska trupperna i Holstein, pfaltzgreven Philip av Sulzbach i Kiel, vilken hade särskild order att hålla ett vakande öga åt detta håll — man talar, hette det däri, vid det brandenburgska hovet öppet om att konungen av Danmark oförtövat måste assisteras av Brandenburg och Österrike. Denna depesch var daterad den 9. Den 10 februari avsände pfaltzgreven en ny. Brandenburgarnes onda uppsåt konfirmeras från alla håll, hette det nu; man är besluten att, gällde det också egen ruin, inqvietera Eders Majestäts progress. Rykten gingo redan om truppörelser, som kunde antagas stå i förbindelse därmed ¹⁾. I verkligheten, fast Karl Gustaf ännu ej visste det, hade redan den 5 februari i Berlin en off- och defensivallians gent emot Sverige ingåtts mellan Fredrik Wilhelm och Leopold samt tillträtts av Polen. De lovade 23,000 man angreppstrupper att föras mot fienden, »där krigsraison det fordrade», ävensom att ej sluta fred utan varandras samtycke. Det planerades en kavalkad till Holstein, och inseende den oerhörda betydelsen av skyndsamt, sökte Fredrik Wilhelm med all kraft påskynda de österrikiska truppernas marsch ²⁾.

Under allt detta hade Karl Gustaf emellertid den oskattbara fördelen, att danskarne svävade i fullständig okunnighet om vad sedan årets början tilldrog sig i Europa ³⁾. Vål hade Ahlefeldt, på hemväg från förhandlingarna i Berlin sänt depesch på depesch med underrättelse om förbundets

¹⁾ Pfaltzgreven Philip av Sulzbach till Karl Gustaf, Kiel ⁹/₂ (å detta brev är påtecknad, att det mottagits i Torslunde ¹⁷/₂) och ¹⁰/₂. Acta Historica. Sv. Riksark.

²⁾ Se härom Droysen, Geschichte der preussischen Politik III: 2,275 o. f. Waddington, Le grand Électeur I, 402 o. f. Fördraget, antidateradt till ^{30 jan.}/_{9 febr.} 1658, tryckt hos Moerner, Kurbrandenburgs Staatsverträge, 683—691.

³⁾ Se ovan sid. 55—56.

avslutande, hållna i hoppgivande, ja överdrivna ordalag, men ingen enda nådde sin bestämmelseort¹⁾.

Överlämnade åt sig själva, i storartad isolering bakom sin huvudstads otillräckliga befästningar, hade danskarne fallit till föga. På mindre än tre dagar hade förhandlingarna i Tostrup ändats. Karl Gustaf hade icke förgäves på en gång underhandlat och hotat med sin här: han hade gjort en militärisk fred, som han kallade det.

Men å andra sidan har Karl Gustaf ej kunnat helt diktera freden.

I Vordingborgsförslaget hade Karl Gustaf som i en enda brännpunkt låtit utmyнна den svenska stormaktspolitikens yttersta strävanden gent emot Danmark under de senaste decennierna. Med ett slag skulle dessa här omsättas i verklighet. Danmark skulle med upphävande av sitt förutvarande allianssystem i främsta rummet förbinda sig att medverka till realiserandet av de svenska planerna på ett Östersjövälde: det skulle giva sitt bistånd till att göra Östersjön till ett mare clausum, stängt för alla andra makters örlogsskepp — grunden och utgångspunkten till ett nytt politiskt system de nordiska länderna emellan skulle därmed läggas. Allt planer, vartill Axel Oxenstierna givit ett uppslag 1653 och på vilkas förverkligande den svenske residenten Magnus Durel ivrigt arbetat i Köpenhamn sedan 1655.

Andra bestämmelser i Vordingborgsförslaget syftade att fullborda Sveriges egen strävan mot havet. De svenska inlanden skulle erhålla sina naturliga kustland genom Blekings, Skånes, Hallands och Bohusläns införlivande — ett redan

¹⁾ Ahlefeldts brev med bilagor rörande underhandlingarna i Berlin m. fl. andra handlingar beslagtogs senare av svenskarne i Flensburg. (Se härom Jacob de la Gardie till Karl Gustaf ^{15/3}, ^{7/4}, ^{13/4}. Acta historica.) De föredrogos i svenska riksrådet 1658 ^{4/4} (Gripenhielms rådsprotokoll. Sv. Riksark., däri utom andra handlingar nämnas Ahlefeldts depescher ^{9/19}, 12, 16, 19 januari och 14, 17 februari) och befordrades något senare till trycket såsom bilagor till Brahes och Biörnklaus i Frankfurt am Main den 5 aug. 1658 dat. Memorial till tyska rikets ständer. Därifrån ha de ingått i de stora samtida aktsamlingarna: Diarium Europæum och Londorph, Acta publica. De beslagtagna breven förvaras ännu åtminstone till stor del i Danica. Sv. Riksark.

under förhandlingarna i Brömsebro 1645 eftersträvat, men då ej uppnått mål. Danmark skulle icke längre ensam behärska inloppen till Östersjön. Ett slutgiltigt reglerande av tullförhållandena i Öresund avsågs. Men därutöver sträckte sig Karl Gustafs planer på landvinningar även till Oceanen: Trondhjems län, hela norra delen av Norge, i gynsammaste fall även Akershus län, skulle inkorporeras med Sverige. Såsom naturligt skulle genom freden även regleras de smärre tvistepunkter, danskarne föreburit såsom orsaker till kriget, ävensom de förhållanden ordnas, vartill kriget självt givit anledning. Bland annat gingo strävandena ut på ett stärkande av Sveriges allianssystem genom skapandet av en stark bundsförvant vid Danmarks södra gräns — hertigen av Holstein.

I den i Vordingborg utkastade formen lyckades Karl Gustaf icke i Tostrup förverkliga sina högtflygande syften. Det avprutades åtskilligt. Och i några fall lyckades danskarne genomdriva ändringar, som inneburo synnerligen väsentliga modifikationer av det ursprungliga svenska förslaget.

Detta gäller i främsta rummet i fråga om de bestämmelser, vilka upptagas i Vordingborgförslagets 1:sta § såsom skolande bilda grundvalen och utgångspunkten till en närmare allians, som senare skall ingås mellan de båda rikena, och vilka, utan att detta syfte är uttryckt, i delvis ändrad form återfinnas i Tostrupstraktatens § 2—4: bestämmelserna om »renunciationen aff præjudicerlighe alliancer» — »grund- och hörnesteenen, hvarupå en rätt och uprichtigh fredh desse konungrijken emellan sigh först bör stödia»¹⁾ — och om Östersjöns spärrning.

I det förstnämnda förslaget voro dessa bestämmelser avfattade från ensidigt svensk synpunkt. Det var där endast fråga om, att Danmark skulle avstå från alla sina allianser, »som Kongl. May:t av Sverige antingen directe eller per indirectum till præiuditz och skada ähro eller lända», och förbinda sig att ej göra Sveriges fiender, »på hwariehanda sätt

¹⁾ Yttrande av Ulfeld i Tostrup. Se ovan sid. 63.

eller under huadh prætext dett vara kan, någon assistence och bijstånd», ävensom icke tillstådja, »att något örlogsskepp genom Beltet eller Sundet åth Östersjön passerar och löper». I Tostrup däremot förpliktade sig båda makterna ömsesidigt i dessa avseenden, och §:erna erhöllo samtidigt en mera generell form samt utvidgades även att omfatta framtida allianser: »att här effter den eene ingen alliance gör emoth den andra». Men därutöver hade § 4:ras omfång i hög grad insnävrats och dess effektivitet avtrubbats genom två betydelsefulla klausuler, som danskarne under förhandlingarne hade lyckats insätta: Östersjön skulle spärras för »fientliga örlogsflottor», ej för örlogsskepp överhuvud, och parterna skulle utestänga dem endast »så wijda möjligt ähr», den förra inskränknigen, så mycket viktigare som enligt tidens folkrätt en stat kunde bispringa en krigförande part, utan att därmed själv göra sig skyldig till fredskränkning. Så hade Holland — och det var för Karl Gustaf precedensfallet, vars upprepande han velat förebygga — med sin flotta år 1656 kommit Danzig till undsättning, under det Karl Gustaf belägrade det. Frågan om Östersjön såsom ett absolut mare clausum var tillsvidare åtminstone lämnad åsido.

Ändringarna av bestämmelserna i § 4 torde överhuvud få betraktas såsom det märkligaste medgivandet från Karl Gustafs sida i hela traktaten. Han hade i det avgörande ögonblicket ej upprätthållit och i traktatens ordalydelse fått in den principiella ståndpunkt i Östersjöspörsmålet, som han med en utomordentlig seghet under hela sin regering ända till doktrinarism förfäktat, som han energiskt fasthållit under förhandlingarna om förbund med England 1655—1656 och aldrig velat låta falla under alliansförhandlingarna i Köpenhamn 1655—1657.

Förklaringsgrunden till detta avsteg torde ligga däri, att §:en i dess ursprungliga form rönt starkt motstånd från den engelske medlarens sida ¹⁾, och att Karl Gustaf under den för-

¹⁾ Meadowe, Narrative, sid. 61—62: »An article had been framed obliging both kings to hinder the passage of any forrain fleet of war into the Baltic, which though directly and immediately levelled against Holland, yet

handenvarande situationen ej ansett sig kunna våga försöket att genomdriva den oförändrad. Det torde även varit hänsyn till Europas makter, som åstadkommit, att det ej i traktaten inrycktes, att denna § jämte de andra förbunds§§ skulle vara att betrakta endast såsom grundvalen för en kommande allians ¹⁾. Men när Karl Gustaf i § 4:ras formulering medgav denna eftergift, torde det hava skett från hans sida i den säkra förvissningen, att saken lätt nog skulle ordnas, när närmare stipulationer för §§:ernas utförande skulle träffas i den allianstraktat, som skulle slutas mellan de nordiska rikena ensamma utan inblandning av främmande makter. Det var nämligen hans uppfattning, att Danmark »igenom these provinciers separation, som nu igenom fredhen til Sverige kommer, blifuer såledhes förswagat och redigerat in ordinem, att medh tijdhen Dannemark sjelf vltro skal sökia Sweriges protection, om icke aldheles medh tijdhen combi-nera sigh medh Sverige» ²⁾.

I själva verket uppgav Karl Gustaf icke sina planer i Östersjöspörsmålet; han menade sig endast hava uppskjutit deras genomförande. Men danskarne hade vunnit den fördelen, att lösningen av Östersjöspörsmålet, sådan Sverige ville den, var förd öfver från en »evigvarande» traktat till en kommande oviss alliansförhandling, som endast kunde leda till ett förbund för några år i sänder.

Vad de övriga villkoren och särskilt landavträdelserna beträffar, hade Bielke och Ulfelt redan den andra förhandlingsdagen i Vordingborg avstått från fordringar ungefär motsva-

---

obliquely and remotely reflected upon England, with which the english mediator not being satisfied, caused the word *inimica* to be inserted, and then the sense was this, that both kings to their power should endeavour to impede the passage of any forrain fleet of war enemy of both crowns. By which the edge of the article was rebated, and the king of Sueden displeased thereat, after acquiesced».

¹⁾ Jfr nedan tryckta konferensprotokoll från Roskilde ²⁵/₂ av Hoghusen sid. 120.

²⁾ Handbrev från Karl Gustaf till Biörnklou, Roskilde ²/_s. Adlersparre, Historiska samlingar V, 180.

rande vad under rådslaget den 11 februari uppsatts mera såsom prutmån: hela »assecurationen» eller Akershus län på 30 år ¹⁾, Island, Färöarne och Mön samt 4 örlogsskepp av de begärda 12. Under de fortsatta förhandlingarna i Tostrup lämnades även andra anspråk åsido. Detta var fallet med de §§, som handlade om ersättning åt de svenskar, Karl Gustaf förlänat med gods i Danmark, samt åt hertigarne av Mecklenburg för den skada, deras land lidit av svenska härens genommarsch året 1657; likaså bestämmelserna om ersättning och skadestånd åt Ebbe Ulfeld och utplåning av de »Sweriges chrono till wahnähra och schimpf upfundne och gjorde» tapeterna på Fredriksborg (§§ 5, 6, 9, 11).

Och det så högt eftertraktade Trondhjem — om vars vinnande konungen redan i Vordingborg uttalat farhågor, vilka han även fått bekräftade från Bielke i dennes första rapport från underhandlingen där ²⁾ — hade svenskarne lyckats erhålla först efter hårda strider, kanske endast med slumpens tillhjälp, och mot uppgivande av andra fordringar: Pinnenberg, anspråken på Delmenhorst och Ditmarsken, nedläggning av de begärda 1,000,000 riksdalerna till 200,000 ³⁾, örlogsskeppen — ursprungligen 12, men redan i Vordingborg reducerade till 8 — och lösepenningarne för fångarne. Och vad de erhöilo var icke, såsom Karl Gustaf önskat, Trondhjems stift, vartill även räknades Nordlanden och Vardöhus län, utan endast Trondhjems län. Formuleringen av dettas omfång var dessutom något otydlig ⁴⁾.

¹⁾ Det var detta, som av svenskarne i verkligheten begärdes under förhandlingarna i Vordingborg. Sådan »assecurationen» uppsatts under rådslaget eller: »hele Norie på 30 åhr», torde den aldrig ha framställts. Det vill synas som om Meadowe härutinnan övat något inflytande. Jfr Meadowe, Narrative, sid. 58.

²⁾ Se ovan sid. 20 och 47.

³⁾ Dessa 200,000 lyckades danskarne senare även avpruta. Ove Juel tillskriver sig i sin dagbok (Hist. Tidskr. III: 3, 561) skrytsamt att vid audiens hos Karl Gustaf personligen hava förmått honom att låta detta anspråk falla.

⁴⁾ Det är anmärkningsvärt, att, när Karl Gustaf i Vordingborg först uppsatte sina fordringar, lydde de till formen på endast Trondhjems län, men

Vad Sverige efter dessa eftergifter vann i land: Skåne, Halland, Bleking, Bornholm, Bohus- och Trondhjems län, vann det ej utan förbehåll, såsom Karl Gustaf från början tänkt sig. En särskild paragraf (§ 13) tillförsäkrade de avträdde landsdelarnes innebyggare att förbliva vid deras förra lag och privilegier — dock med den inskränkningen: »så wida dee icke kunna strida emoth dee fundamentale constitutioner af chronan Swärie» — och Karl Gustaf hade utfäst sig att snarare förmera än förminska privilegierna.

Även Vordingborgsförslagets övriga §§ hade i Tostrup mildrats. Så hade underhandlarne — för att blott anföra de viktigaste — ur den § (Vordingborg § 4, Tostrup § 7), vilken medgav svenska skepp med innehavande gods fri genomfart genom Sundet och vilken i enlighet med Brömsebrotraktaten förklarade svenskt gods i främmande skepp tullfritt mot uppvisande av certifikat, låtit utgå det i Vordingborgsförslaget förefintliga principuttalandet från svensk sida, att Sverige aldrig erkänt sundstullens berättigande, liksom även den i samband därmed förekommande vädjan till andra makter, förstucken i orden: »om någon nation genom special pact och afftaal welle för sig ingå tullgifften uthi Sundet». Bestämmelserna om de svenska truppernas avmarsch från Danmark och underhållet av dem (§ 12) hade lindrats därhän,

---

han åsyftade därmed hela norra delen av Norge eller m. a. o. stiftet: skillnaden mellan dessa begrepp synes i brådskan ej ha stått rätt klar för honom. Jfr hans ovan sid. 24 tryckta order från Faxø ^{12/2}.

Ove Juel berättar i sin dagbok (Hist. Tidskr. III: 3, 564), att han, utan att svenskarne i hastigheten observerade det, i det slutliga fredsinstrumentet lyckats införa »Trundhiems amt» i stället för »Trundhiems stift». I det sista traktatförslag, som svenskarne den 17 februari uppsatte i Tostrup, står emellertid: »Trundhiems lähn med alle des underliggiande små lähn och alle lande appertinenta till watz och land uthan någon exception». Danica: Underhandlingar ang. freden i Roskilde. Sv. Riksark. Senare förebrådde Peter Julius Coyet under den schism, som vid de följande förhandlingarna i Köpenhamn 1658 rådde mellan honom och hans kollega Sten Bielke, i skrivelser till Ehrensten den 14 och 19 april, de svenska underhandlarne i Tostrup att ej nog starkt ha stått på de svenska anspråken härutinnan. Danica: Sten Bielles och P. J. Coyets brev till Kungl. Maj:t 1658. Sv. Riksark.

att ej blott tiden för utrymningen ändrats från den 15 maj till »det förste och snaraste som möijeliget kan wara och till det seenaste den 2 majj», utan §:en även försetts med tillägget: »doch at där hålles godh ordre och disciplin». Vad beträffar den av svenskarne framställda fordran på satisfaktion åt hertigen av Holstein (Vordingborg § 7, Tostrup § 17), hade danskarne väl förpliktat sig att giva honom »contentement», men med de försvagande tilläggen i Tostruptraktaten, att det skulle ske »effter billigheeten» och att därom skulle »med honom sielf tracteras och slutas», alltså utan att de av svenskarne under förhandlingarna härför angivna riktlinjerna på minsta sätt antyddes och utan att någon tidpunkt för dessa förhandlingars avslutande utsatts.

Utöver vad svenskarne från början fordrat, hade de emellertid även erhållit en betydande reel vinst. Danmark hade förpliktigt sig (§ 20) att avstå 2,000 man till häst och 2,000 till fots. Om tidpunkten för överlämnandet hade man dock icke kunnat enas.

De i Tostrup den 18 februari träffade och av båda sidornas fullmäktige samt medlarne underskrivna och beseglade avtalen bekräftades följande dag av konungarne. Det skedde från Fredrik III:s sida först i form av ett handbrev, som av Ove Juel överbraktes till Karl Gustaf i Köge, dit denne med hären den 19 dragit sig tillbaka. Följande dag, den 20 februari, skedde själva utväxlingen av ratifikationerna, hvarefter freden förkunnades och utblåstes i svenska lägret ¹⁾.

Till den svenske residenten i Holland Harald Appelboom skrev Karl Gustaf ett par dagar senare (²¹/₂), att han vid denna traktaten ej syftat till annat än fred och säkerhet, »förmodandes nu, at, emedan medh bägge sijdhors con-

¹⁾ Ratifikationen ¹⁹/₂, tryckt på latin i *Expositio causarum etc.* sid. 29—30. Kreditiv för Ove Juel ¹⁹/₂. Fredrik III till Karl Gustaf febr. 1658, å baksidan påtecknat: »Psent. Köge den 20 febr. a:o 1658». Danska konungahusets originalbrev 1529—1675. Sv. Riksark. — Memorialanteckning av Hoghusen ¹⁹/₂. Sten Bielke till Karl Gustaf, Roskilde ²⁰/₂. Coyetske Papirer VI. Danska Rigsark. — Fredspatent, Köge ²⁰/₂. Riksregistraturet 1658 jan.—mars, fol. 265.

tentement så afluppit är, häreffter medh dhe nordiske cronorne skole ett bättre förståndh upprättas, effter som wij ingalunda intentionerade äre, våre naboer i någon måtto at förörätta och wij sielffve till våre länder kunne någorlunda wara förseedde och försäkrade» ¹⁾).

¹⁾ Riksregistraturet 1658 jan.—mars, fol. 275 v.

IV. Fredslutet i Roskilde.

Fördraget i Tostrup hade endast karaktär av en preliminäröverenskommelse: det var förutsatt, att den skulle »bättre utarbetas, uti tillbörlig form sättas och vidare deduceras», på samma gång man skulle förhandla »om exekutionen av själva freden»¹⁾. Detta skulle ske i Roskilde, då i Tostrup icke fanns något »bequem rum»²⁾.

Redan dagen efter fredsslutet, den 19 februari, emot klockan 1 eftermiddagen kommo Ulfeld och Bielke till Roskilde; en halv timme därefter även Gersdorf och Skeel³⁾.

De förhandlingar, som här den 20 februari togo sin egentliga början, rörde sig de första dagarne huvudsakligen om fredsexekutionen. Men därjämte sökte svenskarne, då några sändebud från hertigen av Holstein, vilken Karl Gustaf redan från Nyborg den 5 februari inbjudit att deltaga i förhandlingarna med Danmark, ej anlänt, taga frågan om storleken av skadeersättningen åt denne i sin hand och få den avgjord på samma gång som de övriga spörsmålen. Om de förhandlingar, som härom försiggingo i Roskilde den 20 februari, berättar ett kortfattat memorialprotokoll av Hoghusen:

Om efftermiddagen den 20 februari voro de våre hoos de danske commissarier och begynte greffve Ulfeld säga, at såsom de numehra i sakerne så vidha komne var, at man utj huffvudpuncterne öffverens voro, altså vore tienligit bådhe

¹⁾ Ratifikationen av Tostrupsfördraget.

²⁾ Karl Gustaf till Biörnklou, Køge ^{20/2}. Riksregistraturet 1658 jan.—mars, fol. 269 v.

³⁾ Memorialprotokoll av Hoghusen ^{19/2}. Coyetske Papirer IV. Danska Rigsark.

till stadfestelse af de uprättade pacta såsom och till landzens egen bästa och gagn, at man söker sättia tractaten utj execution. Och på det att desto richtigare härmedh måtte gåås till värke, hade de svenske commissarier låtet författa modum executionis utj visse puncter och dem de danske öfverleffvera vele at däröfver sikh emellan consultera och deras betenkia[nde] uptenkia. Hvilke Gerstorff emoot togh, loffvandes sikh samme medh sin collega at villia öfverlöpa och sedhan igen skriffelig svar därupå giffva.

Sedhan begynte Ulfeld ånyo at påminna om h. af Gottorps saak, säijandes, at, ehuruvähl utj Torstrup af dem danske var tillsagd, at h. skulle skee någon satisfaction, ljkvähl had[e] K. M:t gerna, att dett mehr speciale motte omröras. H. furstl. d. hade allare förordnad sine commissarier, som därom sielffv[e] tractera skulle; men emedhan de deels för tjdzens och vägens obeqvämheet deels ochså deras egen opassligheet skull än icke haffver kunnat hunet hjt at bevista tractaten, hvarföre kunde de icke mindre än i deras frånvahru giöra påminnelse hoos de danske om de petita, som de viste H. F. N. haffva. Hvarupå de danske begährade dem måtte skriffiligen upsättas, hvadh f[urstens] begähran kunde vara, då de samma skriffit ville öfverskicka åt Kiöpenhamn och därupå vänta deras k[onungs] förklaring. Hvilket dem tillsades och öfvergaffs dem genast om affton genom secr. desse puncter ¹⁾.

Det i Hoghusens memorialprotokoll omförmälda förslaget till fredens exekution, vilket av svenskarne överlämnades, var av följande lydelse:

Effterskreffne puncter synes aff nöden vara att sättia tractaten wthj execution.

1. Hanss Kongl. M:t i Swerige begiährer, att det uthloffwede follket nu geenast öfverleffreras, hwilket så snart dätt bliffwer effterkommit och i wärket stält, will Kongl. M:t låta förläggia regementerna.

2. Hans Kongl. M:t will quittera Seelandh, så snart orternar i Skåne inrymbde bliffwa.

3. Såsom Kongl. M:t i Swerie begiährer, att Helsingborgh, Landzkrona, Malmö och Christian Staad den 26 febr. måtte inrymmas: altså will Kongl. M:t å samma dagh åt Kongl. M:t i Danmark affträda Naskow.

4. Christianopel och Bahus inrymes den 4 martij, Bre-

¹⁾ Coyetske Papirer VI. Danska Rigsark.

merförde den 15 eiusd., i lijka motta både affträdes Trondhems lähn, såsom och restitueres Skantzen wthj Jutlandh, iämbwäl och cederes Bornholm, så snart H:s M:t i Danmarks ordre dijt hän komma kan, hwilket doch icke längre skall extenderas ähn till med april.

5. Fredriks Vdde, Halschantz och Pinnenbärg mädh alla andra orter will H. M:t den andre majj inrymma eller och förr, när H. M:t kvarteren lærer kunna qvittera.

6. Så begiähres och upå alle dee länder, som Kongl. M:t i Swerie cederes, särdeles cessions breeff aff Kongl. M:t och chronan Danmark.

7. Hwilka commisser aff endera parten vthlopne ähro och till äffwentyrs priser giord haffwe, som ännu icke äro inbrachte, skola restitueras, när man fåår weta, att tee skada giord haffwe.

Roschild den 20 feb. 1658 ¹⁾).

Följande dag avgåvo danskarne sitt svar på det svenska förslaget.

Suar paa deris excellentzers de suendsche commissariers indlagde punchter.

1. Hans Kong. May:s:t aff Dannemarch vil udj alle maa-der effterkomme den puncht om det krigsfolchis offuerladelsze til hest och fods, och det saa snart Hans Kong. May:st aff Suerrigis armee aff landet och riget ehr udmarcherit, och i det szeniste inden aprilis maanetz udgang.

2. Paa huilchen dag Siælland och Laaland kand worde evacueret, ehrbydis der imod de schonsche festninger, nemlig Helszenborg, Landskrone och Malmöe at indrömme, kunde det sche inden den 26 feb., var mand der med til freds.

3. Christianstad och Christianopel kand indrömmis til huilchen dag folchet aff Fyen kand afföris.

4. Bahus och Friderichs Odde och Halsschandtze indrömmis paa en dag imod hinanden.

5. Pinnenberg och Bræmerförde indrömmis den 2 majj.

6. Trundhiem och Bornholm szaa sznart mueligt och i det szeniste först i majo.

7. Cession paa landene schal strax worde forferdiget, de commisfahrende affschaffuet.

Roschild den 21 feb. 1658 ²⁾).

¹⁾ Utkast i Danica: Underhandlingar ang. freden i Roskilde. Sv. Riksark.

²⁾ Utkast i Coyetske Papirer VI. Danska Rigsark. Även i Danica: Underhandlingar ang. freden i Roskilde. Sv. Riksark.

Vid sidan av dessa förhandlingar har emellertid gått en annan, förd av Fredrik III med Karl Gustaf genom Ove Juel, som den 19 utsänts till Köge. Officielt hade han att meddela den svenske konungen, att Fredrik III godtog överenskommelsen i Tostrup, och att inbjuda till personlig sammankomst¹⁾. Men huvudändamålet med hans sändning var att utverka eftergift i en bestämd punkt av traktaten, den om överlämnandet av krigsfolket²⁾. Ove Juels bemödanden kröntes med framgång. Han brakte det därefter, att Karl Gustaf, såsom Fredrik III skrev till Gersdorf och Skeel den 21 februari, »godwilligen haffuer cederet och affstaaet de præterderte 2000 mand till foedtz, som wi effter trac[ta]terne till Hans K:t offuerlade skulle»³⁾. Vad än orsaken till detta tillmötesgående från den svenske konungens sida kan ha varit, säkert var det ej så, som Beuningen antyder,⁴⁾ att Karl Gustaf till gengäld betingat sig att erhålla de i traktaten utlovade 2000 ryttarne, innan han lämnade Sjælland. Om än Fredrik III ett ögonblick synes ha varit böjd för att omedelbart uppfylla denna fredsbestämmelse, så ändrade han sig snart, och i en order till Gersdorf och Skeel, skriven efter det att resultatet av Ove Juels sändning var känt av honom, fasthöll han i huvudsak det i danskarnes motförslag (^{21/2}) gjorda yrkandet, att det skulle ske, först sedan svenska hären marscherat ur landet »paa en visse sted och tiid, enten mit vdi aprilis maanet paa de holstenske grendtzer eller andensteds, naar och huor begieris, dog vden nogen specification aff regimenter, förend vi selff kommer Hans K:t vdi tale».⁵⁾

¹⁾ Se ovan sid. 99.

²⁾ Ove Juels dagbog i Hist. Tidskr. 3 R. III, 564—565.

³⁾ Fredrik III till Gersdorf och Skeel ^{21/2}. Koncept i Sverige A. 1658. Danska Rigsark.

⁴⁾ Beuningen till Gen. Stat. ^{9/8}.

⁵⁾ Koncept i Sverige A. 1658. Danska Rigsark. I konceptet hade punkten om ryttarnes överlämnande först följande lydelse, som överkorsats: — — »saa maa I forsickre, at vi bem:te 2000 ryttere med forderligste ville forskaffe, dog vden nogen specification aff huilcke regimenter det were skall, indtill wi selff kommer Hans K:t vdi tale, dog at J icke lengere deroffuer maatte bliffue opholdet».

Den 21 februari avlämnade svenskarne med anledning av det danska exekutionsförslaget ett nytt, något modereradt. Det lydde:

Det andre projectet af Konungl. May:ts i Sverige commissarier öfvergifvit angående fredz tractatens execution.

1. Hans Konungl. May:t i Sverige begährer, at det uthloffwadhe folk till hest skall här öfverleffwereras, för än H. M:t Seeland qvitterer.

2. När fästningarne utj Skåne, nembligen Helsingborg, Landzkrona, Malmöö och Christianstadh bliffwe H. K. M:t i Sverige indrymbde, då wil H. K. M:t på samme tjdth affträda Naskow åt H. M:t i Danmark.

3. At Cristianopel och Bornholm H. M:t i Sverige d. 12 martij indrymes.

4. Såsom och begähres at Bahus den 15 martij inrymbd bliffwer: altså skall på samma dagh Haldiskantz medh de andre der hoos liggande skantzor affträdas.

5. At Trundheim H. K. M:t i Sverige d. 12 april medh alle appertinentier indrymes, såsom och på samma tjdth Jemptlandh och de skantzor där kunna wara intagne restitueres och igen giffwes.

6. Fredrichs Ödde sampt Fynen såsom och Pinnenberg skall H. K. M:t i Danmark öfverantwardas, när H. K. M:t i Swerie uthaff landet marcherar och skall däremoot till K. M:t i Swerie Bremerförde med hwadh där till hörer och K. M:t och cronan Danmark i händerne haffwer strax igen öfverleffweres.

Roschild d. 21 Febr. a:o 1658. ¹⁾

När den 21 februari gick till ända, hade något resultat, oroligt väntat av Karl Gustaf i Köge, ännu ej nåtts i något av de omdebatterade huvudspörsmålen, varken angående tidpunkterna för svenska härens avmarsch ur Danmarks olika delar, de erövrade landskapens och ryttarnes överlämnande eller storleken av skadeersättningen åt hertigen av Holstein. I den svenske konungens livliga själ uppstodo genast miss-tankar, att danskarne drogo ut på tiden, i avsikt att om möjligt omkullkasta hela traktaten. Utan tvivel icke minst för att skaffa upplysningar angående orsakerna till dröjsmålet, avsände han då på aftonen Ehrensten med order

¹⁾ Utkast i Danica: Underhandlingar ang. freden i Roskilde. Sv. Riksark.

att »berätta» Ulfeld och Bielke konungens »villie öffwer någre stycker och passager, som vij hälle nödigt att enteligen motte wäl clausuleras. Och emädan af nödhnen är, at man i ett och annat klart och wäl exprimerer hvad som skall vara i pacterne föraffskedat der medh at vndwijka i framtijden alle widrige uthtydningar och controversier, ty wille I sådant ställe edher till vnderdånigh effterrättelse och i dhet öfrige wår intention aff offwanb:te secreterare förnimma och aftaga». ¹⁾

De rapporter, som under förra delen av följande dag, den 22 februari, avgingo från Ehrensten och Bielke, voro icke ägnade att skingra Karl Gustafs farhågor ²⁾. Någon överenskommelse var då ännu ej träffad om de 2000 ryttarnes lika litet som om ländernas överlämnande, och vad beträffar de av svenskarne framställda fordringarne för hertigen av Holsteins räkning — länsfrihet för den hertigligen delen av Slesvig, upphävande av samregeringen (»kommunionen») för de bägge härtigdömena, erhållande av Svabsteds amt med det slesvigska kapitelgodset och domkyrkan samt såsom krigsskadeersättning Rendsburgs fästning och amt — hade danskarne rest ett energiskt motstånd mot särskilt det sistnämnda anspråket.

Ehrensten skrev:

Jagh kom i natt hijt och hafuer straxt i morgons bitijda opwachtatt dheres ex:r h. h. commissarierne, som på dheres sijda fullan intet säija sigh manquera med all ijfwer att fullbringa wärkett. Dhe hafua öfuergifuit till the danske dheres opsatt, men the samme hafua än intet swarat, iagh kan icke wäl indicera, om dhet är af irresolution, eller om the motte wijdh huar period hafua nyie ordre, eller om någott annat må wara förefallit, huarigenom the de industria

¹⁾ Karl Gustaf till Ulfeld och Bielke, Köge ²¹/₂. Riksregistr. 1658 jan.—mars; fol. 276.

²⁾ Till G. O. Stenbock skrev Karl Gustaf ²²/₂, att han förmärker, »at dhet går något långsamt till och allahanda insagur kastas uthi wägen wijdh executions tractaten, hwarföre wele I draga trouperne tillsamman och hålla edher på all fall allert, gifwandes noga acht på dhe danskes förehafwande». Riksregistraturet 1658 jan.—mars, fol. 283 v.

sökia att hala tiden. Vppå efterfölliande synes dett mäst häfta. 1) Wijdh dhen Holstenske saken, huarest gr. Ulefelt sade migh att, fast om Swabstedt skulle föraccorderas, stå the danske på, att regeringz communionen icke kan ophäfues utan riddarskapetz dersammestädes samptyckie, huilke förmedelst deres privilegier skole hafwa ther uti att säija. Feudi solutionen håller gr. Ulefelt half impossibel (huarest iagh åter ingererade E. M:tz förslagh om duratione familiae) och huad satisfactionen wijdhkommer, willie the danske här till icke annars än inhæra generalibus. Rensburg hålla the före wara alltför stort, och mente grefve Ulefelt, att Hans Durchl. skulle snarare annorstädes fåå satisfaction, beklagande, att H. Durchl:tz abgesanter icke är ankommen, som kunde dem om dess intention bättre informera. 2) Om executions recessen fatte the danske och the förslagh, att så snart E. M:t will marchera, tå skulle först the 2,000 man till häst lefuereras. 3. Om *Tronhem* håller h. gr. Ulefelt, att dett fullan kan nåå sin richtigheet äfter E. K. M:tz nådigste behagh. Och läre h. h. commissarierne fullan stå på E. M:tz interesse. Dhet wärste är att the danske söla så längie att willia gifua swar; iagh will icke hoppas, att the döllia här under någon list, som fullan Danmark fordom i tractater sökt hafuer, eller om ifrån Swerie skulle någre tiender wara komne, med huilke the trösta sigh . . .

Bielke rapporterade:

Wij öffverleffvereradhe i förgåår projecten aff executions recessen, såsäm och Hans Durchl. af Holsteins petita. På dädh första finge wij vääl svar igåår, män såm dee aldeles voro långt ifrån vår meningh, ty sände wij dem ett annat proiect, såm vaar något litet mehra äffter deras meningh, doch aldeles conformt E. K. M. oss giffna allernådigste ordre, därpå wij inga svar sedhan bekåmmit haffva, vthan mrs Trelton ville i dagh försäkra oss, att en courier skulle vara affärdigat hädhan till konungen mädh begiäran, att han ville i morgon låta öffverleffverera E. K. M. dee 2000 hästarne. Män på härtigens saak fåå wij inga svaar, och menar mrs Trelton och g. Ulfelt, at dädh intet försigh gåå kan mädh Rensburgh. Doch kan iagh därwthi intet cedera, för än E. K. M. expres allernådigste ordre iagh därpå bekåmma kan. Gudh måå veta, åm de mädh villia trainera sakerne, håller åm hoos dem en sådhan irresolution och långsamheet ähr. Wij haffva proiecten aff fredhen färdigh, och vänta alenast äffter att få inserera härtigens satisfaction och præntention. Wij vela genast

äffter middagen gåå till dem och tala mädh dem till värkets befordhran. Mrs Berner kåm rätt nu hiit och berättadhe, dädh E. K. M. nådigst hadhe befalt, att wij skulle sända öffver projecten på fulmachten till dhen närmare aliencen. Huilken, såsnart han bliffver färdigh, skall E. K. M. tillsändhas ¹⁾).

Oron och misstankarne hos Karl Gustaf närdes ytterligare av de underrättelser han under dagens lopp mottog utifrån Europa. Pfaltzgreven Philip av Sulzbach skrev från Kiel, att trupperna i Cleve och garnisonerna i Minden satt sig i marsch; han förstod ej annat, än att det gällde en »formerad dessein» mot Karl Gustaf. Andra fakta pekade i samma riktning. De främmande underhandlarne i Berlin hade, såsom svenske residenten där, Wolfsberg, meddelat, på ett »förstulet» sätt skingrats; den lüneburgska milisen rörde på sig. Generalmajor Ahlefeldt hade även, så berättade pfaltzgreven, samlat alla snapphanar och landtfolk till Glückstadt och Krempe, en åtgärd, som synbarligen stode i samband med de andra misstänkta rörelserna. Den brevpacke Karl Gustaf mottog från Sulzbach hade än vidare att meddela, att Generalstaterna beslutit att utrusta 48 örlogsskepp. Det var visserligen så, att detta beslut ej riktade sin udd direkt mot Sverige, men det låg i denna projekterade flottsamling ett oförtydligt hot och en ej ringa fara ²⁾).

Under det omedelbara intrycket av dessa underrättelser lät Karl Gustaf avgå order i olika riktningar till överbefälhavarne över de skilda svenska armékårerna i Danmark att hålla regementena väl tillsammans ³⁾ och till Sten Bielke skrev han egenhändigt — pfaltzgrevens suppositioner hade då i hans livliga fantasi transformerats till säkra fakta —: »Jagh bedher edher, at man gå snart uppå wercket och lagha så, at jagh får arméen och orterne uthur händerne aff Danmark.

¹⁾ Danica: Underhandlingar ang. freden i Roskilde. Sv. Riksark.

²⁾ Pfaltzgreven Philip av Sulzbach till Karl Gustaf, Kiel ^{14/24} febr. Å brevet antecknat, att det mottagits i Köge ^{22/2}. Såsom bilagor äro fogade till brevet skrivelser från Appelboom i Haag ^{8/18} febr., från Wolfsberg i Berlin ^{6/2} och ^{9/2} samt en extraktskrivelse från Bremen ^{8/2}. Acta historica. Sv. Riksark.

³⁾ Karl Gustaf till Jacob de la Gardie och pfaltzgreven av Sulzbach ^{22/2}. Riksregistraturet 1658 jan.—mars, fol. 282 v. och 284 v.

Ty holländske örlogzflottan ligger ferdigh och Brandenburg dragher alt sitt folck till hoop till at gå uppå migh löst, altså kan skee kan dhett blifwa ett återkast hoos Danmark, ty iagh måste genast hafwa the 2,000 hästar ifrån honom, elliest råkar wij på nytt ihoop och synes, at Danmark will»¹⁾).

De meddelanden, som sent på aftonen avgingo från Roskilde voro emellertid ägnade att återbringa Karl Gustaf hans lugn och skingra hans misstankar. I enlighet med tillstyrkande utlåtande från riksrådet hade Fredrik III befallt Gersdorf och Skeel att i huvudsak gå in på det svenska exekutionsförslaget, på samma gång de skulle låta Terlon och Meadowe förmärka, att konungen »eij paatuiffler, at dieris herre io denne fred och disse tractater guaranterer»²⁾, och innan dagen var förliden, hade dessa med Ulfeld och Bielke träffat avtal angående de 2,000 ryttarnes överlämnande. Det skulle ske den 24 februari vid Köge Kro.

Det danska riksrådets utlåtande, belysande för dess besinningsfulla hållning, var av följande lydelse:

Stormeg:te höibaarne förste, allernaadigste kong och herre.

Eftersom E. Kongl. M:ts naadigste befalling, daterit Hafnia den 22 februarii, indeholder, at wi underdanigste skulle give voris betenckende paa de poster, som de svenske commissariers offuerleverede project om freds tractatens execution medbringer, da er der paa voris vnderdanigste betenckende. 1 och 2: At io för io bedre, at Sieland kunde befriis fra de svenske folck, och faae de 2,000 ryttere aff vore, som til dem skulle offuerladis, oc det emeden isen end nu tiener til at marchere tilbage paa igien, siunis os best och raadeligst for E. Kongl. M:t oc landet. Och at Loland, Falster, Möen oc Langeland med Nagskow tillige motte oc igien leveris. Om den 3, 4 oc 5 poster: Da effterdi disze steder ved tractater ere nu affstaaede til svensken, da see wi icke, at

¹⁾ Ibid. fol. 282. Även i order åt andra håll förnimmes en återklang av det intryck pfaltzgrevens brev gjort. Så heter det i egenhändigt postskriptum av konungen till Friesendorf och Fleetwood i England: »Ich mache mir keinen zweiffel, dasz Brandenburg loszbrechen werde und werde suchen, quocunque modo die execution dieszer tractaten zu verhindern». Ibid. fol. 284.

²⁾ Koncept i Sverige A. 1658. Danska Rigsark.

disze foreslagne terminer til deris offuerlevering kand præjudicere E. Kongl. M:t noget, och var at ynske, at det til de tider kunde i verck stillis. Och for det 6: At Bremerförde motte, det förste mueligt kand vere, offuerleveris och deremod Fyn och Jutland ochsaa tillige at indrömmis os des snarer igien, for at faae aff landene besaaede det meste mueligt kand vere rette tide, paa det hunger och anden elendighed ej skulle tuinge almuen til desperation och farlige attentater. Wi forblive altid

E. Kong M:ts
vnderdanigste raad

O. Gedde.

Christoph Vrne. Oluff Parszberigh.

mpp.

Jörgen Seefeldt

Frederich Rud.

Christofferszen.

Egen hand.

mpp.

Axel Vrop. P. Reetz ¹⁾.

I den holsteinska frågan lyckades man däremot ej komma till något resultat den 22 februari. Danskarne förklarade sig vilja följa bestämmelserna i det av båda konungarne ratificerade Tostrupsfördraget och underhandla ensamt med hertigens sändebud. De menade, att svenskarne, som ej hade någon fullmakt från hertigen att uppvisa, saknade befogenhet att taga denna sak i sin hand. Under trycket av detta motstånd skrev Sten Bielke till Karl Gustaf: »För än dädh på härtigens saak skall stutza, tyckes migh, att dädh voro bättre att låta tractaten gåå för sigh, och när wij fåå orterne vthi våra händer, då lærer härtigen ändå tviffvels vthan få sin satisfaction». Samtidigt förfrågade sig båda gesanterna, huruvida, för den händelse danskarne gingo in på deras villkor med undantag av krigsskadeersättningen (Rendsburg), de ej skulle låta anstå med den senare ²⁾. Mot dagens slut lät det mera hoppfullt. Bielke skrev: »Så mykit migh tyckes, och vij märkia kuna, så lära dee condescendera vthi dee andra puncterne vthi Hans Durchl. härtigens saak förvthan satisfactionen vthi Rensburg» ³⁾.

¹⁾ Rigens Raads Breve. Vol. 62. Danska Rigsark..

²⁾ Sten Bielke till Karl Gustaf, Roskilde ^{22/2}. Memorialprotokoll av Hoghusen s. d. Coyetske Papirer IV. Danska Rigsark.

³⁾ Sten Bielke till Karl Gustaf, Roskilde ^{22/2}. Påtecknat: »psent. Kiöge

I främsta rummet om denna holstein-gottorpska fråga kommo följande dags förhandlingar att röra sig. Karl Gustaf infann sig själv i Roskilde. Fredrik III tillgrep ånyo den utvägen att vända sig direkt till Karl Gustaf. Det skedde genom hertig Ernst Gynther till Holstein-Sönderborg. I det handbrev, med vilket denne avsändes, uttalade Fredrik sin tillförsikt till att Karl Gustaf skulle, i enlighet med det en gång gjorda avtalet i Tostrup, vilja låta hänskjuta saken till partikulär traktat; han anhöll, att den svenske konungen ville bevilja Ernst Gynther enskild audiens och åter affärda honom med en resolution i denna riktning ¹⁾.

Det föreligger från Fredrik III:s sida i den holsteinska saken två order av denna dag till Gersdorf och Skeel. I den ena ger han sitt bifall till att sändebuden gå in på de svenska anspråken med undantag av fordran på Rendsburg »med saa skiell I eracter woris tieniste derwed at kand söges och ingen anden condition mueligt er at obtinere, saa at tractaterne derofuer skall opholdes». I den andra anser han sig ej kunna bifalla de två svenska anspråken: att samregeringen skulle upphävas och länsbandet lösas. Han är besluten, att »remittere det den Höiest» ²⁾. Det låter sig näppeligen med full säkerhet bestämma, vilkendera av dessa order är den tidigaste. Sannolikt ha de emellertid följt i den ordning de här anförts.

I själva förhandlingarna om de tre punkterna, som

---

den 22 feb. a:o 1658». Ehrensten skrev ungefär samtidigt: »P. S. H. gr. Ulefeldt mener, att thet lærer häfta hårdast på Hans Durchl:tz saak till Gottorp, och slår med sitt råd h. före, att om med Swabstedt, alternations ophäfningh och liberatione feudi kunde (det han förmoder, så wäl som hr Terlon) blifua richtigtt, så kunde satisfactions puncten fattas sub generali clausula, således att, när H. Durchl:tz abgesanter föredrager skadan, att man på bästa sätt söker den att boota, huruwäl och h. Ulefeldt synes dubitera, om han skall kunna så widt bringatt». Cöyetske Papirer IV. Danska Rigsark.

¹⁾ Fredrik III till Karl Gustaf ²³/₂. Danska konungahusets originalbrev 1529—1675. Sv. Riksark.

²⁾ Koncepter i Sverige A. 1658. Danska Rigsark. Se för övrigt angående denna sak P. Lauridsen, Holstein-Gottorp og Kronen 1658. Hist. Tidskr. 7 R. V, 26 ff.

svenskarne ett ögonblick trodde sig kunna genomdriva ¹⁾, kom man i själva verket ingen vart: danskarne gjorde uti dem, såsom Sten Bielke skriver, »större oredha än åm dee bleffve orördhe». Slutligen förenade man sig om ett av Meadowe framställt förslag, att frågan om skadeersättningen åt hertigen av Holstein skulle överlämnas till avgörande mellan konungens av Danmark och hertigens kommissarier, med tillfogande utöver Tostrupstrakten av den bestämmelsen, att detta avgörande skulle vara träffat, förrän svenskarne utrymde Jylland — ett förslag, som även följande dag vann Karl Gustafs bifall ²⁾.

Även frågan om tidpunkten för ländernas överlämnande slutbehandlades denna dag, huvudsakligen i enlighet med följande av svenskarne framställda tredje förslag:

Det 3 project angående freedzfördragets execution, aff K. M. i Sverige commissarier opsatt och K. M. i Danmark commissarier öfverantvardat i Roschild d. 23 febr. 1658.

1.

När utj Skååne Helsingborg, Landzcrona, Malmö och Cristianstadh H. Konungl. Maj:tt utj Sverige fulmechtige öfverleffvererade bliffva; då vill H. K. Maj:tt strax qvittera Seeland åt H. K. M:tt i Danmark såsom och inryma och affträda Naskow. Och synes osz, at Helsingborg kunde H. K. M:tt i Sverie den 27 febr., Landzcrona den 28 febr., Malmö den 1 martij, Cristianstadh d. 4 ejusdem öfverleffvereras.

2.

Begäresz, at H. Konungl. Maj:tt i Sverie Christianopel och Bornholm den 15 martij, såsom och Bahus den 18 ejusdem, inrymes; hvaremoot skall igen cederas på samma tjdh åt H. K. M:tts i Danmark commissarier Haldschantz medh därom liggande skantzar.

¹⁾ Ehrensten skrev ännu den 23 februari från Roskilde: »Huad H. Durchl:tz till Gottorp saak wijdkommer, tyckes dheth derhän länkia sigh, att desz satisfaction kan någott utställas sub fida clausula, att innan E. K. M:tz armée går uhr Jutland, H. Durchl. skall hafua nöijachtigh satisfaction: altså kan den saken antingen på dett sättet eller med concessione af the 3 förre puncter och någon dher tillagd satisfaction bliffua richtigh.»

²⁾ Memorialprotokoll av Hoghusen ^{23/2}. Bielke till Karl Gustaf, Roskilde ^{23/2}, ^{24/2}. Coyetske Papirer IV. Danska Rigsark.

3.

At Trundhiem med Jempteland och des appertinentier H. K. M:tt i Sveriges fulmechtige den 1 majj såsom och då tilljka Bremerförde och alle andre platzer, som K. Majj:tt i Danmarck i denna feigd kunne haffva occuperad, ehvarest de och ähro belägne, leffvereras och restitueras; hvaremoot då till K. Majj:tt uti Danmarck fulmechtige inrymas skulle alle insuler samt Jutland och Fredrichsode medh alle andre platzer, som utj K. M:tt i Sverie Gewalt och händer i denna feigd kunne vara komne ¹⁾.

Återstod traktatens bringande i slutgiltig form. Ännu samma afton den 23 överlämnade svenskarne sitt koncept till densamma. Men innan ännu den slutgiltiga fredsorkunden förelåg, vidtogos den följande dagen, den 24 februari, viktiga åtgärder till fredens realiserande. De särskilda cessionsbrev å de avträdde landskapen, som Karl Gustaf fordrat (^{20/2}) och av danskarne beviljats (^{21/2}), utfärdades ²⁾. Det var även denna dag överlämnandet av ryttarne ägde rum. Fredrik III hade för detta ändamål föregående dag givit order åt generalen Axel Urup, översten Frans Joachim Trampe och översten Bertram Rantzau att med sina regementen jämte ryttmästaren Drachenfeldts kompani den 24 februari uttåga till Köge Kro, där trupperna skulle mottagas av svenskarne — tillsammans en truppstyrka, som enligt de av officerarne underskrivna och en vecka tidigare (^{16/2}) inlämnade rullorna, efter vilka soldens utbetalande skett, utgjorde ej mindre än 2692 man till häst ³⁾.

¹⁾ Utkast av Hoghusen i Coyetske Papirer VI. Danska Rigsark.

²⁾ Cessionsbrevet å Skåne utg. och facsimileradt hos C. Hallendorff, Minnesskrift på 250 årsdagen av freden i Roskilde. Karl Gustaf på Själland 1658, sid. 33—35.

³⁾ Order i Koncepter til inländ. Registrant 1658 ^{28/2} och Själlandske Tegnelser 1658 fol. 397 v. Danska Rigsark. — I det brev, varmed Fredrik III den ^{28/2} underrättade Gersdorf och Skeel om de åtgärder, som vidtagits för ryttarnes överlämnande, heter det: »Dersom nogle faa vdi de vdloffuede 2000 mand kunde mangle, da hafuer I det paa beste maniere mueligt er derhen at midle, at det der ved kunde förblifue, saa at vi ej skulde foraarsages meere aff woris rytterie at afstaae, men efftersom midlerne ej haffuer kundet tilstrecke dennem penge vdi en hast at giffue, saa hafuer J med de suenske

Själva utförandet stötte emellertid på stora svårigheter. Betecknande nog är, att Lave Beck, vilken såsom konungens kommissarie skulle följa trupperna och verkställa överlämnandet, skulle göra detta »simulerendes, at vi samme folck vil coniungere med hans kierl. kongen af Sweriges armée».

Under starkt missnöje bland trupperna skedde avmarschen. Desertion egde i stor skala rum under vägen. Vid framkomsten till Köge, där de mottogos av de å svensk sida utsedde kommissarierna generalmajor Fabian Berends och regeringsrådet Sveder Dietrich Kleihe, befunnos de utgöra endast 936 man. Orsaken låg tydligen icke enbart i desertionen, utan även däri, att regementenas verkliga styrka vid uppbrottet från Köpenhamn ej motsvarade rullornas uppgifter. Fredrik III sökte omedelbart förmå Karl Gustaf att nöja sig med det erhållna antalet. Men Karl Gustaf visade sig härutinnan ej så medgörlig som några dagar förut i fråga om de honom i traktaten beviljade 2000 man fotfolk. Han uppgav ej sina anspråk på regementenas komplettering ¹⁾.

Först följande dag försiggick överläggningen om fredstraktatens slutgiltiga form. Å det svenska konceptet härtill av den 23 februari hade danskarne den 24 på aftonen ingivit sitt svar ²⁾. De båda förslagen divergerade högst avsevärdt från varandra ej blott i fråga om §§:ernas form, utan även i fråga om innehållet. Svenskarne hade i sitt förslag inryckt

---

commissarierne at offuerlegge, at der maatte simuleris, at vi samme folck med Hans K:ts armée vilde lade conjungere, paa det at folckene skulle vere desto villigere, indtill de udi Holsteen kunde komme, huor de da vedh voris tillforordnede commissarier dieris eed skulde vorde entlediget och det siden skall forblifue ved det som en gang afftalt er».

¹⁾ Beuningen till Gen. Stat. ⁶/₃, ¹⁰/₃. Becker, Samlinger til Danmarks historie under kong Frederik den tredies regering I, 399—400. — Fredrik III till Ernst Gynther ²⁴/₂. Koncepter til Inlænd. Registrant. Danske Rigsark. — Fridericia, Adelsvældens sidste Dage, 318.

²⁾ Till det svenska förslaget föreligger utkast i fragmentarisk form i Coyetske Papirer (Danska Rigsark.) ävensom en äldre redaktion i Danica: Underhandlingar ang. freden i Roskilde (Sv. Rigsark). — Det danska förslaget har däremot ej kunnat påträffas. Nedan tryckta memorialprotokoll är dock ägnadt att i någon mån ge en föreställning om dess innehåll.

åtminstone ett par bestämmelser, som gingo utöver Tostrupsfördraget. Danskarne svarade med samma mynt. Beuningens inflytande hade gjort sig gällande.

Denne hade satt in hela sin kraft på att förmå danskarne att draga ut på förhandlingarna i Roskilde, förespeglande dem en hjälpsändning inom fjorton dagar ¹⁾. Särskildt Tostruptraktatens första §§ hade han funnit strida emot Generalstaternas intressen och de mellan dem och Danmark bestående förbunden. Han hade mot dessa §§ inlagt en energisk protest, och Fredrik III hade låtit sig så tillvida påverkas därav, att han den 21 februari till Gersdorf och Skeel översändt Beuningens protestskrivelse, »huis indhold I hafuer hosz tractaterne i act at tage saa wiit mueligt och woris interesse wedkommer» ²⁾. Detta Beuningens memorial lydde:

Aen sijne Con. Ma:t van Deenemarcken.

Den ondergeschreven extraordinaris Ambassadeur van de Ho. Mo. Heeren Staten General der vereenichde Neederlanden in ervaeringe gecomen sijnde, dat op de vreedens tractaeten tusschen commissarisen van sijne Con. Ma:t ende van den coninck van Sweeden van de sijde van sijne Ma:t van Sweeden soude werden geiusteert, dat in deselve tractaeten, soude moeten influeeren twee verscheijden articulen bijt' eene vant' welke de hooge contrahenten souden verbonden sijn des anders vijanden niet t'assisteeren ende bijt' ander soo veel mogel. is te beletten, dat geen vijantl. oorlochsvloot door de Sont ofte Belt in de Oostzee passeere, ende verstaen hebbende, dat dien aengaende eenich proiect is opgerecht, vindt sich verobligeert om aen sijn Con. Ma:t te remonstreeren, dat het voors. eerste poinct van des anders vijanden niet te assisteeren in soo generale termen gecoucheert werdende, dat sijn Ma:t daer door soude sijn verhindert sijn geallieert, welke in tijde ende wijle van de croon Sweeden mochten werden aengetast, volgens aengegaen tractaten bij

¹⁾ Terlon till Mazarin, Roskilde ^{14/3}. Correspondance politique: Danemark t. 9, fol. 208—215. Archives des affaires étrangères. Paris. Meadowe till Thurloe i Thurloe, State Papers VI, 838.

²⁾ Koncept i Sverige A. 1658. Danska Rigsark.

te springen, het welke notoir. soude derogeren aen de alliantie, welcke sijn Con. Ma:t heeft met haer Ho. Mo., meedebrenghende dat men den anderen teegen alle attacquanten hulpe sall leijsten ende dat het selve sijne Con. Ma:t ende deese croon soude onbequaem maecten om eenige alliantie selve defensive te hebben ofte in het toecomende te contractheeren: niet vermogende generale reciproque belofte van assistentie teegens alle attacquanten te doen, ende alsoodanige contrainte noch billich nochte met de engagementen, dewelcke deese coning met andere staten heeft, overeencomende is, oock claerl. strijdende met de souveraine vrijheijt van dit rijk om door defensive alliantie teegens alle attacquanten sich ende sijn vrunden te strecken, ende dat sulcx ontwijffelijck niet accordeert met d' intentie van sijne Con. Ma:t selve, soo versoeckt opgem. ambassadeur, dat allesints die voorsieninge mach werden gedaen, dat het voors. art:l in soodaenige termen werde gecoucheert, dat het niet applicabel sij, als opde geene die de croon Sweeden offensie mochte aantasten, dat is op attacquerende vijanden etc., niet op de geene die bij deselve aengetast ende daer door tot middelen van genootsaecte defensie verobligeert mochten werden, ofte dat ingevall haere Ho. Mo. alliantien met deese croon bij een expres articul moge werden gesalveert. Ende voor soo veel het voors. tweede point aengaet, alsoo haer Ho. Mo. niet connen werden geprejudicieert, om als t'gewelt ende t'ongel. dat haer ofte haer geallierden in tijden ende wijlen ervaeren mochte op de Oostzee op een genecessiteerde defensie self door oorlochsvlooten de Zont te passeeren, aen haer Ho. Mo. wel expressel. blijft by voorgaende tractaten volgens t' geextraheerde articul van de Ampliatie van alliantie verl:n jaer geslooten aen deesen annex, soo versoeckt opgem. ambassad:r, dat het voors. tweede point ofte geheel. niet ingewillich ofte in soodaenige terme mach werden gestelt, dat voorgaende tractaten van haer Ho. Mo. blijven, ofte in alle gevall dat de verhinderinge aen de passagie van vijantl:e vlooten te doen, niet verder can werden verstaen, als de geene die offensie teegens de croon Sweeden ende niet tot defensie van haer Ho. Mo. Staet, ofte van derselver geallieerde soude mogen werden gebruikt, wesende notorie teegens de reeden niet alleen, maer oock teegens d'interessen van dit rijk, dat het selve soude engagement maecten om teegens soodaenige middelen van defensie anderen te gevall sich t'opponneeren ende sijn vrunden aen de Oostzee met dewelcke het selve gemeenschap van jnteressen heeft, niet alleen niet te mogen

assisteeren, maer oock hier alle hulpe te waeter van anderen aff te snijden ¹⁾).

I det danska traktatförslaget den 24 februari hade åsikter snarlika de av Beuningen i detta memorial framlagda kommit till synes. Det framställdes däri tillika begäran, att Generalstaterna skulle inneslutas i freden, ett yrkande, som stötte på starkt motstånd även från den franske medlarens sida.

Under dessa förhållanden var det först efter ett intensivt arbete, som man lyckades utjämna skiljaktigheterna och bringa de olika meningarne till enhet. Om dessa förhandlingar berätta dels memorialprotokoll, dels brev.

1.

Ehrensten till Karl Gustaf.

Sedan E. K. M:t:z h. h. commissarier i förgår öfuerleuerade them danske dhets opsattett, som man förmeente tiena till pacternes rätta instrument, hade man förmodat för den ijfuer h. Skeel wijste till verkett, att dhets icke allenast skulle hafua blifuit fölgdt, såsom dhets närmast kommer öfuereens med Torstruppiske slutett, utan att the danske, gifuandes in ther hoos, om the så hadde, theres notuler och betänkiande, skulle hafua mehra accelererat verkett; men som E. M:t:z commissarier hafue i går in till aftonen derefter wettatt och genom engeländaren ther på fodratt, är skiett, att i aftons näst för måltijdh ett danskt gegenproject är insendt, huarest är författatt deels en wijdlyftigh superfluiteet, deels aliena, deels contraria af dhets Torstrupiske, deels och sådant inmengtt, som i Torstrup är reent afslagitt, huarföre skickades Hoghusen till the danske sielfue att wijsa dem dhette irregular procedere och ofogh medh notification, att h. h. commissarierne wille dhem som nu denne morgonen besökia och huar punct coram igenomlöpa att mesurera dhesz iustitie och æquiteet att desto snarare komma till slut. Jagh blef och sender till h. Terlon att wijsa honom en particulier the ofogligen inslutne saker med begiäran, han wille taga med sigh engelendaren och strax remonstrera dem danske sådant, och efter h. h. commissarierne wille them här öfuer besökia,

¹⁾ Avskrift bland Appelbooms depescher 1658 jan.—mars, fol. 685—686. Hollandica. Sv. Riksark.

han och h. Medou skulle in antecessum disponera dhem till raison eller att the motte förklara, om the hafue alfuar med saken. Detta hafuer h. Terlon giordt och med chaleur påmint dem danske fidem promissorum och denne tijdhen, som dhem lærer mäst gravera, om the den haala, och att E. K. M:t will wara wisz om werket. Dherpå hafua the danske swaratt, att dhe fåå saker, som kunne wara tillsatte, toutschera dhem temmeligen högd, och att den Hollenske hafuer och gifuit dem en request i handen, dhe kunde icke mindre än proponera någott, hoppades, att när the swenske commissarierne wille med them munteligen conferera, werket skulle finna sin gångh och facilitate, efter som och the wille föllia dhet Torstrupiske så stricte, som någon tijdh möijeligitt kan wara ¹⁾. Här på läre nu wåre commiss. besökia the danske, huar med förmodeligen allt skall gifua sigh; så snart dhet är aflupit, och iagh hörer, huad dhet ene och andre på beroor, will iagh öfuerkomma till E. K. M:t vnderdånigst att berätta, huru ett och annat är fatt. H. Terlon lät migh förstå, att dett afficierer them danske, dhet Sefeltz bibliothech så distraheres, och att dhet angrijpes nu sedan Torstrupiske slutet ²⁾. E. K. M:t befaller iagh uthi Guds milde och mechtige beskydd trounderdånigst, som är i döden

E. K. M:tz vnderdånigste tienare

Roskilt den 25 feb. 1658.

Ed. Philipson ³⁾.

¹⁾ Terlon ger en vidlyftig skildring av detta sitt samtal i sin depesch till Mazarin ^{14/s}.

²⁾ Riksrådet Jörgen Seefelds bibliotek, vilket av Karl Gustaf skänkts till Korfitz Ulfeld, hade av denne ej hunnit bortföras före fördraget i Tostrup. Fredrik III hade ^{23/2} befallt Gersdorf och Skeel att »erindre at osz elsch. Jörgen Seefelds bibliotech paa Ringsted maatte nu, effter at freden er publicerit, v-forrygt forbliffue, och at huis som der fra ført er, motte igen tilstede komme». Koncept i Sverige A. 1658. Danske Rigsark. — Denna fråga angives av Terlon i brev till Mazarin (^{14/s}) vid sidan av två andra spörsmål — »några ord som svenskarne hade infört i traktaten, vilka stötte adelns i de afträdda landskapen privilegier», och »en ägendom, vilken tillhör Korfitz Ulfeld, men vilken konungen i Danmark har givit drottningen» — ha varit av den vikt, att traktaten så när på den brutits. Terlon löste den på så sätt, att han köpte biblioteket, som ansågs värdt 40000 riksdaler, av Ulfeldt för 5000 för att återställa det åt Seefeld. Affären gick dock om intet, enär Seefeld vägrade att betala denna summa för att återfå sin ägendom. Se Fridericia, Adelsvælden, 319, och där cit. litteratur.

³⁾ Coyetske Papirer IV. Danske Rigsark.

2.

Memorialprotokoll af Hoghusen.

D. 25 febr.

De svänske förundrade sigh därupå, at emoot deras förhopning de måste see, huruledes utj deras öffverleffvererade project många noviteter funnes. Om de vele haffva ända på värket, skiede sådhant icke. J haffv[e] i Holstenske saken så stricte velat fölia Torsslund projectet. Och står igen åtskill[igt] såsom om privilegierne etc.

De dansk[e] vella bliffva vidh det förrige. De sadhe os haffva införd saker, hvarom aldrigh hade varit taalt, altså stodhe dem icke at förtenkia, det de något insat haffver, hvarom där vahr omtaalt, men icke resolverat.

De vele antagha den lyckan vj haffva såsom straffet uthaff gudh och hoppes altså vår k. skall vela troligen handla medh dem, ty lyckan är retad.

De svensk[e]. I taale om religion utj project. Dät skole choquera kong[en]. Det är konungs edh.

De dansk[e]. Vi see, at drotningen haffver changerat.

De sven[ske]. Han kan bliffva catholisk för sin persohn, men aldrig förbliffva vedh rjket.

Därmedh lases deres project up. Påmintes därom, at historien icke rätt var införd, huru nembligen först var beslutit at tractera på Sproo. Sedhan och at konung i Frankrjk icke haffver skickat den här varande ambassadeur till tractaten uthan mons. de Meles [o: Meules]. Den är hade ingen instruction där till, uthan för den vänskap emellan K. M:t i Sverige och Frankrj vore, hade Konigl. M:t icke velat udslå, at denne chevalier motte gå emellan både strjdande parternes commissarier.

Om Sproo påminte de danske, at det vore ett ordstöff utj Danmark, när de ville önska någon olycka, önska de honom på Sproo.

De svenske vore till fredz, att det motte udlembnas.

1. punkten. 2. Hvadh förstå I medh contracten? Svare de dansk[e]: nogen particulier contract, som kunde vara giord till exempell om rançon eller eliest sljkt.

Giörs uthaff 3 articul 1. Resolverades, at när de hade läset igenom och om hvilke puncter de då bleffve ense, at uthaff begge sjdhor en secret. sammanträdde och tilljka författa.

Måste införas en general amnestie etc.

4 punct i d. project. *Offensiv-alliance*. Svenske: det

most stå alle alliancer, det bör ochså icke stå därvid, at vj skulle tråda utj närmare alliance, för dy den giffver ombrage. Deres 4 bliffver vedh den svenskes projects andre punct.

D. 5. De danska. Tillstädia. Det ordet vela de danske haffva förändrad, förståendes, at de skule vara förplichtade der igenom at medh vapen förhindra sådhan. De våra svarade, at det ordet tillstädia dem icke var till præjudiz, uthan allenast at ingen flotta medh deras consens motte löpa genom Sundet. *Medh gemene macht* at det måtte utslättas. De svenska svarade, at vj det hade insatt till deras advantage. Danske, at det sedhan utj den närmare alliancen skulle sättas, var vedh det bleffv.

D. 3 articl. Vår bliffver utj stället för den danske.

D. 6. Orsaken till den articulj sade de danske vara, at den engelske ambassadeur hade inlagt ett memorial hoos k. i Danmark, at de motte inslutas, och haffver fördenskill K. M. skriffvit oss till, at vj skole sökia det så mycket angeleget var.

Beslöttes, at om inclusionen *man skulle bliffva* effter Torstrupische pacten.

D. 7 uthlåtes, emedhan han includéras utj den Torstrupische.

D. 4 s. Utj allt most sättas H. M:t och cronan Danmark, hvilke samtyckte.

J stället för bevilning utj den danske skulle sättas ingånget och samtyckt; sättes och därutj *skep* medh innehaffvande godz: deras *richtigt sjöpass* inkluderar alt annat.

Hvarföre vele I sättia utj tractaten, att certificationerna haffva giffvit orsaken till krjgh? Det vele vj nu icke omtala. Danske sadhe, detta var skeed utj Brömbsebrosche pact. Svensk[e]. Dee haffve varit då orsaken till krigh, men nu haffve I taget det till orsak. *Beslötts, at det uthur danska projectet skulle uthlåtas.* Trodde icke, at de skole vele critica, om det vore små fahrkoster och seija, det vore ickie skep. De danske sadhe neij.

Skall sättias *richtigt pass och richtigh* certification.

Sätties därutj *undersåter, som bygge och boo utj Sveriges rjke* eller därunder sorterande land, provincier och städher. Om skottarn[e] påmintes, at de några skotter hadde bekommit, hvilke varande freedh hade passerat för svensk[e], men utj krjget sadhe de sigh icke vara svenske. Hvarpå vj sadhe, at dee vore holländare utj Sverige, som hade deras boo der, men icke vore borgare.

Sättes *värde och obevärde, små och stoore, ehvadh godz*

de innehaffvande. Så frampt de icke richtige certificationer haffva, at de då vore tullgifften underkastad.

D. 9. Sättes Bahuss slott och lähn. Sättes Trunhiemss gård och lähn.

Vj see icke gärna, at I modere[ra] någon qvæstion om tollen, sade fördenskul giärna at I icke vele mentionera där-om, för vj tillstå k. i Danmark ingen toll, och vi begähre aldrig någon tull därutj.

De svenske sadhe, när de kommo utj närmare alliance, de ville icke allenast icke förhindra edher at niuta tollen, uthan och förhielpa dem, om de kunne förbättra deras profit uthur tullen. De danske sadhe: än om denne konungen dödde, skole successoren vela gå ifrån hans parol och tagha medh oss halffparten utj tollen?

De svenske: Neij, Sveriges interesse icke tillstädia sådhan[t].

Om tull . . . . mentionera; som *skeer utj* det danske project *skall uthlätas*, såsom den utj vår icke omröres.

Vår § gillade de.

De vele haffva Trundhiems lähn, såsom ländsmannen det nu haffver.

Vore sade neij. Hvdh som icke är Varhuss och Norlands lähn, at det hörer till Trundhiems lähn, emedhan Trundhiems stift divideras utj Trundhiems lähn, Varhuss lähn och Norland.

Hvdh som Trundhiems stift vidhkom där om wahr härunder intet, *uthan hvadh som till Trundhiems lähn egentligen hörer*, hvilket senare skall sättias.

D. 10 om documenternes extradition kome de öffvereens bliffva.

Uthj d. 12 deras moste insättias Langland, Laaland. Den bliffver effter de danske. 13. Danske, at hvadh de adeligh hus i Holsten vedh vj icke, huru vi förstå. Hasellev. At för en tjd sedhan vore patenter aff Slesvig uthgången, at hvadh godz utj Holsten vore, som voro lehnheftig åt stift Brehm, skulle finna sig in, uthan och bleffve caduc. Hvilket konungen i Danmark och fursten aff Holstein tillskickades at affgiör[a]. Hvarpå de aff Glückstad skreffve dem aff Brehmen till hvadh sådhane patenter skole betyda; då svara de, at de finna utj deras archiver några godz i synnerhet Hasellev.

S. Vj vele skaffa edher documenter, men vj vele icke vara obligerade at haffva med process utj Brehmen at giöra. Sätties så *frampt några godz wahre i Holstein som lähn haffva taget aff Brehmen, lichtså cedera.*

Således till Hs M:t aff Danmark såsom hertigh aff Holsten.

D. 7. Vår. De Bernekover måste och taalas om. Bernekov ist gekommen zu Christian d. 3, der hat entdeckt, das die güter wahren auff land Rügen, die den bischoff zu Roschild . . . . ihm zu danksagen ein lehn . . . . för hans descend.

Bliffver vidh de formalier så vjdh *Hans M:t i Danmark haffver*. Sätties förstendomet Rügen.

D. 15. Om Delmenhorst skep. Detta är taget varande kriget, men de våre för kriget.

D. Delmenhorst är taget i hambn. S. Men lenge och vähl . . . . utj stellet. Uthlåtes om Delmenhorst skep, remitteras till K. M. om någon . . . K. M. därom tala vill.

D. 15 bliffver vidh den 14 i Torstrup.

Alt hvad prise äro tagne och för Torsdrup utj hambn. Alt hvad som taget till land och vatten eller inbracht är sedhan Torstrupische fördraget skall restitueras.

D. 16 bliffver vidh de danske. Bliffver vidh vår svensk concept 14 och 15 pun[cten].

D. 17. Om fångarne.

1. Om kosten. De danske svarade: haffver han gjort stoort onödig depen[s], den ville vi icke betala. Försäkra edher, at så framt någon orlogh imellan oss häreffter skeer, at aldrihg någon prisonnier . . . qvartter.

2. Om det arester. folket. Desse tienä; de hållas icke för fångar.

Om fångernes kost skall sättias utj Neben artiklen.

De danske mente, att officererna icke skal tagha några kostpenningar uthaff hvar annan, men allenast . . . .; det skolle restringeres till värdzhusen och borgarne utj städerne. Rantzön bliffver effter afftall, angående kosten remitteres till K. M. bevelnin[g].

De som godhvilligen haffva giffvit sigh under äro inga fångar.

Om d. 2000 hästar. Bliffver.

19. Om evacuationen.

Vår mening är, at strax Kongl. M:t bekommer de 2000 soldater, vill han begynna låta uthmarcher[a] folket uhr Seeland, men qvittera Seland heell och hollit, när honom leffveras festningarne i Skåne till försäkring. Men Langland och Falster kan då icke strax tilljka afftreda.

Sedhan och kunne vj icke förbinda oss, at d. 1 Majj alt folket skall vara affmarcheret, uthan då skola de begynna marchera.

Fynen qvitteras icke för den 2 majj. Trundhiem, Jempte-

land, Bremerforde på samma dagh; Seeland qvitteras nu strax, när Helsingbor

När Skåne leffvereras, qvitteras Laaland och Falster.

Seeland emoot 3 fästningar: Malmö, Helsingbor, Landz-crona. När heela Skåne, Falster och Laaland.

20. Dansches project. *Sättes commissarier på hvardera.* Vjdhare dem icke skall affprässas, än effter begge commiss. ordinancien nödtorfft finnes.

21. Emoot denne bevilies den 15. 22. Exempl. där är många, som Kongl. M:tt haffver giffvit något, och de haffva ännu icke kunna fört bårt dem, skole de fördenskull mista dem? Exempl. (Wrangel) är feldmarskal mobilier giffvne; han haffver låtit stå dem här qvar; skall han mista? Sättes fördenskull hvadh effter freedh tagit är skall restitueras, doch så förståendes att hvadh skenkt är för den tjdh och icke afförd eller emoot tagit, skall icke härunder förståås.

De danske ville haffva, så vida om han haffver hafft dett utj possession och händer. Alt hvadh för Torsdruper fördraget ej var bortgiffvit utj possession och taget utj löössören, hvadh namn det haffver, och sedhan ljk vähl är borttaget, skall restitueras. De danske ville angående possession skole vara realiter tagit i possession. De danske vell haffva det ordet där utj och haffva utj possession. De danske giffva förslag, at det ordet possession motte insättias och till K. M. decision lempnas.

23. 1. Om restancer, at de icke kunne betalas, för der ähro så många ehn tillbakars stående restantier; hvadh besvär skulle det vara.

2. Sedhan och ähro de land myckit medhtagne vtj detta krjget; huru skall det falla bonden svår at tvinga honom därtill.

De danske skulle nu icke haffva rätt at fordra för gield.

Beslöts, at skulle göras ett åhr restance

från Philipi Jacobi a:o 57 till a. 8 restancie skulle erleggas, och hvadh de omögligen finnes at erlægga dem skall där närmare termin ställas.

2. Tillgång till lähnen.

Om kyrkioordinancen. S. Det är onödigt at där om taales, ty effter vj skolle vara ett, så . . . edhre präster haffva bättre hoos osz, emedhan de kunna admitteras till vota. Om någre ceremonier voro.

Om bergsbrugen och des . . . vill K. M:t sigh icke låta binda, doch eliest d . . . komma i hugh dem.

Om panter. Cronan Sverie skall stå så frjtt dem att

lösa, som k. i Danmark. Hvadh rättigheet kron. Danmark haffver därpå, det skall k. Sve[rige] haffva, såsom kronan Danmark haffver att betala sin giæld haffva altså haffva de tagit crone godz utj Skåne etc. och deele under folket behållandes sikh rättigheeten om . . . . *Måste fråga* Ulfeld därom.

Sätties aff *cronan eller privatis* så vidha som det aff tecknan utj tingböckerne kan bevisas, hvadh för detta krjget är pantsatt.

Om privilegier förståås, at de som utj Sverige incorporeres skole admitteras till all digniteter som en svensk. Men de som haffve boe ¹⁾ i Danmark, och haffve allenast . . . . aff godz i Danmark, kan det icke præterendera. Hans May:t lär giffva de[m] ställen på Riddarhuset.

Sätties som den 13 puncten i Torstrup.

Sätties lika medh de svenske infödde niuta sine frjheeter.

Hans M:t har loffvad confirmera dem vidh deras bergsbruken, men detta motte icke sättias i denne tractaten. Kommer den puncten om bergverken utj neben tractaten.

D. 25. Danske. Om religion[en]. Den slutes uth.

D. 26. Sättie vj tullen högt opå någre vahrur, så achtar sikh vähl kiöpma[nnen] at föra det in, ty vj sättie tullen icke på nation. Och emedhan härom richtigh effterrättelse finnes utj Brömbsebros pacter, altså mentioneras om denne puncten här icke utj denne tractaten; men om den änteligen skall införas, at man beroopar sikh på Brömbsebross fördraget.

27. Adelen angående utj hvadh som angår utförsle af alt hvadh som till deras godz behörer, skall bliffva såsom deres privilegier, som de haffve (därföre giffves recognition), som rjkerne haffve emellan.

28. Emedhan det uthaff sikh sielff rätt är, at hvad obligation som är betale, är onödig at denne puncten införes.

29. Om beneficiis ecclesiasticis. Toges exempel, at de aff Ma . . . haffve prætention på åtskillige gods här i Danmark, men få icke niuta dem.

De danske distinguerade emellan det som personal beneficium ex aliquo var confererad aff K. M:t i Danmark till lijffstjdh och emellan det som under hospitalen till everdeligh tjdh var lagd. Det förre mente dee vähl kunne remitteras, dett senare icke.

Våre sadhe: det icke vara tienligit, uthur det rjket skulle academien och kyrkior vppehållas utj andra rjken, och vj kunne icke vara tributant åt någon.

¹⁾ Står ursprungligen: godz.

Denne sätties uthur tractaten och skall sedhan discuterar.

D. 29. D. Puncten skall gå effter landzlagen. Exciperade allenast de godzen, som vore inneflytte utj städerne, varande krich, att dem sådhant omolesterad tillbakars giffves.

30 bliffver, 31 bliffver. 32. Den om amnistie emellan k. i D. och f. af Gottorp sätties, som är d. 19.

31. Skall restitueras för sin skada emellan den tjdh och S. Johans dagh; omitteras thed om æqvivalencen, därutinnan loffvar han ville accommodera sikh såsom han uthaff...

32. Bliffver allenast vid Jus feciale och danske Manifestet, inneslutandes Gegen-Manifestet.

De loffva på troo och loffven, att Jus feciale iempte Manifestet skall affskaffas och nempnes allenast det danske Manifestet ¹⁾).

3.

Sten Bielke till Karl Gustaf, Roskilde den 25 februari.

Jfrån klåckan 7 och alt in till nu klåckan 1 haffva vij varit hoos dee danska commiss. (aff huilka Gersdorff aldeles ligger till sängs) där vij dem mykit bättre funnit haffva än vij trott och deras skriff, dee osz i gåår öfverleffvereradhe, häpningh gaff. Dee excuserade siälff en deel, såm dee haffva måst insättia att contentera andra mädh, däriblant och Böningen ähr, huilken ville, att man Gen. Stat. skulle includera till guarant aff detta väirket. Och att få dem in, nembde dee och engeländerne, män Medeou sadhe, att han dädh intet ville begiära, vthan contenterade sikh dermädh, dädh han nogsambt viste, dädh nu intet bleff slutit, såm hans härre till meens vahr, och att han sedhan vääl kunde includeras, när han ville, emädhan han förmodhadhe honom vahra vääl mädh E. K. M. och Danmark. Am kåstens betalningh för fångarne voro vij längie discrepent. Doch lato dee dädh änteligen bliffva och sadhe sikh vela vidhare åm dädh hoos E. K. M. anhålla. Wij sadhe, att E. K. M. osz fulmacht giffvit haffver, och att dee sedhan ingen annan beskedh hoos E. K. M. bekåmandes vardher. Trunhem angåendes hadhe vij och wdhvexlingh nogh. Doch bleff änteligen afftalt, att aff Trunhems stiftt skall afftagas Warhuus lään och Norlandhen, och resten räcknas för Trunhems lään, och serdeles tilstodho dee, att Rumsdalen därtill lydher. Nu veta vij intet annat än att troupparna ähra i gåår leffvereradhe, därför häppas dee,

¹⁾ Coyetske Papirer IV. Danska Rigsark.

att E. K. M. nu börriar att låta arméen marchera, så att denn kan qvittera Selandh, då E. K. M. fåår Helsingeborg, Landhs-crona och Malmö, såm skall skee den 27—28 hujus och första martij. E. K. M. ville då nådigst låta dem emoottaga, och detta landhet evacuera, såm dem siälff behagar och täckes. Elliest bliffva vij häär dageligen och stundhligen öffver-lupna aff dee brandhskatter, såm aff officerarne tvingas, så att vij dädh intet remediera kuna, vthan vela vnderdånigst bedhia E. K. M. täcktes därvti den nådigste anstalt gjöra, att dee nu äffter sedhan stilståndhet och snarare saght fridhen ähr bevilliat, ickie måtte aldeles spolieras ¹⁾ . . .

Det var i det svenska förslaget särskildt två punkter, som stötte danskarne för huvudet: den ena gällde invånarnes i de avträdde landskapens rättigheter, den andra de donationer av lösöre Karl Gustaf gjort före Tostrupfördraget. Vad beträffar den förra, så hade svenskarne genom tillägg och omredigering av Tostrupstraktatens bestämmelser i detta avseende (§ 13) sökt att i realiteten upphäva de förmåner de tillförsäkrat de avträdde landskapens innebyggare ²⁾. Den se-

¹⁾ Coyetske Papirer IV. Danska Rigsark. — Tillståndet var sådant, att icke ens underhandlaren Christen Skeel var skyddad för soldateskens anspråk, såsom framgår av följande odat. brev från Ulfeld och Bielke till Karl Gustaf: »Sedhan alt vaar förbij mädh tractaten, börriade h. Christer Schel sigh att beklaga, huruledhes gen. major Vavasour honom hadhe menacerat, att han hans gårdh Wallö ville sköfla, där han honom ickie 2,000 rdr leffvereradhe. Då vij dädh så affslogo såm vij kunde. Och emädhan summan intet högre vaar, låffvadhe, att E. K. M. vääl skulle contentera honom Vavasour och laga, att hans gårdh och mobilier skulle bliffva ospolierat. Där E. K. M. nu nådigst ville denne vår låffvan godh gjöra, bedhia vij vnderdånigst och förvänta E. K. M. allernådigst svaar» etc. Coyetske Papirer IV. Danska Rigsark.

²⁾ §:en löd i det svenska förslaget:

»Där emoth hafwe på Kongl. May:ttz och Sweriges chronos wägnar wij låfwat och tillsagt, att alle ständer, adell och oadel, andelige och werdzlige, borgare och bönder uthj dhe widh desze tractater cederade länder och lähn i Danmarck och Närke skohle behålla dheres godz och egendomb, som dem anten genom arff, kiöp, byte eller pant aff privatis sigh emillan, medh rätta tillkommer, och här efter mechtige wara dem att besittia, nyttia, bruka och behålla, jemwål dem att försällia och sigh afhända som tillförende, såsom och blifwa widh dheres wahnlike rätt, lagh och gamble privilegier och frijheetter, oturberade och obehindrade så wijda dhe icke löpa eller strijda contra leges fundamentales af Sweriges chrono, *desz interesse, stat och andre under-*

nare var en nyhet, som svenskarne utöver Tostrupstraktaten ville införa. Fredrik III hänvände sig till riksrådet och infordrade dess utlåtande, och en skrivelse från honom till Gersdorf och Skeel, upprepande den av riksrådet framställda uppfattningen föreligger även. Den senare är daterad den 27 februari och har, om den överhuvud blivit avfärdad, ej kunnat i tid nå underhandlarne i Roskilde ¹⁾. Riksrådets utlåtande var av följande lydelse:

Efftersom det er H. K. M:ts woris allernaadigste herris naadigste wilie, at wij skulde giffue woris vnderdanigst skriff- lig betenckende om effterskrefne tuende de suenskis postula- tis: Först at de swenske commissarier staar derpaa, at for- uden det, som j dend trettende post j Tostrup er bleffuen affhandlet oc aff deris M:tt M:tt j Danmark oc Swerrig paa begge sider ratificeret, nemmelig at stenderne j de cederede lande oc prowintzer skulde nyde deris forrige privilegier, saa wiit de icke kand striide imod de fundamentall constitutioner aff crone Swerrig, endnu disze formalia skulde tilleggis, *Cro- nens interesse, stat oc andre vndersaatters gauffn oc beste*. For det andit, at bem. suenske commissarier endelig wille, at de do- nationer aff lösöere, som kongen j Swerrig haffuer giffuit sine officerer, för tractaterne bleff sluttit, skulde holdis, endog j de förste tractater intet derom meldis.

Da er om dend förste post woris allerunderdanigste be- tenckende, at effterdj det aff dette de swenskis postulato wel kand eractis, at de som haffuer macten j haanden, naar som prowintzerne oc landene dennem indrömmis, icke anderledis agter at forstaa de ord, som j dend j Tostrup behandlede tractat findis end som de dennem nu forklarar, det da waar gauffnligt, at H. Kongl. M:tt wilde beordre de danske commis- sarier, at de deris beste skulde görre det der hen at bringe, at j tractaterne specificeris maatte: 1) at adelen maatte nyde hals oc haand som til forn offuer deris tienere, 2) at deris vggedags bönder maatte werre frij for vdskriffning, 3) at de med told, skat oc accise icke skulde wiidere besuærgis end samtliga de suenske stender med dennem consenterer helst

såtars gagn och vählfärd, medh hwilcke desze cederade landh och lähn till ewärdelig tidh härefter incorporeras skohle». Traktatförslag i Coyetske Papi- rer VI. Danska Rigsark. Påtecknad: »Detta project ähr åtskillige gånger förändradt uthi Rohschildh».

¹⁾ Koncept i Sverige A. 1658. Danska Rigsark.

effterdj kongen j Suerrig loffuit oc ratificerit haffuer stender-
nes privilegier, som de hiid indtil hafft haffuer, snarere at
wilde formerre end formindske.

Om dend anden post er woris vnderdanigst betenckende
dette, at det ald billighed gemes er, at derpaa maatte staais
oc urgeris, at en huer skulde nyde, huis som icke förend
freden bleff sluttit waar enten borttagit eller fört fra de stæ-
der, huor det fantis, oc at icke under det naffn lösöre maatte
forstaais korn, quæg, bygning paa gaarde, kiöbstæd godtz eller
detz lige, effterdj der ellers paa dend maneer wilde werre
liden forskel imellem de swenskis förste postulatis om det
bortgiffne oc sit egit godtz at rançonnere (som dog er effter-
lat) oc dette. Wij forbliffue altid

E. K. M:ts
vnderdanigste raad

O. Gedde. Christoph Vrne. Oluff Parszberigh.
mpp.

Jörgen Seefeldt Frederich Rud. P. Reetz.
Christofferszen. mpp. Egen hand.

Haffn. in feb. 1658 ¹⁾).

Den 26 februari förelågo traktatens bestämmelser i slut-
giltig form. Dagen därpå mellan klockan 12 och 1 under-
skrevs och beseglades den av underhandlare och medlare.
Det skall från Gersdorfs sida hava skett i det han till den
engelske medlaren viskade de klassiska orden: Utinam nesci-
rem literas ²⁾).

Fredsfördraget i Roskilde.

Dens stormechtigste högborne furstes och herres, herr
Carl Gustafs, med gudz nåde Sweriges, Göthes och Wendes
konungs, storfurstes till Finlandh, hertigs uthi Estlandh, Care-
len, Brehmen, Vehrden, Stettin, Pommern, Cassuben och Wen-
den, furstes till Rügen, herres öfwer Jngermanlandh och Wisz-
mar; Så och pfaltzgrafwes widh Rhein i Beijern, till Gülüch,
Cleue och Bergen hertigs etc. Wår allernådigste konungs
och herres fullmechtige commissarier, wij vnderskrefne Cor-

¹⁾ Rigens Raads Breve. Vol. 62. Danska Rigsark.

²⁾ Meadowe, Narrative sid. 57, och tydligen efter honom Pufendorf 5 §
12, sid. 421.

fitz, greffwe aff Vhlefeldt, herre till Gratlitz och Herszmannitz, riddare, högstbemälte Kongl. May:tz geheme råd; Steeno Bielke, frijherre til Korppo, herre till Gäddeholm, Gräaszöön och Tånga, högstbemälte Kongl. May:tz och desz rijkes råd, admiral och admiralitetz råd, Giöre här medh witterligit, att efftersom nu en tidh bort åth någre miszförståndh och irringar ähre upwuxne emillan högstbemälte H:s Kongl. May:t och Sweriges chrono på den ene, och den stormechtigste högborne furste och herre, herr Friederich den tridie, Danmarckes, Norges Wendes och Gottes konung, hertigh uthi Schleszwig, Holsteen, Stormarn, och Ditmarchen, grefwe uthi Oldenburg och Dellmenhorst etc. och Danmarckes chrono på then andra sidan: hwilcke alle på sidlychtone så wijda ähre uthbrustne, att dhe hafwe af sigh födt och itändt den nu swäfwande feigde och wapenskiffte, theres May:ter May:ter och desze låflige rijken emillan, till ingen ringa begge rijkernes och dheres vndersåthares och jnbyggjares skada, afsaknadh, hinder och fördärf. Så hafwer först den stormechtigste högborne furste och herre, herr Ludwich den fiortonde, christligste konung i Franckrijke och Nawarra, såsom och sedan den durchlechtigste herr protecteuren aff Engelandh, Skottlandh och Jrlandh, aff synnerlig affection till begge sigh emillan strijdande konungar och desze låflige rijken, funnit gått, att sökia möyelige medell därigenom denne itände och kring sigh frätande krigslåga i thesze Nordiske rijken kunde släckias och dämpas, och i samma stadh, fridh, rooligheet, wänskap och gått förtroende åter stiftas och uprättas igen, där medh all ytterligare olycko att förekomma, till hwilcken ända både Hans May:tt till Franckrijke, som hans högheet protecteuren i Engelandh dheres extraordinaries affgesandter, till begges dheres May:ter May:ter i Sverige och Danmarck affärdat, medh ordre att remonstrera begge dheres May:ter May:ter christenheetenes tillståndh och fahra, som af detta inbördes krigedh, dem kunde öfwer huffwudet hängia, till att styrckia så mycket mehra och förmahna till förlijkning och fredlige consilia, såsom och tillbiudes dheres h:rs h:rs och principalers vnderhandlingh och interposition, där medh så mycket mehre at kunne befrämia detta låflige fridzwärkedh. Hwarföre och Hans May:tt wår nådigste konung och herre, så wäl beweekt aff Hans May:tt i Franckrijke, och hans högheets protecteurens i Engelandh inrådande, som aff sin egen begärligheet och åstundan, att släckia och dämpa denne krigslågan, och att niuta och conservera fredh och rooligheet inom alle desz rixgräntzer, så och förtrooligh wänskap och

gått förståndh medh alle desz naboer och grannar, enkannerligen medh Danmarck och Nârie, som uthi widhlyfftige grântzer, och många andre måttor mycken gemehnskap hafwe medh Sweriges rijke; hafwer låtit sigh desz bundzförwandters wänlige rådth och vnderhandling behaga: Och såsom nu ändtligen Hans May:tt i Danmarck i lijka måtto sin benâgenheet genom hans högheets protecteurs hooz sigh wahrande extraordinarie affgesandter, där till hafwer förklarad; är där på fölgdt, att ett möthe först i Rudhkiöping på Langelandh, emillan begge rijkernes commissarier och fullmäktige ähr bewilliat och förafskedat wordet. Men såsom i medlertidh Hans May:tt wâr allernådigste konung och herre, fullföllian-des och nyttian-des sine wapens lycka, medh heela arméen avancerade öfwer Langelandh till Lahland och Falster, och för-densskull dhe danske commissarier ähre förorsakade wordne, att tillijka medh hans högheets protecteurs affgesandte, mötha Hans Kongl. May:tt widh Wordingborgh här på See-landh; Så hafwer Hans Kongl. May:tt till att bewijisa sin be-nâgenheet till fridh och eenigheet, icke welat denna lägenheet förbijgåå, vthan osz til sine commissarier på sine och sitt rikets wâgnar förordnat, och medh tillbörligh fullmacht för-seedt. Hwar uppå wij föreskrefne ähre kombne till möthes medh högstbemälte Hans May:tz och Danmarckes rikets rådth och fullmechtige commissarier, dhe edle, wälborne och wäl-bördige her Jochim Gerstorff till Tundbyholm, riddare, rijkz-hoffmäster och befallningsman öfwer Bornholm, och Christian Skiehl till Fuhsinge, befallningsman öfwer Tryggewâlde; Och sedan wij hwars annars fullmacht och procuratoria hadhe öfwerseedt, richtige och nöijachtige befunnit, och på begge sijdor förwâxlat och öfwerlefrerat, tå ähre wij i then heelige treefaldigheetz namn tillsamman trädde, och hafwe på sielfwe tractaten en begynnelse giordt. Och ändoch dhe danske com-missarier till bättre informera sigh om dheres herres willie och ytterligare förklaring öfwer, aff osz då föreslagne puncter, ähre till Kiöpenhamn förreeste, Så ähr lijkwâl där medh tractaten icke abrumperadh, emädan dhe uthlâfwade, att wela medh dedh forderligste osz mötha på någon beqwâmb orth igen: Hwilcked och så skedde, i dedh dhe sigh först hooz Hans Kongl. May:tt wâr allernådigste konung och herre i hufwudhqwarteret Torszlundamagle, och sedan i byen To-strup dârsammestâdes medh osz begyndte fridzhandelen att continuera, infunnit hafwe; Hwarest wij medh den christligste kongens i Franckrijkes och Nawarrens rådth och ordinarie ambassadeur widh Kongl. May:tz i Swerige hoff, den wälborne

herre Hugo Terlon riddare aff S:te Johan i Hierusalem; Såsom och hans högheets protecteurs commissarius och extraordinarie affgesandter till Hans May:t i Danmarck, den wälborne her Philip Medow, medh högste flijth hafwe öfwerlagdt och examineradt dhe strider och twister, som rijken hafwe warit emillan, betänckt all medell och wägar dem att bijläggia, och en godh warachtig och förtrooligh wänskap igen att stiffta och uprätta. Hwaruthinnan åfwanbemälte mediatorer på dheres principalers wägnar dheres högsta flijt, förståndh, dexteritet, mödho och arbethe så länge oförtrutet hafwe anwändt, att wij på lychtone osz emillan ähre på dheres May:ters May:ters wåre allernådigste konungars, dheres successorers och chronornes Sweriges och Danmarcks wägnar öfwer wisze puncter föreente och förlijkte, hwilcke nu här i Rohskild genom gudz nåde medh gemehn samtycke aff begge sijders commissarier bättre utharbetade, uthi wisz form satte, och wijdare deducerade ähre, där medh all stridh och irringar uthi framtijden att förekomma på sätt och wijsz som effterföllier.

1.

Först skall emillan begge dheres May:ter May:ter, dheres successorer, rijken, länder, rådth, tjänare och vndersåthare och jnbyggjare i Sverige, Danmarck och Närke, wara en stadigh ewigwahrande och oigenkalleligh fridh, således, att här effter all miszförståndh, owillia, twädräckt, oeenigheet, fijendskap, krich och feigde uphåfwes och ändes, jämwäl och hwadh å begge sijdor så wäl förr, som uthi warande örlogs tijdh kan wara föreluppit, förmedelst en general och till alle sigh sträckande amnistie aldeles förgäthes, och aldrigh någon sin mehre ihugkommas eller påörckias. Och ther emoth och i stället igen vprättas, stifftas och erhållas, stadigh wänskap, gått förtroende, eenigheet och trogen naboenskap, så att den ena parthen dens andres gagn och bästa medh ordh och giärningar, lijka som sitt eget befordrar och förswarar; och hwad som hälst then andres persohn, regering, rijken, landh och vndersåthare kan wara förnähr och till skada, thed sökia att afwända, och så mycket möjligit är, förhindra.

2.

Och på dedh sådant desto bättre måtte skee, och godh förtrooligheet vnderhållas emillan begge dheres May:ter May:ter och rijken Sverige och Danmarck, skohle på begge sijdor re-

nuncieras och ophäfwas alle dhe aliancer och förbundh medh andre potentater, konungar, furstar, estater och republikuer, ehvem the wara kunne ingångne och uprättade, enthere parthen till præiuditz och förfångh; Såsom ock effter denne dagh ingen alliance giöras af den ene, emoth den andre, eller den andres fijende uthi någon måtto, eller vnder hwariehanda prætext och förewandt assisteras och vnderstödias.

3.

Till samme ände ähr osz emillan förafskedat, belefwat, och på begge sijdor vthlåfwat, att icke tillstädia någon fremmande fijendtligh öhrlogsflotta, ehoo den och wara kan, att passera och löpa genom Sundet eller Beldt in uthi Östersjön, uthan dedh sökia hwar å sin sida, effter all möjijelicheet, att förhindra och afwäria.

4.

Dedh ähr och förafskedat och beslutit, att alle the skepp Hans Kongl. May:tt i Swerige, desz vndersåthare, och the som byggja och boo i Swerige, eller där under sorterande provincier, landh och städer, ingen vndantagandes, tillhörige, bewärde och obewärde, små och store medh hwadh godz dhe innehafwa, uthan åthskilnadh, icke allenast skohle ware uthi Öresundh och Beldt frije och exempte för all tull, inquisitioner, visitationer, anhållningar, eller andre molester och beswär, dhe hafwa namn huru dhe hafwa, eller erdichtas kunne; Vthan och icke wara skyldige, eller bundne till att hafwa, eller wijsa någre certificationer på innehafwande wahrur, allenast dhe på på Kongl. May:tz af Danmarck tullbodh i Helsingöhr och Nyborgh riktigt siöpasz framtee och upwijsse. Men medh dedh godz och dhe wahrur Hans Kongl. May:tt desz successorer, vndersåthare och jnbyggjare uthi Swerige och alle där under liggjande provincier, länder och städher tillhöre, och uthi fremmande skepp lastade och skeppade ähre, förhållles här effter, hwadh certificationerne widhkommer, såsom för detta, effter Bromsebroes pacters innehåldh; således, att när the upwijsa allenast sine richtige certificationer, då uthan hinder, yppehåldning, förbudh eller tulltächt i någon måtto, genom Öhresundh och Beldt, frije till- och ifrån passera skohle: Men medh swenske godz uthi fremmande skepp inlastadt, som icke kan framwijsa sin rätta certification, skall tulltächten uthi Sundet och Beldt wara vnderkastadt.

5.

Efftersom Hans Kongl. May:tt i Sverige sigh uthi thenne feigde hafwer bemächtigt, och genom wappnen tillwälladh åthskillige Kongl. May:tz i Danmarck landh, provincier och öijar, och där på warande fästningar och städer, och dem jure belli nu besitter: Så haffwer Kongl. May:tt i Danmarck bewilliadt och samtyckt på sin, sine successorer, Danmarcks och Naries konungars och chronors wägnar, bådhe till satisfaction och wederlagh emoth dhe occuperade länders restitution, såsom och till wedergällning för den, genom detta krigedh Kongl. May:tt och chronan Sverige tillfogade skada och förorsakade märkelige omkåstnader, jämwäl och att vndanwijka större widlyfftigheeter, att afstå och afträda till Hans Kongl. May:tt, desz successorer Sweriges konungar och chrono provincierne Hallandh (som för detta chronan Sverige till försäkring hafwer warit inrymbd) Skåhne, Blekinge, Bornholm, medh alle till bemälte provincier, landh och lähn liggjande städer slått och fästningar, öijar, skiär, högheeter, herligheeter, iurisdictioner, andelige och werldzlige, skatter, jngiälder, tuller, räntter och rättigheeter till landz och wattn, såsom Danmarcks och Naries konungar them åthniutit och besuttit hafwe, att föllia här effter Hans Kongl. M:t, thesz successorer och Sweriges chrono till ewärdeligh opåtaldt possession och egendomb.

6.

Sammaledes cederes Kongl. May:tt och chronan Sverige aff Kongl. May:tt och chronan Danmarck, Bahuus slått och lähn, samt Trundhiems gårdh och lähn, medh alle vnderliggjande städer, slått och fästningar, samt andelige och werldzlige godz, lähn och appertinentier, som där till medh rätte hörer, och för detta lydt och hördt hafwer, till landz och wattn, att incorporeras Sweriges chrono till ewärdeligh possession och egendomb; effter som här uppå, så wäl som uppå dhe andre cederade, och uthi nästföregående articul opreppade landh och provincier särdeles författade cessionsbrefwen aff Kongl. May:tt och Danmarcks rikkes råd vnderskrefne och förseglade, wijdare uth wijse.

7.

Renunciar och affstår deszlijkes till Kongl. May:tt, desz successorer och chronan Sverige, Hans Kongl. May:tt,

desz successorer och chronan Danmarck, alle den iurisdiction och rättigheet, andeligh och werldzligh, så wijda han hafwer på dhe godzen i furstendömet Rugen.

8.

Och skohle alle the aff adell, som uthi dhe cederade provincier, landh och lähn, godhz hafwe, och där boendes ähre, wara plichtige att göra Hans Kongl. Maj:tt, desz successorer och Sweriges chrono theres huldheets eedh, och sigh till lydno, trooheet och tjänst obligera, såsom the Danmarcks konungar för detta, skyldige warit hafwe. J lijka måtto skohle alle andre i bemälte provincier boende, andelige och werldzlige, borgare och bönder effter denne dagh Kongl. May:tt, desz successorer och chronan Sverige allena och ewärdeligen wara förobligerade, och alle probster och prester föllia den biskop, eller superintendent och consistorium, som Kongl. May:tt i Sverige dem förordnandes warder.

9.

Däremoth ähr på Kongl. May:tz och Sweriges chronos wägnar låfwat och tillsagdt, att alle ständer, adell och oadell, andelige och werldzlige, borgare och bönder, uthi the widh desse tractater cederade länder och lähn i Danmarck och Nârie, skohle behålla dheres godz och egendomb, som dem anten genom arff, köp, bythe eller panth för kriged, antingen aff chronan eller privatis sigh emillan, medh rätta tillkommer och häreffter mechtige wara dem att besittia, nyttia, bruka och behålla, jemwäl dem att försällia och sigh afhända som tillförne; Såsom och blifwa widh dheres wahnliche rätt, lagh och gamble privilegier och frijheeter oturberade och obehindrade så wijda dhe icke löpa eller strida contra leges fundamentales aff Sweriges chrono, medh hvilcke desse cederade landh och lähn till ewärdeligh tidh här effter incorporeras skohle. Och på dedh man må förnimma Kongl. May:tz i Sverige nådigste benägenheet snarare dheres wilckor att förbättra, än förringa, ähr tillsagdt, att alle så adell som oadell, hwilcke sigh vnder Kongl. May:tz och chronones Sweriges jurisdiction aldeles begifwe, må åthniuta medh dhe infödde swenske, lijka tillträde till beneficia och honores.

10.

Thed ähr och ther hoos aftaalt, att när fästningarne och landen inrymmes Kongl. May:tt och Sweriges fullmäch-

tige, att då tilljka hwadh effterrättelse och documenter som finnas widh handen om ländernes och däri liggjande godzens lägenheeter, räntor och jngiäldh, så och om gräntzorne, råmårcken och byeskilnaden, sampt hwadh justitien angåhr, sådane skrifter, jordeböcker och vnderrättelser tilljka öfwerantwardas skohle, och sedan medh dedh förste förordnas wisze fullmechtige två eller tree på både sijdor, som kunne besichtiga, åtskillia och adjustera alle gräntzer, råmårcken och twister emillan dhe afträdde och inrymbde och där näst belägne behåldne provincier och lähn, på dedh all träta och missförståndh deste beqwämare måtte förebyggias, och hwar i roo niuta dedh han ähr berättigadh till.

11.

Hans Kongl. May:t af Sverige skall och restitueras alle dhe landh och platzer, som uthi warande feigde ähre blefne occuperade och chronan Sverige afhändigade, ehwar dhe och kunne wara belägne; så wäl som och dhe tree swenske skiepp, som widh krigets begynnelse uthi Sundet ähr blefne anhåldne, skohle effter certifications lydelse medh dheres lahdingh, eller desz billige wärde i lijka måtto blifwa restituerade. Så ähr och på begge sijdor bewilliat, att the prijsjer, som förmedelst uthgifne commissioner kunne wara tagne och för det Torstrupske fördraged icke ähre inbrachte, skohle dheres ägare igen restitueres. Hwad annat godz och mobilier effter den tidh ifrån den ene eller andre parthens vnderståthare till wattn och landh kan afhändt wara, som icke för åfwanbemälte fördragh aff Kongl. Kgl. May:ter May:ter till Sverige och Danmarck kan wara donerat eller bortgifwit, skall deszlijkest igengifwes och lefreras.

12.

Häremoth afstår Kongl. May:tt, desz successorer och chronan Sverige, till Kongl. May:tt, desz successorer och chronan Danmarck all den rättigheet som Hans May:t jure belli kan hafwa till alla dhe fästningar, skantzar, öijar, provincier, städer och territoria, som Hans May:tt uthi detta krich, förmedelst des wapn hafwer inbekommit, särdeles dhe provincier, Seelandh, Laalandh, Falster och Langelandh medh festningen Naschou: Item Fühnen, Juthland, Schleszwigh, Hollstein, Stormarn och Ditmarschen, medh fästningen Frederichs Vdde, Hallskantz, huuset och greffweskapet Pin-

nenberg, så och öijarne Alsz och Arröö, medh dhe furstlige huusen Sönderborg och Norborgh, sampt alle uthi desze twenne konungarijken, Danmarck och Nârie, så wäl som uthi bemälte furstendömen och där under hörige provincier och öijar occuperade städer, fästningar, skantzar, lähn, adelige huusen och territoria, ehwadh namn dhe hafwa kunne, och icke i dette fördragh per expressum ähre undantagne; och skohle dhe sedan dhe effter detta fördrags innehåldh igen ähre öfwerlefrerade, medh alle dheres appertinentier och rättigheeter föllia Kongl. May:tt, desz successorer och Danmarcks chrono obehindrade i alle måtto.

13.

J lijka måtto afstår Hans Kongl. May:tt för sigh, desz successorer och chronan Sverige alle dhe rättigheeter och præntioner, som Hans Kongl. May:tt ratione ducatus Bremensis hafwer, eller kan hafwa vppå greffweskapedh Dellmenhorst och Ditmarschen, och den till Kongl. May:tt aff Danmarck, desz successorer och hertigerne aff husedh Hollsteen, konglige och Gottorpische linier cederar och affträder, så att Kongl. M:t aff Sverige och desz successorer aldrig något åtaal där uppå wijdare hafwa skohle. Och där Hans Kongl. May:tt till Sverige skulle hafwa ratione dicti ducatus Bremensis någon præntension på något adeligit godz i Hollsteen, cederar sådant sammalunda här medh och låfwes att dhe documenter som förhanden och hijthörande ähro, skohle Hans Kongl. May:tt i Danmarck, och huuset Holstein, konunglige och Gottorpische linien, extraderas.

14.

Och såsom fästningarne på begge sijdor, så wäl dhe som uthi detta krich ähre blefne eröfrade, som dhe andre, som uthi krafft af dette fridzfördragedt afståås, blotta och uthan stycken, ammunition och provision öfwerlefreras skohle: Altså ähr där widh förafskeedat och afftaalt, att bönderne uthi dhe lähn, hwarest sådane fästningar ähre belägne, skohle plichtige wara samma stycken, munition och provision till stranden att framföra, hwarest dhe bäst och lägligst kunne blifwa inskeppade och afförde.

15.

Där iempte ähr och beslutit, belefwat och aftaalt, att uthi fästningarne, som af ene eller andre parthen afståås och

och inrymmes, wisze rum deputerade warde; hwarest dem, som fästningen eller orthen afträder, sin ammunition och provision uthi säkert behåldh och förwahrung hafwa kunde, in till desz det beqwämligen dādan kan bortffördt och afhämtat blifwa.

16.

Och på dedh medh evacuationen och förwāxlingen af āfwan nāmbde provincier, stāder och fästningar, desto richtigare på den ene och andre sidan kan tillgå, āhre begge partherne dārōfwer således föreente, att så snart dhe tutusende ryttare (som Kongl. May:tt i Sverige här medh uthaf Kongl. May:tt i Danmarck uthlāfwad āhr att öfwerlātas) āhro lefrefrade, den swenske armēe strax uthur Seelandh marchera skall, och där på Helsingborgh den 27 februarij, Landscrona den 28 ejusdem, Mallmō den 1 martij öfwerlefreras, jämwäl skall den 4:de ejusdem Christianstadh till Kongl. May:tz i Sverige fullmechtige och samma dagh Naschou till Kongl. May:tz i Danmarck commissarier afträdes; På hwilcken tidh den swenske armēe aff Lalandh, Falster och Langelandh skall uthföras. Den 15 martij skall Christianopell och resten af Blekinge medh Bornholm, så framt dedh möjeligit och wāderleeken tillstādier, så och Bahuus den 18 ejusdem inrymmes. Den 1 majj skall Tronhiem, Jemptelandh och Brehmerwehrde, så wäl som alle andre platzer, som Hans May:tt i Danmarck i denne feigde kan hafwa occuperat, ehwarest dhe belāgne āhre, Kongl. May:tt i Sverige commissarier restitueras: hwaremoth Kongl. May:tz i Sverige heele armēe på samma dagh af Fyhnen, Juthlandh, Schlesz-wigh, Hollstein, Stormarn och Ditmarschen samt vnderliggiande öijar, fästningar, skantzar och adelige huusz, ehwadh namn dhe hafwa kunne, begynna att vthmarchera, och fästningarne Fredrichs Vdde, Pinnenbergh, Hall Skantz, samt alle andre platzer, ehwarest dhe och āhre belāgne, som uthi Kongl. May:tz i Sverige wāldh i denne feigde kunne wara kombne, till samma dagh den 1 majj uthi dhe Kongl. danske fullmechtiges hānder lefreras. Skall ochsā på samma tidh insulen Alsztz medh Sonnerborgh och Norborg dheres rātte herrer cederes och inrymmes, så och där som något annat kunde finnas uthi āfwanbe:de rijken, provincier, furstendōme och öijar, på enthera sidan intagit och erōfradt; Skall sådhant allt qutteras, lijka som dedh här expresse in-

fördt woro, och den som thet tillförne tillhördt hafwer, affträdas och öfwerlefreras.

17.

Och på dedh när vthwäxlingen af fästningerne skeer, eller krigzfolckedh aff städerne och provincierne på bemälte terminer vthföres, jnwåhnarne ingen gewaldt eller öfwerwäldh må wederafaras, skall på begge sijdor commissarier wara tillstädes, som gått inseende där medh hafwe, att vndersåtharne inthed med wäldh ifråntages, eller något otillbörligt anmodas. Och såsom den swenske arméen, så länge den här uthi landet blifwer, nödwändig vnderhåldh gifwas måste; Altså skall den och vnder godh ordre och disciplin hållas, således att vndersåtharne ifrån dhen dagh friden sluten ähr, inthed mehra, anten medh brandskattningar, eller andre krigsbeswär, hwadh namn dhe hafwa kunne, afpreszas eller affordras skall, än hwadh krigzfolcked till dheres nödtårftige vnderhåldh, effter den ordinance, som aff commissarierne på begge sijdor, där om kan göras, så länge dhe ähre här uthi rikjed, behöfwer.

18.

Hwadh tillförene förmält ähr om landens restitution och inrymmande på dhe föreskrefne terminer, skall förståås effter landzlagh; således att dhe som lähnen nu besittia, skohle inkompten där af niuta, intill Phillippi Iacobi dagh nästkommande, så och restancen däraf vppbära ifrån be:te Philippi Iacobi 1657 til a:o 1658. Doch så att hwadh som ey strax kan afläggias, då tidh och respit gifwa, dedh på wisze terminer att bethala.

19.

Desslijkest skohle alla fångar på begge sidor, höge och låge, aff hwadh ståndh och condition dhe wara kunde, föruthan någon rantzon strax ledige och löhse gifwas. Doch hwadh theres kåst angåhr, effter billighet bethala.

20.

Alla the vndersåthare eller jnbyggjare som aff åfwanbe:te cederade länder och provincier lust hafwe till att flyttia till andres städer och orther, dem må sådant stå fridt, doch

att dedh skeer effter landets lagh och städernes thedan dhe flyttia, privilegier. Men hwadh dedh godz anlangar, som i städerne inflyctad ähr wid desze krigstijder, dedh må ägaren obelastadt och obehindrat åther utföra.

21.

Dhe förre fördragen, nembligen dedh Stettinische, Siöredsche och Bromsebroische, som emillan desze låflige konungarijken ähre uprättade wordne, skohla blifwa aldeles, och uthi alla dheres artiklar oförkränckte, och uthi dheres fulla krafft och vigeur, som dhe för denne feigdens begynnelse warit hafwe, och lijka som woro dhe ordh ifrån ordh här införde; Så wijda dhe förmedelst denne tractat express icke förändrade ähre.

22.

Hans Kongl. May:t aff Danmarck skall gifwa Hans Furstl. Durchl:t aff Schleszig, Holstein Gottorp effter billigheet, contentement; hwar om begge parthers Hans Kongl. May:tz i Danmarck och Hans Furstl. Durchl:tz commissarier tractera skohle: doch så att sluthed därpå skeer, innan den andre majj.

23.

Däriempte och hwadh uthi denne feigd månde wara händt och föreluppit, som emillan Hans Kongl. May:tt och chronan Danmarck, och Hans Furstl. Durchl:t aff Schleszig Holstein Gottorp, i en måtto och annan kunde förorsaka något miszhaag och miszförståndh, eller aff Kongl. May:tt i Danmarck, och Hans Furstl. Durchl:t antingen emoth hwar andra sjelfwa, eller hwars annars ministri, tjänare och vnder-såthare annorledes än wäl vtthydes; alt dedh samme skall effter denne dagh alldrigh till någons förfång och beswär ihugkommit och påörckiat, uthan genom delta fredzfördraged på begge sijdor aldeles bijlagdt, föglömt och uphäfwit wara.

24.

Låfwes och härmedh, att her Corfitz grefwe aff Vhlefeldt, innan den andre april uthi innewarande ähr, till allt sitt godz både i Danmarck och Nârie, löhse och faste, skall restitueras, iäm wäl och för all liden skada, nöyachtig wede-

lagh och satisfaction innan S:te Iohannis dagh nästkommande, niuta, och honom samt hans greffwinna, swärmoder, barn, wänner och tjänare fritt skall stå att byggia och boo uthi Danmarck, frij och säker hwarest honom och dem sielfwe lyster och behagar. Dhe lähn, som greffwe Vhlefeldt och hans sohn, nemblich Hirszholm, Munckelin och S:te Hans closter uthi Nârie, medh förläht hafwer warit, hafwe dhe effter förlähningsbreffwen att niuta och behålla, och skall i lijka måtto hans gemåhl, hennes tillbörlige titul fullkombiligen restitueradh warda.

25.

Hwilcke konger, eller republikuer, potentater eller furster, som begäre uthi denne fridh att innesluthas, dhe hafwe dedh hoos begge konungar att sökia.

26.

Ähr och samtyckt, att dedh jus feciale och dansche Manifestedh skall igen afskaffas, och icke mehra vpplagdt eller försåldt blifwa.

27.

Att nu allt detta uthi ordh och gärning som föreskrifwit står skall och må på begge sijdor tryggeligen, trooligen, vprichteligen och wäl, nu och i framtijden hållas och effterkommas: Ty ähr låfwat och tillsagdt, att desze wære wänlige vpprättade pacter och fördragh skohle af begge rijkernes konungar, konung Carll Gustaff i Swerige, och konung Friedrich den tridie i Danmarck medh egen handh och secret stadfästade och confirmerade: Och till yttermehre förwahrung af begge rijkernes rådh vnderskrefne, och medh dheres egne jnsegell befästade warda.

28.

Så ähr och låfwat och förafskedat, att en aff rijkzens rådh och en secreterare på hwarie sijda uthi Helsingeöhr skohle möthas åth den 2 april, hafwandes medh sigh desze förbemälte pacters ratification, medh begge sijdors hand och segell, effter den form, som här aftalt ähr, stadfästade och bekräftade: Så wäl som the danske hafwe medh sigh ces-

sions brefwen vppå Halland, Bleking, Skåhne, Bornholm, Bahuus och Trundhiem, och dem dhe swensche commissarier på samma tidh öfwerlefrera, till fridens och slutne fördrags styrekio, stadfastelse och effterfölgh.

Til yttermehra wiszo och högre förwaringh, att detta således aff osz, som förbemt står i alla sine puncter ähr giordt, aftaldt, förafskeedat och beslutit, och skall på Kongl. May:tz wår allernådigste konungs och Sweriges chronos sijda, trooligen, fast och oryggeligen hållit och effterkommit warda, och ratificationen dännäst till föreskrefne dagh skaffas tillhanda, och öfwerantwardas, dy hafwe wij detta medh egne händer vnderskrifwit, och wåre signethen vndertrycht, begärandes där hoos aff Hans Kongl. May:t i Franckrijke, och hans högheets protecturen i Engelandh etc. respective ordinarie ambassadeur och extraordinarie affgesandter, som mediatorer widh denne fridztractat, att the till mehre styrekio och fastare witnessbördh detta medh osz vnderskrifwa och försegla wille. Actum uthi Rohskildh den 26 februarij anno 1658.

Le chevalier de Terlon.

(L. S.)

*Korfitz greffwe
aff Vhlefeldt.*

(L. S.)

Philip Medeawe.

(L. S.)

Steno Bielcke.

(L. S.)¹⁾

De skrivelser, med vilka underhandlarne översände fredstraktaten till sina respektive monarker äro båda i behåll. Sten Bielkes och Korfitz Ulfelds röjer osäkerhet och räddhåga inför Karl Gustafs omdöme om resultatet. I Gersdorfs och Skeels ligger de besegrades resignation under övermakten.

1.

Till Karl Gustaf.

Stoormechtigste konungh, allernådigste herre.

J dagh klockan emellan 12 och 1 ähra wij så widha komna, att tractaterne ähra vnderskreffna, såm vij den och nu vthi största vnderdånigheet E. K. M. allervnderdånigst

¹⁾ Tryckt efter det (^{24/3}) ratificerade exemplaret på pergament i Sverige A. Danska Rigsark. Det i Roskilde underskrivna originalet på papper ibid.

öffversända mädh önskan, att dädh vij äffter vårt ytersta förståndh ospart all skyldigh fliit och mödha haffva äffter E. K. M. allernådigste befallning förrättat så måtte vara giort, att E. K. M. därtill ett nådigt behagh haffva måtte, och E. K. M. mädh cronon denn avantage och nytta finna, såm vij vnderdånigst åstunda och allertroligest önska. Och där något feel därvti kunde finnas, E. K. M. allernådigst osz dedh förlåta täcktes, emädhan dädh aldeles vtan vpsååt ähr skett, och att vij dädh annorledhes intet förstått haffva. Hans Durchl. hertigen aff Holsteins saak haffva vij på dädh högsta i acht, och skall till högste Hans Durchl. satisfaction contribuera alt dädh osz mögeligit ähr. Wij sända nu mädh mons. Cojet proiecten aff den fulmacht, såm E. K. M. osz nådigst haffver låffvat till den närmare alienen och tractaten, såm än skall hållas. Huadh E. K. M. nu därvti nådigst befalla täcktes, skall mädh mindre vnderdånigh hörsamheet ickie iacht tagas än alt annat E. K. M. osz nådigst haffver anbefalt, vthi huilket vij skola temognera, såsäm och vidh alla begehener, dädh vij aff alla kraffter ähro och äffter vnderdånigst skyldighet förbliffva

Edhers Kongl. Majestets vnderdånigste och allersamste tianare

Corfitz greffue aff Wiffelt.

Sten Bielke. 1)

Roskill den 27 feb. a:o 1658.

2.

Till Fredrik III.

Stormegtigste høyborne förste, aller naadigste konung oc herre.

Wj haffue nu j Herrens naffn effter lang oc besuerlig vnderhandling fuldendt tractaterne med de suenske commissarier, oc nu paa timen jnstrumenterne vdexlet, huor aff E. Mtt copie her jndlagt tilsendis. Wj for vore persohner ville önske, att ded motte haffue veret bedre. Gud skal kiende, att wj haffue giort voris der til, medens huercken raison eller motiver haffuer kundt gielde jmod macten. Dj haffuer endnu nogle poster, som icke ere jndfört j tractaterne, som wj venter huer time. Som wj dette skreff, kom deris secretarius dermed oc bestod ded ickun j h. Ebbe Vlfelds fordring oc j tapizerjet att lade offuerstryge. Effterdj alle fangerne ere nu löss, da var ded gott, att rigens raad, som ere i Fyn,

bleffue forskreffne, om ded Eders Mtt behagede. Wj ville hermed befale E. Mtt med ded gandske kong. huusz vnder Gudz beskiermelse oc forbliffue

Raaskilde den 27 feb. 1658.

E. K. Mtts vnderdanigste tro raad

J Gerstorff.

Christen Skiel¹⁾.

mpria.

De i Gersdorfs och Skeels skrivelse omnämnda — i Vordingborg begärda, men i Tostrup utelämnade — fordringarne, med vilka svenskarne efter traktatens underskrivande ryckte fram, sågo sig de danska kommissarierna nödsakade att ännu samma dag bevilja. De innehållas i följande två artiklar:

Efttersom wed Guds naadige hielp och formedelst wellig affhandling dee för opwoxede missforstand och irringer nu mere ere bilagte och affgiorte och altingest er bleffwen debatteret och affhandelet, saa når som nogle faa poster, som mand for serdelis aarsager schyld ike udj instrumento pacis haffwer wildet insereret och indfört, da haffwer wj underschreffne for got befundet at lade dennem udj nogen apart reces fatte och udföre och oss deroffwer at forene och foraffschede paa samme wjss och maneer som følger.

1.

Er loffwet och foraffschedet, at hwiss præntioner general major Ebbe Ulfeld udj Danmark udj en eller andre maader kand haffwe at præntendere schal hannem derudj effter louv, ret och billighed fornöjess och satisfaction giöriss och wederfariss.

2.

Och paa det alt hvad som nogen irring med sig förer, eller gemytterne paa den ene eller anden side choqvere eller forage kunde, maa wære affschaffet och vdrommet, til fredsens mehre stadfestelse och forbædring, da er foraffschedet och afftalt, at dee tapeter, som Swerrigiss krone til wanähre och disreputation for dette gjort ere och ennu udj Danmark conserveris och forwariss, schal med andre farffwer ofwerstrygiss och offwerfarwiss.

¹⁾ Coyetske Papirer IV. Danska Rigsark.

²⁾ Sverige B. Relationer 1630—1660. Danska Rigsark.

Och alligewel disse punchter udj freds instrumento ike ere indförde, haffwer wj dog loffwet och tilsagt at dee ike diss mindre schal haffwe deriss krafft, ligesom dee ord fra ord med de andre ratificerede puncter ware indförde och tillagde. Til ydermere wissshed haffwer wj ded med egne hender underschreffwet och med woriss signeter bekrefftet.

Vdi Roschild den 27 feb. a:o 1658.

Joachim Gerstorff

m:pia.

*Christen Skiel*¹⁾

mp.

Traktaten i Roskilde hade på flera punkter givit Sverige mera än preliminäröverenskommelsen i Tostrup, om ock resultatet på grund av danskarnas energiska motstånd ej blevo så betydande, som ursprungligen avsetts.

På tre punkter, om de två sekreta biartikierna medräknas, hade Karl Gustaf infört bestämmelser, som saknade varje motsvarighet i Tostrupsfördraget och ej heller kunde anses falla under fredsexekutionen. Av dessa var den betydelsefullast (slutet av § 11), som generellt bekräftade alla de donationer av undersåtars »godz och mobilier», vilka gjorts av någondera parten före fördraget i Tostrup — den innebar ett tillfredsställande av soldateskens fordringar. Karl Gustaf hade trots danskarnes opposition genomdrivit denna bekräftelse: den gällde ej blott, såsom danskarne velat, de donationer, som donatorerna före fördraget tagit i besittning, utan även dem de då ej ännu hunnit bortföra. Det var en ringa tröst för danskarne, att §:en fått en prägel av ömse-sidighet: bytet var uteslutande på svenskarnes sida.

I fråga om andra i Tostrupstraktaten redan förefintliga §§, hade Karl Gustaf ernått tillägg och förtydliganden, vilka inneburo otvetydiga fördelar. Så var förhållandet i fråga om skadeersättningen åt hertigen av Holstein (Tostrup 17, Roskilde 22). Någon fixering av denna hade väl ej uppnåtts, men till Tostrupstraktatens bestämmelse om »contentement» åt hertigen, hade fogats det betydelsefulla tillägget, att förhandlingarna i denna sak mellan Danmarks och hertigens

¹⁾ Orig. på papper med sigill i Sv. Riksark.

kommissarier skulle vara avslutade innan den 2 maj, en tidpunkt sammanfallande med den, då den svenska hären skulle börja utrymma Fyn och Jylland ¹⁾. I bestämmelsen om Trondhjems läns avträdande hade även en omredigering av vikt ägt rum (Tostrup § 9, Roskilde § 6). I den form, denna erhöi i Roskilde inbegreps — vad däremot kunde vara tvivelaktigt nog i Tostrups§:ens formulering — därunder obestriddigen även Romsdalen, vilket sedan 1646 låg under Trondhjems län, men före denna tid under vissa perioder varit ett självständigt län ²⁾.

¹⁾ §:en i dess slutgiltiga form hade erhållit en något annorlunda lydelse än i Roskilde den 23 februari överenskommet (se sid. 112). I ett traktatutkast av Hoghusens hand lyder tilläggets formulering: »doch så at slutet medh nöge af H. F. D. skeer för dee terminer, innohm hvilke K. M. aff Sveriges armée Jutland och Holstein effter desze pacters innohold qvittera skall». Coyetske Papirer. Danska Rigsark. Denna bestämmelse synes man från svensk sida — för så vidt det ej är fråga om en ännu skarpare formulering — hava uppfattat så, att krigshärens avmarsch i själva §:en satts i direkt beroende av holsteinska frågans lösning, åtminstone att döma av en berättelse av det till förhandlingarna destinerade holsteinska sändebudet Levin Claus von Moltke, vilken den 25 febr. för sent anlände till Roskilde. Den 27 febr. besökte denne rikshofmästaren Gersdorf. Moltke framhöi, att innan hertigens fordringar fullständigt voro avhandlade, den svenska arméen icke skulle avmarschera ur Jylland, »emedan sådant innohöi i traktatens 22:dra §». Gersdorf påstod däremot, att något dylikt ej stod däri. Följande dag vid besök hos Bielke omförmälde Moltke sitt samtal med Gersdorf, varvid Bielke yttrade: »dasz man expresse in dem articulo hette einrücken wollen, dasz die schwedische armee, bevor I. Durchl. sache zur endschafft gebracht, nicht solte abmarchiren, es hetten aber die dänische commissarii so viel gebeten, dasz man solche worte auszlaszen mögte, es were doch eben so viel in den worten begriffen, dasz der schlusz darinnen innerhalb den 2:dern maj geschehe, vnd were dieses alles ausz den protocollen klährlich zu erschen». Moltkes diarium. Danska Rigsark.

²⁾ Det saknar ej intresse att följa de svenska sekreterarnes arbete på denna §:s utformande. I den äldsta föreliggande redaktionen är bestämmelsen om Trondhjems län utan vidare upptagen jämte de övriga landavträdelserna i § 5 och med de allmänna stipulationerna för dessa (se Roskilde § 5). Trondhjems län försågs därefter med följande särskilda beskrivning: »med dee tillhörige Romdals lähn, Rjns closter och Tutteröns godz medh alle andre små lähn, clöster och vogdeij, som under Trundhiems lähn nu ähro el:r för detta legat haffve, iempte alle, till offvannembde cederade provincier, landh

Tostrupstraktatens § 13, som tillförsäkrade de avträdda landskapens innebyggare deras gamla lag och privilegier, hade Karl Gustaf väl varken lyckats omredigera därhän, att till den häri förefintliga inskränkningen: »Så wida dee icke kunna strida emoth dee fundamentale constitutioner af chronan Swärie» ytterligare lades orden: »desz interesse, stat och andre undersåtares gagn och wälfärd», varigenom §:ens hela kraft skulle förtagits, ej heller hade han lyckats återtaga det i samma § givna löftet att snarare vilja förmera än förminska privilegierna. Men löftet om privilegiernas ökande fick sin särskilda förklaring och en inskränkande sådan. Det slogs i Roskilde (§ 9) fast att därmed avsågs endast »lika tilträde til beneficia och honores medh dhe infödde svenske», och det, väl att märka, endast för dem, »hwilcke sig vnder Kongl. May:tz och chronones Sweriges jurisdiction aldeles begifwe».

Äfven ifråga om Tostrupsfördragets viktiga § 4 har Karl Gustaf uppenbarligen menat sig hava vunnit ett avsevärdt

---

och lähn liggjande öijar och skär samt där till competerande högheeter», för att slutligen jämte Bohuslän utflyttas i en särskild § så lydande: »I ljka måtte cederas och till evärdeligh egendhom afträdes H. K. M:t desz successorer och cronan Sverighe, uthaff H. M:t des successorer och cronan Danmark Bahusuz slot och lähn och Trundhiems slott och lähn medh där till hörige Romdalen, Rjns closter och Tutteröons godz medh alle andre små lähn, clöster, andelige och verdslige, och fögderj, som under beggie desze lähnen nu äro eller för detta lägat haffve, iämvähl och alle högheeter, herligheeter, jurisdictioner andelige och verdzlige, skatter, jngiälder, tullar, räntor och rättigheeter till landz och vatn, således at the cronan Sverige effter denne dagh tillägnas och därmedh incorporeras, effter som härupå så vähl som opå de andre cederade och utj nästföregående articul uprepade land och provincier särdeeles författade cessionsbreffven aff K. Maj:tt och Danmarks rjkes rådhs underskriffvne och förseglade vjdare uthvjsa». Sannolikt i denna form har §:en förekommit i det traktatförslag, svenskarne inlämnade ²³/₂. §:en i dess slutgiltiga formulering är till sin natur ett sammandrag av denna. Traktatförslag. Coyetske Papirer. Danska Rigsark.

Jmfr. uttalanden från svensk sida ang. §:ens innebörd ovan sid. 121 och 125, Coyets brev till Karl Gustaf ²³/₇ (Adlersparre, Hist. saml. V, 151 och 155), vars innehåll återges i Expositio causarum 87—90. — Ang. Romsdalen i äldre tid se Yngvar Nielsen, Kampen om Trondhjem 1657—1660, sid. 17—18.

medgivande. Ett projekteradt tillägg, att »medh gemehne macht, där sådant kan behöfvas», försvara passagen in i Östersjön, hade av danskarne avvisats under hänvisning till den kommande allianstraktaten. Men han hade fått in en annan tillsats: framför ordet »fientliga örlogsflottor» hade satts ordet »främmande». Härmed har han synbarligen velat markera en uppfattning av §:en i överensstämmelse med dess ursprungliga lydelse i Vordingborgförslaget och tänkt sig, att den skulle avse »främmande» örlogsskepp överhuvud och kunna tjäna till språngbräde för denna tolkning. I realiteten torde dock detta tillägg — det är uppenbart — även med den våldsammaste prässning av orden, ej kunna anses hava i ringaste mån ändrat Tostrups§:ens bestämmelse ¹⁾).

Danskarne hade emellertid under Roskildedagarnas diplomatiska arbete ej blott lyckats hindra svenskarne att genomdriva sina anspråk i deras mest extrema form, särskildt att avvärja försöket att helt bryta udden av § 13. De kunde också anteckna verkliga vinster. Först och främst att Karl Gustaf efterskönt de i Tostrupstraktatens § 20 utlovade 2000 man till fots och att Hörsholms slott i verklighet mot ett litet vederlag återlämnats till Sophia Amalia, ehuru likväl detta senare i traktaten kom att stå såsom avträdt till Korfitz Ulfeld (§ 24) ²⁾. De hade vidare i den §, som handlade om Brömsebrotraktatens ännu gällande kraft, fått in ett tillägg till sin favör. I Tostrupsfördraget (§ 5) stod, att denna traktat skulle förblifva i sin »förrige krafft och fulle vigeur, så wida den widh denne tractaten icke förän-

¹⁾ Jmfr utläggningen i *Expositio causarum* etc. sid. 29, där det hävdas, att orden främmande och fientliga äro att betrakta såsom synonyma begrepp, och Lewin Blomgren, Ägde Karl X Gustaf rättmätiga och giltiga skäl för sitt fredsbrott i augusti 1658, sid. 28. — Karl Gustaf till Bielke och Coyet 1658 ^{22/5}. Danica. Sv. Riksark.

²⁾ Redan i en order av ^{19/2} hade Fredrik III befallt Gersdorf och Skeel att göra sitt bästa, »at Hirsholm osz aff grefue Willfeld affträdes for en wisze aarlig penges affgifft, som liidelig och billig kand vere». Konzept i Sverige A. 1658. Danska Rigsark. — Fredrik III hade ernått denna personliga tillfredsställelse tack vare Terlons bemedling. Vederlaget utgjordes av 2000 rdr årligen. Terlon till Mazarin ^{14/8}.

dras». I Roskilde (§ 21) hade därtill fogats ordet *express*: »*express icke förändrade ähre*». Detta tillägg fick en särskild betydelse därigenom, att Bielke och Ulfeld — en underlåtenhet, för vilken de av Karl Gustaf fingo uppbära klander — ej sört för att i traktaten uttryckligen införts bestämmelser om vissa förändringar av Brömsebrotraktaten, som betingades med hänsyn till att Danmark nu ej längre var ägare till Sundets båda stränder och som erfordrades med hänsyn till Sveriges prestige: frågan om saluteringen från danska och svenska skepp, som seglade i farvattnet mellan Helsingborg och Kronborg, samt upphävandet av den anmälningsskyldighet, som enligt Brömsebrotraktaten ålåg svenska örlogsskepp, vilka passerade Sundet och voro flera än 5¹⁾.

¹⁾ Bestämmelser härutinnan hade krävts av Karl Gustaf redan från Faxé ¹²/₂ (sid. 25). Coyet skrev vid de svårigheter denna saks genomdrivande senare medförde för svenskarne till Ehrensten ¹⁴/₄ följande:

»Dett som jagh längesedhan, ja alredhan j Tostrup, män enkannerlig j Roskildt fruchtat hafwer, befinner jagh nu blifwa föröfwat aff dee danske, j dett dee sigh præcise widh fördragetz orden holla och uthi ambiguis emoot oss, som klarare hafwa thala kunnat, utthydningen däraff giöra wela. Jagh är aff hiärtat gladh, dett M. H. H. collega wittne wara kan, migh noghsamt hafwa då uppåmint, dett man apertius wår meningh, medhan wij legem dedimus contractui, utthryckia skulle, till att undfly widrige explicationer uthi framtijdhen. Män dett hafwer då intet hulptit; migh bleff aff wåre commissarier swarat, dett wore man juristerij, dee danske förstode orden som wij, och fördenskull wore däraff intet att fructa. Hwarföre jagh in omnem eventum genom ett breeff till M. H. H. migh endskyllade, så framt i framtijdhen missförståndh emillan oss och Danmark skulle upwåxa aff fredzslutetz wrängiande. Iblandh annat är M. H. H. collega siälff wäll witterligit, huruledes jagh enkannerligen urgerade, att icke uthi fredzslutet skulle införas widh ändan aff den 21 artikulen dett ordet *express*, emedhan dett förtoge H. K. M:t att förändra uthi Brömsebroos pacterne alt hwadh per necessariam consequentiam bådhe för Skånes cession, som bättrre conditioners betingiande för swenska skeppen, förändra tiäntes, och då dett ändtlich aff wåra commissarier non obstante hac admonitione likkwäll bleff infördh, huruledes jagh esomofftast hafwer uppåmint att om skiutande och hälssande aff swenske öhrligsskeppen j Sundet, så och fordom requireerade notifications afskaffande, hålst emedhan dee därtill *express* ordre hadhe, och jagh fruchtade, dem danske, på en annan tijdh styrekte af den 21 artikulen aff Roschildiske fredzslutet, icke skole wela lätteligen därtill förståå.» Danica: Bielkes och Coyets brev till Kungl. Maj:t 1658. Sv. Riksark.

Omedelbart efter freden skulle överlämnandet av de avträdde landskapen och utrymningen av Danmark taga sin början. Det hette härom i fredsfördraget, »att så snart dhe tutusende ryttere . . . ähro lefrerade, den swenske armée strax uthur Seelandh marchera skall, och där på Helsingborgh den 27 februarij, Landscrona den 28 ejusdem, Mallmö den 1 martij öfwerlefreras», Kristianstad den 4 och sist även Trondhjem den 1 maj, på vilken dag Karl Gustaf å sin sida skulle bl. a. återlämna Fredriksodde och svenska hären »begynna» utmarschera ur Fyen och Jylland. Redan innan fredsslutet hade från båda håll träffats förberedande anstalter för detta ändamål. Fredrik III gav samma dag som cessionsbrevet utfärdades (^{24/2}) order åt de olika länsmännen att till utsatt tid överlämna sina län åt konungens av Sverige fullmäktige och följande dag, att det till befolkningen under kriget utlämnade vapenmaterialet skulle insamlas och föras till tyghuset i Köpenhamn ¹⁾). Till kommissarier att närvara vid de skånska fästningarnas överlämnande utsågos bröderna Niels och Iver Krabbe. De hade även att å Fredrik III:s vägnar lösa innebyggarna från deras tro- och huldhetsed ²⁾).

Karl Gustaf å sin sida hade redan den 20 februari

¹⁾ Skaanske Tegnelser 1657—1660, fol. 136. Danska Rigsark. Det heter i brevet, att länen skulle överlämnas »med huis jordebøger oc anden effterretning lehneth tilhörer, mens huis artillerie oc krigszmunition, som der findis, were sig stöcker, musqveter, siidegevehr, lundter, krud, kugler, proviant eller andet sligt, saauelsom klockerne oc huis træ bordschab, som tienlig eragtes, det hafuer I hiid til wor kiöbstæd Kiöbenhafn at lade schicke, huortil wi sielf en deel skuder oc skiibe, som sligt offuerföre kand, fremsende wille, saa frembt icke nock dertil hos eder sielf kand findis. Huis korn oc prouiant wdj beholding er schal oc hiid til schibs fremföris. Dog ere wi naadigst tilfreds, at deraf igen saauit maa adelen, borgerne eller andre tilstilles, som det til festningens fornödenhed forstragt hafuer; dog restantz der i lehneth hafuer I, saa snart mueligt er, at indkrefue. Huad krigszfolchet wedkommer, da wille wi naadigst, at det geworben hiid ofuerschichis, mensz de andre officerer, som offuer landfolch ere, at afftackis oc forlöfuis, tillige med bem:te landfolch at drage, huor dennem löster, effterat offuer- och vnder gewehret fra dennem taget er. Huis veed som der i forraad er, wille wj oc sielf lade afhente, naar derpaa specification gifues huad der findis».

²⁾ 1658 ^{20/2}. Ibid. fol. 138.

låtit underrätta Gustaf Otto Stenbock, att denne vore utsedd att å hans vägnar »immittera och tillträda» Skåne, och beordrat honom att med 2000 man omedelbart ställa marschen på Hälsingborg. Till att utföra samma värv i de övriga landskapen bestämde han Axel Lillie för Bleking, Eric Stenbock och Harald Stake för Bohuslän, Christer Bonde med Lorentz Creutz och Abraham Lejonhufvud för Trondhjems län ¹⁾.

Det blev emellertid i verkligheten icke Gustaf Otto Stenbock, som kom att å svenska kronans vägnar taga Skåne i besittning. Inga underrättelser inlupo från honom; man visste ej, var han befann sig. Uppdraget blev då i stället givet åt Klas Tott ²⁾, och samtidigt beordrades översten Johan von Essen att med sina fyra regementen och det småländska regementet till häst avtåga till den mellan Köpenhamn och Helsingör belägna Rungsteds Kro, dit även Vestgötarne befaldes, och att därifrån om möjligt på isen över Hven begiva sig till Landskrona ³⁾.

På väg att utföra sina order möttes Klas Tott emellertid av en ny från Karl Gustaf. Den återkallade honom. Händelser hade inträffat, som hos den svenske konungen uppväckt misstro till danskarnes avsikt att uppfylla fredsvillkoren.

Straxt efter fredsslutet hade Ove Juel, sänd av Fredrik III, anlant till Karl Gustaf i Ringsted, dit han nu dragit sig tillbaka med hären. Han framhöll omöjligheten att i fråga om de skånska fästningarnas evakuation iakttaga de i traktaten fixerade tidpunkterna, ävensom svårigheten att på en gång skaffa underhåll åt de svenska trupperna på Själland, vilka på grund av töväder sannolikt ej så snart skulle kunna

¹⁾ Karl Gustaf till G. O. Stenbock ^{20/2}. Till Lillie och de öfriga utfärdades ^{22/2} order att hålla sig redo. Vidare order till Stenbock i denna angelägenhet ^{22/2}, ^{25/2}, ^{26/2}. Fullmakt för Eric Stenbock och Stake utfärdades ^{28/2} och ^{2/3}; för Lillie ^{2/3}. Riksregistraturet 1658 jan.—mars.

²⁾ Fullmakt för både Stenbock och Tott utfärdades ^{25/2}, för Tott ensam ^{26/2}. Riksregistraturet 1658 jan.—mars, fol. 296, 392, 305.

³⁾ ^{26/2}. Riksregistraturet 1658 jan.—mars, fol. 299 v.—300.

bortföras, och åt de anländande skånska fästningstrupperna, samt anhöll, att med fästningarnas utrymmande skulle anstå, tills svenskarne lemnat Själland. Likväl förklarade han, att Fredrik vore villig att omedelbart avträda Hälsingborg ¹⁾. Ove Juel försökte därjämte förmå Karl Gustaf att avstå från några trupptransporter över till Skåne: i de skånska fästningarne kunde lämpligen inläggas det »folch, som jmod Skaane werit haffuer», menade han ²⁾.

Karl Gustaf uppfattade denna Ove Juels anhållan om uppskov med de skånska fästningarnas utrymmande såsom ett attentat mot den nyss slutna freden ³⁾. Han grep genast till extraordinära åtgärder. Icke blott Klas Tott fick order att återvända. De trupper, som redan avtågat till Vordingborg och Korsör för att därifrån på isen övergå till Fyn, återkallades. Markgreven Karl Magnus av Baden beordrades att med sex regementen till häst bryta upp från Ringsted, tåga genom Roskilde, förena sig med Totts sex regementen och marschera rakt på Köpenhamn. Ännu under nattens lopp ryckte han till de i sin sömn av pukslagen och trumpetstötarne väckta invånarnes förskräckelse genom Roskilde och närmade sig den danska huvudstaden på en mils avstånd ⁴⁾. Gustaf Otto Stenbock fick befallning att i enlighet med förut given order taga sin marsch på Helsingborg och

¹⁾ Karl Gustaf till Bielke och Ulfeld 1658 ^{27/2}, till G. O. Stenbock ^{27/2}. Riksregistraturet 1658, jan.—mars.

²⁾ Fredrik III till Ove Juel 1658 ^{27/2}. Avskrift i Svenske akta 1658—1669. Danska Rigsark.

³⁾ Dahlberg säger härom i sin relation: »der konig befandt sich hieruber nicht wenig alteriret, als der da wohl wuste, das der hollandsche ambassadeur Böning seinen högsten fleis thete vmb das spiel zu tresniren, ja wo möglich gahr den frieden vberm haufen zu werfen, als der alszdan im nahmen seiner principalen dem konige eine grosze assistence zu waszer undt lande prommitiret, welches vndt als der konig auf diesem fall da die evacuationen nicht solten geschehen, worauf die execution des friedesschluszes vornemblich bestanden, gahr keine reale assecuration sondern viel mehr blosze worte vndt pappir in henden hette, vndt sich vergewiszerte das hierunter was verborgen sein muste».

⁴⁾ Dahlbergs relation. Krigsrelationen. Pufendorf 5 § 12 sid. 420.

söka, »doch först med maner och behörligen, att den fästningen och de andre måge blifwa osz inrymbde, hafwandes god acht på dee danskes förehafwande, och där dee difficultera fästningarne att öfwerlefwera och I förnimme, at här åter på denne sijdan är kommet till ruptur, det I aff fångarne kunna erfahra, så hafwa I då at giöra edert bästa och taga tillfällen uthj acht, efftersom raison af affairerne bäst kunna medgifwa och dictera»¹⁾.

Samtidigt sändes Ehrensten såsom ilbud till Ulfeld och Bielke i Roskilde. Han skulle framhålla för dem, att de i vissa punkter missförstått konungens vilja och att rättelse härutinnan måste ske. Karl Gustafs order lydde:

C. G. Vnszern etc. Wohlgebohrne etc. Demnach wir bey ankunfft vnszeres secretarij Ehrensteins verstanden, dasz ihr bey denen executions tractaten vndt bevorab wegen evacuirung der hinc inde abzutretten bewilligten örther vnszer euch so wohl mündlich alsz in vnszerm handtschreiben schriftlich eröffnete meinung nicht gnugsamb begriffen; so haben wir ernanten Ehrenstein an euch mit dieszem wieder zurücksenden vndt dabeneben euch nochmalen gnädigst befehlen wollen, dasz ihr die articul, worinnen wir vnszere intention nicht völlig obtiniret zu sein verstanden solchergestalt einrichtet vndt behandellt, wie wir ihm, Ehrenstein, unszere eigentliche meinung darüber mit mehrem gegenwertig declariret, vndt dieselbe euch so fort zu hinterbringen befohlen; welches ihr auch vor vollenziehung desz werkes der gebühr zu adjoustiren angelegen halten werdet; habet euch darnach zu richten, vndt wir sindt euch etc. Gegeben in vnszerem hauptquartier Ringstädt²⁾.

Det svar Bielke och Ulfeld i anledning härav avgåvo till Karl Gustaf är i hög grad upplysande. Ävenså Karl Gustafs därav föranledda order till de båda kommissarierna.

¹⁾ Karl Gustaf till Stenbock ^{27/2}. Gen. guv. ark. Landsark. i Lund.

²⁾ Karl Gustaf till Bielke och Ulfeld ^{27/2}. Riksregistraturet 1658 jan.—mars, fol. 308.

1.

Korfitz Ulfeld och Sten Bielke till Karl Gustaf.

Wij bekummo i natt tvenne E. K. M. allernådigste skriffvelser, den första mädh secret. Philipson klåkan 12 och den andra mädh liffknechten klåkan 3, därvthaff wij mädh största consternation och bedröffvelse haffva förstått, dädh wij vthj alt ickie så haffva begripit E. K. M. allernådigste intention, såm wij dädh gärna hadhe önskat; säsåm och dädh vår meningh synes haffva ett annat förståndh, än wij dädh vnderdånigst och aller troligeste tänckt haffva. Huadh dädh första, såm evacuationen anbelangar, så haffver altidh mädh E. K. M. allernådigste meningh vår vnderdånige villia varit öffvereens, att E. K. M. intet skulle qvittera landhet, för än orterne vthi Skåne (särdeles Helsingeborg, Landhsrona och Malmö) skulle vara vthi E. K. M. händher. Och haffva wij ment E. K. M. derigenom vahra tjänter, att executions terminerne så kårta sattes, på dädh att, så snart E. K. M. fulmächtige mädh folket kummo, att då orterne skulle ståå öpne och färdiga att inrymas. Wij (och serdeles iagh Steen Bielke) haffva intet annat vist, än att secret. Törnskiöldh skulle haffva hafft evacuations puncterne mädh sigh till E. K. M. Ty när han, Törnskiöld, bort reste, badh han migh, att iagh ville sända förbe:te puncter äffter till E. K. M., och då iagh befalte dem att affskriffvas, sadhes vthi vårt cancellie, att han dem allaredhan bekåmmit hadhe. Huilket iagh, Steen Bielke, ändå ickie aldeles ville ställa troo till, vthan 2 gånger den affton frågade mons. Cojet däråm, den migh och däråm confirmeradhe. E. K. M. ville derfore nådigst ingen onådhe för den orsakan på osz kasta.

Nu i dagh wille wij haffva gått till dee danska commiss., då kåm Christer Scheel till osz; wij lato honom genast veta, huadh Ove Juul E. K. M. haffver bracht från konungen vthi Danmark, demonstrerade derhoos, att oachtat E. K. M. ingen satisfaction aff cronan Danmark än vthi någon punct haffver nått, ickie desto mindre haffver E. K. M. börriat att draga sigh aff och skickat fålk äffter afftaal att emoot taga orterne vthi Skåne. Mån äffter E. K. M. nu seer, att dee danska på dädh sättet börria att agera, dåå haffva dee måst resolvera här att ståå, tildås E. K. M. vizz kunskap haffver, att alt ähr dem vthi Skåne inrymt, såm affskedhat ähr. Han, Christer Scheel, togh detta mykit illa vp, att konungen vthi Danmark haffver detta egenom Juul giort; talte derhoos hårdha ordh

emoot sådhant procedere: män obligerade sigh på sin ähra (ja sadhe sigh vela vara giszel derföre), att där E. K. M. ale-nast vill fortfahra att låta sigh inryma orterne, att dädh intet förhinder skall vara i vägen och önskar, att E. K. M. intet ville revocera Totten. Wij repeterade åter och sadhe, att dee hadhe sigh hääräffter och intet annat att rätta, att E. K. M. in-tet moverar, för än alla orterne vthi Skåne ähra vthi E. K. M. händher, och när dädh skett ähr, då vill E. K. M. genast Ze-land qvittera, åm Gudhs vedherleek och mögligheten dädh tillåter. Detta bleff aff osz på beggie sidhor protocollerat, och dee sände genast en härmädh till Köpenhamn. Huadh Lalandh och Falster vidhkåmmer, däråm sänder g. Vlfelt siälff ett breff till E. K. M. och låter veta orsakerne, huarföre dädh cederat ähr.

Dee bevilliade contributionerne mena vij ingen disput vahra åm, och består E. K. M. armées nödhvändige vnder-håldh ickie vthi maat och drika, vthan och vthi skiälige pen-ningemedhel, och haffva vij meent, att detta voro en saak, såm bäggie cronornens commiss. dertill förordnadhe skulle sigh emellan affhandla och afftaala. Skiutandhe anbelangandhe vthi Sundhet för bäggie slåten vaar såå afftaalat, att där åm skulle göras ett afftaal vthi den fölliande tractaten, män där E. K. M. vill, att dädh vthi en bijtractat mädh dädh andra häär göras skall, så måste vij dädh fulända. Ty hela tractaten häärföre att kulkasta veta vij intet, åm dädh E. K. M. nådigste villia vahra skall. Huadh E. K. M. osz nå-digste herom vidhare befallandes vardher, skola vij aller vnderdånigst äfterleffva etc.

Roskill den 28 febr. a:o 1658.

[P. S.] Rätt såm vij sluta skulle, kån en aff commiss. hoffiuncker till osz, berättadhe, att dee budh från Köpenhamn fått haffva, att kungen haffver gjort h. Nils Krabbe och Ivar Krabbe Månson till commissarier att öffverleffverera orterne dårsammastädhes, och ähra alredha öffver ¹⁾).

2.

Karl Gustaf till Korfitz Ulfeld och Sten Bielke.

C. G. Wår synnerlige ynnest etc. Aff edher breff i dagh till oss, trogne män och commissarier, uthi underdånigheet

¹⁾ Coyetske Papirer IV. Danska Rigsark.

skrefne, förnimme wij nådeligen, huadh I på våre förledne natt edher tillkomne breeff swaren, eenkannerligen dheth Christian Skeel illa hafuer uptagit, huadh oss h. k:t konungen i Dannemark igenom Ofwe Juul hadhe låtit förredraga, och att han wore försäkrade ortherne otwijfwelachteligen oss skulle i Skåne inrymmas, när wij allenast icke wille reuocera troupperne, som dijt hän wore sände. Nu är det fuller icke uthan, at ju kortare euacuations terminerne på ortherne i Skåne sättias, huru bätter thet oss till säkerheet skulle tiäna, menn swärigheeten finna wij lijkwäl dherutinnan bestå, at man till större säkerheet uthi sielfue euacuations puncten, icke præcaverat hafuer, dheth i fall vårt folck på förreskrefne terminen icke wore wijdh handen, sådant icke vår rätt skulle præjudicera någon tijdh dhereffter, så snart dheth möijeligit wara kunde, cederade fästningarne at emottaga låta; sedhan och dheth man icke vthtryckeligen å vår sijdh medh dhenna condition föräfskedat hafuer, at wij dheremot Zelandh, så framt dheth möijeligt wore och åhrsens tijdh och wedherleek transporten aff arméen icke förhindrade, strax quittera skole. Desslijes wele wij fuller Naskou på föresatten tijd öfuerlefuerera, men folket af landet strax att föra är een omöijeligheet, hwilke fördenskuldh aff adeliga godzen i Lalandh sitt vnderhåldh i medlertijdh hafua måste; ty såsom wij ingaledes sinnade äro dheth ringaste att handla låtha, som kunne för någon contrauention aff fredzslutet hållas, så wele wij icke heller dhem danske tillfålle gifua oss dherförre att beskylla, och fördenskul nödigt erachta, att medh dhem om sådane händelser icke allenast wist afftaal giörs, utan och uthi nebenrecens införas skall. Samma beskaffenheten är dheth och medh arméens vnderhåldh, så länge quarteererne här i Dannemark wara, på dheth i framtijden alle disputer undwijkas och beskyldningar af fredzbrått förreböijas måge. Hwad skiutningen och hälssningen för Helsingborghz och Chronborgz slotter aff Kongl. örlighz skepp så och notificationen om någons flottas ankombst till Sundet wijdkommer, hadhe bäst tiänt uthi sielfue fredztractaten at införas och deruppå ett uthslagh giöras, medhan dhetta ett ewigtwahrande wärck wara måste och fördhenskull till fölliande allience tractaten icke uthskiutas kan, som allenast på någre åhr slutas bör; doch effter dheth uthi fredzfördraget att ihughkomma är försummat, så måste förreskrefne puncter och dhe andra aff samma natur och egenskap, sammeledes uthi een bijtractat och förklaring öfuer sielfue fredzinstrumentet afhandlas och klarligen uthsättias, på dheth alle irringar här aff kunne förekommas.

Wij åstunda etc. och befalle etc. Ringstedt den 28 februarius 1658.

P. S. S. R. M. Wijdh Korsör kan iagh inthet komma öfuer, vthan att slepa båten vppå ijsen; the regiementer, som öfuer Lalandt gångne äro, hoppas iagh warda kommandes öfuer åth Langelandh. Jagh låter gå allt bagage och rytteri nu forth åth Falster för uth, och wij wille fulle så sachta föllia effter, sedan marggrefuen kommer tillbakar; några regiementer, som skole gå åth Juthlandh, är bästh the gienge öfuer till siös ifrån Caleborgs lähn; allience tractaten kan man och incaminera; mediatorerne hafuer jagh recommenderat herthighen aff Hollsteens saak.

P. S. Deth är vår nådige willie, at I så länge i Roskildh quar blifuen, till dess störste deelen på executionen af fredzfördraget hafwer fått sin framgång, där till I och the danske commissarierne kunne sökia at disponera, på deth at påkommande irringar och disordres uthan drögzmåhl kunne afhulpne blifwa. Datum ut in literis ¹⁾.

De förhandlingar, som den 28 februari ägde rum i Roskilde, resulterade i, att en särskild recess om Skånes avträddande upprättades. Evakuationsterminerna fixerades ej så kategoriskt som förut, och Karl Gustaf medgav tillsvidare fria kvarter i Skåne åt besättningarne i fästningarna där ²⁾.

Hans Kongl. Maj:ts af Danmarks fuldmegtige commissarier til dee danske och swenske tractater, wij vnder-schreffne, her Joakim Gierstorff til Tundbyholm, ridder, Danmarkiss rigiss hoffmester och raad, och befallningsmand, paa Borringholm och Christen Skiel til Fusinge, Danmarkiss rigiss raad och befallings mand paa Tryggewelde,

Giöre witterligt, at efftersom der er indfalden nogen difficultet offwer den samtale, som Offwe Juel haffwer hafft med Hans Kongl. Maj:t i Sverige om evacuationen af dee skaansche festinger, da er hermed udloffwet, at hwiss om saadanne festingerss evacuation wed tractaterne er foraffschedet, schal paa wor side i alle maader bliffwe effterkommet, saaledis at saa snart och paa hwad tid dee swenske commissarier ankommer schal festingerne dennem indrömmis,

¹⁾ Riksregistraturet 1658 jan.—mars.

²⁾ Karl Gustaf gav även order om, att antalet trupper, som sändes från Själland till Skåne, inskränktes. Karl Gustaf till Klas Tott. Riksregistraturet 1658 jan.—mars fol. 308.

om ded endschiönt ike saa lige til den satte dag schee kand, dog hwiss gvarnisonen och krigsfolkene er anlangendiss, be-retter Offwe Juel, at Hans Kongl. Maj:t i Swerrig, effter Hans Kongl. Maj:ts i Danmarkiss anmoding, er tilfreds, at dee paa nogle dags tid nyde deris verpflegung nogensteds paa landet under swensche commissariers anordning, intil dee kunde hidoffwer komme, hwilket och strax schal schee, saa snart Sielland er evacueret. Til ydermere bekrefftning haffwer wj woris hender underschreffwet och wore zigneter vndertrycht vdi Roschild den 28 feb. 1658.

J. Gersdorff.
mpia.

Christen Skiel¹⁾.
mp.

Med följande skrivelse översände Bielke och Ulfeld bi-recessen:

Rätt nu kãm mons. Kleij och brachte osz E. K. M. allernådigste skriffvelse, säsåm och en skriffvelse äffter E. K. M. nådigste befallingh aff mons. Cojet till sec. Philipson. Huadh E. K. M. osz vthi des nådigste skriffvelse allernådigst befaller, haffva vij genast vthrättat hoos gesanterne, huilke sigh mykit facil haffva funnit till alt dädh vij aff dem vthi detta fallet begiärt haffva och stält denne skriff, såm nu mädh föllier. Och protestera dee högt, att dee aldrigh haffva tänckt att förhindra, dädh E. K. M. ickie skulle få possessionen aff fästningarne, vthan önska E. K. M. ville hasta dem att emoottaga låta. Effter E. K. M. tilseielse pretendera dee på qvarter för deras fålk vthi Skåne, tildås E. K. M. hädhan reser. Och emädhan E. K. M. osz däråm och nådigst ordre giffvit haffver, ähr dädh aff osz så bevilliat till vidhare E. K. M. nådigste behag, doch mädh dedh afftaalet, att huadh aff skoneska, blekingiska och andra vthur dee cederade länderne soldater wara kunde, dee skulle äffterlåtas att gåå hem. Dädh andra E. K. M. osz nådigst befaller igenom h. Cojet till hr Philipson skall aff osz och vnderdånigst och allerhör-samligest äffterleffvas, där E. K. M. dädh änteligen nådigst behagar; män vij haffva ickie mindre achtat vahra vår vnderdånige skyldigheet E. K. M. vårt allervnderdånigste be-tänkiande giffva åm denne saken och för huad orsak vij häär-till däråm intet rört haffva, än den nu genast att äffterkåmma. Och haffva vij ment, att när Danmark cederar all högheet och regalier på länderne, dåå behöffves intet, att E. K. M.

¹⁾ Orig. på papper med sigill i Sv. Riksark.

skulle begiära aff dem att igenom föra fålk och skep igenom sina egna länder och strömar, och mente vij, att dädh giordhes aff osz siälffva disputerligit dädh E. K. M. ofehlbart tillhördhe. Elliest haffva vij intet vela movera något aff ländernas rättigheter, för en vij dädh ex possessorio giöra kunde. Huadh E. K. M. nu nådigst will, att vij giöra skulle vthi denne saken, bedhia vij E. K. M. allernådigste finala resolution. E. K. M. ville etc. ¹⁾

Ovädret hade dragit över. Klas Tott kunde fullfölja sitt värv och taga Skåne i besittning. Den 1 mars skrev han därom till Karl Gustaf:

Rätt nu kom Eders Kungl. May:tz page och brachte migh Eders K. M:tz allernådigste ordres, dem iagh medh underdånigh hörsamheet skall sökia att effterleffva. Jagh berättade E. K. M:t ifrån Helsingborgh hwadh der i dagh passerade veedh euacuationen, derifrån reeste iagh genast hijt, der migh straxt inrymbdes denna oorten nästan på samma sätt som Helsingborgh. Här var rätt slätt folck inne; eemädan Sven Pålszon, som och haffwer leghat här, allareeda i morros var uthmarcherat medh (som de seija) 120 draguner. Jagh haffwer låtit knechtarna på slättet, och alleena låtit gee een roota uthi huardeera poorten. Och ryttarna, som ära 80 commenderade medh een major liggia och haffwa wacht uthi staden. Eszen ähr reedan på den wägen åth Malmö, och hoppas iagh, att oorten skall wara leffwererat uthi E. K. M:tz händer för middagen. Denna oorten seer elliest rätt wäl uth och ähr medh lijten bekostnat till att giöra heelt och holli fast. Slottet ähr lijtet och på den sijdan åth staden ähr muren något lågh, men det haffwer een good graff. Alla acter och documenter, iordeböcker medh hwadh mehra lemnas här kwar, fogdarna så wäl här som i Helsingborgh synas haffwa stoor lust att bliffwa uthi E. K. M:tz tienst och gemeena talet uthi landet ähr, att mäst alla tacka Gudh, att dee haffwa fått een öffwerheet, som kan förswara dem. Styckerna lemnas her kwar, Hwadh elliest aff ammunition här ähr, haffwer iagh låtit affträda dem ett rumm, der dee den uthi kunne förwara, till des lägenheet giffwes den att bor[t]föra låta. Vthi Helsingborgh finnes inga prommar, uthan dee ähra alla ree-

¹⁾ 28/2. Coyetske Papirer IV. Danska Rigsark.

dan bortförda. Vthaff fältmarskalcken Stenbocken höres all-deeles intet. Jagh önskar etc. ¹⁾)

I skrivelse till Karl Gustaf avgav Fredrik III förklaring angående den anhållan genom Ove Juel, som givit anledning till så mycken oro, och bjöd honom samtidigt såsom gäst till Fredriksborgs slott ²⁾). Karl Gustaf antog inbjudningen och den 3 mars ankom han dit. Tre dagar tillbrakte de båda furstarne här tillsammans. Hvad dem emellan avhandlades har endast antydningssvis kommit till samtidens och eftervärldens kännedom. De mera officiella samtalen lekte lätt även vid de nyss skedda händelserna. De privata konungarne emellan syftade mot framtiden och torde i främsta rummet ha rört sig kring det politiska systemskifte i Norden, vilket Karl Gustaf avsett skola resultera av freden. Ryktet förmålde även, att Karl Gustaf skulle hava efterskänkt återstoden av de 2,000 ryttarne. Säkert är, att han gav Sophia Amalia Hörsholms slott, fritt från hvarje vederlag till Korfitz Ulfeld ³⁾), och att Jockum Gersdorf fick brev på att njuta Bornholm som förläning under sin livstid. Belöningar utdelades åt de män, som tagit del i den senaste tidens händelser. De sträckte sig så långt ned som till Fredrik III:s hovnarr. Han fick på sin lott en kvarn i Ravlunda socken i Skåne ⁴⁾).

¹⁾ Till Karl Gustaf, dat. Landskrona ¹/₃. Coyetske Papirer IV. Danska Rigsarkivet.

²⁾ Koncept i Sverige A. Fredrik III:s brevexling med det svenske kongehus 1648—1669. Danska Rigsark. Även i orig. i Danica: Danska konungahusets originalbrev 1529—1675. Sv. Riksark. Det heter i brevet: »aarsagen, huorfor wi bem. Offve Juel till Ed. K. afferdigit haffver, war, at wi E. K. meening om festningernes evacuation wilde fornemme, efftersom wi befryctede, at saadant weirlig skulde infalde, at arméen her aff landet icke saa hastig skulde kunde marchere». I konceptet står ursprungligen, men överkorsat, att orsaken var, »at wi E. K. naboevenligen ville erindre, at dette vor land Seland tillige ochsaa med forderligste mueligt for E. K. armée maatte entlediges, saa at wi till voris hoffhaltings fornødenhed icke j fremtiden schulle liide mangel, efftersom wi befröchte, at E. K. icke ellers saa hastig vdi værende frost schulle ville lade arméen tilbage marchere».

³⁾ Korfits Ulfeld fick först senare på omvägar kunskap om, att Karl Gustaf gjort denna skänk. Se Ulfeld till Karl Gustaf, Malmö 1658 ⁶/₄.

⁴⁾ Ang. Fredriksborgsmötet se Fridericia, Adelsvælden, 324—325, och

I Fredrik III:s lustjakt for Karl Gustaf den 5 mars från Helsingör över Sundet att taga de nyförvärvade landskapen i besittning, medan från Kronborgs slott det sköts en tredubbel salut med några och sjuttio kanoner. På Hälsingborgs skeppsbrygga mottogs konungen av Skånes adel och av det skånska kleresiet med biskopen Peder Winstrup i spetsen ¹⁾).

Skåneland var förenat med Sverige.

---

där anförda aktstycken och litteratur samt Dahlbergs hittills obegagnade relation. Sv. Riksark.

¹⁾ Dahlbergs relation.

V. Efter freden i Roskilde.

Det intryck freden i Roskilde gjorde på Europa var överväldigande. De stora landvinningar Sverige gjort, det sällsporda i själva händelserna: krigshärens marsch över de frusna haven och den enastående snabbhet, med vilken freden slutits, allt samverkade härtill. Med ett slag var Karl Gustafs hela politiska ställning, nyss förut så hotad, förändrad, hans krigaranseende brakt till sin höjdpunkt och Sverige obestriddt den härskande makten i Norden.

Verkningarne visade sig omedelbart i den europeiska politiken. Det med så mycken möda hopsmidna, till utseendet åtminstone så fruktansvärda förbundet gent emot Sverige mellan Österrike, Brandenburg och Polen kom icke till utförande; den planerade kavalkaden till Holstein inställdes. En var av de förbundna återgick att iakttaga sina egna närmast till hands liggande intressen. På samma sätt förföllo planerna från Generalstaternas sida att med väpnad hand ingripa i förhållandena i Norden.

Efter freden i Roskilde gingo Karl Gustafs egna planer framför allt i riktning av ett kraftigt återupptagande och fullföljande av politiken och kriget i Östeuropa, utvidgat att omfatta även Brandenburg. Ty mot detta land syftade han nu närmast. Men dessförinnan skulle förhållandet till Danmark slutgiltigt ordnas. Det hade, enligt hans mening, ej helt skett i och med den nyss avslutade freden. Freden i Roskilde fordrade med nödvändighet sitt komplement i ett nära förbund mellan de nordiska rikena. Ett nytt politiskt system skulle inaugureras, Roskildefredens ord om »en sta-

digh, evigvarande och oigenkallelig frid . . ., stadig vänskap, godt förtroende, enighet och trogen naboskap» i vidsträcktaste mån gå i uppfyllelse, dess bestämmelser om Östersjöns spärrning utvidgas och närmare specificeras i en allianstraktat.

Under fredsförhandlingarna, såväl i Roskilde som Vordingborg och Tostrup, hade de båda nordiska monarkernas tankar ofta kretsat kring frågan om denna närmare allians, hvars frö redan låg i de föregående årens diplomatiska meningsutbyten; den synes även hava varit föremål för överläggningar, utan att man dock närmare kan följa dem. Tankarne på alliansen kommo från dansk sida först till synes i den instruktion, som den 8 februari utfärdades för Gersdorf och Skeel, då de begåvo sig till det föreslagna fredsmötet i Rudköbing, men de förekommo där i en form, som visar, att det i Danmark i grund och botten ej fanns något intresse för en dylik politisk kombination. Från svensk sida togo sig förbundssträvandena ett pregnant uttryck redan i det första förslaget till fredsvillkor i Vordingborg. Ett par dagar därefter grep Fredrik III ånyo till allianstanken, denna gång i form av ett direkt erbjudande, framfört till Karl Gustaf genom Ove Juel, men alliansanbudet var här i första hand ett medel att söka ernå freden på så billiga villkor som möjligt.

I Roskilde gick man vidare. Karl Gustaf gav från högkvarteret i Köge den 21 februari sin sekreterare Peter Julius Coyet order att översända ett förslag till fullmakt »att med kronan Danmark förhandla om ett närmare förbund och en allians», »på det att vi däröver må förklara oss och detsamma expediera och att verket i sig självt utan dröjsmål må fortsättas»¹⁾. När senare Karl Gustaf avsånde Klas Tott såsom fullmäktig att taga Skåne i besittning, gav han denne, den 25 februari, även i uppdrag att på vägen uppvakta Fredrik III »och å våre wägnar contestera vårt wällmeente

---

¹⁾ Karl Gustaf till Coyet, Köge ²¹/₂. Coyetske Papirer VI. Danske Rigsark.

opsååth, at den osz och desze nordiske rijken emillan nu igenbrachte wänskap och eenigheet må icke allenast blifua stadigwarande vnderhållin, vthan och medh all inbördes förtroligh cooperation till begges wår och wåre rijkens och provinciers sampt det allgemeene ewangeliske wäsenedets säkerheet och bästa styrkt och förmeehradt»¹⁾. Fredrik III å sin sida översände samma dag till Gersdorf och Skeel fullmakt »at indgaa en nærmere och fortrolig alliance med Hans K:t kongen i Sverrige», men tillägges det: »dog hafuer J eder vell dervdi at forrsee och oss om bem:te alliances poster tilforne avisere och voris meening fornemme, huorvdi den bestaa skulle, förend J noget endelig sluttandes vorder»²⁾.

Frågan om det nordiska förbundet upptogs med iver från svensk sida omedelbart efter fredsslutet. Samtidigt som Bielke och Ulfeld underrättade Karl Gustaf om det senare, översände de förslaget till fullmakt för alliansunderhandlingen. Redan den 1 mars utfärdade Karl Gustaf fullmakten från Ringsted³⁾. Den lydde på Bielke och Ulfeld. Det säges häri, att de båda konungarne hade »till yttermehre stadfästelse af freden, så och till desz bättre försvar och conservation af begge wåre landh och rijken, på både sijdor gått funnit att tråda medh hwar andra uthi ett nærmare förbundh och alliance tillsamman». I enlighet härmed skulle Bielke och Coyet med kommissarier för Danmark »öfwerläggia och slutha, hwadh till en nærmare alliances befordran emillan osz och begge rijkerne nödigt finnas kunne». Denna fullmakt kom väl aldrig till användning⁴⁾ — på Terlons anhållan lät

¹⁾ Kreditiv för Klas Tott, Köge ²⁵/₂. Orig. i Fredrik III:s brevvexling med det svenske kongehus. Danska Rigsark.

²⁾ Fredrik III till Gersdorf och Skeel 1658 ²⁵/₂. Koncept i Sverige A. 1658. Danska Rigsark.

³⁾ Orig. på pergament i Sverige A. Danska Rigsark.

⁴⁾ Häremot strider skenbart, att fullmakten befinner sig i Danska Rigsark. i samlingen av Danmarks traktater och utväxlade fullmakter, men förhållandet är, att den kommit i dansk ägo först tillsammans med de handlingar, som beslagtogs vid Bielkes arrestering 1658 (jmf. sid. 26 not 2). I ett

Karl Gustaf, Fredrik III till behag, Korfitz Ulfeld falla såsom underhandlare ¹⁾. Men åtta dagar senare (⁹/₃) daterar den svenske konungen från Landskrona en ny fullmakt, till innehållet likalydande, denna gång för Bielke och Coyet ²⁾, och den 13 mars fingo dessa i en från Malmö utställd instruktion ³⁾ om ej mindre än 33 §§:er noggrannt angivet ändamålet med ambassaden.

En storslagen svensk tanke detta förslag till förbund, vars grundlinjer i denna instruktion uppdrogos, men för visso icke baserad på uppfattningen av någon jämnbördighet mellan de allierade. Det var ett förbund mellan ett övermäktigt Sverige och ett försvagat Danmark, avsett att tjäna den svenske konungens syften. När Karl Gustaf gick att lösa konflikten i det Baltiska havets sydöstra hörn i syfte göra Östersjön till ett svenskt inhav, från vars flodmynningar, tätt besatta med tullstationer, den indräktiga handeln på innanlanden skattsattes, skulle Danmark vara Sveriges gränsvakt vid Öresund.

Den allians som bjöds Danmark var byggd på samma grundtankar, som Karl Gustaf gjort gällande i Vordingborg: det var i själva verket ett återupptagande och närmare utförande av planerna därifrån. Alliansen skulle rikta sig mot »främmande» örlogsskepp överhuvud, som togo färden in i Östersjön, och ingen, utom de båda allierade, skulle ega rättighet att »hava och hålla» örlogsskepp därstädes ⁴⁾. Det gällde en utvidgning av freden i Roskilde.

Men utom själva alliansunderhandlingen uppdrogs även åt Bielke och Coyet att kräva förtydliganden av Roskilde-traktaten på vissa punkter och därom med de danska kommissarierna upprätta en »nebenrecess och förklaring». Som skäl angavs, att »wijdh sidsthåldne fredztractaten man för

av Marcus Meibom och Peder Schumacher-Griffenfeld 1663 ¹⁸/₇ uppgjort inventarium över dessa handlingar finnes den också upptagen.

¹⁾ Terlon, Memoires I, 112.

²⁾ Orig. på pergament i Sverige A. Danska Rigsark.

³⁾ Riksregistraturet 1658 jan.—mars.

⁴⁾ § 6 i Instruktionen 1658 ¹³/₃.

tijdzens kortheet skull icke haffuer alle dhe momenta kun-
nat taga uthi acht, som framdehles, huar derom icke aff-
tahas, lätteligen något missförståndh och irringar aff sigh
föda kunna desse nordiske chronor emillan, hålst emädan
månge saker ähro, huilke per necessariam consequentiam
Brömsebroiske pacta vthi sombliga stycken förändra, der
om likwähl uthi Roskildiske fördraget icke dett ringesta
nempnes».

I denna birecess ville Karl Gustaf genomdriva de an-
språk på saluteringsen i Sundet och på svenska örlogsskepps
genomfart, vilka Bielke och Ulfeld till Karl Gustafs stora
harm underlåtit att få tillgodosedda i Roskilde och från
vilka danskarne vid förhandlingarna den 28 februari kommit
undan genom att skjuta överläggningarna därom över till
alliansförhandlingen ¹⁾. Det skulle vidare i denna träffas be-
stämmelser om affattningen av de bevis, som skulle lämnas
svenska skepp i Helsingör vid sjöpassens företeende, om sät-
tet för certifikatens ifyllande, om fyrpenningar och färjande
över Sundet, vilket numera skilde två riknen från varandra.
Dessutom skulle Bielke och Coyet tillse, att §:en om de
2,000 ryttarne uppfylldes, ävensom befodra den holsteinska
saken »till ett behageligt slut, så att derigenom Hans Furstl.
Durchl. må kunna nå sitt fulle contentement». Och beteck-
nande nog hade de även att genom varjehanda bytestrans-

¹⁾ Det heter härom i memorialprotokoll av Hoghusen över överlägg-
ningarne ^{28/2}: »Sedhan taalte också Bielke, huruledes K. M. i Sverige fun-
nit underligen, at de icke vela förklara sigh om skiutande och hvarföre de
vela uppskiuta till den närmare alliance tractaten, där de doch inger skiähl till
upskoff hade, aldenstund medh landet K. M. all regalie bör cederas. Ville de
och icke eliest, så vill K. M. at per expressum motte uphäffvas den articulen
utj Brömsebroos pacterne, som taalar om skiutande och at därpå en skriff
moste ställas. Detta svaradhe Skeel sigh vela skriffva till k. i Danmark». Coyetske
Papirer IV. Danska Rigsark. Jfr Karl Gustafs memorial för Bielke
och Coyet 1658 ^{28/4}. Danica: Kungl. Maj:ts brev till Bielke och Coyet 1658.
Sv. Rigsark. Den 1 mars riktade Skeel ett memorial till Fredrik III i detta
avseende, på samma gång han undanbad sig att vara underhandlare vid allians-
traktaten. Raadstueprotocoll 1657—1658, fol. 106. Danske Kongers Historie
nr 121, Danska Rigsark.

aktioner söka förskaffa Sverige de i Tostrup uppgivna Nordlanden och Vardöhus län ¹⁾). Även den danske konungens titulatur ville Karl Gustaf hava ändrad.

Förhandlingarna om alliansen och de av svenskarne uppställda anspråken på förtydligande av Roskildefreden togo sin början i slutet av mars, då de svenska underhandlarne Bielke och Coyet möttes i Köpenhamn med de av Fredrik III utsedda, riksråden Axel Urup och Peder Reetz. Det blef emellertid ganska snart klart, att danskarne ej voro sinnade att gå in på en allians med den utvidgning utöver Roskildefreden, som svenskarne ville giva den. Sveriges och Danmarks allmänna politiska ståndpunkter, så vidt skilda före freden, visade sig även efter densamma stå i olöslig konflikt med varandra. De båda makterna hade i grund och botten, trots de vackra ord som inledde Roskildetraktaten, trots sammankomsten på Fredriksborg monarkerna emellan, icke kommit varandra ett fjät närmare. Danmark vågade ej, med frångående av sitt forna allianssystem i enlighet med traktatens bestämmelser, giva sig Sverige i våld. Därför sökte också Urup och Reetz att få till stånd en allians under sådana former, att vid sidan därav det äldre förbundssystemet kunde bibehållas och Danmark undgå att helt intvingas på den nya politiska bana Karl Gustaf utstakat.

Den politiska motsatsen mot Sverige tog sig uttryck ej blott i denna strävan att bryta udden av de svenska alliansplanerna, utan även i starkt motstånd mot de övriga svenska anspråken. Den kom därutöver till synes i underlåtenhet och tröghet att uppfylla vissa av fredens bestämmelser: restitutionen av de tre i juni 1657 beslagtagna skeppen, varom § 11 förmälde, överlämnandet av återstoden av de 2000 ryt-

¹⁾ §§ 16—21, 22, 24—26 i Instruktionen 1658 ¹⁸/₃. — Karl Gustaf var ej heller sinnad att i längden slå sig till tåls med de inskränkningar, som i fördraget mot hans ursprungliga avsikt pålagts honom i fråga om de »conqvesterade» provinserna. I den instruktion, som han den ¹⁵/₃ utfärdade för de kommissarier, som skulle undersöka förhållandena i Skåne etc., framlyser såsom ett ej alltför aflägsset framtidsperspektiv landskapens fullständiga uppgående i Sverige även i avseende på lagar och privilegier.

tarne, det redan lämnade krigsfolkets lösande från dess ed. Tvister uppstodo om omfattningen av vissa §§: de redan utskrivna brandskatternas utgörande (§ 17) och huruvida Hven var ett skånskt eller själländskt land. Den holsteinska underhandlingen gick samtidigt endast långsamt fram under skarpa sammanstötningar, och svenskarne togo herdigens parti. Truppvärvingar från Danmarks sida väckte Karl Gustafs misstankar.

Under dessa omständigheter lät Karl Gustaf allianstraktaten falla. Hans kommissarier fingo order att i stället med all kraft driva på exekutionstraktaten, och överbefälhavaren över de svenska trupperna i Danmark Karl Gustaf Wrangel mottog befallning att låta hären ligga kvar, tills tvistepunkterna voro lösta. Bland exekutionstraktatens §§ skulle nu hänsynslöst även inryckas en, som i ordalag så nära traktatens egna som möjligt gav åt Roskildefredens Östersjö§ den förtydligande tolkning, som Karl Gustaf åtrådde. Han uppställde fordran på att Danmark skulle avdanka sitt tyska krigsfolk och inställa påbegynta värvingar. Hans kommissarier skulle säga rent ut, »at Hans Kongl. May:tt troor sigh inthet der wijdh att åthniuta den efftersträfuade och genom pacterne tillsagde säkerheeten vthan måste förwänta samma fahra som tillförende, der Danmark continuerar at bestå j harnesk, och måste altså det tyska folcket för evacuationen afdankas»¹⁾.

Allt efter som tiden gick, uppstodo nya tvistepunkter. Skulle Romsdalen räknas till det avträdde Trondhjems län och Danmark vara ersättningsskyldigt för den plundring, som övergått det svenska fästet Cabo Corso på Guineakusten? Det holländska sändebudet van Beuningen blåste under i Köpenhamn och skärpte danskarnes motstånd.

Med seg envishet och döv för alla böner från det utpinade landet, som ännu suckade under den svenska krigshärens tryck, spjärnade Fredrik III emot de svenska anspråken och fordringarna på traktatens uppfyllande. Endast långsamt, steg för steg, gav han nödtvungen efter. Men när

¹⁾ Memorial för Bielke och Coyet 1658 ²³/₄ § 3. Danica. Sv. Riksark.

han äntligen i allo fogade sig efter Karl Gustafs bestämmelser, var det försent. Skenunderhandlingens stadium från svensk sida hade inträtt. Karl Gustaf hade nått den bestämda övertygelsen, att Danmark icke ernade efterleva Roskildefreden i den anda han avsåg, och att det med bevarande av sitt forna allianssystem ville ytterligare förringa verkan av de redan i Tostrup försvagade förbunds§§.

Under de ändlösa striderna i Köpenhamn förgick den för ett angrepp mot Brandenburg gynnsamma militära och politiska situationen. Karl Gustaf gick då att med svärdet lösa det politiska problem, som diplomaterna icke mäktat.

Den 11 augusti stod han åter utanför Köpenhamn.

Den första mera ingående skildringen av freden i Roskilde gavs av Samuel Pufendorf i hans stora verk om Karl Gustaf. Denna skildring är i främsta rummet byggd på de i det svenska riksregistraturet förekommande breven, som nästan alla omständligt refereras, ävensom på van Beuningens bland Appelbooms skrivelser i Sv. Riksarkivet i avskrift befintliga depescher, Meadows berättelse, Terlons memoirer och ännu andra källor med deras bland annat mer eller mindre bevisligen oriktiga uppgifter om Ulfelds förhållande under traktaten. Framställningen ger en ej oäven bild av den Pufendorfska historieskrivningens metod. Vidlyftiga referat av aktstycken och även, fast i mindre grad, excerpter ur tryckta arbeten, ofta kritiklöst hopförda, uppradas efter varandra, sammanbundna av en och annan av Pufendorf själf nedskreven rad, ibland slutande med ett kärnfullt omdöme. Hans skildring är ej ägnad att ge en, såvitt det nu är möjligt, objektiv bild av händelseförloppet.

På det material, Pufendorf sammanfört i sin historia, har den följande historieskildringen intill 1800-talets mitt levat: den

har, då den varit som mest kritisk (Holberg), nöjt sig med att uppvisa de logiska motsägelserna i föregångarens framställning. På grundval av en och annan ny källa skildrade F. F. Carlsson i Sveriges historia under konungarne av Pfaltziska huset i stora drag denna fred. En mera ingående granskning, grundad på synnerligen omfattande källstudier, gav först ånyo J. A. Fridericia i Adelsvældens sidste dage. En från honom i enstaka punkter avvikande uppfattning förekommer hos M. och L. Weibull i Sveriges historia intill tjugonde seklet.

Författaren har i här föreliggande arbete velat meddela dels i deras helhet, dels i utdrag de aktstycken av vikt, som äro bevarade från förhandlingarna vid denna i de skånska landskapens historia så djupt ingripande fred — den betydelsefullaste Sverige någonsin slutit. Aktstyckena äro, såvitt sig göra låter, sedda i nära belysning av de på förhandlingarnas gång inverkan faktorerna; de kasta på vissa punkter nytt ljus över dessa förhandlingar och bilda i sitt sammanhang utgångspunkten för ett rätt bedömande av den kris, som slutade med fredsbrottet i augusti 1658.

Såsom av framställningen torde hava framgått, finnas handlingarna bevarade endast ofullständigt. Sålunda existera av de rapporter Gersdorf och Skeel sände Fredrik III från dessa förhandlingar blott en, den i vilken de underrätta om fredsslutet. Däremot föreligger ett ej ringa antal av Fredrik III:s skrivelser till dem i koncept. Av de protokoll, som å danska sidan vid överläggningarna förts, har ej något spår påträffats.

Från svensk sida äro akterna bättre bevarade. Karl Gustafs order till Bielke och Ulfeld finnas i Riksregistraturet — själva konceptororiginalen, av vilka sannolikt åtminstone en del finnas i behåll i Sv. Riksarkivet, har författaren tyvärr ej varit i tillfälle att se — men det är att märka att mycket framfördes till dem muntligen särskilt genom Karl Gustafs förtrogne sekreterare Edvard Philipson Ehrensten. Vad underhandlarnes rapporter till Karl Gustaf angår, synes samlingen av dem — samtliga egenhändigt skrivna av Sten Bielke — vara ganska fullständig, ehuru splittrad i de svenska och danska riksarkiven.

Däremot är det i hög grad att beklaga, att de officiella protokollen från svensk sida saknas, vilka under de senare förhandlingarne i Köpenhamn vid ett par tillfällen åtminstone åberopades. I ej ringa mån utfylles dock denna lucka av sekreteraren Hoghusens berättelse, som närmast är att förlikna vid ett under debatterna upptaget protokoll, och de flerstädes hart oläsliga memorialprotokollen av samma hand från förhandlingarna i Roskilde.

Vid aktstyckenas publicering har utg. efter härdvunnen sed återgivit dem med den samtida stavningen, ehuru 1600-talets ortografiska inkonsekvenser i grund och botten hava bra litet intresse för vår tids historieforskning. Interpunktionen är däremot i de flesta fall utg:s egen, med undantag för själva traktaterna, där originalens bibehållits. De inom [ ] satta orden och bokstäverna ange i texterna obefintliga sådana, i några fall även i texten förekommande förkortningar.

Carl Gustaf Weibull.

INNEHÅLL.

CARL GUSTAF WEIBULL, Freden i Roskilde. Aktstycken och framställning	s. 1.
--	-------

I likhet med Historisk tidskrift för Skåneland utdelas även övriga skrifter, vilka av De Skånska landskapens historiska förening utgivas, kostnadsfritt till föreningens medlemmar. Årsavgiften är 3 kronor. Ständig medlemsavgift: en summa ej understigande 50 kronor.

De trenne äldre serierna av föreningens tidskrift kunna hos föreningens sekreterare, arkivarien L. Weibull, Lund, erhållas till ett pris av 22 kronor, därav serie 1 och 2 till resp. 8, serie 3 till 6 kronor. Enstaka häften (utom av årg. 1868—1869) till komplettering: 1 krona.

Av de till den av Föreningen utgivna boksamlingen hörande arbetena är för föreningens medlemmar priset å Corylanders Berättelse om Lunds domkyrka nedsatt till 2 kronor samt å Lunds och Lundagårds minnen av Martin Weibull och å Sthen Jacobsen, Den nordiske krigs krønike, till 2: 50.

•